

Λ. ΒΑΜΠΟΥΛΗ-Γ. ΖΟΥΚΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1967

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

37

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΕΣΛΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Λ. ΒΑΜΠΟΥΛΗ—Γ. ΖΟΥΚΗ

Τ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1967

ΑΔΑΡΧΕΙΟΝ ΤΗΣ

ΕΡΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΤΗΣ



ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

§ 1. Ἡ **Γραμματικὴ** τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ὀμιλεῖται καὶ γράφεται ὀρθὰ ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, ποὺ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους σχηματίζονται καὶ παρουσιάζονται μὲ διαφόρους μορφὰς αἱ λέξεις, λέγεται **κυρίως Γραμματικὴ**.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, ποὺ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τοποθετοῦνται αἱ λέξεις ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη (συντάσσονται) καὶ γίνεται ὁ λόγος, λέγεται **Συντακτικόν**.

Ἡ γλῶσσα, ὅταν μὲν ὀμιλῆται, λέγεται **προφορικὸς λόγος**, ὅταν δὲ γράφεται, **γραπτὸς λόγος**.

§ 2. Αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης γράφονται μὲ τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου.

Τὰ γράμματα εἶναι σημεῖα γραπτὰ, μὲ τὰ ὁποῖα παριστάνομεν τοὺς **φθόγγους**, δηλ. τὰς ἀπλᾶς φωνάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται κάθε λέξις, π.χ. ἡ λέξις ἔλα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς φθόγγους, οἱ ὁποῖοι παριστάνονται μὲ τὰ γραπτὰ σημεῖα **ε, λ, α**.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο Ν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι καὶ γράμματα

§ 3. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι **24** καὶ κάθε γράμμα παριστάνει ἓνα **φθόγγον***.

Κεφαλαῖα	Μικρά	Κεφαλαῖα	Μικρά
A	α ἄλφα	N	ν νῦ
B	β βῆτα	Ξ	ξ ξῦ
Γ	γ γάμμα	Ο	ο ὀ μικρόν
Δ	δ δέλτα	Π	π πῖ
E	ε εἰ ψιλόν	P	ρ ρῶ
Z	ζ ζῆτα	Σ	σ, ς σίγμα
H	η ἦτα	T	τ ταῦ
Θ	θ θῆτα	Υ	υ ὕ ψιλόν
I	ι ἰῶτα	Φ	φ φῖ
K	κ κάππα	X	χ χῖ
Λ	λ λάμβδα	Ψ	ψ ψῖ
M	μ μῦ	Ω	ὦ μέγα

§ 4. Τὰ γράμματα **ι, η, υ** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ι**, π.χ. *φίδι, βροχή, κύκλος, ἡσυχία*· τὰ δὲ **ο** καὶ **ω** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ο**, π.χ. *νέος, σῶμα*.

§ 5. Ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τὰ **α, ε, η, ι, ο, υ**, καὶ **ω** προφέρονται μὲ φωνήν, πού ἀκούεται δυνατά, διότι ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας δὲν συναντᾷ πουθενὰ ἐμπόδιον καὶ λέγονται **φωνήεντα**· τὰ ἄλλα **17** γράμματα προφέρονται μὲ φωνήν, πού μόλις ἀκούεται, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν σχηματίζεται φραγμὸς κάπου εἰς τὴν στοματικὴν κοιλότητα καὶ διακόπτεται ἀπότομα ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας· αὐτὰ λέγονται **σύμφωνα**.

α') Φωνήεντα

§ 6. Ἀπὸ τὰ φωνήεντα α) τὰ **ε** καὶ **ο** λέγονται **βραχέα**, β) τὰ **η** καὶ **ω** λέγονται **μακρά**, γ) τὰ **α, ι, υ** λέγονται **δίχρονα**, διότι εἰς

* Φθόγγος ἀπὸ τὸ φ θ έ γ ο μ α ι : βγάζω φωνήν, ὀμιλῶ.

άλλας μὲν συλλαβάς εἶναι βραχέα, π.χ. τάξις, πίστις, φίλος, κύκλος, εἰς ἄλλας δὲ μακρά, π.χ. προᾶξις, σίτος, μῦθος.

Σημείωσις 1η. Ἡ ὀνομασία βραχέα καὶ μακρά προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ βραχέα φωνήεντα ἐπροφέροντο σύντομα, ἐνῶ τὰ μακρά ἐπροφέροντο εἰς διπλάσιον ἴσως χρόνον ἀπὸ τὰ βραχέα· π.χ. τὸ η ἐπροφέρετο περίπου ὡς εε, τὸ ω περίπου ὡς οο. Διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι τὸ δίχρονον φωνῆεν μιᾶς συλλαβῆς εἶναι βραχύ, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον, καὶ διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι εἶναι μακρόν, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον —.

Σημείωσις 2α. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα ἀναγράφονται αἱ συνθέστεραι λέξεις, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἂν τὰ δίχρονα, ποὺ ὑπάρχουν εἰς αὐτάς, εἶναι βραχέα ἢ μακρά (τὴν ποσότητα τῶν δίχρονων). Τὸν πίνακα αὐτὸν θὰ χρησιμοποίησῃ ὁ διδάσκαλος μετὰ τὴν διδασκαλίαν περὶ τονισμοῦ τῶν λέξεων.

Ἄθλος, ἄθλον	διῶρυξ	κλίμα	Νᾶμα
Αἶας	δραῖμα	κλίμαξ	νάρκη (νάρκαι)
ἄλας	δραῖσις	κλίμη (κλίμαι)	νεᾶνις
ἄλλα	δρυς (δρύεις)	κλίσις	νησίς (νησιδος)
ἄλλος	δύτης (δύται)	κνημίς (κνημιδος)	νίκη (νίκαι)
ἄνθραξ		κράμα	νύμφη (νύμφαι)
ἀνιᾶρός	Ἐλευσίς (Ἐλευσῖνος)	κράσις	νύξ (νύκτες)
ἄντρον	ἐργάτης (ἐργάται)	κρίμα	
ἄρκτος	εὐθύνη (εὐθύναι)	κύβος	Ξίφος
ἄρμα		κύμα	ξύλον
ἄσθμα	Ζῦθος	κύρος (τὸ)	ξῦσμα
αὐλαξ		κύων (κύνες)	
ἄστρον	Ἴππαρ		Ὀδύνη (ὀδύναι)
ἄστυ		Λάθος	ὀλίγος
αὐρᾶ	Θλάσις	λάκκος	ὀμαλὸς
	θλίψις	λαύρα	ὀπλίτης (ὀπλίται)
Βάθος	θῦμα	λίθος	
βάθρον	θυμὸς	λίπος	Παγίς (παγίδος)
βαλβίς (βαλβίδος)	θύρα (θύραι)	λίρα (λίραι)	πάγος
βάρος	θώραξ	λίτρα (λίτραι)	πάθος
βάσις		λύκος	πάππος
βλάβη (βλάβαι)	Ἰκᾶνὸς	λύπη (λύπαι)	πατήρις (πατριδος)
βράχος	Ἴλη (Ἴλαι)	λύρα (λύραι)	πάχνη (πάχναι)
	ἴον	λύσις	πελάτης (πελάται)
Γάλα	ἴππος	λύτης (λύται)	πιθαξ
γράφω	ἴχνος		πιθᾶνὸς
γράμμα	ἴς (ἴνες)	Μάγος	πίθος
γρίφος	ἰσχυρὸς	μάζα	πίλος
γῦρος		μανδῦας (μανδύαι)	πίναξ
	Καρκίνος	μεσίτης (μεσίται)	πίστις
Δαπάνη (δαπάναι)	κηλίς (κηλιδος)	μεῖξις - μῖξις	πλάνη (πλάναι)
δάσος	κήρυξ	μίσος	πλάνος
δάφνη (δάφναι)	κίνδυνος	μῦθος	πλάσις
δελφίς (δελφίνος)	κλάσις	μύλος	πλάσμα
δίχη (δίκαι)	κλάσμα	μύρον	πλάστης (πλάσται)

πλάτος (πλάτη)	σάκκος	σχίσμα	φάσις
πλύνω (πλύνε)	Σαλαμίς (Σαλαμίνος)	Τάγμα	φάσιμα
πλύσις	σάλπιγξ	τάλας, τάλαν	φάτην (φάτναι)
πνίγω (πνίγε)	σανίς - ίδος	τάσις	φθίσις
Πινύξ (Πινύκα)	σάρξ (σάρκα)	τάφος	φίλιος
πολίτης (πολίται)	σαυρά	τάφρος	φίλτρον
πράγμα - πράξις	σήραγξ	τάχος	φράγμα
πράσον	σκαπάνη (σκαπάναι)	τεχνίτης - ἴται	φράσις
πράττω - πρᾶττε	σκάφη (σκάφαι)	τίγρις	Φοῖξος
πρεσβύτης (πρεσβύ- ται)	σκάφος	τίμη	φύλαξ
πρίγκιψ	σκιή - σκίπτε	τίτλος	φύλλον
πρῶρα	Σκύθης - Σκύθαι	τράγος	φῦλον
πτῶν	σκύλαξ	τραῦδος	φύσις
πυξίς (πυξίδος)	σκῦρον	τραπεζίτης - ἴται	Χάλυψ
πῦον	Σκύρος	τρίβω - τρίβε	χαράδρα - ἀδραι
πῦρ	σιμήν (σιμήλαι)	τρίβος	χάραξ
Πύρρος	σπάθη (σπάθαι)	τρίχες	χάρις
Ράβδος	Σπαρτιάτης - ἄται	τρυπα	χειρίς - ίδος
ράκος	σπίνος	τύλος	χειρῶναξ
ράμμα	στάχυς	τύπος	χλαμύς - ὕδος
ρανίς (ρανίδος)	στίβος	τύφος	χρῆσιμα
ράξ (ράγα)	στίχος	τύχη (τύχαι)	χῦμα
ράχις	στύλος	τύψις	χῦτρα (χῦτραί)
ρίγος	στυψίς	Ἵβρις	χώρα
ρίζα (ρίζαι)	σῦκον	ἄβρις	Ψήφιος (ψηφίδος)
ρίνη (ρίναι)	σῦριγξ	ἄβρις	ψίξ (ψίξες)
ρίς (ρίνα)	Σύρος (ὁ ἐκ Συρίας)	ὕλη (ὕλαι)	ψυχή
ρύμη (ρύμαι)	σφαῖρα	ὑμνος	ψῦξις
ρύπος	σφίγγα (σφίγγε)	ὑψος	
ρύσις	Σφίγξ (Σφίγγα)	Φάλαγξ	Ἵδιος - (ὠδίνος)
	σφραγίς (σφραγίδος)	φάραγξ ὦρα	ὦρα
	σφρίγος	φάρος	ὠχρα
Σάγμα	σφῦρα		

β') Σ ύ μ φ ω ν α

§ 7. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα α) τὰ **κ, γ, χ** λέγονται **οὐρανικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὸν οὐρανίσκον, β) τὰ **π, β, φ** λέγονται **χειλικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ χεῖλη καὶ γ) τὰ **τ, δ, θ** λέγονται **ὀδοντικά**, διότι ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ δόντια.

Μὲ ἓνα ὄνομα τὰ σύμφωνα αὐτὰ λέγονται **ἄφωνα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν ἀκούονται ἀσθενεῖς οἱ φθόγγοι αὐτοῖ.

Τὰ **μ** καὶ **ν** λέγονται **ἔνρινα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν ὁ ἀέρας διέρχεται καὶ διὰ τῆς ρινός, τὰ **λ** καὶ **ρ** λέγονται **ὕγρα**, τὸ **σ** (ς εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως) λέγεται **συριστικὸν** καὶ τὰ **ζ, ξ, ψ** λέγον-

ται διπλά, διότι προήλθον από την ένωση δύο φθόγγων (τὸ ζ ἀπὸ τὸ σδ, τὸ ξ ἀπὸ τὸ κσ, τὸ ψ ἀπὸ τὸ πσ).

§ 8. Ἀπὸ τὰ σύμφωνα τὰ **κ, π, τ** λέγονται **ψιλὰ**, διότι οἱ φθόγγοι αὐτοὶ προφέρονται μὲ ἤχον λεπτὸν (ψιλόν), τὰ **χ, φ, θ**, λέγονται **δασέα**, διότι προφέρονται μὲ ἤχον παχὺν (δασύν), καὶ τὰ **γ, β, δ**, λέγονται **μέσα**, διότι προφέρονται κάπως λεπτότερα ἀπὸ τὰ δασέα καὶ κάπως παχύτερα ἀπὸ τὰ ψιλὰ.

Κατάταξις τῶν συμφώνων

	Οὐρανικά	Χειλικὰ	Ὀδοντικά	
Ἄφωνα	κ γ χ	π β φ	τ δ θ	ψιλὰ μέσα δασέα
	Ἐνρινα μ, ν		Συριστικὸν σ (ς)	
	Ἰγρὰ λ, ρ		Διπλᾶ ζ, ξ, ψ	

Τελικὰ σύμφωνα

§ 9. Σύμφωνα, εἰς τὰ ὅποια τελειώνουν κανονικὰ αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, δηλ. **τελικὰ σύμφωνα** τῶν λέξεων, εἶναι τὰ **ν** καὶ **ς**: ἔγραψαν, γυμναστής. Πολλὰί λέξεις, πού ἐκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, ἔχουν τελικὸν σύμφωνον **ρ, ξ** (= κς) καὶ **ψ** (= πς): πατήρ, φύλαξ, ἄραφ.

Εἰς λέξεις, πού εἶχον τελικὸν σύμφωνον ὀδοντικόν, τὸ ὀδοντικὸν ἐξέπεσε: τὸ σῶμα (τ), τὸ μέλι (τ).

γ') Δίφθογοι

§ 10. Εἰς τὰς λέξεις πλοῖον, φίλους, εἰρήνη, εὐτυχία, οἱ φθόγγοι **οι, ου, ει, ευ** ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο φθόγγους, πού προφέρονται ἐνωμένοι ὡς ἕνας φθόγγος (*). Οἱ φθόγγοι αὐτοὶ λέγονται **δίφθογοι**.

* Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν αἱ δίφθογοι ἐπροφέροντο καὶ ἠκούοντο οἱ δύο φθόγγοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀποτελεῖτο ἡ δίφθογος.

Αί δίφθογγοί προήλθον από τήν ἔνωσιν δύο φωνηέντων, από τὰ ὅποια τὸ πρῶτον εἶναι τὸ **α, ε, ο, η, υ** καὶ τὸ δεύτερον τὸ **ι ἢ υ**: **αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ου, ηυ**: *ἔπαινος, σχολεῖον, οἰκία, υἱός, ναύτης, εὐκόλος, ἀθανάτος, ἡῆρα.*

§ 11. Αἱ δίφθογγοί **αυ, ευ, ηυ**, ἐμπρός από τὰ φωνήεντα, από τὰ μέσα ἄφωνα, από τὰ ἔνρινα, τὰ ὑγρά καὶ τὸ ζ προφέρονται ὡς **αβ, εβ, ηβ**: *δουλεύω, ἀναπαύομαι, εὐεργεσία, ἀγρό, ἐγγενικός, Εὐβοία, εὐδαιμονία, εὐλογημένος, ἡῆρα, εὐζωνας, Εδρώπη, εὐνοϊκός, εὐμέλεια.* Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν προφέρονται αἱ δίφθογγοί αὐταὶ ὡς **αφ, εφ, ηφ**: *ἀθημερόν, εὐτυχής, εὐχή, εὐκόλος, εὐπαθής, εὐθυμία, Εὐξείνιος πόντος, εὐψυχία.*

§ 12. Εἰς μερικάς λέξεις, πού ἐλληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνική γλῶσσα από τήν ἀρχαίαν, ἀπαντοῦν καὶ αἱ δίφθογγοί **ω, η, α**, (τὸ **ι** ὑπογράφεται): *κιθαροδός.* Αἱ δίφθογγοί αὐταὶ λέγονται **καταχρηστικάι.**

§ 13. "Οἱ αἱ δίφθογγοί εἶναι μακραί, ἐκτός από τὰς **αι καὶ οι**, πού εἶναι βραχεῖαι, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ τέλος κλιτῆς λέξεως, χωρὶς νὰ ἀκολουθῇ ἄλλο σύμφωνον: οἱ ἄνθρωποι, οἱ κῆποι, αἱ χῶραι.

Ἄ σ κ η σ ι ς

Ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἦρθε στοὺ χωρὶὸ μὲ τὰ παιδιὰ του ἑνας ἀπ' τοὺς γιουὺς της, πού εἶναι γιατρός, γιὰ νὰ κάνει Χριστούγεννα μὲ τὴν μητέρα του. Ἡ γιαγιά, ἀφοῦ ἄναψε τὴ φωτιά στοὺ τζάκι καὶ ἔδωσε στὰ ἐγγόνια της νὰ φᾶν σοῦπα μὲ ἀυρολέμιμονο, τοὺς ἔδωσε γιὰ φροῦτο ἀπὸ ἕνα ρόιδο. Ὑστερα, ἀφοῦ κάθησαν κοντὰ στὴ φωτιά, ἄρχισε νὰ τοὺς λέη παραμύθια γιὰ τὶς νεράιδες ἀπὸ τοὺς παλιοὺς χρόνους.

§ 14. Εἰς τὸ κείμενον αὐτό, πού εἶναι γραμμένον εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν κατωτέρων τάξεων, ὑπάρχουν καὶ οἱ φθόγγοι: **ια, ιο, εἰ, οἰ, αἰ υιο, ιου**, πού ἀκούονται σὰν χωρισμένοι, ἀλλὰ εἰς ἕνα χρόνον. Εἰς μερικάς λέξεις οἱ φθόγγοι **ια** καὶ **υιο** προφέρονται καὶ ὡς **για, γιο**: *γιατρός - ιατρός, παιδιὰ - παιδιὰ, γιουὺς - υἱός.* Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **συνίζησις.**

α') Συλλαβαί, Συλλαβισμός

§ 15. Ὁ στρατηγός εἶπεν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀξιωματικόν: «Ἄμα ξεκινήσετε νύχτα, θὰ εἴσαστε αὔριον πρωὶ - πρωί, πρὶν ξημερώσῃ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, διὰ νὰ ἐπιθεθοῦμε αἰφνιδιαστικὰ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ ».

Σ υ λ λ α β α ἰ

Εἰς τὰς φράσεις αὐτάς παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε λέξις, ἂν τὴν διαβάσωμεν μὲ προσοχὴν, ἀποτελεῖται ἀπὸ **τεμάχια**, πού τὸ κάθε ἓνα προσφέρεται χωριστὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ κάθε τεμάχιον ἔχει ἓν ἢ περισσότερα σύμφωνα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ μὲ μίαν δίφθογγον, ἢ μόνον ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον: σῶ - μα, ἐκ - στρα - τευ - τι - κόν, πρω - ί, εἶ - σα - στε, αὔ - ρι - ον. Τὰ τεμάχια αὐτά, πού ἀποτελοῦν τὴν λέξιν, λέγονται **συλλαβαί** τῆς λέξεως.

§ 16. Ἐὰν ἡ λέξις ἔχῃ μίαν συλλαβὴν, λέγεται **μονοσύλλαβος**: θά, ἄν, εἰς· ἐὰν ἔχῃ δύο συλλαβάς, λέγεται **δισύλλαβος**: ἄ - μα, νύ - χτα, πρω - ί· ἐὰν ἔχῃ τρεῖς συλλαβάς, λέγεται **τρισύλλαβος**: στρα - τη - γός, καὶ ἂν ἔχῃ περισσότερας ἀπὸ τρεῖς, **πολυσύλλαβος**: ξε - κι - νή - σε - τε.

§ 17. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως, πού ἔχει περισσότερας ἀπὸ μίαν συλλαβάς, λέγεται **λήγουσα**, ἢ πρὸ τῆς ληγουσῆς **παραλήγουσα**, καὶ ἡ πρὸ τῆς παραληγουσῆς λέγεται **προπαραλήγουσα**. Ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **ἀρκτική**, π.χ. εἰς τὴν λέξιν **ἀξιωματικόν** ἡ συλλαβὴ -κόν εἶναι **λήγουσα**, ἡ **τι - παραλήγουσα**, ἡ **-μα** **προπαραλήγουσα** καὶ ἡ **ἀ** εἶναι ἡ **ἀρκτική** συλλαβὴ.

Σ υ λ λ α β ἰ σ μ ὶ ο ς

§ 18. Ὁ χωρισμὸς τῆς λέξεως εἰς τὰς συλλαβάς της λέγεται **συλλαβισμός**. Ὁ συλλαβισμὸς γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς ἐξῆς κανόνας:

α) Ὅταν ἓν σύμφωνον εὐρίσκειται μεταξὺ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον: ἄ - ξι - ω - μα - τι - κός, αὔ - ρι - ον, **στρά - τευ - μα**. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως τὰ σύμφωνα, ἓν ἢ περισσότερα, συλλαβίζονται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, τὸ δὲ

σύμφωνον εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως συλλαβίζεται μετὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν: στρα-τός, ἀξίωματι-κόν.

β) Ὅταν δύο σύμφωνα διάφορα εὐρίσκωνται μεταξύ φωνηέντων ἢ διφθογγῶν, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ διφθογγῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει λέξις, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα: πέ-τρα (τρόπος), εἶ-μα-στε (στάσις)· ἂν δὲν ὑπάρχη λέξις, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα, τότε χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἢ διφθογγῶν, τὸ δὲ δεύτερον σύμφωνον μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν: ἄ-γαλ-μα, σύμ-φω-νον (ὁμοίως χωρίζονται καὶ τὰ δύο σύμφωνα, ἂν εἶναι τὰ ἴδια: στέλ-λω, θάρ-ρος).

γ) Ὅταν τρία σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξύ φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ τρία σύμφωνα ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα ἀρχίζῃ λέξις ἐλληνική, π.χ. ἔ-στρε-ψε (στροφή), ἰ-σχνός (σχῆμα), ἔ-χθρός (χθές), εἰ δ' ἄλλως χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ ἄλλα δὲ δύο μετὰ τὸ ἐπόμενον, π.χ. ἄν-δρες, κέν-τρον, ἄν-θρον-πος.

Σημείωσις. Τὰ συμπλέγματα γμ, χμ, θμ, τν, φν συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, διότι ἀρχίζουν λέξεις ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα συμπλέγματα κμ, τμ, θν, πν, π.χ. πρῶ-γμα, θρα-χμή, φά-την (φνητός), δά-φνη (πνέω).

δ) Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὅποια σχηματίζονται: συν-άγω, προσ-έχω, Ἑλλῆς-ποντος· ἂν ὅμως κατὰ τὴν σύνθεσιν ἔχη γίνει ἐκθλιψίς, τότε συλλαβίζονται, ὅπως αἱ ἀπλαῖ λέξεις: πα-ρό-χω (παρὰ-έχω), πρω-τα-γων-ιστῆς (πρῶτος-ἀγωνιστής).

§ 19. Κάθε συλλαβὴ λέξεως λέγεται:

α) βραχεῖα, ἂν ἔχη βραχὺ φωνῆεν: τό-ξον, νέ-ος.

β) μακρά, ἂν ἔχη μακρὸν φωνῆεν ἢ διφθογγῶν: ὦ-ρα, αὐ-γή.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 20. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι μία μικρὰ χερσονήσος τῆς Ἑυρώπης. Διασχίζεται ἀπὸ πολλὰ ἀπόκοιμα βουνὰ καὶ ἀρκετὰ μεγάλοις ποταμοῦς. Ὅσοι κάτοικοι ζοῦν εἰς τὰ ὄρεινα διαμερίσματα, περνοῦν κουραστικὴν ζωὴν, διότι ἀναγκάζονται νὰ καλλιεροῦν τὰ χωράγια εἰς βραχῶδεις περιοχὰς καὶ νὰ βόσκουν τὰ ποίμνια σὲ ἄγρονα μέρη. Ἐχθρός των μεγάλος

* Νὰ εὐρεθοῦν αἱ διφθογγαὶ καὶ νὰ γίνῃ ὁ συλλαβισμὸς τῶν λέξεων.

εἶναι τὰ χιόνια καὶ ἡ κακοκαιρία. Δὲν συχνάζουσιν εἰς τὰς πόλεις παρὰ κατὰ ἄραιά χρονικὰ διαστήματα, διότι μὲ τὴν δυσκολίαν τῆς συγκοινωνίας ταλαιπωροῦνται.

β') Τόνοι

§ 21. Ὑστερα ἀπὸ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων ἀνοίξαν πάλιν τὰ σχολεῖα καὶ ἄρχισαν κανονικὰ τὰ μαθήματα. Οἱ μαθηταὶ ξεκούραστοι προσέχουν καὶ ἀκούουσιν, χωρὶς νὰ κάνουν θόρυβον.

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς λέξεις, ποὺ ἔχουν δύο ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς, μία συλλαβὴ προφέρεται δυνατώτερα ἀπὸ τὰς ἄλλας, δηλ. **τονίζεται**. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον (εἰς τὸ δεῦτερον φωνῆεν αὐτῆς) τῆς τονιζομένης συλλαβῆς, γράφεται ἓνα σημεῖον, ποὺ λέγεται **τόνος**.

§ 22. Οἱ τόνοι εἶναι κυρίως δύο, ἡ ὀξεῖα (') : **μάθημα, πάλιν**, καὶ ἡ περισπωμένη (~) : **σχολεῖον, παρατηρῶ**.

Σημείωσις. Εἰς τὰ κείμενα τῶν βιβλίων τίθεται εἰς ὀρισμέναις περιπτώσεσις ἔπάνω ἀπὸ φωνῆεν τῆς λήγουσας καὶ βαρεῖα ('). Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα φροτιζουσιν διὰ τὰ παιδιὰ των.

§ 23. Σημεῖον τόνου τίθεται καὶ ἔπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον μονοσυλλάβων λέξεων : **θά, νά, καί, φῶς**.

Κανόνες τονισμού

§ 24. Ἄν προσέξωμεν τοὺς τόνους τῶν λέξεων τοῦ προηγουμένου κειμένου, θὰ ἴδωμεν ὅτι :

α) Ὅλαι αἱ λέξεις τονίζονται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας τρεῖς συλλαβὰς : **κανονικά, πάλιν, ἄρχισαν, σχολεῖον, παρατηρῶ**.

β) Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἢ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται: τῶν **Χριστουγέννων, προσέχουν, ἀκούουσιν**.

γ) Ἡ προπαραλήγουσα καὶ κάθε βραχεῖα συλλαβὴ, ὅταν τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν, **ὀξύνεται** : **ὁ θόρυβος, τὰ μαθήματα, οἱ μαθηταί**.

δ) Ὅταν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ τονίζεται, τότε παίρνει ὀξεῖαν μὲν, ἂν εἶναι καὶ ἡ λήγουσα μακρὰ, περισπωμένην δέ, ἂν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα, π.χ. **σχολεῖον, κῆπος, κήπου, σχολεῖον**.

ε) Ἡ γενικὴ πτώσις τῶν ὀνομάτων, ἕπως θὰ μάθωμεν εἰς τὰς κλίσεις, ὅταν τελειῶνῃ εἰς μακρὰν συλλαβὴν καὶ τονίζεται, περισπᾶται: τῶν **ἐκκλησιῶν, τοῦ μαθητοῦ, τῆς πηγῆς**.

στ) Ἡ μακροκατάληκτος ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τῶν ὀνομάτων, ὅταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν: ὁ μαθητής, ἡ χαρά, ὁ ἀνδριάς, τὴν πηγὴν, τὰς χώρας.

§ 25. Ἀνάλογα μὲ τὸν τόνον ποὺ παίρνει ἡ κάθε λέξις, λέγεται:

α) **ὀξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν: ναός, ἰατρός, δικαστής, τιμή.

β) **παροξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν: λόγος, κτηματίας, ἐλευθερία.

γ) **προπαροξύτονος**, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαρλήγουσαν: ἄνθρωπος, πρόβλημα, ἀλήθεια.

δ) **περισπωμένη**, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν: τοῦ δικαστοῦ, ἀγαπῶ, τιμῶ.

ε) **προπερισπωμένη**, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν: τὸ σχολεῖον, ὁ κῆπος.

στ) **βαρύτονος** λέγεται γενικὰ κάθε λέξις, ποὺ δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν: ἄρχισε νὰ βρέχη.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*

§ 26. Ἡ Μακεδονία εἶναι τὸ βορειότερον τμήμα τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ἀπλευθερώθη πρὸ 40 ἔτων ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Οἱ κατοικοὶ τῆς Μακεδονίας ἔλαβον μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ διέτηρησαν εἰς ὅλα τὰ χρόνια τῆς δουλείας τὸ ἐθνικὸν φρονήμα. Ὀνομαστοὶ εἶναι οἱ ἀγῶνες κατὰ τὰ τελευταία δεκά χρόνια πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ποὺ ἠθελαν νὰ τὴν καταλάβουν. Τα σχολεῖα ἐπυροπολοῦντο, οἱ ἱερεῖς καὶ διδασκαλοὶ ἐσφαζόντο, αἱ γυναῖκες ἀτιμαζόντο, τὰ παῖδια καὶ τὰ βρεφῆ ἐκομματιαζόντο, καὶ τὸ αἷμα τῶν πατριωτῶν Μακεδόνων ἐποτίσε τὰ ἔδαφῃ τῆς Μακεδονίας. Παρὰ ταῦτα οἱ Μακεδόνες ἐμείναν ἀπτοητοὶ εἰς τὰς ἐπαλξεις τῆς πατρίδος. Σήμερον οἱ κατοικοὶ με τὴν φιλεργίαν ἔχουν καταστήσει τὴν Μακεδονίαν τὸ εὐφοροτέρων τμήμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐχουν ἀναπτύξει τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον. Πολλοὶ ἀπο-

* Νὰ τονισθοῦν αἱ λέξεις τῆς ἀσκήσεως, ἐνῶ ὁ διδάσκαλος θὰ λέγη ποῖα δίχρονα εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα.

τους κατοίκους της Μακεδονίας διαπρέπουν εἰς τὰς ἐπιστήμας. Ἡ Μακεδονία εἶναι τὸ προπυργιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰ βορρεια συνορα.

γ') Πνεύματα

§ 27. Εἰς κάθε λέξιν, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἐν σημείον, ποῦ λέγεται **πνεῦμα**. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, ἡ **ψιλῆ** (΄) καὶ ἡ **δασεῖα** (΄) : ἀμπέλι, ἱατρος, ἡμέρα, ὁδηγός. "Ὅταν ἡ λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ δίφθογγον, τὸ πνεῦμα σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεῦτερον φωνῆεν τῆς δίφθογγου : εὐτυχία, αὐτός, οἰκογένεια, αἰτία, νῖός, εὐρίσκομαι.

§ 28. **Δασεῖαν** παίρνουν : α) αἱ λέξεις ποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ **υ** : ὕψιλος, ὕλη· β) αἱ ἄτονοι λέξεις. ὁ, ἦ, οἶ, αἶ, ὤς· γ) τὰ ἀριθμητικά : ἕνας, ἕξ, ἑπτὰ, ἕνδεκα, ἑκατόν.

Συνηθέστεραι λέξεις, ποῦ δασύνονται, εἶναι αἱ ἐξῆς :

ἄγιος, ἄγνός, αἶμα, αἵρεσις, ἄλας, ἄλιεύς, ἄλμα, ἄλμυρός, ἄλυσις, ἄλωσις, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαστανῶ, ἄμιλλα, ἄπαλός, ἄπλοῦς, ἄρμα, ἄρμόζω, ἄρπάζω,
 ἔδρα, εἶς, ἐν, ἕκαστος, ἑκατόν, ἔλκος, ἔλιξ, ἔλκνω, Ἑλλάς, ἔνεκα, ἔξ, ἔξις, ἐορτή, ἐπτὰ, ἐομηνέω ἐσπέρα, ἐστία, ἐστιατόριον, ἐταῖρος, ἐτοιμος, εὐρίσκω,
 ἠδονή, ἠλικία, ἠλιος, ἠμέρα, ἠμέτερος, ἠπαρ, ἠρως, ἠσυχος, ἰδρώς, ἰδρώς, ἰέραξ, ἰερός, ἰκανός, ἰκετεῦν, ἰμάτιον, ἶνα, ἵππος, ἵπταμαι, ἱστορία,
 ὀδός, ὄλος, ὀμαλός, ὀμάς, ὀμηρος, ὀμιλος, ὀμιλῶ, ὀμίχλη, ὀμοιος, ὀμοῦ, ὀμως, ὀπλή, ὀπλον, ὀποῖος, ὀπως, ὀρίζω, ὀρκος, ὀρμος, ὀρμῶ, ὀριον, ὀσιος, ὀστις.
 ὦρα, ὠραῖος, ὠριμος, ὤς.

δ') Ἄτονοι λέξεις

§ 29. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται μαζὶ μὲ τὴν λέξιν, ποῦ κάθε φορά ἀκολουθεῖ κατόπιν αὐτῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ δὲν ἔχουν ἰδικόν τους τόνον καὶ λέγονται **ἄτονοι** λέξεις, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς : α) τὰ ἄρθρα **ὀ, ἦ, οἶ, αἶ** β) αἱ προθέσεις **εἰς, ἐκ, ἐν** γ) τὸ μόριον **ὤς**, τὸ **οὔ** καὶ τὸ **εἶ** εἰς τὰς φράσεις : εἰ δὲ μὴ καὶ εἰ δ' ἄλλως.

ε') Έγκλιτικά λέξεις

§ 30. Είς τὰς φράσεις: *Ἡ ψυχὴ μας εἶναι ἀθάνατη. Ἡ γῆ μας κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της. Ὅταν τελειώσης τὴν μελέτην, φώναξέ με. Ὁ κηπὸς μας εἶναι τὴν ἀνοιξιν σὰν παράδεισος, παρατηροῦμεν, ὅτι ὑπάρχουν αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις μας, με, της, πού προφέρονται τόσον στενά μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε νὰ φαίνωνται, ὅτι ἀποτελοῦν μὲ αὐτὴν μίαν λέξιν· αἱ λέξεις αὗται γέρνουν (κλίνουσι) τρόπον τινὰ καὶ στηρίζονται εἰς τὸν τόνον τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ λέγονται **ἐγκλιτικά** λέξεις ἢ ἀπλῶς **ἐγκλιτικά**.*

Συνηθέστεραι ἐγκλιτικά λέξεις εἶναι:

α) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **με, μου, μας, σε, σου, σας, καὶ του, τον, της, την, το, των, τους, τας, τα**: *στειλὲ τον, πὲς μας, ὁ κηπὸς σας, κλπ.*

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις** εἰς ὅλους τοὺς τύπους: *ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες.*

γ) Τὰ ἐπιρρήματα **ποτέ, πού**: *ἂν ποτε συναντήσης που τὸν Πέτρον, γράψε μου.*

Κανόνες τῶν ἐγκλιτικῶν

§ 31. 1) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀποβάλλεται: *ἡ ψυχὴ μας, ὁ νοῦς μας, μαθηταί τινες ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ μάθημα.*

2) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μεταφέρεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖα: *ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες, ὁ κηπὸς μας, στειλὲ μου τὸ βιβλίον, σύστησέ μου τον.*

3) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, τότε ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ, ἂν μὲν εἶναι μονοσύλλαβον, ἀποβάλλεται: *ἡ φιλία μας*· ἂν δὲ εἶναι δισύλλαβον, διατηρεῖται: *πόλεις τινὲς κατεστράφησαν ἀπὸ σεισμῶς.*

Σημείωσις 1η. Αἱ ἴδιαι λέξεις, ὅταν εὐρίσκωνται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰς λέξεις, πού προσδιορίζουν, τονίζονται καὶ λέγονται **προκλιτικά** λέξεις: π.χ. *νὰ μὲ εἰδοποιήσης, πότε θὰ μοῦ στείλῃς τὸ βιβλίον.*

Σημείωσις 2α. Μερικὰ ἐγκλιτικά ἔχουν ἐνωθῆ μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν καὶ γράφονται ὡς μία λέξις: *ὥστε (= ὡς τε), καίτοι (= καὶ τοι), οὔτε (= οὐ τε), μήτε (= μή τε), εἴτε (= εἶ τε)*. Εἰς αὐτάς διατηρεῖται ἡ ὀξεῖα, ὡς νὰ εἶναι δύο λέξεις.

στ') "Άλλα ὀρθογραφικά σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως.

§ 32. Ἐπέρασε τὸ καλοκαίρι καὶ ἦλθεν ὁ Σεπτέμβριος. Ἡ αὐτὴ τοῦ σχολείου, ποῦ ἦτο δύο μῆνες ἐρημη, βουτίζει τώρα καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν μαθητῶν.

Ὁ καθεὶς συναντᾷ μὲ χαρὰ τοὺς φίλους του· καὶ νὰ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν Ἀνδρέαν καὶ τρέχει ἀσυγκράτητος! Ἀνδρέα, φωνάζει ὁ Πέτρος... καὶ μετ' ὀλίγον οἱ δύο φίλοι ἀγκαλιάζονται μὲ συγκίνησιν.

Κατόπιν ρωτᾷ ὁ Ἀνδρέας : « πῶς πέρασες, Πέτρο ; ».

— Ὠραῖα, φίλε μου, καὶ σὺ ;

— Ἐξοχα· μάνον γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾷς...

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιο πύγαμε στὸ χωριό, ὅπου μένει ὁ θεὸς μου. Τί δροσιά, ποῦ ἦταν. Τὸν Αὔγουστον οἱ ἡμέρες ἦσαν, ὅπως οἱ ἡμέρες τοῦ Μαΐου !

— Καὶ ἐγὼ, λέει ὁ ἄλλος, ἐπῆγα εἰς τὴν Κῶ (τὸ ὠραῖο νησί τῆς Δωδεκανήσου), ὅπου μένει ὁ θεὸς μου. Περάσαμε ἐξοχα· σέ βεβαιώνω ὅτι ποτέ μου δὲν εὐχαριστήθηκα τόσο· ὅτι κι ἂν σοῦ πῶ, δὲν θὰ μπορέσω νὰ σοῦ περιγράψω ὅτι εἶδα.

Ξαφνικὰ ἀκούεται ὁ κώδων, κι ἀπ' ὅλους ἀκούεται μία φωνὴ χαρωπὴ « Ἄ ! ἄ ! ».

Ὁ Διευθυντὴς μὲ τοὺς δασκάλους καλοῦν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν προῶνὴν προσευχὴν. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν ἀκούεται ἀπ' ὅλους ἡ εὐχὴ : « Καλὴ χρονιά ! Καλὴ χρονιά ! ».

§ 33. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον.

α) Ἡ ὑποδιαστολὴ (,), ἡ ὁποία συνήθως γράφεται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὅ,τι, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅτι: ἔμαθα ὅτι ὁ Πέτρος ἀγοράζει ὅ,τι εὐρίσκει.

β) Τὰ διαλυτικά (··), τὰ ὁποῖα γράφονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἱ καὶ ὑ, ὅταν τὸ ἱ καὶ ὑ δὲν ἀποτελοῦν μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆν δίφθογγον : καταπραῖνω, Μαΐου. Τὰ διαλυτικά μπορεῖ νὰ μὴ γράφονται, ὅταν ὁ τόνος ἢ τὸ πνεῦμα δείχνουν, ὅτι τὰ δύο φωνήεντα προφέρονται χωριστά: Μάιος, αὐτνος.

γ) 'Η **ἀπόστροφος** (') είναι σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, διὰ νὰ δειχθῆ ὅτι κάποιος φωνῆεν ἐχάθη (ἰδὲ περὶ ἐκθλίψεως πῦθ κάτω). Τὸ ἴδιο σημεῖον σημειώνεται καὶ εἰς τὴν κρᾶσιν καὶ λέγεται **κορωνίς** (ἰδὲ περὶ κρᾶσεως).

δ) Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, μετὰ τὰ ὁποῖα χωρίζεται ὁ γραπτὸς λόγος εἰς μικρότερα μέρη. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἐξῆς:

1. 'Η **τελεία στιγμὴ** (.), μετὰ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μεταξὺ τῶν μέρη τοῦ λόγου, πού τὸ καθένα ἔχει νόημα πλήρες. Τὸ κάθε τμήμα λόγου μετὰ πλήρες νόημα λέγεται **περίοδος**.

2. 'Η **ἄνω στιγμὴ ἢ ἄνω τελεία** (·), μετὰ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μικρότερα μέρη τῆς περιόδου μετὰ νόημα κάπως πλήρες. Τὰ μέρη τῆς περιόδου, πού χωρίζονται μετὰ ἄνω τελείαν, λέγονται **κῶλα**.

3. Τὸ **κόμμα** (,) μετὰ τὸ ὁποῖον χωρίζονται τὰ δευτερεύοντα νοήματα τῆς περιόδου ἢ τῶν κώλων· μετὰ τὸ κόμμα χωρίζεται καὶ ἡ κλητικὴ πτῶσις ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τοῦ λόγου: *φρόντισε, Πέτρο, νὰ μὴν ἀργήσης.*

4. Τὸ **ἐρωτηματικὸν** (;), τὸ ὁποῖον γράφεται κατόπιν τῆς λέξεως, μετὰ τὴν ὁποίαν τελειώνει μία ἐρώτησις: *Πότε μᾶς ἦλθες ἀπὸ τὸ χωριό;*

5. Τὸ **θαυμαστικὸν** (!), τὸ ὁποῖον γράφεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως ἢ λέξεως καὶ ἐκφράζεται μετὰ αὐτὸ θαυμασμὸς ἢ ἐκπλήξις κλπ.: *Ἄ! Ἄ!*

6. Τὰ **ἀποσιωπητικὰ** (...), τὰ ὁποῖα γράφονται, διὰ νὰ δειχθῆ, ὅτι παραλείπεται φράσις ἢ λέξις ἀπὸ φόβου ἢ ἐντροπῆς κλπ.: *γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾶς...*

7. Τὰ **εἰσαγωγικὰ** (« »), μεταξὺ τῶν ὁποίων γράφονται αὐτολεξεῖ λέξεις, πού κάποιος ἄλλος ἀναφέρει.

8. 'Η **παρένθεσις** (), εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται λέξεις ἢ φράσεις πρὸς ἐπεξήγησιν λέξεως ἢ φράσεως προηγουμένης.

9. 'Η **παράγραφος** (§), ἡ ὁποία σημειώνεται μετὰ ἀριθμὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν μερῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἓνα κεφάλαιον ἑνὸς συγγράμματος. 'Η παράγραφος μπορεῖ νὰ ἔχη πολλὰς περιόδους.

10. 'Η **διπλῆ ἄνω καὶ κάτω τελεία** (:), ὅταν ἀκολουθοῦν λόγια, πού ἀναφέρονται κατὰ λέξιν, ἢ ἀκολουθοῦν παραδείγματα.

11. 'Η **παῦλα** (—), ὅταν ἀλλάξῃ τὸ πρόσωπον τοῦ διαλόγου.

12. Τὸ **ὕφεν** (~), ὅταν προσφέρονται μαζί δύο φωνήεντα, π.χ. *χωριὰ, παιδιά.*

Φθογγικὰ πάθη

§ 34. Εἰς τὰς λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία, ὅπως ὁμιλεῖται καὶ γράφεται σήμερον, προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, παρατηροῦμεν διάφορα πάθη τῶν φθόγγων, δηλ. τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων. Τὰ πάθη αὐτὰ λέγονται **φθογγικὰ πάθη** ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ συνθέστερα εἶναι τὰ ἐξῆς :

α) Πάθη φωνηέντων

1. Ἐναλλαγή φωνηέντων

§ 35. Εἰς τὰς λέξεις : *στέλλω - στόλος, διανέμω - διανομεῖς λείπω - υπόλοιπον, διάρρηξις - ρωγμή*, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνὰ δύο συγγενεῖς μεταξύ των, ἐτράπη τὸ **ε** εἰς **ο** καὶ τὸ **η** εἰς **ω**.

Εἰς τὰς λέξεις : *στήνω - στάσις, ἔδοκα - δόσις, ἀφήνω - ἀφεις*, ἔχει τραπὴ τὸ **η** εἰς **α** ἢ **ε**, καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**.

Εἰς πολλὰς δηλ. λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ποὺ εἶναι συγγενεῖς μεταξύ των, ἔχει τραπὴ τὸ βραχὺ φωνῆεν τοῦ θέματος **ε** εἰς **ο**, τὸ μακρὸν **η** εἰς **ω**, ἢ τὸ μακρὸν **η** εἰς **α** ἢ **ε** καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐναλλαγή φωνηέντων**.

2. Ἐκθλιψις

§ 36. Οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα τίποτε. Ἀπ' ὅσα ἀγαθὰ ὑπάρχουν, τὸ πῶς πολῦτιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ὑγεία. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἔλθω, παρ' ὅτι τὸ θέλω πολὺ.

Αἱ φράσεις οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα, ἀπ' ὅσα, σ' εὐχαριστῶ, ἀλλ' ἐγὼ, παρ' ὅτι, προέρχονται ἀπὸ τὰς φράσεις: οὔτε εἶδα, οὔτε ἄκουσα, σὲ εὐχαριστῶ, ἀπὸ ὅσα, ἀλλὰ ἐγὼ, παρὰ ὅτι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ τελευταῖον (τελικὸν) βραχὺ φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως ἀποβάλλεται συχνὰ πρὸ τοῦ φωνηέντος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει (ἀρκτικὸν) ἡ ἐπομένη λέξις.

Όταν δηλ. μία λέξις τελειώνῃ εἰς βραχὺ φωνῆεν καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν τῆς προηγούμενης λέξεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται) πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τῆς ἐπομένης· τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐκθλιψις** καὶ γίνεται χάριν εὐφωνίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος, πού ἐκθλίβεται, σημειώνεται ἡ ἀπόστροφος ('). Τὸ **υ**, καθὼς καὶ τὸ **ι** τοῦ συνδέσμου **ὄτι** καὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας **τί** δὲν ἐκθλίβονται.

§ 37. Εἰς τὰς φράσεις **καθ' ὅλα** (ἀπὸ τὸ : κατὰ ὅλα), **μεθ' ὅλα** (= μετὰ ὅλα), **ἐφ' ὅσον** (= ἐπὶ ὅσον), **μεθ' ἡμῶν** (= μετὰ ἡμῶν), **ἐφ' ὅρου ζωῆς** (= ἐπὶ ὅρου), **ἐάν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν**, μετὰ τὴν ἐκθλιψίν τοῦ βραχέος φωνήεντος, τὰ ψιλὰ **τ, π** ἐτρέπησαν εἰς τὰ ἀντίστοιχα δασέα **θ, φ**, ὅπως συνέβαινε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν.

Παρατηρήσεις. Συχνὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν γίνεται ἐκθλιψις τοῦ φωνήεντος καὶ πρὸ τοῦ **τ** τοῦ ἄρθρου: ἀπ' τὸ χωριό, ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους κλπ.

3. Εὐφωνικὸν **ν** καὶ **ς**

§ 38. Εἰς πολλὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς **ι** ἢ **ε**, χάριν εὐφωνίας προστίθεται ἓνα **ν** εἰς τὸ τέλος, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν: εἶπεν ὁ Παῦλος· *πέρυσιν ἦτο καλύτερος ὁ καιρὸς.*

Εἰς τὴν πρόθεσιν **μέχρι** καὶ τὸ ἐπίρρημα **οὕτω** προστίθεται χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν ἰδίαν περίπτωσιν ἓνα **ς**: *Εἰς τὴν μάχην τῶν Θεομοτυλῶν ἐγονεύθησαν ὅλοι μέχρις ἐνός· οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα.*

4. Κ ρ ᾱ σ ι ς

§ 39. Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν **τουλάχιστον** δέκα πέντε ἡμέρας. *Εἰς τὴν ἐκδρομὴν περᾶσαμε ὥραϊα, ἐνῶ τουναντίον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἄλλου σχολείου δὲν ἠὲ χαριστήθησαν.*

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις τὸ ἄρθρον **τὸ** μετὰ τὰς λέξεις ἐναντίον καὶ ἐλάχιστον ἐνώνονται εἰς μίαν λέξιν (τὸ **ο** + **ε** γίνεται **ου**). Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **κρᾱσις**.

Τὸ σημεῖον τῆς κράσεως σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ λέγεται **κορωνίς** (').

5. Συναίρεσις

§ 40. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐκυρίευσε τὴν σκηνὴν τοῦ Δαρείου, εἰς τὰς γυναῖκας, πού ἐφοβοῦντο, ἔλεγε : « Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς ἐκτιμῶ· τὸ ἴδιο σᾶς ἐκτιμᾷ καὶ ὁ στρατός μου· θὰ εἴσθε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς καὶ θὰ ἔχω τὸν νοῦν μου νὰ μὴ πάθετε τίποτε ».

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ αἱ λέξεις ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, ἐκτιμᾷ ἐφοβοῦντο, φοβεῖσθε, Ἀθηνᾶς, νοῦς προῆλθον ἀπὸ τὰς λέξεις, πού παλαιότερον ἦσαν ἀγαπάω, ἐκτιμάω, ἐκτιμάει, ἐφοβέοντο, φοβέεσθε, Ἀθηνάας, νόος. Εἰς αὐτάς τὰ δύο φωνήεντα ἢ τὸ φωνῆεν μὲ τὴν δίφθογγον, πού ἦσαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, ἠνώθησαν καὶ συνεχωρεύθησαν εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις μέσα εἰς μίαν λέξιν δύο φωνηέντων, πού τὸ ἓν ἦτο πρὸ τοῦ ἄλλου, ἢ φωνηέντος μὲ δίφθογγον, εἰς μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς δίφθογγον, λέγεται **συναίρεσις**. Ἡ συνηρημένη συλλαβὴ τονίζεται, ἂν καὶ πρὸ τῆς συναίρεσεως ἐτονίζετο ἓνα ἀπὸ τὰ δύο συναιρεθέντα φωνήεντα: ἐφοβοῦντο (= ἐφοβέοντο), ἀλλὰ ἐνίκας (= ἐνίκας).

β') Πάθη συμφώνων

1. Μετατροπαι καὶ ἀφομοιώσεις

§ 41. Εἰς τὰ συμπλέγματα τῶν συμφώνων ἐντὸς λέξεως γίνονται αἱ ἐξῆς παθήσεις:

1. Τὸ **ν** πρὸ τῶν ἀφώνων

α) Τὸ **ν** πρὸ τῶν οὐρανικῶν **κ, γ, χ** τρέπεται εἰς **γ**: συγκοπή (συν - κοπή), συγγράφω (συν - γράφω), συγχάιρω (συν - χაίρω).

β) Τὸ **ν** πρὸ τῶν χειλικῶν **π, β, φ**, τρέπεται εἰς **μ**: συμπατριώτης (συν - πατριώτης), συμβουλευώ (συν - βουλεύω), συμφωνῶ (συν - φωνῶ).

γ) Τὸ **ν** πρὸ τῶν **λ, μ, ρ**, ἀφομοιώνεται μὲ αὐτά: συλλέγω (συν - λέγω), συμμετοχος (συν - μέτοχος), συρράπτω (συν - ράπτω).

2. Ἄφωνα πρὸ τοῦ **μ**.

α) Οὐρανικὸν **κ** ἢ **χ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **γ**: διωγμός (ἀπὸ τὸ διωκ - μός), βρεγμένος (ἀπὸ τὸ βρεχ - μένος).

β) Χειλικόν **π, β, φ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **μ**, δηλ. ἀφομοιώνεται μὲ τὸ **μ**: *κόμμα* (ἀπὸ τὸ κόπ - μα κοπ - ή), *τριμμένος* (ἀπὸ τὸ τριβ - μένος), *γράμμα* (ἀπὸ τὸ γράφ - μα).

γ) Ὀδοντικόν **δ ἢ θ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **σ** καὶ προφέρεται ὡς **ζ**: *ἄσμα* (ἀπὸ τὸ ἄδ - μα ἄδω), *πεῖσμα* (ἀπὸ τὸ πεῖθ - μα).

3. Ἄφωνον πρὸ ὀδοντικοῦ

α) Ὀδοντικόν πρὸ ὀδοντικοῦ τρέπεται συνήθως εἰς **σ**: *ἐψεύσθην* (ἀπὸ τὸ ἐψεύδ - θην), *ψεύστης* (= ψεύδ - τής) *ἐπείσθην* (= ἐπείθ - θην).

β) Εἰς τὰ συμπλέγματα οὐρανικῶν ἢ χειλικῶν μὲ ὀδοντικόν, συνηθισμένα συμπλέγματα φθόγγων εἶναι τὰ **κτ** (ὀκτώ), **γδ** (ὄγδος), **χθ** (ἐτάχθην), **πτ** (κρύπτω), **βδ** (ἔβδομος), **φθ** (ἐτρίφθην).

Παρατηρήσεις. Εἰς πολλὰς λέξεις τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης τὸ σύμπλεγμα **κτ** ἔγινε **χτ**: *ὀκτώ*, ἀλλὰ *ἐκίως*, *χιτυῶ* ἀλλὰ *κιτίσιον*· τὸ **πτ** ἔγινε **φτ**: *κρυφτό*, *φτερό*, ἀλλὰ *Πτολεμαῖος*, *περίπτερον*· τὸ **χθ** ἔγινε **χτ**: *χίς* καὶ *χθές*, τὸ **φθ** ἔγινε **φτ**: *ἐφτασε* ἀλλὰ *φθίσις*. Ἐπίσης τὸ σύμπλεγμα **σθ** ἔγινε **στ**: *ἀναγκάστῃκα*, ἀλλὰ *σθένος* (δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα).

4. Ἄν αἱ δύο συλλαβαὶ ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀρχίζουσιν ἀπὸ ἄφωνον δασύ, τὸ ἄφωνον τῆς πρώτης συλλαβῆς τρέπεται εἰς φιλόν: *τροίχες*, ἀπὸ *θροίχες*, *τάφος* ἀπὸ *θάφος* (θάπτω).

2. Ἀποβολαί. Ἀντέκτασις κλπ.

§ 42. α) Ὀδοντικόν πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται: *ἔπεισα* ἀπὸ τὸ *ἐπειθ - σα* τοῦ *πείθω*, *τάπητ* ἀπὸ τὸ *τάπητ - σ*.

β) Τὸ **ν** μὲ ὀδοντικόν, δηλ. τὸ **ντ**, πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται κανονικῶς καὶ τὸ φωνῆεν, πού εὐρίσκεται πρὸ τοῦ **ντ** ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον· γίνεται δηλ. **ἀντέκτασις**: ὁ ἀνδριάς ἀπὸ τὸ ἀνδριάντ - σ, ὁ λυθείς ἀπὸ τὸ λυθέντ - σ.

γ) Τὸ ἀρκτικόν **ρ** μιᾶς λέξεως διπλασιάζεται, ἂν ἡ λέξις ἀνέξηθῃ πρὸ τοῦ **ρ** καὶ εἶναι βραχεῖα ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβῆ: *ράπτω - ἔρραπτον*, *ρέω - ἔρρεον*, *ἄρρωστος*, ἀλλὰ *εὔρωστος*.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ*

§ 43. Οί Πέρσαι, σύμφωνα με τὴν συμβουλήν τοῦ Ἴππίου, πὸν εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπ' τὰς Ἀθήνας, ἐπλευσαν μὲ τὸν στόλον καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι μόνου των μὲ συμμετοχὴν καὶ χιλίων ὀπλιτῶν ἀπ' τὰς Πλαταιᾶς συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔσπευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου παρετάχθησαν διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὸ πάτριον ἔδαφος. Οἱ Σπαρτιᾶται, πὸν καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχαν δεχθῆ νὰ δώσουν σημεῖα ὑποταγῆς εἰς τοὺς Πέρσας, δὲν ἐπέισθησαν νὰ στείλουν βοήθειαν ἀμέσως, ἀλλ' εἶπον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι θὰ σπεύσουν εἰς βοήθειαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ γίνῃ πανσέληνος σύμφωνα μὲ τὸ ἱερὸν ἔθιμόν των ἄλλωστε δὲν ἐφαντάζοντο, ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἔφθναν τόσον γρήγορα εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιμετώπισαν τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα μόνου των μὲ συμμάχους τοὺς Πλαταιεῖς.

Μόλις ἐδόθη ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως, οἱ Ἕλληνες ὤρμησαν μὲ πείσμα κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Οἱ Πέρσαι χωρὶς νὰ σκεφθοῦν τίποτε, ἐγκατέλειψαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς τὰ πλοῖα, διὰ νὰ σωθοῦν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀργότερον, εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἔγινε ἡ μάχη, ἔστησαν μνημεῖον μὲ γράμματα χαραγμένα εἰς πλάκα μαρμάρου ὡς ἐνθύμιον τῆς μεγάλης νίκης.

* Νὰ εὑρεθοῦν τὰ φθγγικὰ πάθη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου

§ 44. Ὁ γεωργός σηκώνεται πρὸς - πρὸς καί, ἀφοῦ φορτώσῃ εἰς τὸ ἀμάξι του τὸ ἀλέτρι καὶ ἔναν μικρὸν σάκκον μὲ τὸ πρόγευμα καὶ ἄλλα πράγματα, λέγει εἰς τὴν γυναῖκά του: «Ἐγὼ σήμερα θὰ ἀργήσω νὰ γυρίσω δι αὐτὸ σεῖς νὰ φροντίσετε γιά ὅ,τι θὰ χρειασθοῦμε αὔριον, πὸν εἶναι Κυριακή». Ἀφοῦ δὲ ζέψῃ εἰς τὸ ἀμάξι τὰ δύο του βόδια, ξεκινᾷ εὐχαριστημένος, διότι θὰ τελειώσῃ σήμερα τὸ ὄργωμα. Ἄ! πόσον εἶναι ικανοποιημένος, διότι (ἀπὸ) Δευτέρα θὰ ἀρχίσῃ νὰ σπέρνῃ. «Οἱ οἱ χωρικοὶ κάμνουν τὸ ἴδιον καὶ ἐκεῖνοι βιάζονται νὰ ἀρχίσουν τὴν σποράν. Ὁ πλατὺς κάμπος ζωντανεύει ἀπὸ τις φωνές καὶ τὰ τραγούδια τῶν ἐργατικῶν χωρικῶν».

§ 45. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν :

1) Αἱ λέξεις γεωργός, βόδι, ἀμάξι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ἢ πρώτη πρόσωπον, ἢ δευτέρα ζῶν, ἢ τρίτη πράγμα. Αἱ λέξεις, πὸν φανερόνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

2) Αἱ λέξεις μικρός, ἐργατικός, πὸν προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά σάκκος, χωρικός, καὶ φανερόνουν τὴν λογῆς εἶναι αὐτά, λέγονται **ἐπίθετα**.

3) Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις, ὁ, ἡ, τὸ - οἱ, αἱ, τά, κλπ., πὸν τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, λέγονται **ἄρθρα**.

4) Αἱ λέξεις ἐγὼ, εἶσεῖς, ἐκεῖνοι, πὸν τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων, λέγονται **ἀντωνυμῖαι**.

5) Αἱ λέξεις φορτώνω, κάμνω, φανερόνουν τὴν κάμνει ὁ γεωργός καὶ λέγονται **ρήματα**.

6) Αἱ λέξεις ικανοποιημένος, εὐχαριστημένος, πὸν φανερόνουν

εις ποίαν κατάστασιν εἶναι ὁ γεωργός, δηλ. ὕπως τὰ ἐπίθετα, λέγονται **μετοχαί**.

7) Αἱ λέξεις *πρῶτ - πρῶτῃ, αἴριον, καλά*, πού φανερώουν χρόνον ἢ ἄλλας σχέσεις, λέγονται **ἐπιρρήματα**.

8) Αἱ λέξεις *εἰς, ἀπό, διά*, πού τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ ὀνόματα, λέγονται **προθέσεις** καὶ φανερώουν διαφόρους σχέσεις.

9) Αἱ λέξεις *καί, δέ, ἀλλά*, πού συνδέουν τὰς λέξεις, λέγονται **σύνδεσμοι**.

10) Αἱ λέξεις *ἄ! ἔ!*, πού φανερώουν ἐκδήλωσιν χαρᾶς, λύπης κλπ., λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Αὐτὰ τὰ δέκα εἶδη τῶν λέξεων περιλαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού λέγονται **μέρη τοῦ λόγου**. Εἶναι δηλ. τὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ :

1) ἄρθρον, 2) οὐσιαστικόν (ὄνομα), 3) ἐπίθετον (ὄνομα), 4) ἀντωνυμία, 5) ρῆμα, 6) μετοχή, 7) ἐπιρρημα, 8) πρόθεσις, 9) σύνδεσμος καὶ 10) ἐπιφώνημα.

α') Κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

§ 46. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἕξ, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα, καὶ ἡ μετοχὴ ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ διαφόρους μορφὰς (κλίνονται): ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ, νέος - νέον, μικρός - μικροί, ἐγὼ - ἐμέ, παίζω - παίζετε, καὶ λέγονται **κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου**. τὰ ἄλλα τέσσαρα, δηλ. τὸ ἐπίρρημα, ἡ πρόθεσις, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν: ἐδῶ, ἐκεῖ, εἰς, ἀπό, ἀλλά, μὲν, ἄ! ἔ!

Κ λ ι τ ἄ

1. Κατάληξις. Θέμα. Χαρακτήρ

§ 47. Αἱ μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸν λόγον κάθε κλιτὴ λέξις, λέγονται **τύποι** αὐτῆς: ἡ ἐκκλησία - τῆς ἐκκλησίας - τὴν ἐκκλησίαν, λέγω - λέγει - λέγετε - λέγουν.

α) Τὸ τελευταῖον μέρος μιᾶς λέξεως, πού μεταβάλλεται εἰς τὸν λόγον καὶ δίδει εἰς αὐτὴν ἄλλην μορφήν, λέγεται **κατάληξις**: ἐκ - κλησία - ἐκκλησία, θεός - θεός, λέγω - λέγομεν.

β) Τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, ὁποιαδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἔχη ἡ λέξις εἰς τὸν λόγον, λέγεται **θέμα** : ἐκκλησ-, θε-, λέγ- κλπ.

γ) Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος, ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι φωνῆεν ἢ σύμφωνα, λέγεται **χαρακτήρ** : τῆς λέξεως λέγ-ω χαρακτήρ εἶναι τὸ γ, τῆς λέξεως ἦρω-ς χαρακτήρ εἶναι τὸ ω.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

Ἡ χώρα - τῶν χωρῶν. Ὁ ἵππος - τοὺς ἵππους. Τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὁ ἥρωσ - οἱ ἥρωες. Ὁ καλὸς - ἡ καλὴ - τὸ καλόν. Ὁ δίκαιος - ἡ δικαία. Αὐτὸς - αὐτή - αὐτό. Λύω - λύομεν - λύετε. Δέχομαι - δέχεσαι. Οἱ φύλακες - τοὺς φύλακας - τὸν φύλακα. Ἡ γλῶσσα - τῆς γλώσσης - τῶν γλωσσῶν. Τρέφομαι - τρέφεσαι.

2. Π τ ῶ σ ε ι ς

§ 48. Ὁ φίλος εἶναι πολύτιμον ἀγαθόν. Δι' αὐτὸ ἔχομεν ἀνάγκην **φίλων**. Τοῦ φίλου ἡ γνώμη εἶναι πάντοτε χρήσιμος. "Ὅταν, **ὦ φίλε**, εὐρίσκειται κανεὶς εἰς κίνδυνον, μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν καλὸν φίλον. Οἱ φίλοι θυσιάζουσι καὶ τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ σώσουσι τοὺς φίλους.

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἡ κλιτὴ λέξις φίλος ἀπαντᾷ μὲ διαφορὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται **πτώσεις**.

Μὲ πτώσεις ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μόνον τὰ πέντε κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχὴ καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **πτωτικά**.

Πτώσεις δηλ. εἶναι αἱ διάφοροι μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον τὰ πτωτικά μέρη τοῦ λόγου.

§ 49. Αἱ πτώσεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι πέντε: ἡ **ὀνομαστική**, ἡ **γενική**, ἡ **δοτική**, ἡ **αἰτιατική** καὶ ἡ **κλητική**. Ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ κλητική λέγονται **ὄρθαι πτώσεις**, αἱ δὲ ἄλλαι **πλάγαι**.

* Νὰ εὐρεθοῦν τὰ θέματα, αἱ καταλήξεις καὶ ὁ χαρακτήρ.

1. **Όνομαστική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖος**; *Ποῖος κτυπᾷ τὴν θύραν*; **Ὁ Πέτρος**.

2. **Γενική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **τίνος**; *Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον*; **Τοῦ Πέτρου**.

3. **Δοτική** λέγεται ἡ πτώσις, μὲ τὴν ὁποίαν δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **εἰς ποῖον**; **Δόξα τῷ Θεῷ** = εἰς τὸν Θεόν.

Σημείωσις. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν σπανίως χρησιμοποιεῖται ἡ δοτική.

4. **Αἰτιατική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖον**; *Ποῖον εἶδες σήμερον*; **Τὸν Πέτρον**.

5. **Κλητική** λέγεται ἡ πτώσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ καλέσωμεν κάποιον: **Ὁ Πέτρο!** ἔλα **Παῦλε** κλπ.

3. Γένος. Ἀριθμός. Κλίσις

§ 50. Ἡ πόλις μας ἔχει τρία δημοτικά σχολεῖα, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὸ ἐν εἶναι μεικτόν. Τὸ ἰδικόν μας σχολεῖον εἶναι τετρατάξιον μὲ δύο διδασκάλους καὶ δύο διδασκαλίσας. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει 25 μαθητὰς καὶ 10 μαθητριάς. Ὁ διευθυντής τοῦ σχολεῖου εἶναι ἀρχαιότερος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀπ' τοὺς ἄλλους συναδέλφους του. Τὸ κτίριον τοῦ σχολεῖου μας εἶναι ὠραῖον, ὃ δὲ κῆπος εἶναι φτενυμένος μὲ διάφορα λουλούδια, τὰ ὁποῖα περιποιῶνται οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριάι.

§ 51. **Γένος**. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέντε πτωτικά μέρη τοῦ λόγου ἄλλα φανερώουσι ἄρσενικά ὄντα: ὁ διδάσκαλος, ὁ μαθητής, ὁ διευθυντής, καὶ λέγονται **ἄρσενικά**: ἄλλα φανερώουσι θηλυκά ὄντα: ἡ διδασκαλίσα, ἡ μαθήτρια, καὶ λέγονται **θηλυκά**, καὶ ἄλλα **οὐδέτερα** (δηλ. οὔτε ἄρσενικά, οὔτε θηλυκά): τὸ σχολεῖον, τὸ λουλούδι.

Τὰ γένη δηλ. τῶν πτωτικῶν εἶναι τρία, ἄρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον. Τὸ γένος τῶν πτωτικῶν διακρίνεται κανονικὰ ἀπὸ τὸ ἄρθρον, πού τίθεται πρὸ αὐτῶν. Τὰ ἄρσενικά ἔχουσι τὸ ἄρθρον **ὁ**, τὰ

Θηλυκά τὸ ἄρθρον ἢ καὶ τὰ οὐδέτερα τὸ ἄρθρον τό : ὁ μαθητῆς - ὁ κῆπος, ἡ μαθήτρια - ἡ τάξις, τὸ παιδίον - τὸ σχολεῖον.

Σημείωσις. Ὅταν λέγωμεν ὁ λαγός, δυνατόν νὰ εἶναι (εἰς τὸ φυσικὸν τοῦ γένους) ἢ ἀρσενικός ἢ θηλυκός· ἐπίσης *περισεσῆρα* κλπ. ὥστε ἄλλο εἶναι τὸ φυσικὸν γένος καὶ ἄλλο τὸ γραμματικόν. Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ ἐννοοῦμεν τὸ γραμματικὸν γένος καὶ θὰ διακρίνωμεν τὰ τρία γένη ἀπὸ τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, τὸ.

§ 52. Ἄριθμός. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω πτωτικὰ ἄλλα φανερόνουν ἐν μόνον ὄν, ἄλλα πολλὰ: ὁ μαθητῆς - οἱ μαθηταί, ἡ τάξις - αἱ τάξεις, τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὅσα φανερόνουν ἐν ὄν, λέγονται **ἐνικοῦ** ἀριθμοῦ, ὅσα πολλὰ, λέγονται **πληθυντικοῦ** ἀριθμοῦ, ἦτοι οἱ ἀριθμοὶ τῶν πτωτικῶν εἶναι δύο: ὁ ἐνικός καὶ πληθυντικός ἀριθμός.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὑπῆρχε καὶ ὁ **δυνικός ἀριθμός** πρὸς δῆλωσιν δύο ὄντων.

§ 53. Κλίσεις. Εἰς τὰ ἴδια παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε ὁμάς πτωτικῶν ἔχει ἰδίους τύπους: ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ - τὸν μαθητήν, ἡ τάξις - τῆς τάξεως - τὴν τάξιν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι τῶν πτωτικῶν ἔχουν καταταχθῆ εἰς τρεῖς κατηγορίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **κλίσεις**, σύμφωνα μὲ τὰς ὁποίας κλίνονται τὰ πτωτικά. Ὀνομάζονται δὲ αἱ κλίσεις **πρώτη, δευτέρα, τρίτη κλίσις**.

4. Τ ὁ ἄ ρ θ ρ ο ν

§ 54. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὸ ἄρθρον ὁ, ἡ, τό, τὸ ὁποῖον εἶναι διακριτικὸν σημεῖον τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων.

α') Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτερ.
Ὀν.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
Γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτ.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά

Σημείωσις. Τὸ ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν, χρησιμοποιεῖται δὲ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα τὸ ἐπιφώνημα ὦ ἢ τὸ μόριον ἔ!

Παρατηρήσεις. Τὸ ἄρθρον τοῦ θηλυκοῦ γένους εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν συχνὰ μὲ τὸν τύπον οἶ : οἶ ἐπαρχίαι, εἰς τὴν αἰτιατικὴν μὲ τὸν τύπον τίς : τίς ἐπαρχίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὄνόματα οὐσιαστικά

§ 55. α') Παῦλος - Γεώργιος, πρόβατον - σκύλος, θρανίον - μαχαίρι, β') προσευχή - ἐλεημοσύνη, ἡσυχία - ἀσθένεια, ἐπιμέλεια - κλωσίνη.

Αἱ λέξεις τῆς α' περιπτώσεως δύο - δύο φανεροῦν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τῆς δὲ β' περιπτώσεως φανεροῦν πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα. Αἱ λέξεις, πού φανεροῦν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ πρᾶξιν, κατάστασιν, ιδιότητα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

§ 56. Ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, ὅσα φανεροῦν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **συγκεκριμένα**. Ὅσα φανεροῦν πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα, δηλ. ἀφηρημένας ἐνοίας, λέγονται **ἀφηρημένα** οὐσιαστικά (τὴν ἀφηρημένην ἐνοίαν π.χ. ἐλεημοσύνην σχηματίζομεν, ὅταν βλέπωμεν, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι, πού ἐλεοῦν τοὺς ἀδυνάτους, τὴν ἡσυχίαν, ὅταν βλέπωμεν ἀθρώπους νὰ ἡσυχάζουν).

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά λέγονται:

1) **Κύρια ὀνόματα**, ὅταν σημαίνουν ἓν μόνον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, π.χ. Γεώργιος, Βουκεφάλας, Ἀθῆναι.

2) **Προσηγορικά ὀνόματα**, ὅταν σημαίνουν σύνολον προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων τοῦ αὐτοῦ εἴδους: μαθητῆς, σκύλος, βουτόν.

§ 57. Περὶ τοῦ γένους τῶν οὐσιαστικῶν :

1. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ ἀνῆρ, ἡ γυνή, τὸ τέκνον, ὁ λίθος, ἡ θύρα, τὰ ὅποια ἔχουν μόνον ἓνα τύπον καὶ ἓν γένος, λέγονται **μονοκατάληκτα καὶ μονογενῆ**: ἐὰν εἶναι ὀνόματα ζῶων, λέγονται **ἐπίκοινα**: ὁ ἀετός, ἡ ἀλώπηξ, ἡ χελώνη, ὁ λαγός. Ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ τὸ φυσικὸν γένος τῶν ἐπικοίνων, χορησιμοποιοῦνται αἱ λέξεις ἀρσενικός - θηλυκός, π.χ. ὁ ἀρσενικός ἀετός - ὁ θηλυκός ἀετός, ἡ ἀρσενικὴ χελώνη - ἡ θηλυκὴ χελώνη.

2. Τὰ οὐσιαστικά, ὅπως ὁ ιατρός - ἡ ιατρός, ὁ ὑπουργός - ἡ ὑπουργός, ὁ ταμίας - ἡ ταμίας, τὰ ὅποια ἔχουν ἓνα τύπον, ἀλλὰ δύο γένη, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, λέγονται μονοκατάληκτα καὶ διγενῆ ἢ οὐσιαστικά κοινοῦ γένους.

3. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ μαθητῆς - ἡ μαθήτρια, ὁ ἀνθοπώλης - ἡ ἀνθοπώλις, ὁ λέων - ἡ λέαινα, τὰ ὅποια ἔχουν δύο τύπους, ἓνα ἀρσενικοῦ γένους καὶ ἓνα θηλυκοῦ, λέγονται δικατάληκτα καὶ διγενῆ.

Κλίσις οὐσιαστικῶν

Ἡ πρώτη κλίσις

§ 58. α') Εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ σχολείου ὑπάρχουν χάρται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας καὶ Ἱστορίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν καὶ ἔδραι, ἀπὸ τὰς ὁποίας διδάσκουν οἱ καθηγηταί, ἐνῶ οἱ μαθηταί κάθονται εἰς τὰ θρανία. Ομάδες δὲ μαθητῶν κάθε ἡμέραν φροντίζουν διὰ τὴν καθαριότητα τῶν αἰθουσῶν.

β') Εἰς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Λεωνίδου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπέκρουον οἱ Ἕλληνες ὀπλιταί τὰς ἐπιθέσεις τῆς στρατιᾶς τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ μὲ τὴν προδοσίαν τοῦ προδότου Ἐφιάλτου ἐκκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ ἐφονεύθησαν ὅλοι ἀγωνιζόμενοι μὲ ἀνδρείαν.

γ') Ἐντὸς τῆς θαλάσσης ζοῦν καὶ θηρία, φάλαιναι καὶ καρχαρία, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κινδυνεύουν συχνὰ οἱ ναῦται.

§ 59. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά ἀρσενικά καὶ θηλυκά.

α') Ἀρσενικά: ὁ μαθητῆς, ὁ καθηγητῆς, ὁ χάρτης, ὁ Σπαρτιάτης, ὁ ναῦτης, ὁ Λεωνίδας, ὁ καρχαρίας, ποὺ ἔχουν κατάληξιν - ης ἢ - ας εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

β) Θηλυκά: ἡ μάχη, ἡ χαρά, ἡ στρατιά, ἡ ἡμέρα, ἡ ἱστορία, ἡ θάλασσα, ποὺ ἔχουν κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ - η ἢ - α μακρὸν ἢ - α βραχύ.

§ 60. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην κλίσιν.

Ἡ πρώτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα: 1) ἀρσενικά μὲ κατά-

ληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ -ας ἢ -ης καὶ 2) θηλυκὰ μὲ κατὰληξιν -η ἢ -α. Κλίνονται δὲ ὡς κατωτέρω:

1. Ἀρσενικά

§ 61. α) εἰς -ας, γεν. -ου καὶ εἰς -ας, γεν. -α ἢ -ᾶς, γεν. -ᾶ.

Ἑνικός Πληθυντικός Ἑνικός

Ὄν.	ὁ	ταμί- <u>ας</u>	οἱ	ταμί- <u>αι</u>	ὁ	Λεωνίδ- <u>ας</u>	ὁ	Μελ- <u>ᾶς</u>
Γεν.	τοῦ	ταμί- <u>ου</u>	τῶν	ταμι- <u>ῶν</u>	τοῦ	Λεωνίδ- <u>α</u>	τοῦ	Μελ- <u>ᾶ</u>
Δοτ.	τῷ	ταμί- <u>α</u>	τοῖς	ταμί- <u>αις</u>	—	—	—	—
Αἰτ.	τὸν	ταμί- <u>αν</u>	τούς	ταμί- <u>ας</u>	τὸν	Λεωνίδ- <u>αν</u>	τὸν	Μελ- <u>ᾶν</u>
Κλ.	ᾧ	ταμί- <u>α</u>	ᾧ	ταμί- <u>αι</u>	ᾧ	Λεωνίδ- <u>α</u>	ᾧ	Μελ- <u>ᾶ</u>

1. Κατὰ τὸ ὁ ὁ ταμίας, κλίνονται τὰ ὀνόματα: ὁ τραυματίας, ὁ κτηματίας, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ μανδύας, ὁ ἐπιχειρηματίας κλπ.

2. Κατὰ τὸ Λεωνίδας, κλίνονται τὰ κύρια ὀνόματα: Ἐπαμεινώνδας, Ρώμας, Γοίβας, Σάβας κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ Μελᾶς, τὰ: Σκουφᾶς, Παλαμᾶς, Πολυλᾶς, Μεταξᾶς κ.ἄ.

§ 62. β) εἰς -ῆς, γεν. -οῦ, εἰς -ῆς, γεν. -ου ἢ -η καὶ εἰς -ῆς, γεν. -ῆ.

Ἑνικός

Πληθυντικός

Ὄν.	ὁ	μαθητ- <u>ῆς</u>	τεχνίτ- <u>ῆς</u>	οἱ	μαθητ- <u>αἱ</u>	τεχνίτ- <u>αι</u>
Γεν.	τοῦ	μαθητ- <u>οῦ</u>	τεχνίτ- <u>ου</u>	τῶν	μαθητ- <u>ῶν</u>	τεχνίτ- <u>ῶν</u>
Δοτ.	τῷ	μαθητ- <u>ῆ</u>	τεχνίτ- <u>ῆ</u>	τοῖς	μαθητ- <u>αῖς</u>	τεχνίτ- <u>αις</u>
Αἰτ.	τὸν	μαθητ- <u>ῆν</u>	τεχνίτ- <u>ῆν</u>	τούς	μαθητ- <u>ᾶς</u>	τεχνίτ- <u>ας</u>
Κλ.	ᾧ	μαθητ- <u>ᾶ</u>	τεχνίτ- <u>α</u>	ᾧ	μαθητ- <u>αἱ</u>	τεχνίτ- <u>αι</u>

Ἑνικός

Ὄν.	ὁ	Κανάρ- <u>ῆς</u>	Διγεν- <u>ῆς</u>
Γεν.	τοῦ	Κανάρ- <u>ῆ</u>	Διγεν- <u>ῆ</u>
Αἰτ.	τὸν	Κανάρ- <u>ῆν</u>	Διγεν- <u>ῆν</u>
Κλ.	ᾧ	Κανάρ- <u>ῆ</u>	Διγεν- <u>ῆ</u>

1. Κατὰ τὸ ὁ μαθητής, κλίνονται τὰ: ποιητής, διευθυντής,

γυμναστής, σχεδιαστής κ.ἄ., κατὰ τὸ ὁ τεχνίτης, τά: ναύτης, χόρτης, πλανήτης, πολίτης, Σπαρτιάτης, νομάροχος, γυμνασιόροχος κ.ἄ.

2. Κατὰ τὸ ὁ Κανάρης, κλίνονται τά: Μιαούλης, Καραϊσκάκης, Τρικουπής, Καψάλης κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ ὁ Διγενής, κλίνονται τά: Παπανικολής, Σαρρής, Στρατής κ.ἄ.

3. Ὁμοίως κλίνονται καὶ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα (συνηρημένα) Ἐρμῆς Ἀπελλῆς, Θαλής, τὰ ὅποια ὁμοῦς σχηματίζουν τὴν γενικήν εἰς -οῦ: Ἐρμοῦ, Ἀπελλοῦ, Θαλοῦ.

2. Θ η λ υ κ ἄ

§ 63. α) εἰς -η, γεν. -ης καὶ εἰς -ή, γεν. -ῆς.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν. ἡ	νίκ - η	πηγ - ἡ	αἱ	νῖκ - αι	πηγ - αι
Γεν. τῆς	νίκ - ης	πηγ - ῆς	τῶν	νικ - ὠν	πηγ - ὠν
Δοτ. τῇ	νίκ - η	πηγ - ῆ	ταῖς	νίκ - αῖς	πηγ - αῖς
Αἰτ. τὴν	νίκ - ην	πηγ - ἦν	τάς	νίκ - ας	πηγ - ἄς
Κλ. ὦ	νίκ - η	πηγ - ἡ	ὦ	νῖκ - αι	πηγ - αι

1. Κατὰ τὸ ἡ νίκη, κλίνονται τὰ ὀνόματα: ἐπιστήμη, τέχνη, κόρη, δίκη, ζέστη, Ἐλένη κ.ἄ.

2. Κατὰ τὸ ἡ πηγὴ κλίνονται τά: σχολή, βρογχή, τιμή, φωνή, ψυχή, βρογχή καὶ ἄλλα. Ὁμοίως κλίνονται καὶ τὰ συνηρημένα σκυῖ, φακῆ, γῆ, τὰ ὅποια περισπῶνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

§ 64. β) εἰς -α, γεν. -ας καὶ εἰς -ά, γεν. -ᾶς.

Ἐνικὸς

Ὀν. ἡ	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ
Γεν. τῆς	μαθητρι - ας	χώρ - ας	φωλε - ᾶς	χαρ - ᾶς	σκι - ᾶς
Δοτ. τῇ	μαθητρι - α	χώρ - α	φωλε - ᾶ	χαρ - ᾶ	σκι - ᾶ
Αἰτ. τὴν	μαθήτρι - αν	χώρ - αν	φωλε - ᾶν	χαρ - ᾶν	σκι - ᾶν
Κλ. ὦ	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ

Πληθυντικός

Ὄν.	αἱ μαθήτρι - αι	χώρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι
Γεν.	τῶν μαθητρι - ὦν	χωρ - ὦν	φωλε - ὦν	χαρ - ὦν	σκι - ὦν
Δοτ.	ταῖς μαθητρί - αις	χώρ - αις	φωλε - αῖς	χαρ - αῖς	σκι - αῖς
Αἰτ.	τάς μαθητρί - ας	χώρ - ας	φωλε - ἄς	χαρ - ἄς	σκι - ἄς
Κλ.	ᾧ μαθήτρι - αι	χώρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι

α) Κατὰ τὸ ἡ μαθήτρια κλίνονται τά : γέφυρα, μάχαιρα, ὑπηρέτρια, βοήθεια, εὐσέβεια, ἀσφάλεια, διάνοια, περιπέτεια κ. ἄ. β) κατὰ τὸ ἡ χώρα τά : ὦρα, θύρα, αὔρα, σάυρα, οἰκία, καρδιά, ἐργασία, τρικυμία κ. ἄ. καὶ γ) κατὰ τὰ φωλεά, χαρὰ καὶ σκιά, τά : θεά, δωρεά, γενεά, στρατιά, φρουρά, ἀνεψιά κλπ.

§ 65. γ) εἰς - α, γεν. - ης.

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ὄν.	ἡ μέλισσ - α	μοῦσ - α	αἱ μέλισσ - αι	μοῦσ - αι
Γεν.	τῆς μελίσσ - ης	μούσ - ης	τῶν μελίσσ - ὦν	μουσ - ὦν
Δοτ.	τῇ μελίσσ - η	μούσ - η	ταῖς μελίσσ - αις	μούσ - αις
Αἰτ.	τὴν μέλισσ - αν	μούσ - αν	τάς μελίσσ - ας	μούσ - ας
Κλ.	ᾧ μέλισσ - α	μούσ - α	ᾧ μέλισσ - αι	μούσ - αι

Κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτὰ κλίνονται τά : θάλασσα, τράπεζα, αἴθουσα, γλῶσσα, δίψα, πείνα, ρίζα, δόξα κ. ἄ.

Σημείωσις. Ἡ ἀρχαία δοτική χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον εἰς φράσεις, ὡς ἐν Ἀθήναις, ἐν Σπάρτῃ, ἐν Λαρίσῃ, ἐν Λαμίᾳ, ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος, καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις.

§ 61. Καταλήξεις τῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως

Ἐνικός

Πληθυντικός

Ἄρσεν.

Θηλυκ.

Ἄρσεν. Θηλυκ.

Ὄν.	- ας ῆ - ης	- η ῆ - α βραχὺ	- αι
		ῆ - α μακρὸν	
Γεν.	- ου ῆ - η	- ης ῆ - ας	- ων
Δοτ.	- α ῆ - η	- η ῆ - α	- αις
Αἰτ.	- αν ῆ - ην	- ην ῆ - αν	- ας
Κλ.	- α ῆ - η	- η ῆ - α	- αι

§ 67. 1. Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, ἀρσενικά καὶ θηλυκά, ἔχουν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὰς ἰδίας καταλήξεις, εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται ὅλα εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται : τῶν χωρῶν, τῶν τραπεζῶν, τῶν κτηματιῶν.

2. Τὸ α εἰς τὴν κατάληξιν - **ας** εἶναι πάντοτε μακρόν : τῆς χώρας, τοῦς μαθητάς, τῆς ὄρας, τὰς γλώσσας.

3. Τὸ α τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ εἶναι μακρόν ἢ βραχύ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ : ἡ χώρα - τὴν χώραν - ὦ χώρα, ἡ μοῦσα - τὴν μοῦσαν - ὦ μοῦσα, ἡ τράπεζα - τὴν τράπεζαν - ὦ τράπεζα.

4. Ἡ κατάληξις - **αι** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι βραχεῖα : αἱ γλώσσαι (§ 13), αἱ χώραι.

5. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται (§ 24).

§ 68. Ἀπὸ τὰ ἀρσενικά πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -**ης**, σχηματίζουσι τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς - **α** βραχύ :

1. Ὅσα λήγουν εἰς - **της**, - **άρχης**, - **μέτρης**, - **πώλης** : ὦ **μαθητά**, ὦ **γυμνασιάρχα**, ὦ **γεωμέτρα**, ὦ **βιβλιοπῶλα**. Εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὸ ὄνομα ὁ δεσπότης, ἀναβιβάζει τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : ὦ **δέσποτα**.

§ 69. Εἰς τὰ θηλυκά πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -**α**, τὸ α αὐτό, ἂν ὑπάρχη πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν ἢ ρ, λέγεται **καθαρόν** : **σοφία**, **ἀνδρεία**, **χαρά**. ἂν ὑπάρχη ἄλλο σύμφωνον, λέγεται **μὴ καθαρόν** : **δόξα**, **θάλασσα**, **αἴθουσα**.

§ 70. Τὸ καθαρόν α εἶναι κατὰ κανόνα μακρόν : ἡ **χώρα**, ἡ **ὄρα**, ἡ **ἱστορία**, ἡ **ἡμέρα**, ἡ **σοφία**. Εἶναι βραχύ α) εἰς τὰ προπαραξέυτονα : ἡ **γέφυρα**, ἡ **εὐσέβεια**, ἡ **ἐπιμέλεια**, καὶ β) εἰς τὰ δισύλλαβα : **μοῖρα**, **πεῖρα**, **πεῖρα**, **σφαῖρα**, **σφῆρα**, **γραῖα**, **μαῖα**.

Τὸ μὴ καθαρόν α εἶναι βραχύ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπεται εἰς **η** : ἡ **μοῦσα** - τῆς **μούσης**, ἡ **οῖσα** - τῆς **οῖσης**, ἡ **αἴθουσα** - τῆς **αἰθούσης**, ἡ **θάλασσα** - τῆς **θαλάσσης**.

§ 71. Τὰ ὀνόματα ἢ γῆ, ἢ Ἐθηνᾶ, ὁ βορρᾶς, εἶναι συντηρημένα, ἔχουν εἰς ὄλας τὰς πτώσεις **η ἢ α** καὶ περισπῶνται : τῆς γῆς - τὴν γῆν, τῆς Ἐθηνᾶς - τὴν Ἐθηνᾶν, τοῦ βορρᾶ - τὸν βορρᾶν.

§ 72. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πρωτόκλιτα ἄρσενικά εἰς - **ης** καὶ - **ας** καὶ κυρίως ὅσα τονίζονται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν (βαρύτονα) ἔχουν **α**) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ κατάληξιν - **η ἢ - α** ἀντί - **ου**, π.χ. τοῦ ἐργάτη, τοῦ ναύτη, τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ ταμῖα, τοῦ καρχαρία, τοῦ Πανσανία· β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ἔχουν κατάληξιν - **ες**, π.χ. οἱ ἐργάτες - τοὺς ἐργάτες, οἱ χάρτες - τοὺς χάρτες, οἱ Σπαρτιάτες - τοὺς Σπαρτιάτες, ἐνῶ τὰ ὀξύτονα κάμνουν συνήθως οἱ μαθηταὶ - τοὺς μαθητάς, οἱ ποιηταὶ - τοὺς ποιητάς· γ) εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ ἀπαντοῦν καὶ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως: τὸν μαθητή, τὸν Γυμνασιάρχην, τὸν ἐργάτη, τὸν ταμῖα.

Εἰς πολλὰ θελῶντὰ πρωτόκλιτα α) ἀπαντᾷ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἑνικοῦ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως: τὴν τιμὴν, τὴν ἀδελφὴν, τὴν ἀγορὰν, τὴν ἀνεψία κ.ά. β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **αἱ** τίθεται τὸ ἄρθρον **οἱ** ἄρσενικοῦ γένους καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **τάς** τίθεται τὸ ἄρθρον **τίς** καὶ ἀντὶ τῶν καταλήξεων - **αι** τῆς ὀνομαστικῆς καὶ - **ας** τῆς αἰτιατικῆς αἱ καταλήξεις εἶναι - **ες** : οἱ ἀδελφεῖς - τίς ἀδελφεῖς, οἱ χῶρες - τίς χῶρες, οἱ φιλίεις - τίς φιλίεις, οἱ θάλασσαι - τίς θάλασσαι· γ) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ δὲν καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν : τῆς γέφυρας - τίς γέφυρας, τῆς θάλασσαις - τίς θάλασσαις, τῆς αἴθουσαις - τίς αἴθουσαις· δ) τὸ μὴ καθαρὸν **α** δὲν τρέπεται εἰς **η** εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ : ἡ μῦσα - τῆς μούσαις, ἡ αἴθουσα - τῆς αἴθουσαις, ἡ θάλασσα - τῆς θάλασσαις.

* Α σ κ η σ ι ς *

§ 73. Ἡ Ἀττικὴ εἶναι ἡ πιὸ ὠραία περιοχὴ τῆς χώρας μας. Αἱ πρὸς ἀνατολὰς ἀκταὶ καὶ ἡ πρὸς νότον πλευρὰ τῆς Ἀττικῆς περιβρέχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Αἱ παραλίας αὐτῆς φαίνονται σὰν νὰ λουζῶνται ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Τὰς Κυριακὰς μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, ὄμιλοι ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν κάμνουν ἐκδρομὰς εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ νοιώθουν χαρὰν καὶ ὑγίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν κουραστικὴν ἐργασίαν τῶν ἐξ ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος. Εἰς μερικὰς ἐξοχικὰς ἐκκλησίας αἱ οἰκογένειαι κάμνουν λειτουργίας, τὰς ὁποίας παρακολουθοῦν μὲ βαθεῖαν εὐλάβειαν.

* Διὰ τὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά.

Α Αἱ Ἀθήναι εἶναι ἀπὸ τὰς πρὸ ὤραιας πρωτενοῦσας τῆς Εὐρώπης. Τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς καὶ ὅσα ἄλλα προέρχονται ἀπὸ δωρεὰς εὐεργετῶν στολιζοῦν τὰς Ἀθήνας καὶ προσελκύουν πολλοὺς ἐπισκέπτας ὄχι μόνον ἐπαρχιώτας, ἀλλὰ καὶ ξένους.] Τὸν παλαιὸν καιρὸν αἱ Ἀθήναι ἦσαν πατρίς μεγάλων ποιητῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ ποιήματά των προέτρεπον τοὺς νεανίας νὰ γίνουιν καλοὶ πολῖται. ~~Α~~

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν του καταλλήλων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς κατανόησεως καὶ ἐκμαθήσεως τούτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Ἡ δευτέρα κλίσις

§ 74. α') Οἱ γεωργοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν. Τοὺς ἀγρούς ἀργῶνουν μὲ ἄροτρα καὶ σπέρνουν συνήθως σίτον. Φυτεύουν ἀκόμη ὀπωροφόρα δένδρα καὶ διάφορα φυτά. Τὰ ποιμνιά των βόσκουν εἰς τόπους, πρὸ δὲν καλλιεργοῦνται. Ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ σίτου καὶ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων συντηροῦνται.

β') Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν νήσων οἱ περισσότεροι ἔχουν εἰς τὸν νοῦν νὰ ταξιδεύσουν μὲ πλοῖα εἰς τόπους μακρινούς καὶ νὰ γνωρίσουν καὶ ἄλλους λαούς. Μερικοὶ δὲ ἔχουν κατὰ νοῦν νὰ κάνουν καὶ τὸν περιπλοῦν τῆς γῆς, χωρὶς νὰ σκέπτονται, ὅτι μπορεῖ νὰ πεθάνουν καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ ὀσῆ των εἰς ξένους τόπους.

γ') Ἡ Ἡπειρος εἶναι ἡ πλέον ὀρεινὴ γῶρα τῆς Ἑλλάδος. Αἱ αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῆς Ἡπείρου ταξιδεύουν. Μὲ δωρεὰς αὐτῶν ἔχουν κτισθῆ σχολεῖα καὶ νοαί. Ἡ Ἡπειρος ἠλευθερώθη μαζὶ μὲ τὴν Μακεδονίαν τὸ 1912. Μένουν ὅμως ἀκόμη ὑπόδουλοι οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς βορείου Ἡπείρου.

α') Ἀσυναίρετα οὐσιαστικά τῆς Β' κλίσεως.

§ 75. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά:

1. Ἀρσενικά: ὁ γεωργός, ὁ ἀγρός, ὁ τόπος, ὁ κάτοικος, ὁ κῆπος, ὁ σίτος, κλπ. μὲ κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ - ος
2. Θηλυκά: ἡ νῆσος, ἡ Ἡπειρος, μὲ τὴν ἰδίαν κατάληξιν - ος.

3) Οὐδέτερα: τὸ φυτόν, τὸ δένδρον, τὸ ἄροτρον, τὸ σχολεῖον, με κατάληξιν - ον.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κλίσιν, ἣ ὅποια περιλαμβάνει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα· τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ ἔχουν κατάληξιν - ος, τὰ οὐδέτερα - ον. Κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς:

1. Ἀρσενικά

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς
Ἦν.	ὁ ἄγρ - ὄς	ἄνθρωπ - ος	οἱ ἄγρ - οἱ ἄνθρωπ - οἱ
Γεν.	τοῦ ἄγρ - οῦ	ἀνθρώπ - ου	τῶν ἄγρ - ῶν ἀνθρώπ - ων
Δοτ.	τῷ ἄγρ - ῶ	ἀνθρώπ - ω	τοῖς ἄγρ - οῖς ἀνθρώπ - οἰς
Αἰτ.	τόν ἄγρ - ὄν	ἄνθρωπ - ον	τούς ἄγρ - οὺς ἀνθρώπ - ους
Κλ.	ὦ ἄγρ - ἐ	ἄνθρωπ - ε	ὦ ἄγρ - οἱ ἄνθρωπ - οἱ

2. Θηλυκὰ

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς
Ἦν.	ἡ ὄδ - ὄς	ἔξοδ - ος νῆσ - ος	αἱ ὄδ - οἱ ἔξοδ - οἱ νῆσ - οἱ
Γεν.	τῆς ὄδ - οῦ	ἔξοδ - ου νῆσ - ου	τῶν ὄδ - ῶν ἔξοδ - ῶν νῆσ - ων
Δοτ.	τῇ ὄδ - ῶ	ἔξοδ - ω νῆσ - ω	ταῖς ὄδ - οῖς ἔξοδ - οἰς νῆσ - οἰς
Αἰτ.	τὴν ὄδ - ὄν	ἔξοδ - ον νῆσ - ον	τάς ὄδ - οὺς ἔξοδ - ους νῆσ - ους
Κλ.	ὦ ὄδ - ἐ	ἔξοδ - ε νῆσ - ε	ὦ ὄδ - οἱ ἔξοδ - οἱ νῆσ - οἱ

3. Οὐδέτερα

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς
Ἦν.	τὸ φυτ - ὄν	ἄροτρ - ον	τὰ φυτ - ἄ ἄροτρ - α
Γεν.	τοῦ φυτ - οῦ	ἀρότρ - ου	τῶν φυτ - ῶν ἀρότρ - ων
Δοτ.	τῷ φυτ - ῶ	ἀρότρ - ω	τοῖς φυτ - οῖς ἀρότρ - οἰς
Αἰτ.	τὸ φυτ - ὄν	ἄροτρ - ον	τὰ φυτ - ἄ ἄροτρ - α
Κλ.	ὦ φυτ - ὄν	ἄροτρ - ον	ὦ φυτ - ἄ ἄροτρ - α

Σημείωσις. Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς φράσεις: δόξα τῷ Θεῷ, ἐπὶ τῷ ὄρφ. σὺν τῷ γρόνῳ, ἐν Βόλῳ, ἐν μέσῳ ὄδῳ, ἐπὶ ἴσοις ἕροις κλπ.

Καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Β' κλίσεως

	Ἑνικὸς		Πληθυντικὸς	
	Ἄρσεν. Θηλυκὸν	Οὐδέτερον	Ἄρσεν. Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
ἽΟν.	- ος	- ον	- οι	- α
Γεν.	- ου	- ου	- ων	- ων
Δοτ.	- ω	- ω	- οισ	- οισ
Αἰτ.	- ον	- ον	- ους	- α
Κλ.	- ε	- ον	- οι	- α

§ 76. 1. Κατὰ τὰ ἀρσενικά δευτερόκλιτα κλίνονται καὶ τὰ οὐσιαστικά: ποταμός, στρατός, ὀφθαλμός, γεωργός, ὑπουργός, ἰατρός, λύκος, ἵππος, λόγος, ἔπνος, φίλος, κίνδυνος, δάκτυλος, ἔμπορος, σύζυγος, πόλεμος, σίτος, μῦθος, πῖλος κ. ἄ.

2. Κατὰ τὰ θηλυκά κλίνονται καὶ τὰ: ἡ στενωπός, ἡ ἀτραπός, ἡ ράβδος, ἡ νόσος, ἡ Χίος, ἡ ἄμπελος, ἡ πρόοδος, ἡ μέθοδος, ἡ Πελοπόννησος κ. ἄ.

3. Κατὰ οὐδέτερα κλίνονται καὶ τὰ: τὸ ποσόν, τὸ λουτρόν, τὸ ξύλον, τὸ ρόδον, τὸ φύλλον, τὸ βούτυρον, τὸ γυμνάσιον, τὸ οἰκόπεδον, τὸ πλοῖον, τὸ μῆλον, τὸ γραφεῖον, τὸ ταμεῖον, τὸ σῦκον κ. ἄ.

§ 77. 1. Τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκά δευτερόκλιτα ἔχουν τὰς ἰδίας καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Τὰ οὐδέτερα ὀνόματα ἐκάστης κλίσεως ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ἐκάστου ἀριθμοῦ.

3. Ἡ κατάληξις -α τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχεῖα: τὰ πλοῖα, καθὼς καὶ ἡ -οι τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν (§ 13).

§ 78. Παρατηρήσεις. Πολλῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν δευτεροκλίτων ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χωρὶς τὸ τελικὸν ν: τὸν ἔμπορο, τὸν κῆπο, τὴν μέθοδο, τὴν ἔξοδο. Τὰ οὐδέτερα ἀπαντοῦν συνήθως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς τὸ τελικὸν ν τῆς καταλήξεως: τὸ πρόβατο, τὸ βούτυρο, τὸ πλοῖο, τὸ σχολεῖο, τὸ βιβλίον κ. ἄ.

Εἰς πολλὰ οὐδέτερα, ποὺ λήγουν εἰς -ιον, ἀπεβλήθη ἡ κατάληξις -ον καὶ λήγουν εἰς -ι: τὸ παιδί, τὸ τραπέζι, τὸ ποτήρι· αὐτὰ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς -ιοῦ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς -ιῶν καὶ περισπῶνται:

τοῦ παιδιοῦ - τῶν παιδιῶν, τοῦ ποιηριοῦ - τῶν ποιηριῶν, τοῦ τραπεζιοῦ - τῶν τραπεζιῶν κ.ἄ.

Μερικὰ δευτερόκλιτα ἔχουν διπλοῦς τύπους εἰς τὸν πληθυντικόν : ὁ χρόνος - οἱ χρόνοι καὶ τὰ χρόνια ὁ λόγος - οἱ λόγοι καὶ τὰ λόγια.

β') Σ υ ν η ρ η μ έ ν α

§ 79. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παραγράφου 74 ὑπάρχουν καὶ τὰ οὐσιαστικά ὁ νοῦς, ὁ περίπλους, τὸ ὄστοῦν, εἰς τὰ ὅποια ἐγίνε συναίρεσις τοῦ χαρακτηῖρος ο ἢ ε μετὰς καταλήξεις· αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Ὅν. ὁ	περίπλους (= περίπλος),	τὸ	ὄστοῦν (= ὄστέον)
Γεν. τοῦ	περίπλου	τοῦ	ὄστοῦ
Δοτ. τῶ	περίπλω	τῶ	ὄστῶ
Αἰτ. τὸν	περίπλουν	τὸ	ὄστοῦν

Πληθυντικὸς

Ὅν. οἱ	περίπλοι	τὰ	ὄστα
Γεν. τῶν	περίπλων	τῶν	ὄστῶν
Δοτ. τοῖς	περίπλοις	τοῖς	ὄστοις
Αἰτ. τοὺς	περίπλους	τὰ	ὄστα

§ 80. Κατὰ τὸ περίπλους κλίνονται καὶ τὰ δευτερόκλιτα συνηρημένα: ὁ πλοῦς, ὁ διάπλους, ὁ ροῦς, ὁ νοῦς, ὁ κατάρροος. Τὸ ὄστοῦν (ὄστέον - ὄστοῦν) εἶναι τὸ μόνον οὐδέτερον συνηρημένον οὐσιαστικόν· ὑπάρχουν συνηρημένα οὐδέτερα ἐπίθετα, διὰ τὰ ὅποια θὰ γίνη λόγος εἰς τὰ ἐπίθετα.

§ 81. Τὰ **συνηρημένα δευτερόκλιτα** τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν συλλαβὴν, ποὺ τονίζεται ἢ ὀνομαστικῇ τοῦ ἐνικοῦ.

Η ΚΑΘΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ*

§ 82. Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ φύλα, ποὺ κατήλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ βορρᾶ. Πιστεύεται, ὅτι ξεκίνησαν

* Ἐσκήσεις διὰ τὰ δευτερόκλιτα οὐσιαστικά.

ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς Ἠπειροῦ, ὅπου ἦτο τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης Ἄφου πέρασαν διὰ μέσου τῶν στενωπῶν καὶ ἀτραπῶν τῆς Πίνδου, ὅπου ὑπῆρχον λύκοι, ἄρκτοι καὶ ἄλλα ἄγρια θηρία, κατέβησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐπειτα βαδίζοντες κατὰ τὸν ροῦν τοῦ Πηραιοῦ ποταμοῦ κατέλαβον ὅλην τὴν Θεσσαλίαν. Ἀπὸ αὐτὴν ἐπροχώρησαν πρὸς νότον καὶ ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου εὐρίσκεται σήμερον ἡ Ναύπακτος, ἐπέρασαν μὲ πρωτόγονα πλοῖα τοὺς κόλπους τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἀργότερον μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἐκινήθησαν πρὸς ἀνατολὰς ἔχοντες κατὰ νοῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν ὡς ἄποικοι εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπως καὶ ἔγινε, καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ἐφθασαν καὶ μέχρι τῆς Κύπρου.

Σημείωσις. Διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς γραμματικῆς κατανοήσεως ἡ ἀβεβαιότητος ὁ διδάσκων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκ τῆς ἀσκήσεως ταύτης, ὅσας παρατηρήσεις κρίνει ἀναγκαίας.

Ἡ τρίτη κλίσις

ΧΕΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΙΞΙΣ

§ 83. Ὁ χειμὼν περιγελοῦσε τὴν ἀνοιξιν, διότι μόλις αὐτὴ ἐμφανίζεται, γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες γίνονται σὰν παιδιὰ καὶ τρέχουν εἰς τὴν ἐξοχὴν μὲ ἐνδύματα ἑλαφρά, χωρὶς νὰ λαμβάνουν καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν υἰείαν των. «Ἐγὼ, ἔλεγεν ὁ χειμὼν, ὁμοιάζω μὲ ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς βασιλεῖς νὰ φοροῦν χονδρὰ ἐνδύματα καὶ ὅλοι κάθε πρωτὶ ρίχνουν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἰδοῦν τί καιρὸς θὰ εἶναι. Τόσον πολὺ μὲ λογαριάζουν». «Πράγματι, εἶπεν ἡ ἀνοιξις, ἀπὸ ἐσένα ὅλοι εἴχονται γρηγόρα νὰ ἀπαλλαγοῦν, ἐνῶ ἐμέ, καὶ ὅταν εἶμαι ἀποῦσα, μὲ ἀναφέρουν καί, μόλις παρουσιάζομαι, ὅλοι χαίρονται».

§ 84. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν τὰ οὐσιαστικά: ὁ χειμὼν - ὦνος, ἡ ἀνοιξις - εως, ὁ γέρον - οντος, ὁ ἀνὴρ - δρός, ἡ φροντίς - ἰδος, ὁ βασιλεὺς - εως, ὁ ἄρχων - οντος, τὸ ἐνδυμα - τος, τὸ βλέμμα - τος, τὰ ὁποῖα κλίνονται διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῆς α' καὶ β' κλίσεως.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν **τρίτην κλίσιν**.

Ἡ **τρίτη κλίσις** περιλαμβάνει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν ἔχουν κατάληξιν - **ς** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἄλλα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν χωρὶς κατάληξιν, π.χ. ἐλπίς, φροντίς, βασιλεύς, γέρον, χεῖμών, ἄρχων, ἔνδυμα, βλέμμα. Ταῦτα σχηματίζουν συνήθως τὴν γενικὴν εἰς - **ος**.

§ 85. Τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εὐρίσκεται, ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ κατάληξις - **ος**: ἦρω - ἦρωος (θεμ. ἦρω -), φροντίς - φροντίδος (θ. φροντιδ -), ἄρχων - ἄρχοντος (θ. ἄρχοντ -).

§ 86. Ἐπειδὴ κανονικῶς τὰ τριτοκλίτα ὀνόματα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λέγονται **περιττοσύλλαβα**.

α') Φ ω ν η ε ν τ ὀ λ η κ τ α

§ 87. Ὅσα τριτοκλίτα ὀνόματα ἔχουν χαρακτῆρα τοῦ θέματος φωνῆεν, λέγονται **φωνηεντόληκτα**: ὁ ἦρω - **ς**, ἡ πόλ - **ις**, ὁ πῆχυ - **ς**, ὁ βασιλεύ - **ς**.

Η Ρ Ω Ε Σ

§ 88. Ἡρωες εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὀνομάζοντο, ὅσοι εἶχον τὴν καταγωγὴν ἀπὸ θεοῦς. Ἀπὸ τὴν μυθολογίαν μαθάνομεν, ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο ἓνας ἐν τῶν ἠρώων καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν μυῶν τοῦ σώματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως. Ἡρωες θεωροῦντο καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν πόλεων, ὅπως ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεύς τῆς Ἰθάκης. Οἱ βασιλεῖς διέμενον εἰς τὰς ἀκροπόλεις, ποῦ ἦσαν κτισμένοι εἰς ἔκτασιν πολλῶν τετραγωνικῶν πήχεων. Περὶφημα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Κνωσοῦ εἰς τὴν Κρήτην, οἱ ὁποῖοι εἶχον σύμβολον τῆς ἰσχύος των τὸν πέλεκυν.

§ 89. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὰ **φωνηεντόληκτα** μὲ κατάληξιν - **ς** λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ:

α) εἰς - **ως** γεν. - **ως**: ὁ ἦρω - τοῦ ἦρωος

- β) εἰς - υς γεν. - υος : ὁ στάχυς - τοῦ στάχυος, ἡ κλιτύς - τῆς κλιτύος.
 γ) εἰς - ις γεν. - εως : ἡ πόλις - τῆς πόλεως
 δ) εἰς - υς γεν. - εως : ὁ πῆχυς - τοῦ πῆχεως
 ε) εἰς - εως γεν. - εως : ὁ βασιλεὺς - τοῦ βασιλέως

§ 90. 1. Κλίσις τῶν εἰς - ως, γεν. - ωος, καὶ - υς, γεν. - υος.

	Ἑνικὸς		Πληθυντικὸς
Ὀν.	ὁ ἦρω - ς ἡ κλιτύ - ς	οἱ ἦρω - ες αἱ κλιτύ - ες	
Γεν.	τοῦ ἦρω - ος τῆς κλιτύ - ος	τῶν ἦρώ - ων τῶν κλιτύ - ων	
Δοτ.	τῷ ἦρω - ι τῇ κλιτύ - ι	τοῖς ἦρω - σι ταῖς κλιτύ - σι	
Αἰτ.	τὸν ἦρω - α τὴν κλιτύ - ν	τοὺς ἦρω - ας τὰς κλιτύ - ς	
Κλ.	ὦ ἦρω - ς ὦ κλιτύ	ὦ ἦρω - ες ὦ κλιτύ - ες	

§ 91. Καταλήξεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων

	Ἑνικὸς	Πληθυντικὸς
Ὀν.	- ς ῆ —	- ες
Γεν.	- ος	- ων
Δοτ.	- ι	- σι
Αἰτ.	- α ῆ ν	- ας ῆ ς
Κλ.	- ς ῆ —	- ες

§ 92. Τὸ α τῶν καταλήξεων - α τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἑνικοῦ καὶ - ας τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχύ.

Τὰ εἰς - υς γεν. - υος σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ μετὰ κατάληξιν - ν ἀντὶ - α, τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ χωρὶς κατάληξιν καὶ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ κατάληξιν - ς ἀντὶ - ας. Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν εἰς - υς περισπῶνται : ὁ μῦς - τὸν μῦν, καθὼς καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ : τοὺς μῦς, τοὺς ἰχθῦς, τὰς ὀφρῦς. Κατὰ τὸ ὄνομα κλιτύς κλίνονται καὶ τὰ : ὀφρῦς, ἰσχῦς, στάχυς, δρυς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἦρωσ ἀπαντᾷ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ μετὰ κατάληξιν - ας, ὁ ἦρωας καὶ κλίνεται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν, ὅπως ὁ Λεωνίδας, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν.

§ 93. 2. Κλίσις τῶν εἰς - ις, γεν. - εως, καὶ - υς, γεν. - εως.
 Ἐνικὸς Πληθυντικὸς

Ὅν. ἡ πόλι - ς ὁ πῆχυ - ς αἱ πόλεις οἱ πῆχεις
 Γεν. τῆς πόλε - ως τοῦ πῆχε - ως τῶν πόλε - ων τῶν πῆχε - ων
 Δοτ. τῇ πόλει τῷ πῆχει ταῖς πόλε - σι τοῖς πῆχε - σι
 Αἰτ. τὴν πόλι - ν τὸν πῆχυ - ν τὰς πόλεις τοὺς πῆχεις
 Κλ. ὦ πόλι ὦ πῆχυ ὦ πόλεις ὦ πῆχεις

§ 94. Κατὰ τὸ ἢ πόλις κλίνονται καὶ τὰ : ἢ ἀκρόπολις, ἢ κλίσις, ἢ διαίρεσις, ἢ ἀπόστασις, ἢ κυβέρονσις κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ πῆχυς, ὁ πέλεκυς.

§ 95. α) Τὰ εἰς - ις καὶ - υς, γεν. - εως σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ ἀπὸ θέμα μὲ χαρακτηριστικὴν ἢ υ : πόλι -, πῆχυ -, ἕλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ θέμα μὲ χαρακτηριστικὴν ε : πόλε -, πῆχε -.

β) Ὁ χαρακτήρ ε τοῦ θέματος συναιρεῖται μὲ τὸ ἐπόμενον ε τῆς καταλήξεως : πόλεες - πόλεις, πῆχεες - πῆχεις· ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ : τὰς πόλεις, τοὺς πῆχεις.

γ) Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν - ως ἀντὶ - ος, τονίζεται δὲ αὐτὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : τῆς πόλεως - τῶν πόλεων, τοῦ πῆχεως - τῶν πῆχεων.

δ) Τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἑνικοῦ σχηματίζουν μὲ κατάληξιν - ν : τὴν πόλιν, τὸν πῆχυν, τὴν δὲ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ χωρὶς κατάληξιν : ὦ πόλι, πῆχυ.

§ 96. Παρατηρήσεις. 1) Μερικὰ ὀνόματα, πού ἔληγον εἰς - ις, κλίνονται κατὰ τὴν ἀ' κλίσιν : ἢ βρύση - τῆς βρύσης - οἱ βρύσες, ἢ ράχη - τῆς ράχης - οἱ ράχες κλπ. Τὸ ὄνομα ἢ πόλη ἀπαντᾷ καὶ μὲ κεφαλαῖον ἢ Πόλη, ὁσάκις σημαίνει κυρίως τὴν Κωνσταντινούπολιν. « Ἄλλοι εἰς ἕλας τὰς καταλήξεις τοῦ ἑνικοῦ - ις - εως - ιν γράφουν - ι - εως - ι καὶ ἄλλοι - η - ης - η ».

§ 97. 3. Κλίσις τῶν εἰς - εὺς, γεν. ἑως.

Ἐνικὸς Πληθυντικὸς

Ὅν. ὁ βασιλεὺς - ς οἱ βασιλεῖς
 Γεν. τοῦ βασιλέ - ως τῶν βασιλέ - ων
 Δοτ. τῷ βασιλεῖ τοῖς βασιλεῦ - σι
 Αἰτ. τὸν βασιλέ - α τοὺς βασιλεῖς
 Κλ. ὦ βασιλεῦ ὦ βασιλεῖς

Σημείωσις. Δοτική άπαντᾶ εἰς φράσεις: *Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος* κ.ά.

§ 98. Κατὰ τὸ ὁ βασιλεὺς κλίνονται καὶ τὰ: ὁ ἱερεὺς, ὁ συγγραφεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ ἵππεύς, ὁ Πειραιεύς, γεν. Πειραιῶς (ἀπὸ τὸ Πειραιεύς).

§ 99. 1. Ὁ χαρακτήρ υ τῶν εἰς -εὺς ὀνομάτων ἀποβάλλεται μετὰ τὸ φωνηέντων: τοῦ βασιλέως - τὸν βασιλέα - τῶν βασιλέων. Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ υ τὸ ε τοῦ θέματος συναϊρεῖται μὲ τὸ ε τῆς καταλήξεως: οἱ βασιλεῖς - βασιλεῖς.

2. Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἢ κατάληξις εἶναι -ως ἀντὶ -ος.

3. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται χωρὶς κατάληξιν: ὦ βασιλεῦ.

4. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν: τοὺς βασιλεῖς, ὦ βασιλεῖς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἢ ἡχώ κλίνεται εἰς τὸν ἐνικόν: ἡ ἡχώ, τῆς ἡχοῦς, τὴν ἡχώ. Κατ' αὐτὸ κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα: *λεχῶ, Σαπφῶ, Κλειῶ, Καλυψῶ, Μαρτιῶ*, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἔχουν γενικὴν τῆς *λεχῶς, Σαπφῶς, Καλυψῶς, Μαρτιῶς*. Μερικὰ ἀπὸ τὰ εἰς -εὺς ἄπαντοῦν εἰς τὴν ὀμιλουμένην μὲ κατάληξιν -ας: ὁ συγγραφεὺς, ὁ γραμματεὺς.

β') Ἀφωνόληκτα

§ 100.— α') Εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, μόλις ἐδόθη μὲ τὴν *σάλπιγγα* τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως, αἱ *φάλαγγες* τῶν Ἑλλήνων ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ εἰς ἀγῶνα *σώματος* πρὸς *σῶμα* τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Μετὰ τὴν μάχην *κῆρυξ* ἔτροξεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν νίκην, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τόσην *ταχύτητα*, ὥστε, μόλις ἐφῶναξε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: «*Ἐνίκησαμεν ἔπολεμήσαμεν σὺν λέοντες καὶ γίγαντες*», ἐξέπνευσε.

β') Πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου εἶναι στημένοι οἱ *ἀνδριάντες* τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τοῦ Ρήγα Φεραίου. Τὸ *αἷμα* αὐτῶν ἐτόνωσε τὸ *φρόνημα* τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, πὸν ἐμάχοντο διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς *πατρίδος*. Τὸν ἴδιον ἀγῶνα, διεξήγαγον καὶ οἱ Κύπριοι, *φύλακες* τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Ὁ Ἄγγλος διοικητής, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Κυπρίους νὰ γίνουν καταδότες τῶν

ἀγωνιστῶν, ἐβασάνιζε τοὺς **γέροντας**, τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς νέους.
Ἡ ψυχὴ ὅμως τῶν Κυπρίων ἔμεινε ἀλόγιστη ὡς **χάλυψ**.

§ 101. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν :

1) **Οὐσιαστικά** τριτόκλιτα ἀρσενικά καὶ θηλυκά, **φύλαξ** - **φύλακος**, **σάλπιγξ** - **σάλπιγγος**, **χάλυψ** - **χάλυβος**, **ταχύτης** - **ταχύτητος**, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα **ἄφωνον** (οὐρανικόν, χειλικόν, ὀδοντικόν) καὶ λέγονται **ἄφωνόληκτα**. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μετὰ κατάρτησιν - **ς** : **φύλαξ** (**φύλακ-ς**), **ἄραψ** (**ἄραβ-ς**), **ταχύτης** (**ταχύτητ-ς**), **ἐλπὶς** (**ἐλπιδ-ς**).

2) **Οὐσιαστικά**, ποὺ ἔχουν πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς **ντ** καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἄλλα μετὰ κατάρτησιν - **ς**, **γίγας** - **γίγαντος**, ἄλλα δὲ χωρὶς τὸ **ς** εἰς - **ων**, **γέρον** - **γέροντος**, καὶ

3) **Οὐδέτερα** : τὸ **σῶμα**, τὸ **αἷμα**.

Κλίσις ἀφωνοκλήτων

1. Ἀρσενικά καὶ θηλυκά

§ 102. Μετὰ χαρακτῆρα οὐρανικόν **κ**, **γ**, **χ**.

Ἐνικὸς

ἽΟν. ὁ φύλαξ (-κς)	ἡ φάλαγξ (γ-ς)	ὁ ὄνυξ (χ-ς)
Γεν. τοῦ φύλακ - ος	τῆς φάλαγγ - ος	τοῦ ὄνου - ος
Δοτ. τῷ φύλακ - ι	τῇ φάλαγγ - ι	τῷ ὄνου - ι
Αἰτ. τὸν φύλακ - α	τὴν φάλαγγ - α	τὸν ὄνου - α
Κλ. ὦ φύλαξ	ὦ φάλαγξ	ὦ ὄνυξ

Πληθυντικὸς

ἽΟν. οἱ φύλακ - ες	αἱ φάλαγγ - ες	οἱ ὄνου - ες
Γεν. τῶν φύλακ - ων	τῶν φάλαγγ - ων	τῶν ὄνου - ων
Δοτ. τοῖς φύλαξ - ι(κ-σι)	ταῖς φάλαγγ - ι(γ-σι)	τοῖς ὄνυξ - ι(χ-σι)
Αἰτ. τοὺς φύλακ - ας	τὰς φάλαγγ - ας	τοὺς ὄνου - ας
Κλ. ὦ φύλακ - ες	ὦ φάλαγγ - ες	ὦ ὄνου - ες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ : **κόραξ**, **θώραξ**, **πέτρυξ**, **μάστιξ** (**-γος**), **διῶρυξ** (**-γος**), **βῆξ** (**-χός**).

§ 103. Με χαρακτῆρα χειλικόν π, β.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ἦν. ὁ κώνωψ(π-ς) χάλυψ(β-ς)	οἱ κώνωπ-ες χάλυβ-ες
Γεν. τοῦ κώνωπ-ος χάλυβ-ος	τῶν κωνάπ-ων χαλύβ-ων
Δοτ. τῷ κώνωπ-ι χάλυβ-ι	τοῖς κώνωπι(π-σι) χάλυφι(β-σι)
Αἰτ. τὸν κώνωπ-α χάλυβ-α	τοὺς κώνωπ-ας χάλυβ-ας
Κλ. ὦ κώνωψ χάλυψ	ὦ κώνωπ-ες χάλυβ-ες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα Ἄραψ, Κύκλωψ, λαῖλαψ, πριγκιψ, Αἰθίοψ, κλπ. (μῶψ, πρεσβύψ).

§ 104. Με χαρακτῆρα ὀδοντικόν τ, δ, θ.

Ἐνικὸς

Ἦν. ὁ τάπητ(τ-ς)	ἡ πατρις(δ-ς)	ῥογίθ(θ-ς)
Γεν. τοῦ τάπητ-ος	τῆς πατριδ-ος	ῥογιθ-ος
Δοτ. τῷ τάπητ-ι	τῇ πατριδ-ι	ῥογιθ-ι
Αἰτ. τὸν τάπητ-α	τὴν πατριδ-α	ῥογιθ-α
Κλ. ὦ τάπητ	ὦ πατρις	ῥογίθ

Πληθυντικὸς

Ἦν. οἱ τάπητ-ες	αἱ πατριδ-ες	ῥογιθ-ες
Γεν. τῶν ταπήτ-ων	τῶν πατριδ-ων	ῥογιθ-ων
Δοτ. τοῖς τάπητ-σι(τ-σι)	τοῖς πατριδ-σι(δ-σι)	ῥογιθ-σι(θ-σι)
Αἰτ. τοὺς τάπητ-ας	τὰς πατριδ-ας	ῥογιθ-ας
Κλ. ὦ τάπητ-ες	ὦ πατριδ-ες	ῥογιθ-ες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα : λέβητ, ταχύτης, ὠραιότητ, λευκότητ, γέλωτ, ἰδρώτ, λαμπάτ, ὀμάτ, ἐλπίτ, Ἑλληνίτ, σφραγίτ (-ῖδοτ).

§ 105. Με ντ πρὸ τῆτ καταλήξεωτ τῆτ γενικῆτ καὶ με κατάληξιν - τ εἰτ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ἦν. ὁ ἀνδριάτ	γίγατ	οἱ ἀνδριάντετ	γίγαντετ
Γεν. τοῦ ἀνδριάντοτ	γίγαντοτ	τῶν ἀνδριάντων	γιγάντων
Δοτ. τῷ ἀνδριάντι	γίγαντι	τοῖς ἀνδριᾶσι	γίγασι
Αἰτ. τὸν ἀνδριάντα	γίγαντα	τοὺς ἀνδριάντατ	γίγαντατ
Κλ. ὦ ἀνδριάτ	γίγαν	ὦ ἀνδριάντετ	γίγαντετ

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ἰμάς, ἐλέγας, ἀδάμας κ. ἄ.

§ 106. Μὲ **ντ** πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς - **ων**, - **οντος**, ἢ - **ων**, - **ωντος**.

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
Ὅν. ὁ	γέρον	Ξενοφῶν	οἱ	γέροντες (Ξενοφῶντες)
Γεν. τοῦ	γέροντος	Ξενοφῶντος	τῶν	γερόντων Ξενοφώντων
Δοτ. τῷ	γέροντι	Ξενοφῶντι	τοῖς	γέρονσι Ξενοφῶσι
Αἰτ. τὸν	γέροντα	Ξενοφῶντα	τοὺς	γέροντας Ξενοφῶντας
Κλ. ὦ	γέρον	Ξενοφῶν	ὦ	γέροντες Ξενοφῶντες)

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ὁ ὀρίζων, ὁ λέων, ὁ Ναπολέων κ. ἄ.

§ 107. α) Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀφωολήκτων τριτοκλίτων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων σχηματίζεται μὲ κατάληξιν **ς**. Τὸ **ς** ἐνώνεται μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ οὐρανικὸν εἰς **Ξ** : κόραξ (= κόρακ - ς), μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ χειλικὸν εἰς **Ψ** : Ἄραψ (= Ἄραβ - ς), τὸ δὲ ὀδοντικὸν πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται : ἐλπῖς (= ἐλπιδ - ς).

β) Τὰ βαρύτονα ὀδοντικά εἰς - **ις** σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ μὲ κατάληξιν **ν** ἀντὶ **α** : τὴν ἔριν, τὴν ὄριν, τὴν Ἄρτεμιν καὶ τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα : ὦ ὄρι, ὦ Ἄρτεμι (§ 9).

γ) Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως **ς** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ ὑπάρχει τὸ **ντ**, τὸ **ντ** ἀποβάλλεται καὶ ἐκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ **ντ** βραχὺ φωνῆεν εἰς μακρόν : γίγας (= γίγαντ - ς). Εἰς τὸ ὄνομα ὀδοῦς - ὀδόντος, ἀπὸ τὸ ὀδοντς, τὸ **ο** μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **ντ** πρὸ τοῦ **ς**, γίνεται **ου**. (Ἄναπληρωματικὴ ἔκτασις).

Ὅσα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχουν κατάληξιν **ς**, ἔχουν ὀνομαστικὴν αὐτὸ τὸ θέμα μὲ ἔκτασιν τοῦ **ο** εἰς **ω**, ἀφοῦ ἐξέπεσε τὸ τελικὸν **τ** : γέρων (= γέροντ -), λέων (= λέοντ -).

Ἐκ τούτων τὰ βαρύτονα ἔχουν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἐκπτωσιν τοῦ χαρακτῆρος **τ** : ὦ γίγαν(τ), ὦ λέον(τ) (§ 9).

2. Οὐδέτερα

§ 108. Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα κλίνονται σύμφωνα μὲ τὰ ἐξῆς παραδείγματα :

Ἑνικὸς

ἽΟν.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθῆκον
Γεν.	τοῦ	σώματος	φρέατος	κρέατος	γεγονότος	καθήκοντος
Δοτ.	τῷ	σώματι	φρέατι	κρέατι	γεγονότι	καθήκοντι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθῆκον
Κλ.	ὦ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονὸς	καθῆκον

Πληθυντικὸς

ἽΟν.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Γεν.	τῶν	σωμάτων	φρεάτων	κρεάτων	γεγονότων	καθηκόντων
Δοτ.	τοῖς	σώμασι	φρέασι	κρέασι	γεγονόσι	καθήκουσι
Αἰτ.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Κλ.	ὦ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα: ποίημα, χρῆμα, σφάλμα, τέρμα, κλίμα, ἦπαρ, ὕδωρ, γῆρας, πέρας, τέρας, ἄλας, μέλλον, προῖόν, περιβάλλον, παρόν, προσόν, συμβία.

3. Ἄφωνόκλητα μονοσύλλαβα

§ 109. Τὰ μονοσύλλαβα ἀφωνόκλητα τριτόκλητα ὀνόματα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς

ἽΟν.	ἦ	φλόξ	φλέψ	ὀ	πούς	τὸ	φῶς
Γεν.	τῆς	φλογός	φλεβός	τοῦ	ποδός	τοῦ	φωτός
Δοτ.	τῇ	φλογί	φλεβί	τῷ	ποδί	τῷ	φωτί
Αἰτ.	τὴν	φλόγα	φλέβα	τόν	πόδα	τὸ	φῶς
Κλ.	ὦ	φλόξ	φλέψ	ὦ	πούς	ὦ	φῶς

Πληθυντικὸς

ἽΟν.	αἶ	φλόγες	φλέβες	οἶ	πόδες	τὰ	φῶτα
Γεν.	τῶν	φλογῶν	φλεβῶν	τῶν	ποδῶν	τῶν	φῶτων
Δοτ.	ταῖς	φλοξί	φλεψί	τοῖς	ποσί	τοῖς	φωσί
Αἰτ.	τός	φλόγας	φλέβας	τούς	πόδας	τὰ	φῶτα
Κλ.	ὦ	φλόγες	φλέβες	ὦ	πόδες	ὦ	φῶτα

Ὅμοίως κλίνονται τὰ : σάρξ, δράξ, γλαῦξ, δοῦξ.

§ 110. Τὰ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα ὀνόματα τονίζονται εἰς τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν, ἀλλὰ κατ' ἐξαιρέσειν τονίζονται εἰς τὴν γενικήν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ὀνόματα : ὁ παῖς - τοῦ παιδός - τῶν παίδων, τὸ οὖς - τοῦ ὠτός - τῶν ὠτων, ἡ δᾶς, τῆς δαδός - τῶν δάδων, τὸ φῶς - τοῦ φωτός - τῶν φώτων (= τῶν Θεοφανείων).

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν α) πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρσενικά λήγουν εἰς -ας καὶ κλίνονται εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ὁ ταμίας - τοῦ ταμία, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν : ὁ φύλακας, κόλακας, ἀρχοντας, γέροντας· β) τὰ θηλυκὰ λήγουν εἰς -α καὶ κλίνονται εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κατὰ τὴν α' κλίσειν: ἐλπίδα, φροσιίδα, φλόγα, φλέβα, ἀσπίδα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν· γ) μερικὰ ἔχουν ἄλλην μορφήν : ὁ γέρος, τὸ παιδί, τὸ δόντι, τὸ γόατο.

γ') Ἐνρινόληκτα

§ 111. α') Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ πτώσις τῆς χιόνος ἐμποδίζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς γείτονας. Πολλὰ χωριὰ κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος ἀποκλείονται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. "Ὅσοι ἀναγκάζονται νὰ ὁδοιποροῦν κατὰ τὸν χειμῶνα, κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν ὄρασιν ἀπὸ τὴν ἀντανάγκασιν ἐπὶ τῆς χιόνος τῶν ἀκτίων τοῦ φωτός. Ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους παγώνουν τὰ νερὰ ὄχι μόνον τῆς ὑπαίθρου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς τῶν σωλήνων. Οἱ ποιμένες ὑποβάλλονται εἰς ἀγῶνα, διὰ νὰ συντηρήσουν τὰ ποιμνία των δι' ἔλλειψιν τροφῶν. Οἱ Ἕλληνες δὲ ναυτικοί, πού ἔχουν μικρὰ πλοῖα, καταπλέουν εἰς τοὺς λιμένας καὶ περιοριζοῦν τὴν ἀνοιξιν νὰ ταξιδεύσουν.

β') Νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

§ 112. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις σωλὴν (σωλήνος), ποιμὴν (ποιμένος), χειμῶν (χειμῶνος), χιὼν (χιόνος), γείτων (γείτονος), αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς -ην καὶ -ων χωρὶς κατάληξιν, ἔχουν χαρακτῆρα ἔνρινον καὶ λέγονται ἐνρινόληκτα. Μερικὰ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν ς : ἀκτις - ἀκτίος· κλίνονται δὲ ὡς ἀκολουθῶς :

§ 113.

Ἐνικὸς

Ὄν.	ἡ	ἀκτίς	ὁ	Ἑλλήν	ποιμὴν	χειμῶν	γείτων
Γεν.	τῆς	ἀκτίως	τοῦ	Ἑλλήνος	ποιμένος	χειμῶνος	γείτονος
Δοτ.	τῇ	ἀκτῖνι	τῷ	Ἑλλήνι	ποιμένι	χειμῶνι	γείτονι
Αἰτ.	τῆν	ἀκτίνα	τόν	Ἑλλήνα	ποιμένα	χειμῶνα	γείτονα
Κλ.	ᾧ	ἀκτίς	ᾧ	Ἑλλήν	ποιμὴν	χειμῶν	γείτων

Πληθυντικὸς

Ὄν.	αἱ	ἀκτῖνες	οἱ	Ἑλλήνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες
Γεν.	τῶν	ἀκτίων	τῶν	Ἑλλήνων	ποιμένων	χειμῶνων	γείτόνων
Δοτ.	ταῖς	ἀκτίσι	τοῖς	Ἑλλήσι	ποιμέσι	χειμῶσι	γείτοσι
Αἰτ.	τάς	ἀκτίνας	τούς	Ἑλλήνας	ποιμένας	χειμῶνας	γείτονας
Κλ.	ᾧ	ἀκτῖνες	ᾧ	Ἑλλήνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες

Κατὰ τὸ ἀκτίς κλίνονται τὰ ὀνόματα Σαλαμίς, Ἐλευσίς, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν μὲ κατάληξιν **ς**, πρὸ τοῦ ὁποίου ἀποβάλλεται ὁ χαρακτήρ **ν**.

§ 114. Τὰ ἐνρινόληκτα, ποὺ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα χωρὶς κατάληξιν **ς**, λήγουν εἰς -**ην** ἢ -**ων** ἢ -**αν** : σωλήν, μίην, λιμὴν, ἀγών, χιτών, αἰών, λειμῶν, χελιδών, ἀηδών, ἡγεμών, εἰκῶν, μεγιστάν, Ἀκαρονάν, Εὐρυτάν κ. ἄ. Ἀπ' αὐτὰ ἄλλα διατηροῦν τὸ **η** καὶ τὸ **ω** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις : σωλήν - σωλήνος, χειμῶν - χειμῶνος καὶ ἄλλα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀντὶ **η** ἔχουν **ε** καὶ ἀντὶ τοῦ **ω** ἔχουν **ο** : ποιμὴν - ποιμένος, γείτων - γείτονος, ἀηδών - ἀηδόνος.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρσενικά ἐνρινόληκτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν καὶ εἰς -**ας** : ὁ χειμῶνας, ὁ γείτονας, ὁ σωλήνας, καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ὀ ταμίας τοῦ ταμίας, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν. Τὰ ὀνόματα ἀκτίς, Σαλαμίς, Ἐλευσίς ἀπαντοῦν συνήθως ἢ ἀκτίνα, ἢ Σαλαμίνα, ἢ Ἐλευσίνα καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ἢ ἡμέρα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν **γ'** κλίσιν.

δ') Ὑ γ ρ ό λ η κ τ α μ έ χ α ρ α κ τ ῆ ρ α ρ

§ 115. Ὑ γ ρ ό λ η κ τ α τριτόκλιτα ὀνόματα εἶναι, ἕσα ἔχουν χαρακτῆρα ρ : ὁ κλητῆρ (κλητῆρ - ος), ὁ ἀήρ (ἀέρ - ος), ρήτωρ (ρήτωρ - ος).

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν. ὁ κλητῆρ ἀήρ ρήτωρ	οἱ κλητῆρες ἀέρες ρήτορες
Γεν. τοῦ κλητῆρος ἀέρος ρήτορος	τῶν κλητῆρων ἀέρων ρητόρων
Δοτ. τῷ κλητῆρι ἀέρι ρήτορι	τοῖς κλητῆρσι ἀέρσι ρήτορσι
Αἰτ. τὸν κλητῆρα ἀέρα ρήτορα	τούς κλητῆρας ἀέρας ρήτορας
Κλ. ὃ κλητῆρ ἀήρ ρῆτορ	ὃ κλητῆρες ἀέρες ρήτορες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα στατήρ, κρατήρ, νικτήρ, αἰθήρ, κοσμήτωρ, πράκτωρ, σωτήρ, τὸ ὅποιον ἔχει κλητικὴν ὃ σωτέρ : Σωτέρ καὶ σώσόν με. Τὸ ἕαρ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν ἐνικόν.

§ 116. Ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα ρ, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, καὶ λήγουν εἰς - ηρ ἢ - ωρ. Ἀπὸ τὰ εἰς - ηρ ἄλλα διατηροῦν εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις τὸ η : κλητῆρ - ῆρος, καὶ ἄλλα ἔχουν ε ἀντὶ τοῦ η : ἀήρ - ἀέρος. Τὰ εἰς - ωρ ἔχουν ο εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις : ρήτωρ, - ορος.

§ 117. Χαρακτῆρα ρ ἔχουν καὶ τὰ ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, καὶ κλίνονται : ὁ πατήρ - τοῦ πατρός - τὸν πατέρα - οἱ πατέρες - τῶν πατέρων - τοὺς πατέρας. Κλητ. ἐν. ὃ πάτερ, μήτηρ, θύγατερ. Δοτ. ἐν. τῷ πατρί, τῇ μητρί, τῇ θυγατρὶ. Δοτ. πληθ. τοῖς πατράσι, ταῖς μητράσι, ταῖς θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα ἀνήρ κλίνεται ὁ ἀνῆρ - τοῦ ἀνδρός - τὸν ἀνδρα - ὃ ἄνερ, οἱ ἄνδρες - τῶν ἀνδρῶν - τοὺς ἀνδρας. Δοτ. ἐν. τῷ ἀνδρί. Δοτ. πλ. ἀνδράσι. Τὰ ὀνόματα ταῦτα λέγονται **συγκοπτόμενα**, διότι εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλεται τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν : πατέρος - πατρός, μητέρος - μητρὸς κλπ. Εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθ. ἀναπτύσσεται ὁ φθόγγος α πρὸ τῆς καταλήξεως - σι : πατράσι, θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα μάρτυς μὲ κατάληξιν ς ἔχει χαρακτῆρα ρ καὶ κλίνεται

ὁ μάρτυς - τοῦ μάρτυρος - τὸν μάρτυρα - ὃ μάρτυς - οἱ μάρτυρες - τῶν μαρτύρων - τοὺς μάρτυρας.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Καὶ αὐτά, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, εἰς τὴν ὀμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν λήθουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ας καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ὀ ταμίας - τοῦ ταμίας, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν : ὁ κλητήρας, ὁ νεπιτήρας, ὁ ἀέρας κλπ. Συνηθέστερα ἐπίσης εἶναι : ὁ πατήρας, ἡ μητέρα, ἡ θυγατέρα, ὁ μάρτυρας, ὁ ἄνδρας.

ε΄) Σ ι γ μ ὀ λ η κ τ α

§ 118. α΄) Τὰ **Τέμπη** εἶναι κοιλάς μεταξὺ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης. Αὕτη ἔχει **μῆκος** ὀκτὼ χιλιάδων μέτρων περίπου, **πλάτος** δὲ τριάντα. Διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τῶν **Τεμπῶν** ρεεῖ ὁ Πηγεῖος ποταμός, τοῦ ὁποῖου αἱ ὄχθαι κατὰ τὸ θέρος ὁμοιάζουν μὲ κῆπον **ἀνθέων**.

β΄) Ὁ αἰὼν τοῦ **Περικλέους** ὀνομάσθη χροσοῦς αἰὼν. Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἦτο κατ' ὄνομα μὲν ὁ Εὐρυβιάδης, πράγματι ὅμως ὁ **Θεμιστοκλῆς**. Ὁ Πλάτων ἦτο μαθητὴς τοῦ **Σωκράτους**. Τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν **Σοφοκλέους** καὶ Εὐριπίδου εἰς τὸ θέατρον παρηκολουθοῦντο ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσεχαν τὸν ρήτορα **Δημοσθένην**, ὅταν ὀμιλοῦσε, περισσότερον ἀπὸ τὸν **Αἰσχίνην**.

§ 119. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν τὰ ὀνόματα 1) οὐδέτερα εἰς -ος : τὸ μῆκος, πλάτος, ἄνθος· 2) κύρια ἀρσενικά εἰς -ης : **Σωκράτης, Δημοσθένης, Σοφοκλῆς**. Αὐτὰ ἔχουν χαρακτῆρα ς (ἄνθες-, ὄρες-, Δημόσθενες-) καὶ λέγονται **σιγμόληκτα**.

§ 120. Κλίσις σιγμόληκτων

Ἐ ν ι κ ὸ ς

Ὀν. τὸ	ἔθνος	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς
Γεν. τοῦ	ἔθνους	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους
Δοτ. τῷ	ἔθνει	τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ
Αἰτ. τὸ	ἔθνος	τὸν	Σωκράτη (ν)	Περικλῆ
Κλ. ὃ	ἔθνος	ὃ	Σώκρατες	Περικλῆ
		καὶ	Σωκράτη	

Πληθυντικός

Όν. τὰ	ἔθνη	(Σωκράται - Περικλείς)
Γεν. τῶν	ἔθνῶν	(Σωκρατῶν - Περικλέων)
Δοτ. τοῖς	ἔθνεσι	— —
Αἰτ. τὰ	ἔθνη	(Σωκράτας - Περικλείς)
Κλ. ᾧ	ἔθνη	— —

Κατὰ τὸ **ἔθνος** κλίνονται τὰ : βέλος, ὄρος, ἄνθος, κράτος, τεῖχος, γένος, πλάτος, βάθος, μῆκος, κέρδος, θάρρος, ὕψος, σκάφος κατὰ δὲ τὸ **Σωκράτης** καὶ **Περικλῆς** τὰ : Ἀριστοφάνης, Διογένης, Ἀγαθοκλῆς Σοφοκλῆς, Θεμιστοκλῆς κ. ἄ.

§ 121. α') Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα σιγμόληκτα εἰς - ος ἔχουν θέμα εἰς - εσ : ἔθνεσ -, ὄρεσ -, ἄνθεσ -, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἡ ὀνομαστικὴ μὲ τροπήν τοῦ ε εἰς ο : ἔθνος, ὄρος, ἄνθος.

Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁ χαρακτήρ σ ἀποβάλλεται μεταξὺ τῶν φωνηέντων καὶ συναίρουσιν : τὰ ε ο εἰς ου ἔθνε(σ) - ος ἔθνους : τὸ ε α εἰς η ἔθνε(σ) - α ἔθνη καὶ ε ω εἰς ω ἔθνε(σ) ων - ἔθνῶν.

Μερικὰ ἔχουν γενικὴν πληθυντ. ἀσυναίρετον : τῶν ὀρέων, τῶν ἀνθέων, τῶν χειλέων.

β') Τὰ ἀρσενικὰ εἰς - ης σιγμόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα εἰς - ες, μὲ ἔκτασιν τοῦ ε εἰς η : Σωκράτης (θ. Σωκράτεσ -), γενικὴ Σωκράτε (σ) - ος - Σωκράτους, αἰτιατ. Σωκράτε (σ) - α - Σωκράτη.

Τὸ ὄνομα **Περικλῆς** προῆλθεν ἀπὸ τὸ **Περικλέης** (θ. Περικλέεσ -) μὲ συναίρεσιν **Περικλῆς**, ἢ γενικὴ **Περικλέους**, (ἀπὸ τὸ Περικλέε (σ) - ος) ὁμοίως ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ **Σοφοκλῆς**, **Θεμιστοκλῆς** κλπ. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ καὶ μὲ ν : Σωκράτη καὶ Σωκράτην, Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην κατὰ τὰ πρωτόκλιτα : τὸν **Εὐριπίδην**.

Παρατηρήσεις. Τὰ εἰς - ης κύρια ὀνόματα κλίνονται καὶ κατὰ τὴν πρώτῃν κλίσιν κατὰ τὰ Κανάης καὶ Λιγυῆς, § 62, 2.

Η ΑΝΑΡΓΥΡΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΣΠΕΤΣΩΝ*

§ 122. Αί Σπέτσαι είναι νήσος ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀργολίδος· χωρίζεται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον διὰ στενῆς λωρῖδος θαλάσσης, πλάτους περίπου δύο χιλιομέτρων.

Εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων ἀπὸ τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως πρὸς δυσμὰς διακρίνει κανεῖς, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάσῃ πρὸς τὴν νῆσον, συγκροτήματα ἀπὸ πέντε κτίρια. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν Ἀναργύρειον Σχολήν. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔλαβεν ἡ Σχολή ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ἀνάργυρον.

Ὁ Ἀνάργυρος μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἐπῆγε ὡς μετανάστης εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀπ' ὅπου μετὰ πολλὰ ἔτη, γέρον πλέον, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὰς Σπέτσας.

Μὲ τὰ χρήματα, πὸν ἐκέρδησε εἰς τὴν ξένην γῆν, ἔκτισε τὸ ξενοδοχεῖον « Ποσειδώνειον », πὸν εἶναι στόλισμα τῆς νήσου, μὲ πρόσοφιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπιπλωμένον μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα καὶ τάπητας περσικοῦς. Ἄλλα χρήματα διέθεσε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λιμενοβραχίονος, διὰ κατασκευὴν ὁδῶν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐξωραϊσμὸν τοῦ λιμένος καὶ τῆς πλατείας.

Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν χρημάτων διέθεσε διὰ τὴν Σχολήν, εἰς τὴν ἀνέγειρεν τῆς ὁποίας ἐπέβλεπεν ὁ ἴδιος, ὡς ἐπιστάτης ἔργων.

Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὴν τὸ ξενοδοχεῖον, τὴν ιδιόκτητον οἰκίαν του, τὴν μεγάλην περιοχὴν τοῦ δάσους καὶ κατέθεσεν εἰς ξένας Τραπεζὰς σημαντικὸν ποσόν. Ἡ διαχειρίσις δὲ τῶν προσόδων ἐκ τῆς περιουσίας, τοῦ κληροδοτήματος, τῶν διδάκτρων καὶ τροφείων τῶν μαθητῶν ἀνετέθη δι' εἰδικοῦ νόμου εἰς μίαν Ἐπιτροπήν. Ἡ Σχολή λειτουργεῖ ὡς οἰκοτροφεῖον μὲ ἐσωτερικοὺς μαθητὰς καὶ περιλαμβάνει τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, Γυμνάσιον καὶ μέσσην Ἐμπορικὴν Σχολήν.

Ἐκ τῶν πέντε κτιρίων τὸ κεντρικὸν εἶναι τὸ διδακτήριον, τὸ ὅποιον ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας περιλαμβάνει καὶ τὰ ἐργαστήρια Φυσικῆς, Χημείας, Χειροτεχνίας, τὸ μουσεῖον Ζωολογίας, Ὀρνιθολογίας, Βιβλιοθήκην καὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν διὰ τὰς ἐορτάς, δια-

* Ἀσκήσεις διὰ τὰ οὐσιαστικὰ τῶν τριῶν κλίσεων.

λέξεις και κινηματογράφον. Εἰς τὰ ἄλλα κτίρια εὐρίσκονται τὰ ὑποδομᾶτια, ἀναγνωστήρια μὲ ἐγκαταστάσεις λουτήρων καὶ νιπτήρων, εἰς τοὺς ὁποίους διοχετεύεται τὸ ὕδωρ διὰ τὴν καθαριότητα μὲ σωλῆνας ἀπὸ φρέατα.

Τὸ πόσιμον ὕδωρ ἔρχεται διὰ σωλῆνων ἀπὸ τὸ ὑδροαγωγεῖον τῆς πόλεως. Ὑπάρχον ἀκόμη ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν κεντρικὴν θέρμανσιν καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ φωτός· πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ νοσοκομεῖον μὲ ἰατρὸν καὶ νοσοκόμον.

Εἰς τὸν πρὸ τοῦ διδακτηρίου γῶρον ἐκτείνεται ὁ κήπος μὲ παντὸς εἶδους δένδρα καὶ ἄνθη.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ διαδρόμου, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸ θεωρεῖον πρὸς τὸ διδακτήριον, εἶναι στημένος ἐπὶ βάθρου ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἰδρυτοῦ Ἀναργύρου.

Ὁ Ἀναργυρος εἶναι εὐεργέτης τῆς νήσου καὶ δικαίως τιμᾶται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Σπετσῶν ἢ μνήμη αὐτοῦ*.

Ἀνώμαλα οὐσιαστικά

§ 123. Πολλὰ οὐσιαστικά ὀνόματα δὲν κλίνονται σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας μᾶς ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις καὶ λέγονται **ἀνώμαλα**.

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα οὐσιαστικά εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. ὁ πρεσβευτής - τοῦ πρεσβευτοῦ κλπ., κατὰ τὴν α' κλίσιν, πληθυντικ. οἱ πρέσβεις - τῶν πρέσβων, κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

2. ὁ πλοῦς - τοῦ πλοῦ, κατὰ τὴν β' κλίσιν, πληθυντ. οἱ πλοῆς - τῶν πλόων - τοὺς πλόας κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

3. ἡ γυνή - τῆς γυναικός - τὴν γυναῖκα, πληθ. αἱ γυναῖκες - τῶν γυναικῶν - τὰς γυναῖκας - δεσ. ταῖς γυναῖξί, (σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις)· εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ γυναῖκα - τῆς γυναῖκας, κατὰ τὴν α' κλίσιν.

4. ὁ Ἄρης - τοῦ Ἄρεως - τὸν Ἄρη (ν).

5. ὁ Μωϋσῆς - τοῦ Μωϋσέως - τὸν Μωϋσῆ (ν).

6. ὁ Ζεὺς - τοῦ Διὸς - τὸν Δία - ὦ Ζεῦ.

* Ὁ διδάσκων πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ καταλλήλων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐκμαθήσεως ὑπ' αὐτῶν· τὸ αὐτὸ γίνεται μὲ ἐκάστην ἄσκησιν.

7. ὁ κύων - κυῶς - κύνα, κυῶν - κύνας, εἰς τὴν ὀμιλουμένη ἀντικατεστήθη μετὰ τὴν λέξιν σκύλος.

8. τὸ γόνυ - γόνατος - γόνατα, τὸ δόρυ - δόρατος - δόρατα.

§ 124. Ἄπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἐνίκον ἢ πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

1. Τὰ κύρια ὀνόματα: Ἀριστείδης - Πειραιεὺς - Ἀθῆναι - Πάτριαι.

2. Τὰ ὀνόματα μετᾶλλων, φυσικῶν σωμάτων, φαινομένων : ὁ χρυσοῦς, ὁ σίδηρος, τὸ ἔαρ, τὸ γῆρας, ἡ νεότης.

3. Τὰ ὀνόματα ἑορτῶν : τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Φῶτα.

Ἰδιαίτεροι τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης

§ 125. Ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις, ὑπάρχουν εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἰδιαίτεροι τύποι οὐσιαστικῶν, ποὺ ἄπαντοῦν καὶ εἰς τὰ Ἀναγνωστικά τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Χρῆσις τῶν τύπων αὐτῶν γίνεται εἰς τὰ διηγήματα καὶ τὰ ποιήματα. Τὰ ἀνώμαλα αὐτὰ ὀνόματα λέγονται **ιδιόκλιτα**.

§ 126 α') Ἀρσενικά :

1. ὁ παπᾶς - οἱ παπαῖδες - τῶν παπαδῶν, ὁ ψωμάς - οἱ ψωμάδες - τῶν ψωμάδων.

2. ὁ μπάρομπας - οἱ μπαρομπάδες - τῶν μπαρομπάδων.

3. ὁ μανάβης - οἱ μανάβηδες - τῶν μανάβηδων, ὁ ράφτης - οἱ ράφτηδες - τῶν ράφτηδων καὶ ραφτάδες - τῶν ραφτάδων.

4. ὁ μαστόρας - οἱ μαστόροι - τῶν μαστόρων - τοὺς μαστόρους.

5. ὁ παπποῦς - οἱ παπποῦδες - τῶν παππούδων.

6. ὁ καφές - οἱ καφέδες - τῶν καφέδων.

β') Θηλυκά :

1. Ἡ ὀκά - τῆς ὀκάς - οἱ ὀκάδες - τῶν ὀκάδων κλπ.

2. ἡ γιαγιά - τῆς γιαγιάς - οἱ γιαγιάδες - τῶν γιαγιάδων.

3. ἡ κυρά - τῆς κυρᾶς - οἱ κυράδες - τῶν κυράδων.

4. ἡ νύφη - τῆς νύφης - οἱ νυφάδες - τῶν νυφάδων.

γ') Οὐδέτερα :

τὸ γραψίμο - τοῦ γραψίματος - τὰ γραψίματα, τὸ τρέξιμο, τὸ ράψιμο, τὸ δέσιμο κ.ἄ.

Ἐπίθετα

α') Ἐπίθετα δευτερόκλιτα

§ 127. Ἡ Ὀλυμπία ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τόπος ἱερός. Εἰς τὸ πυκνὸν δάσος ἦτο κτισμένος λαμπρὸς ναὸς τοῦ Διὸς μετὰ πλούσια ἀφιερῶματα καὶ μαρμάρια ἀγάλματα. Εἰς κατάλληλον δὲ χώρον ἦτο στάδιον, ὅπου ἐγίνοντο οἱ Πανελλήνιοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Εἰς αὐτοὺς ἐλάμβανον μέρος οἱ πῦθ περιφημοὶ ἀθληταὶ ἀπ' ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. Εἰς τοὺς ἀγῶνας παρευρίσκοντο ἐπίσημοι ἀντιπροσώποι ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ παρακολουθοῦσαν αὐτοὺς καθήμενοι εἰς ἀναπαυτικὰς ἔδρας. Οἱ νικηταὶ ἐστεφανώνοντο ἀπὸ τῆν Ἑλλανόδικον Ἐπιτροπὴν μετὰ κλάδον ἐλαίας. Ἡ πατρις ἐδέχετο τοὺς ἐνδόξους νικητὰς μετὰ ἀφάντιαστον ἐνθουσιασμόν καὶ ἐκοιμήμιζον μικρὸν μέρος ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ τεῖχη, διότι τὰ χαλύβδινα σώματα τῶν ἐνδόξων νικητῶν ἦσαν ἱκανὰ διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀμυνάν της.

§ 128. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον εἰς τὰς φράσεις ὁ λαμπρὸς ναὸς, τὸ πυκνὸν δάσος, μαρμάρια ἀγάλματα, ἢ λέξις λαμπρὸς, ποὺ προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ναὸς, φανερώνει τὴ λογῆς εἶναι ὁ ναὸς, δηλ. φανερώνει μίαν ιδιότητα τοῦ ναοῦ, τὴν λαμπρότητα. Ἐπίσης ἢ λέξις πυκνὸν προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν δάσος καὶ φανερώνει τὴν πυκνότητα αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἢ λέξις μαρμάριον προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ἀγαλμα καὶ φανερώνει ἀπὸ τί ἦτο κατεσκευασμένον τὸ ἀγαλμα, δηλ. τὴν ποιότητα τοῦ ἀγάλματος. Τὸ ἴδιον καὶ αἱ λέξεις πλούσια, περιφημοὶ, κατάλληλος, ἀφάντιος, προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικὰ ἀφιερῶματα, ἀθληταί, χώρος, στέφανος, καὶ φανερώνουν τὴ λογῆς εἶναι αὐτά, ἢ, ὅπως ἄλλως λέγομεν, τὴν ἰδιότητα ἢ ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἐπίθετα** ἦτοι :

Ἐπίθετα λέγονται αἱ λέξεις, ποὺ φανερώνουν κάποιαν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὅποιον προσδιορίζουν.

§ 129. Τὰ ἐπίθετα προσδιορίζουν οὐσιαστικά ἀρσενικοῦ, θηλυκοῦ ἢ οὐδέτερου γένους: ὁ ἱερός τόπος - ἡ ἱερὰ Διαθήκη - τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον - ὁ πλούσιος κῆπος - ἡ πλουσία χῶρα τὸ πλούσιον ἔδαφος - ὁ καλὸς μαθητῆς - ἡ καλὴ ἡμέρα - τὸ καλὸν παιδίον, ὁ κατάλληλος χῶρος - ἡ κατάλληλος ἐποχὴ - τὸ κατάλληλον ἐργαλεῖον. Ἔχουν δηλαδὴ τὰ ἐπίθετα κανονικῶς τρία γένη καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **τριγενῆ**.

§ 130. Ἄν προσέξωμεν τὰς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἄλλα ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, μίαν διὰ κάθε γένος: ὁ ἱερός - ἡ ἱερὰ - τὸ ἱερόν, ὁ πυκνός - ἡ πυκνὴ - τὸ πυκνόν, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον: ὁ περιόφημος - ἡ περιόφημος - τὸ περιόφημον, ὁ κατάλληλος - ἡ κατάλληλος - τὸ κατάλληλον.

Ἔτσι ὅσα ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, ἴσται μίαν διὰ κάθε γένος λέγονται, **τρικατάληκτα**, ὅσα δὲ ἔχουν μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, λέγονται **δικατάληκτα**.

§ 131. Τὰ τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν κατάληξιν - **ος**, λέγονται **δευτερόκλιτα**.

Κλίσις δευτεροκλίτων ἐπιθέτων

§ 132. 1. Τρικατάληκτα

Ἐνικὸς

Ἦν.	καλ - ὄς	καλ - ἦ	καλ - ὄν	δίκαί - ος	δικαί - α	δίκαί - ον
Γεν.	καλ - οῦ	καλ - ἦς	καλ - οῦ	δικαί - ου	δικαί - ας	δικαί - ου
Δοσ.	καλ - ῶ	καλ - ῆ	καλ - ῶ	δικαί - φ	δικαί - α	δικαί - φ
Αἰτ.	καλ - ὄν	καλ - ἦν	καλ - ὄν	δίκαί - ον	δικαί - αν	δίκαί - ον
Κλ.	καλ - ἐ	καλ - ἦ	καλ - ὄν	δίκαί - ε	δικαί - α	δίκαί - ον

Πληθυντικὸς

Ἦν.	καλ - οἰ	καλ - αἰ	καλ - ἄ	δίκαί - οἰ	δίκαί - αἰ	δίκαί - α
Γεν.	καλ - ῶν	καλ - ῶν	καλ - ῶν	δικαί - ων	δικαί - ων	δικαί - ων
Δοσ.	καλ - οῖς	καλ - αῖς	καλ - οῖς	δικαί - οἰς	δικαί - αἰς	δικαί - οἰς
Αἰτ.	καλ - οὖς	καλ - ἀς	καλ - ἄ	δικαί - ους	δικαί - ας	δίκαί - α
Κλ.	καλ - οἰ	καλ - αἰ	καλ - ἄ	δίκαί - οἰ	δίκαί - αἰ	δίκαί - α

§ 133. α) Τῶν δευτεροκλίτων τρικατάληκτων ἐπιθέτων τὸ ἀρ-

σενικόν εις -ος και οὐδέτερον εις -ον κλίνονται κατά τήν δευτέραν κλίσειν, τὸ δὲ θηλυκὸν εις -ῆ ἢ -α κλίνεται κατά τήν α' κλίσειν.

β) Τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἔχουν θηλυκὸν μὲ κατὰ τήν κανονικῶς -ῆ: πυκνός - πυκνή, ὑψηλός - ὑψηλή. Ὄταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως -ος τοῦ ἀρσενικοῦ γένους ὑπάρχη φωνῆεν ἢ ρ, τότε τὸ θηλυκὸν ἔχει κατὰ τήν α' μακρόν ὠραῖος - ὠραία, καθαρός - καθαρά, νέος - νέα, ἀλλὰ ὄγδοος - ὄγδοή.

γ) Τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων αὐτῶν τονίζεται εις τήν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ὅπου καὶ ὅπως αἱ ἴδιαι πτώσεις τοῦ ἀρσενικοῦ: ὠραῖαι - ὠραίων (ὠραῖοι - ὠραίων), πλούσιαι - πλουσίων (πλούσιοι - πλουσίων).

2. Δικατάληκτα

§ 134. Τὰ δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται κατά τήν β' κλίσειν: ὁ, ἡ περιφρημος, τὸ περιφρημον.

Δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἶναι:

α) Τὰ περισσώτερα ἀπὸ τὰ σύνθετα: ἐνδοξος, περιφρημος, ἀθάνατος, ἀόρατος, πολύτιμος κ.ἄ.

β) Μερικὰ ἀπλᾶ ἐπίθετα, ὅπως τά: βάρβαρος, ἔρημος, ἡμερος, ἡσυχος, κίβδηλος, γλῦαρος καὶ

γ) μερικὰ ἀπ' ὅσα λήγουν εις -ειος, -ιμος, -ιος: βόρειος, ὠφέλιμος, δόκιμος, ὄριμος, γαμήλιος.

§ 135. Παρατηρήσεις. Εἰς τήν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τήν λογοτεχνίαν α) τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων δευτεροκλιτῶν ἐπιθέτων ἔχει κατὰ τήν -α, μόνον ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως -ος τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχη φωνῆεν: νέος - νέα. Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως -ος ὑπάρχει ρ, τὸ θηλυκὸν ἔχει κατὰ τήν -ῆ: μαῦρος - μαύρη, - καθαρός - καθαρή.

β) Πολλὰ προπαροξύτονα δευτερόκλιτα ἐπίθετα τονίζονται εις ὅλας τὰς πτώσεις ὅλων τῶν γενῶν πλὴν τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εις τήν συλλαβὴν, πού τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους: πλούσιος - πλούσια - τοῖς πλούσιους, ἀθάνατος - ἀθάνατη - τοῖς ἀθάνατους.

γ) Πολλὰ δικατάληκτα ἔχουν γίνει τρικατάληκτα: ἀθάνατος - ἀθάνατη - ἀθάνατον, ἡσυχος - ἡσυχη - ἡσυχον, ἡμερος - ἡμερη - ἡμερον.

3. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα

§ 136. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα εἶναι τὰ περισσότερα τρικατάληκτα καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἑνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὀν. χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσούν	χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ	
Γεν. χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ	χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν	
Δοτ. χρυσῶ	χρυσῆ	χρυσῶ	χρυσοῖς	χρυσαιῖς	χρυσοῖς	
Αἰτ. χρυσούν	χρυσῆν	χρυσούν	χρυσσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ	

Ταῦτα σχηματίζουν κανονικῶς τὸ θηλυκὸν εἰς -ῆ: ἀπλοῦς - ἀπλή κυανοῦς - κυανῆ. Ὅταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως -οῦς τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχει ρ, σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -ᾶ ἀργυροῦς - ἀργυρᾶ.

Τὰ συνηρημένα δικατάληκτα εἶναι συνήθως σύνθετα: ὄ, ἡ ἄπνους - τὸ ἄπνουν, ὄ, ἡ ἄχρους - τὸ ἄχρουν.

§ 137. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν μερικά συνηρημένα ἄπαντοῦν μὲ κατάληξιν -ος ὡς ἀσυναίρετα: χρυσός, ἀπλός, διπλός κλπ.

β') Τριτόκλιτα επίθετα

§ 138. Ὁ εὐθύς δρόμος ὁδηγεῖ συντόμως εἰς τὸ τέρας. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι **τραχεῖα**. Εἰς τοὺς **μεγάλους** καὶ **βαθεῖς** ποταμοὺς πλέουν ποταμόπλοια. **Πάντες** οἱ ἄνθρωποι, γνωρίζουν τὸ καλόν, ἀλλ' ὀλίγοι τὸ κάμνουν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ **ἀσθενής**. Ἄνδρῶν **ἐπιφανῶν πᾶσα** γῆ τάφος. Νὰ εἰσθε **φιλομαθεῖς**, διὰ νὰ γίνετε **πολυμαθεῖς**. Νὰ ἔχετε τὸ μὲν σῶμα **ὕγιές**, τὴν δὲ ψυχὴν **εὐσεβῆ**. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις λειτουργοῦν Γυμνάσια **ἀρρένων** καὶ **θηλέων** χωριστά. Πολλὰ ζῶα εἶναι πολὺ **νοήμονα**. **Συνήθεις** ἀσχολίαι τῶν ἀγροτῶν εἶναι αἱ φροντίδες διὰ τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα εἶναι **τετράποδα** καὶ ἄλλα **δίποδα**. Τὸ ἔργον ἐκείνων, πὸν ἐργάζονται εἰς τὰ ὄρυχεῖα εἶναι **ἄχαρι**. Ὅσοι Ἕλληνας ζοῦν εἰς ξένας χώρας, δὲν λησμονοῦν τὴν πατρίδα των εἶναι **φιλοπάτριδες**. Οἱ Ἕλληνας **πρόσφυγες** ἐκ Μ. Ἀσίας εἶναι πολὺ ἐργατικοί.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις εὐθύς, τραχεῖα, εὐσεβῆ, ἀσθενής, ποῦ προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά δρόμος, ὁδός, ψυχὴν, σὰρξ καὶ φανερώουν ἰδιότητες αὐτῶν. Εἶναι δηλ. καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ ἐπίθετα, τῶν ὁποίων τὸ ἄρσενικὸν κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν καὶ λέγονται **τριτόκλιτα ἐπίθετα**. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα εἶναι τρικατάληκτα : ὁ τραχὺς δρόμος - ἡ τραχεῖα ὁδός - τὸ τραχὺ ἕρος, πᾶς ἀνὴρ - πᾶσα γυνή - πᾶν παιδίον· ἄλλα εἶναι δικατάληκτα : ὁ ἀσθενής ἀνθρωπος - ἡ ἀσθενής σὰρξ - τὸ ἀσθενές παιδίον, ὁ, ἡ νοήμων - τὸ νοήμον, ὁ, ἡ, φιλόπατρις - τὸ φιλόπατρι καὶ ἄλλα μονοκατάληκτα : ὁ, ἡ, πρόσφυξ - ὁ, ἡ φηγάς· τὰ μονοκατάληκτα ἔχουν μόνον ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ λέγονται **διγενῆ**.

§ 139. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα ἀναλόγως μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος εἶναι :

1. **Φωνηεντόληκτα** : ὁ εὐθύς (γεν. τοῦ εὐθέ - ος) - ἡ εὐθεία - τὸ εὐθύ.

2. **Ἀφωνόληκτα** : ἅπας (γεν. ἅπαντ - ος) - ἅπασα - ἅπαν, ὁ, ἡ εὐέλπις (γεν. τοῦ εὐέλπιδ - ος) - τὸ εὐέλπι.

3. **Ἐνρινόληκτα** : ὁ, ἡ νοήμων (γεν. νοήμον - ος) - τὸ νοήμον, ὁ, ἡ ἄρρη, (γεν. ἄρρη - ος) - τὸ ἄρρη.

4. **Σιγμόληκτα** : ὁ, ἡ ἀσθενής (γεν. ἀσθενέ (σ) ος - ἀσθενοῦς) - τὸ ἀσθενές.

1. Φωνηεντόληκτα

§ 140. Τὰ φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν εἰς τὸ ἄρσενικὸν εἰς - **ύς**, εἰς τὸ θηλυκὸν εἰς - **εῖα**, εἰς τὸ οὐδέτερον εἰς - **υ** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν.	εὐθύς	εὐθεία	εὐθύ	εὐθεῖς	εὐθείαι	εὐθέα
Γεν.	εὐθέος	εὐθείας	εὐθέος	εὐθέων	εὐθειῶν	εὐθέων
Δοτ.	εὐθεῖ	εὐθεία	εὐθεῖ	εὐθέσι	εὐθείαις	εὐθέσι
Αἰτ.	εὐθὸν	εὐθείαν	εὐθὸν	εὐθεῖς	εὐθείας	εὐθέα
Κλ.	εὐθὸν	εὐθεία	εὐθὸν	εὐθεῖς	εὐθείαι	εὐθέα.

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : βαρύς, πλατύς, ταχύς, τραχύς, βαθύς, παχύς, βραδύς καὶ εἶναι ὅλα **ἄξύτονα**. **Βαρύτονα** εἶναι τὰ : θήλυς (γεν. θήλεος) - θήλεια - θήλυ, ἥμισυς (γεν. ἡμίσεος πληθ. ἡμίσεις - ἡμισέων) - ἡμίσεια - ἡμισυ (πληθ. ἡμίσεια καὶ ἡμίση).

§ 141. α) Ἡ κατάληξις - α τοῦ θηλυκοῦ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἶναι βραχεῖα : εὐθεΐα, ταχεΐα, ἢ πλατεΐα ὁδός.

β) Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου δὲν γίνεται συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος **ε** μὲ τὰς καταλήξεις : τοῦ βαρέος, τὰ βαρέα, τῶν βαρέων, ἐνῶ εὐθείς (ἀπὸ τὸ εὐθέες).

§ 142. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -υς ἐπιθέτων κάνει : βαθιά, γλυκιά, τραχιά. Ἐπ' αὐτὰ μερικὰ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν κατάληξιν -ος καὶ εἰς τὸ οὐδέτερον -ο, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : γλυκὸς λόγος, τὸ γλυκὸ ποτόν, κατὰ τὸ πικρὸς, ἐνῶ ἄλλα δευτερόκλιτα σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς -υς : μακρὸς καὶ μακρὺς - μακρῷ, κατὰ τὸ πλατύς - πλατῷ.

2. Ἀφωνόληκτα

§ 143. α') Τρικατάληκτα εἰς - ας, - ασα, - αν.

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν. πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα	
Γεν. παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων	
Δοτ. παντὶ	πάσῃ	παντὶ	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι	
Αἰτ. πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα	

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ἄπας - ἄπασα - ἄπαν, σύμπας - σύμπασα - σύμπαν καὶ οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) λύσας - λύσσα - λύσαν, γράφας, - γράφασα - γράφαν.

Τὸ πᾶς καὶ πᾶν καὶ ὡς μονοσύλλαβα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν : παντός' εἰς τὴν γενικὴν ὅμως τοῦ πληθ. πάντων. Ταῦτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους **περισπῶνται**, ἂν καὶ δὲν ἐγένε συναίρεσις : πᾶς - πᾶν.

§ 144. Ὡς τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα κλίνονται καὶ οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) γράφων - γράφουσα - γράφον' τὸ ἀρσενι-

κόν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὸ ὁ γέρον, τὸ θηλυκὸν ὡς πρωτόκλιτον καὶ τὸ οὐδέτερον κατὰ τὸ καθῆκον (§ 108).

Ἡ κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ αὐτῶν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν : ὃ γράφων.

§ 145. β') Δικατάληκτα.

Τὰ τριτόκλιτα δικατάληκτα ἀφωνόληκτα ἐπίθετα εἶναι συνήθως σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα οὐσιαστικὸν τριτόκλιτον. Αὐτὰ κλίνονται ὅπως τὸ ὄνομα ὁ, ἡ εὐέλπις - τὸ εὐέλπι, τοῦ εὐέλπιδος, τὸν εὐέλπιν (ὡς βαρύτονον), εὐέλπιδες - εὐέλπίδων - εὐέλπιδας καὶ ὁ δίπους - τὸ δίπουν, τοῦ δίποδος κλπ.

§ 146. γ') Μονοκατάληκτα.

Τὰ ἀφωνόληκτα μονοκατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται ὅπως τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά : ὁ πρόσφυξ - τοῦ πρόσφυγος, ὁ φυγάς - τοῦ φυγάδος, ὁ ἄρπαξ - τοῦ ἄρπαγος.

3. Ἐνρινόληκτα

§ 147. Τὰ ἐνρινόληκτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα : ὁ, ἡ νοῆμων - τὸ νοῆμον, ὁ, ἡ ἄρρην - τὸ ἄρρην, κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὄν. ὁ ἡ νοῆμων τὸ νοῆμον οἱ αἱ νοῆμονες τὰ νοῆμονα
Γεν. τοῦ τῆς νοῆμονος τοῦ νοῆμονος τῶν νοημόνων τῶν νοημόνων
Δοτ. τῶ τῆ νοῆμονι τῶ νοῆμονι τοῖς ταῖς νοῆμοσι τοῖς νοῆμοσι
Αἰτ. τὸν τὴν νοῆμονα τὸ νοῆμον τοὺς τὰς νοῆμονάς τὰ νοῆμονα
Κλ. ὃ νοῆμον ὃ νοῆμον ὃ νοῆμονες ὃ νοῆμονα

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὁ, ἡ ἐλεῆμων - τὸ ἐλεῆμον, ὁ, ἡ παράφρων - τὸ παράφρον, ὁ, ἡ εὐγνώμων - τὸ εὐγνώμον, ὁ, ἡ εὐδαίμων - τὸ εὐδαῖμον (εἰς τὴν ἀρχ. τὸ εὐδαίμον).

Σημεῖωσις. Τὸ ἐπίθετον ὁ, ἡ ἄρρην - τὸ ἄρρην, τοῦ ἄρρηνος, τὸν ἄρρηνος, πληθ. οἱ ἄρρηνες - τὰ ἄρρηνος, τῶν ἄρρηνων, τοὺς ἄρρηνος.

4. Σιγμόληκτα

§ 148. Τὰ σιγμόληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα μὲ χαρακτηριστῆρα σ, ὅπως καὶ τὰ τριτόκλιτα σιγμόληκτα οὐσιαστικά (§ 121 Β.) ὁ, ἡ ἀσθενής - τὸ ἀσθενές (θέμ. ἀσθενεσ -). Εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ σ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ ἔγινε συναίρεσις τῶν δύο φωνηέντων κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.				
ἽΟν.	ὁ	ἡ	ἀσθενής	τὸ	ἀσθενές	ὁ	ἡ	πλήρης	τὸ	πλήρες
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἀσθενοῦς	τοῦ	ἀσθενοῦς	τοῦ	τῆς	πλήρους	τοῦ	πλήρους
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἀσθενεῖ	τῷ	ἀσθενεῖ	τῷ	τῇ	πλήρει	τῷ	πλήρει
Αἰτ.	τόν	τήν	ἀσθενή	τὸ	ἀσθενές	τόν	τήν	πλήρη	τὸ	πλήρες
Κλ.	ᾧ	ᾧ	ἀσθενές	ᾧ	ἀσθενές	ᾧ	πλήρες	ᾧ	πλήρες	

Πληθυντικὸς

ἽΟν.	οἱ	αἱ	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενή	οἱ	αἱ	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Γεν.	τῶν	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων	
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ταῖς	πλήρεσι	τοῖς	πλήρεσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενή	τούς	τά	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Κλ.	ᾧ	ᾧ	ἀσθενεῖς	ᾧ	ἀσθενή	ᾧ	πλήρεις	ᾧ	πλήρη	

Κατὰ τὸ ἀσθενής κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὑγιής, εὐγενής, ἀληθής, ἐπιμελής, ἀσφαλής, εὐτυχής. Κατὰ τὸ βαρύτερον πλήρης κλίνονται τὰ ἐπίθετα : συνήθης - σύνηθες, κακοήθης, κληνίρης, τὰ ὅποια εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν.

γ') Ἀνώμαλα ἐπίθετα

§ 149. Ἀνώμαλα ἐπίθετα εἶναι τὰ μέγας - μεγάλη - μέγα, πολὺς - πολλή - πολὺ, τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.
ἽΟν.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολὺς	πολλή	πολὺ
Γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
Δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
Αἰτ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολὺν	πολλήν	πολὺ
Κλ.	μεγάλῃ	μεγάλῃ	μέγα	πολὺ	πολλῇ	πολὺ

Πληθυντικός

	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Ὀν.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ
Γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
Λοτ.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
Λίτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα	πολλοὺς	πολλὰς	πολλὰ
Κλ.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ

§ 150. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν· εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὸν πληθυντικὸν τῶν ἰδίων γενῶν κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσιν. Τὸ θηλυκὸν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην συνηθίζεται: ὁ μέγας - ἡ μεγάλη - τὸ μέγαλο.

Η ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

§ 151. Τὴν θεῖαν Πρόνοιαν ἀντιλαμβανόμεθα, ἂν ρίψωμεν προσεκτικὸν βλέμμα εἰς τὸ σύμπαν. Ὁ ἀπέραντος κυανοὺς οὐρανός, πλήρης φωτεινῶν ἀστέρων κατὰ τὴν νύκτα, ὁ λαμπρὸς ἥλιος μὲ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας, ἡ σελήνη μὲ τὸ ὠχρὸν φῶς εἶναι ἔργα τῆς θείας Προνοίας. Αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες, τὰ δασώδη βουνὰ μὲ τοὺς ἀποκρῆμους βράχους, αἱ ἀμώδεις ἔρημοι, ἡ ἀπύθμενος θάλασσα, πάντα ταῦτα εἶναι ἐπίσης τοῦ Παναγίου Θεοῦ δημιουργήματα. Τὰ ἡμερὰ ζῶα, τετράποδα καὶ δίποδα, τὰ πτερωτὰ καὶ τὰ ἄγρια θηρία ἀπὸ τοὺς παχεῖς καὶ σωματώδεις ἐλέφαντας καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς λέοντας ἕως τὰ εὐτελεῖ ἔρπετα εἶναι ὅλα πλάσματα ὁμοίως τοῦ Θεοῦ. Αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες, ποὺ πίπτουν εἰς τὰς καταλλήλους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, διὰ τὰ κάμνουν τὴν γῆν εὐφορον, εἶναι καταφανῆς ἀποδείξεις τῆς συνεχοῦς φροντίδος τοῦ Θεοῦ. Οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ μὲ τὰ διαυγῆ νερά των, ποὺ εἰς τὰς πηγὰς εἶναι ἀβαθεῖς, καθόσον δὲ προχωροῦν γίνονται πλατεῖς καὶ βαθεῖς, εἶναι ἐπίσης ἔργα τῆς θείας Προνοίας. Τέλος ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὅποῖον ἐπροίκισεν ὁ πολυέσπλαγχνος καὶ ἐλεήμων Θεὸς μὲ νοῦν καὶ λόγον, εἶναι τὸ τέλειον δημιούργημα Αὐτοῦ. Ὁ πολυμήχανος ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀξεῖαν διάνοιαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν ἐργαζόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν μέχει

* Ἀσκησις διὰ τὰ ἐπίθετα.

βαθέος γήρατος ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα, ἀνέπτυξε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἔκτισε τὰς πολυπληθεῖς πόλεις. Μέσα εἰς ὄλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ζῆ ὑγιᾶς καὶ εὐτυχίης, εὐγνώμων πρὸς τὸν Ὑψιστον*.

Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων

§ 152. α) Ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὑψηλόν. Ἡ Πίνδος εἶναι ὑψηλοτέρα τοῦ Ταῦγέτου. Ὁ Παρνασσὸς εἶναι ὄρος ὑψηλότατον. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὑψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι δυσκολώτατος ὁ δρόμος, ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετήν, ἐνῶ ὁ δρόμος πρὸς τὴν κακίαν εἶναι εὐκολώτατος.

β) Ὁ Πηγεῖος ποταμὸς εἶναι πλατύς. Ὁ Ἀξιὸς εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, ὁ Νέστος εἶναι πλατύτατος ποταμὸς καὶ ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἑλλάδος.

γ) Ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελής μαθητής. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου. Ὁ Χάριλαιος εἶναι ἐπιμελέστατος μαθητής, ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν συμμαθητῶν του.

§ 153. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὑψηλόν, τὸ ἐπίθετον ὑψηλόν προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ὄρος καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἀπλῶς ἔχει τὴν ιδιότητα, ποὺ φανερώνει τὸ ἐπίθετον. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα πλατὺς καὶ ἐπιμελής εἰς τὰς φράσεις ὁ Πηγεῖος ποταμὸς εἶναι πλατὺς καὶ ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελής μαθητής. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **θετικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον **θετικοῦ βαθμοῦ** ἢ ἀπλῶς **θετικὸν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, ποὺ φανερώνει τὸ ἐπίθετον.

§ 154. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ἀξιὸς εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, τὸ ἐπίθετον πλατύτερος φανερώνει, ὅτι πλάτος ἔχουν καὶ τὰ δύο οὐσιαστικά, δηλ. ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Πηγεῖος, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀξιὸς, ἂν συγκριθῇ πρὸς τὸν Πηγεῖον, ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπ' αὐτόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν εἰς τὰς φράσεις ἡ Πίνδος εἶναι ὑψη-

* Ὁ διδάσκαλος ἀναθέτει κατάλληλον ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἔλεγχον τῶν διδαχθέντων.

λοτέρα τοῦ Ταῦγέτου καὶ ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου τὰ ἐπίθετα ὑψηλοτέρα καὶ ἐπιμελέστερος. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **συγκριτικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον συγκριτικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **συγκριτικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ἄλλο οὐσιαστικόν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (ὁμοειδές).

§ 155. α) Εἰς τὴν φράσιν ὁ *Ὁλυμπος* εἶναι ὄρος ὑψηλότατον, τὸ ἐπίθετον *ὑψηλότατον* φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν ὄρος ἔχει τὴν ιδιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, δηλ. τὸ ὕψος, εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, χωρὶς νὰ γίνεται σύγκρισις πρὸς ἄλλο ὁμοειδές οὐσιαστικόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα *δυσκολώτατος*, *εὐκολώτατος*, καὶ *ἐπιμελέστατος* εἰς τὰς φράσεις *δρόμος δυσκολώτατος*, *δρόμος εὐκολώτατος*, *ἐπιμελέστατος μαθητής*.

β) Εἰς τὴν φράσιν ὁ *Βασίλειος* εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν *συμμαθητῶν του*, τὸ ἐπίθετον ὁ *ἐπιμελέστατος*, φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν *Βασίλειος* ἔχει τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν *συμμαθητῶν του*. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα εἰς τὰς φράσεις *τὸ ὑψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος* καὶ *ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμούς*. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **ὑπερθετικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτό, χωρὶς νὰ γίνεται σύγκρισις πρὸς ἄλλο οὐσιαστικόν, ἢ ὅτι ἔχει αὐτὴν τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, μὲ τὰ ὁποῖα γίνεται σύγκρισις.

§ 156. Τὸ συγκριτικόν καὶ ὑπερθετικόν ἐνὸς ἐπιθέτου λέγονται **παρθετικά** τοῦ ἐπιθέτου.

§ 157. Παρατηρήσεις. Ὄταν τὸ ἐπίθετον φανερῶνῃ, ὅτι τὸ οὐσιαστικόν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπ' ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τίθεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς τοῦ ἐπιθέτου μὲ τὸ ἄρθρον : Ὁ *Ὁλυμπος* εἶναι τὸ *ὑψηλότερον* ἀπ' τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος· ὁ *Βασίλειος* εἶναι ὁ *ἐπιμελέστερος* ἀπὸ τοὺς *συμμαθητὰς του*.

Σχηματισμός τῶν παραθετικῶν

§ 158. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ παραθετικά **ὑψηλό - τερος - ὑψηλό - ταιος**, **πλατύ - τερος - πλατύ - ταιος**, **ἐπιμελέσ - τερος - ἐπιμελέσ - ταιος** σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θετικόν, ἀφοῦ προστεθοῦν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀρσενικοῦ γένους αἱ καταλήξεις **- τερος** (-τερα - τερον) διὰ τὸ συγκριτικὸν καὶ **- ταιος** (-τατη - τατον) διὰ τὸ ὑπερθετικόν: **ξηρός - ξηρό - τερος - ξηρό - ταιος**, **λευκός - λευκό - τερος - λευκό - ταιος**, **ὕγις - ὑγιέσ - τερος - ὑγιέσ - ταιος**, **βραχύς - βραχύ - τερος - βραχύ - ταιος** κ. ἄ.

§ 159. Εἰς δευτερόκλιτα ἐπίθετα τὸ **ο** τοῦ **- ότερος - ότατος**, ἂν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι **βραχεία**, ἐκτείνεται εἰς **ω**, ἂν δὲ εἶναι **μακρά** ἢ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχουν δύο σύμφωνα ἢ διπλοῦν γράμμα (**θέσει μακρά**), μένει ἀμετάβλητον: **νέος - νεώτερος - νεώτατος**, **σοφός - σοφώ - τερος - σοφώτατος**, **ἡσυχος - ἡσυχώτερος - ἡσυχώτατος**, ἀλλὰ **ξηρός - ξηρότερος - ξηρότατος**, **λευκός - λευκότερος - λευκότατος**, **ἔνδοξος - ἐνδοξότερος - ἐνδοξότατος**, **πικρός - πικρότερος - πικρότατος**.

§ 160. Τὰ ἐπίθετα **ἔντιμος**, **πολύτιμος**, **πρόθυμος**, **εἴθιμος**, **ἐπικίνδυνος**, **ἰσχυρός**, **ἀναρτός**, **τρανός**, ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ **- οτερος - οτατος** **δίχρονον μακρόν**: **ἐντιμότερος**, **προθυμότατος** κλπ. Ἔχουν **βραχύ** τὸ δίχρονον **ι** τὰ εἰς **- ιος**, **- ικός**, **- ιμος**: **ἄγιος**, **ὠφέλιμος**, **πολεμικός**, **ἀγιώτερος**, **ὠφελιμώτερος**, **πολεμικώτερος** κ. ἄ.

§ 161. Τὰ ἐπίθετα εἰς **-ων** σχηματίζουν τὰ παραθετικά εἰς **- έστερος - έστατος** κατὰ τὸ ἀληθέστερος, ἀφοῦ προστεθῆ εἰς τὸ θέμα τὸ **- έστερος - έστατος**: **σώφρων - σοφρον - έστερος - σωφρον - έστατος**, **ροήμων - ροημον - έστερος - ροημον - έστατος**.

Ὅμοίως σχηματίζονται τὰ παραθετικά τοῦ ἀπλοῦς - ἀπλούστερος - (ἀπλο - έστερος) - ἀπλούστατος (ἀπλο - έστατος).

Τοῦ ἴδιος τὰ παραθετικά εἶναι **ἰδιαιτερος - ἰδιαιτατος**.

Παρατηρήσεις. Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς, τὸ μὲν συγκριτικὸν μὲ τὸ **πιό** (πλέον) πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ **πάρα πολύ** πρὸ τοῦ θετικοῦ: **βαθὺς - πιό βαθὺς - πάρα πολύ βαθὺς** (ὁ πιό βαθὺς), **καλός - πιό καλός - πάρα πολύ καλός** (ὁ πιό καλός)· ἐνίοτε ὁ συγκρτ. κάνει **πιό καλύτερος**.

Σημείωσις. Ἀπαντοῦν κατὰ τὴν ὁμιλίαν καὶ τὸ **ἑλαφύτερος** κατὰ τὸ βαρύτερος καὶ **γλυκύτερος** κατὰ τὸ πικρότερος.

Ἄνωμαλα παραθετικά

§ 162. Τὰ παραθετικά μερικῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται ἄνω μάλως. Ἐπ' αὐτὰ συνηθέστερα εἶναι τὰ:

καλὸς - καλύτερος - κάλλιστος - ἄριστος καὶ βέλτιστος
 μέγας - μεγαλύτερος - μέγιστος
 ταχὺς - ταχύτερος - τάχιστος (ταχύτατος)
 κακὸς - χειρότερος - κάκιστος (χειρίστος)
 ὀλίγος - ὀλιγότερος - ἐλάχιστος
 πολὺς - περισσότερος - πλεῖστος
 γίλος - πιὸ γίλος - γίλιτατος

Τοῦ ὑψηλὸς τὸ ὑπερθετικὸν εἶναι ἕψιστος: ὁ ὕψιστος.

§ 163. Μερικῶν ἐπιθέτων τὰ παραθετικά σχηματίζονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ προθέσεις, ἄλλων δὲ λείπει τὸ θετικὸν ἢ ἐν ἀπὸ τὰ παραθετικά.

ἄνω - ἀνώτερος - ἀνώτατος	-	ἕσπερος - ἕστατος
κάτω - κατώτερος - κατώτατος	-	- ἕπατος
πλησίον - πλησιέστερος - πλησιέσιτατος	-	- ἔσχατος
ἐγγὺς - ἐγγύτερος - ἐγγύτατος	-	ἐπικρατέστερος -
πρὸ - πρότερος - πρότιος	-	μεταγενέστερος -
ὑπὲρ - ὑπέριτερος - ὑπέριτατος	-	προτιμότερος -

§ 164. Δὲν ἔχουν παραθετικά τὰ ἐπίθετα, πού φανερόνουν 1) ὕλην: ξύλινος, χαλκοῦς, 2) καταγωγὴν ἢ συγγένειαν: πατρικός, ἀδελφικός, παιδικός, 3) χρόνον ἢ τόπον: νυκτερινός, θαλασσινός καὶ 4) τὰ σύνθετα ἰδίως μὲ τὸ α, πού φανερόνουν στέρησιν: ἄνπιος, ἀθάνατος.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

§ 165. Παραθετικά σχηματίζουσι καὶ μερικά ἐπιρρήματα εἰς -ως, πού γίνονται ἀπὸ τὴν γεν. πληθυντικῶν τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς τροπῆς τοῦ ν τῆς καταλήξεως εἰς ς, καθὼς καὶ ἄλλα. Αὐτὰ ἔχουσι συγκριτικὸν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ, ὑπερθετικὸν δὲ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ.

δικαίως	-	δικαιότερον	-	δικαιοτάτα
ἀληθῶς	-	ἀληθέστερον	-	ἀληθέστατα
καλῶς	-	καλύτερον	-	κάλλιστα, ἄριστα καὶ βέλτιστα
κακῶς	-	χειρότερον	-	κάκιστα
πολὺ	-	περισσότερον	, πλέον	- πλείστον
πολὺ	-	μᾶλλον	-	μάλιστα
ἀπλῶς	-	ἀπλούστερον	, ἀπλούστατα	
ὀλίγον	-	ὀλιγότερον	-	ἐλάχιστα
—	-	(ἐλασσον	-	μεῖον)

§ 166. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιρρήματα αὐτὰ εἰς τὸν θετικὸν βραχὺ μὲν λήγουν εἰς -α: δίκαια, καλὰ, ἀπλᾶ καὶ σχηματίζουσι τὸν συγκριτικὸν εἰς -α: καλύτερα, χειρότερα, ἀπλούστερα, ἢ μὲ τὸ πιό πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ πάρα πολὺ πρὸ τοῦ θετικοῦ: πιό καλά, πάρα πολὺ καλά, πιό ἀπλᾶ ἢ ἀπλούστερα, πάρα πολὺ ἀπλᾶ κλπ.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 167. Ὁ Κροῖσος ἦτο πλουσιώτατος καὶ ἰσχυρότατος βασιλεὺς τῆς Λυδίας. Τοῦτον ἐπεσκέφθη κάποτε εἰς τὰς Σάρδεϊς ὁ σοφώτατος Σόλων. Ὁ Κροῖσος τὸν ὑπεδέχθη προθυμότατα καὶ ἐγγενέστατα καί, ἀφοῦ τὸν ἐφιλοξένησε βασιλικώτατα, τοῦ ἔδειξε τοὺς μέγιστους θησαυροὺς του. Ἐπειτα τὸν ἠρώτησε: «ὦ ξένη Ἀθηναίε, ἔχω ἀκούσει, ὅτι εἶσαι σοφώτατος ὄλων καὶ ὅτι εἰς ὅλα ἐκφέρεις κρίσιν δικαιοτέραν καὶ ὀρθοτέραν παντὸς ἄλλου. Θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω παρὰ σοῦ, ἂν θεωρεῖς ἄλλον ἄνθρωπον εὐτυχέστερον ἀπὸ ἐμέ». Ὁ Σόλων ἀπεκρίθη: «Εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα, φίλε μου, νὰ εὐρεθοῦν ἄνθρωποι εὐτυχέστατοι, ἰδιαιτέρως δὲ βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ σοβαρώτατα καὶ λεπτότατα ζητήματα. Ἐγὼ καλοτυχίζω περισσότερο τὸν Κλέοβιν καὶ Βίτονα, δύο ἀδελφοὺς φρονιμωτάτους καὶ εὐσεβεστάτους.

Ἡ μητέρα των ἦτο εὐφρανεστάτη ἱέρεια εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἄργος. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἥρας ἔπρεπε πρώτη αὐτὴ ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων νὰ παρευρίσκηται εἰς τὸν ναόν. Τὰ παιδιὰ της, διὰ νὰ μὴ βραδύνη, ἐξεύχθησαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὴν μετέφεραν ταχύτατα εἰς τὸν ναόν. Οἱ θεοὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς εὐσεβεστάτης αὐτῆς προᾶξεως ἐχώρισαν εἰς αὐτὰ δῶρον πολυτιμώτατον, τοὺς ἐκοίμισαν μὲ βαθύτατον καὶ γλυκύτατον ὕπνον, ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν ἐξύπνησαν.

* Ἀ σ κ η σ ι ς διὰ τὰ παραθετικά.

Εἰς δευτέραν ἐρώτησιν τοῦ Κροίσου, ἂν θεωρεῖ καὶ ἄλλον εὐτυχέστερον αὐτοῦ, ὁ Σόλων ἀπεκρίθη: «Υστερον ἀπὸ αὐτοὺς μακαρίζω Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο ἀρίστους καὶ σεμνοτάτους υἱούς· ὁ ἴδιος, στρατηγὸς εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν Μεγαρέων, ἀπεδείχθη ὁ ἀνδρειότερος μαχητὴς ὄλων καὶ μαχόμενος γενναϊότατα εἰς τὴν πρώτην γοαμὴν ἐφονεύθη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν θάψαν μὲ μεγαλοπρεπεστάτας τιμὰς ». Μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τὸν ἠρώτησεν ἐκ νέου: « Τέλος πάντων, ὦ Ἀθηναῖε, ἐγὼ λοιπὸν δὲν εἶμαι οὐδενὸς καλύτερος, οὔτε εὐτυχέστερος; ». Ὁ Σόλων τότε τοῦ ἀπήτησεν ἡρεμώτατα: «Φίλε μου, πλοῦτον ἔχεις περισσύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ δύναμιν μεγίστην· μέχρι τέλους ὅμως τῆς ζωῆς εἶναι δυνατὸν γὰ συμβῶν εἰς τὸν ἀνθρώπον πλεῖσται ἀτυχίαι. Μόνον, ἂν μέχρι τοῦ θανάτου ζήσης εὐτυχέστατος, θὰ εἶσαι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀντωνυμίαι

§ 168. Ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε σήμερον: «Αἱ Ἀθηναί, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας πόλεις τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν οἱ δρόμοι εἶναι καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας εἶναι ἀκατάστατοι. Τέτοιοι εἶναι μόνον ὀλίγοι δρόμοι μεγάλων πόλεων. Ἐπίνειον αὐτῆς εἶναι ὁ Πειραιεύς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους λιμένας· ἡ κίνησις τῶν πλοίων εἰς αὐτὸν εἶναι πολὺ μεγάλη.

§ 169. Εἰς τὴν φράσιν αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα, ἡ λέξις αἱ ὁποῖαι τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος αἱ Ἀθηναί. Ἐπίσης εἰς τὴν φράσιν ἐπίνειον αὐτῆς, ἡ λέξις αὐτῆς τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος πόλεως. Ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν τέτοιοι εἶναι οἱ δρόμοι, ἡ λέξις τέτοιοι τίθεται ἀντὶ τῶν ἐπιθέτων καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι. Ὑπάρχουν δηλ. εἰς τὸν λόγον λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ἀντωνυμίαι. Ἀντωνυμίαι δηλ. λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων.

α') Προσωπικαὶ ἄντωνυμῖαι

§ 170. Ὁ Γεώργιος πρὸς τὸν Δημήτριον.

« **Ἐγώ**, ὅταν τελειώσω τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, θὰ ἐργασθῶ. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου θὰ φροντίσῃ δι' ὅλους **ἡμᾶς**, ποῦ δὲν θὰ συνεχίσωμεν τὰ μαθήματα, νὰ **μᾶς** εἴρῃ ἐργασίαν. **Σὺ** σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς; ἢ ἐλπίζεις, ὅτι θὰ σὲ καλέσουν εἰς τὴν πόλιν οἱ συγγενεῖς; **Σὲ** παρακαλῶ, ἂν φύγῃς, νὰ **μᾶς** γράφῃς· **ἐγώ** θὰ σοῦ γράφω τακτικά. Εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα ἢ φίλια ὅλων **ἡμῶν** τῶν συμμαθητῶν. Ὁ Χαρίλαος θὰ σπουδάσῃ, διότι **αὐτὸς** ἔχει τὰ οἰκονομικὰ μέσα.

Ἡμεῖς τὸ καλοκαίρι θὰ πᾶμε στὸ χωριό. **Σεῖς** ποῦ θὰ πᾶτε; Ὁ Χαρίλαος καὶ ὁ Πέτρος **μοῦ** ἔλεγαν, ὅτι θὰ παραθερίσουν **αὐτοὶ** εἰς τὸ κτῆμα ».

§ 171. Εἰς τὴν φράσιν ἐγὼ θὰ ἐργασθῶ, ἡ λέξις **ἐγώ** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ὀμιλεῖ. Εἰς τὴν φράσιν σὺ σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς, ἡ λέξις **σὺ** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Δημήτριος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀμιλεῖ ὁ Γεώργιος. Εἰς τὴν φράσιν αὐτὸς ἔχει τὰ οἰκονομικὰ μέσα, ἡ λέξις **αὐτὸς** τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Χαρίλαος, περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται ὁ λόγος. Αἱ λέξεις δηλαδὴ **ἐγώ**, **σύ**, **αὐτὸς** τίθενται ἀντὶ τῶν τριῶν προσώπων τοῦ λόγου· φανερώουν δηλ. τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, ἤτοι α) *ἐκεῖνον*, ποῦ ὀμιλεῖ (ἐγὼ· πρῶτον πρόσωπον)· β) *ἐκεῖνον*, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ λόγος (σύ· δευτέρον πρόσωπον) καὶ γ) *ἐκεῖνον ἢ ἐκεῖνο*, περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος (ἐκεῖνος, αὐτό· τρίτον πρόσωπον). Αἱ ἄντωνυμῖαι αὐταί, ποῦ φανερώουν τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, λέγονται **προσωπικαὶ ἄντωνυμῖαι** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

§ 172.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

α' πρόσ.

β' πρόσ.

α' πρόσ.

β' πρόσ.

Ὀν. ἐγώ	σὺ	ἡμεῖς	σεῖς	(ὑμεῖς)
Γεν. ἐμοῦ, μοῦ, μου	σοῦ, σου	ἡμῶν		(ὑμῶν)
Δοτ. ἐμοί, μοί	σοί, σοι	ἡμῖν		(ὑμῖν)
Αἰτ. ἐμέ, μέ, με	σέ, σε	ἡμᾶς, μᾶς, μας, σᾶς, σας		(ὑμᾶς)

§ 173. Τοῦ τρίτου προσώπου προσωπική ἀντωνυμία εἶναι ἡ αὐτός.

Ἐνικὸς

Ὅν. αὐτός	- ἡ	- ὁ
Γεν. αὐτοῦ	- ἧς	- οῦ, τοῦ, τῆς, τῆς, τοῦ, του
Δοτ. αὐτῶ	- ἧ	- ῶ
Αἰτ. αὐτόν	- ἣν	- ό, τών, τον, τήν, την, τό, το

Πληθυντικὸς

Ὅν. αὐτοὶ	- αὶ	- ἅ
Γεν. αὐτῶν	- ὧν	- ὧν
Δοτ. αὐτοῖς	- αῖς	- οῖς
Αἰτ. αὐτούς	- ἄς	- ἅ, τοὺς, τους, τὰς, τας, τά, τα

Σημείωσις. Οἱ τύποι *ἡμεῖς* κλπ. χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ πολλοὺς εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς ἐπισήμους συζητήσεις (βουλῆν - διαλέξεις). Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς τὰς φράσεις: *δόξα σοι, εἰρήνη ἡμῖν* κ.ἄ.

§ 174. Παρατηρήσεις. Οἱ τύποι *μοῦ, σοῦ, τοῦ, τῆς, τοῦ* καὶ ὁ πληθυντικὸς *μᾶς, οἶς, τοὺς* δι' ὅλα τὰ γένη χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς τύποι δοτικῆς πτώσεως: *μοῦ ἔδωκε, σοῦ ἔστειλε, τοὺς ἔπεσχιθη* κλπ.

Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ τύποι *ἐμένα, ἐσὶ, εἶνα, ἐμεῖς, ἐσεῖς, ἐμᾶς, ἐοῦς*, ὅταν πρόκειται ἰδίως νὰ δηλωθῇ ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή: *Ἐπὶ τὰ ὁμολογεῖς ἐμένα κάλεσε καὶ ὄχι εἶνα.*

β') Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 175. Ὁ κήπος τοῦ σχολείου εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας. Ὁ ἰδικός σας εἶναι μεγαλύτερος ἢ μικρότερος;

Σήμερα ἐλησμόνησα τὸν κοινυλοφόρον, ἀλλ' ὁ Παῦλος μοῦ ἔδωκε τὸν ἰδικόν του· δέν εἶχα πέννα καὶ μοῦ ἔδωκε τὴν ἰδικήν του. Αἱ ἰδικαὶ σας ἀσχολίαι εἶναι εὐχάριστοι, ἐνῶ αἱ ἰδικαὶ μας εἶναι κοραστικά.

§ 176. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς αἱ λέξεις α) τὸν ἰδικόν μας τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *κήπόν μας*, β) ὁ ἰδικός σας τίθεται ἀντὶ

τοῦ οὐσιαστικοῦ *κῆπός σας*, γ) τὸν *ιδικόν του* τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *κοινοβουλευτοῦ του*, δ) τὴν *ιδικὴν του* τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *πέννα του*. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμίαι καὶ φανερόνουν τὸ πρόσωπον, τοῦ ὁποίου εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, ἀντὶ τοῦ ὁποίου τίθεται ἡ ἀντωνυμία. Αἱ ἀντωνυμίαι αὐταὶ λέγονται **κτητικά**.

Κτητικά δηλ. **ἀντωνυμίαι** λέγονται, ὅσαι φανερόνουν τίνας εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, εἰς τὸ ὅποιον αὐταὶ ἀναφέρονται.

§ 177. α) "Ὅταν τὸ πρόσωπον, ποῦ ἔχει κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν εἶναι ἓν, αἱ κτητικά ἀντωνυμίαι εἶναι

τοῦ α' προσώπ.	<i>ιδικός μου - ιδική μου - ιδικόν μου</i> <i>ἐμός - ἐμή - ἐμόν</i>
τοῦ β' »	<i>ιδικός σου - ιδική σου - ιδικόν σου</i> <i>σός - σή - σόν</i>
τοῦ γ' »	<i>ιδικός του - ιδική του - ιδικόν του</i>

β) "Ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι ἓνας καὶ τὰ κτήματα πολλὰ, κτητικά ἀντωνυμίαι εἶναι

τοῦ α' προσώπ.	<i>ιδικοί μου - ιδικά μου - ιδικά μου</i> <i>ἐμοὶ - ἐμαὶ - ἐμὰ</i>
τοῦ β' »	<i>ιδικοί σου - ιδικά σου - ιδικά σου</i> <i>σοὶ - σοὶ - σὰ</i>
τοῦ γ' »	<i>ιδικοί του - ιδικά του - ιδικά του</i>

γ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὸ κτῆμα ἓν	
τοῦ α' προσώπ.	<i>ιδικός μας - ιδική μας - ιδικόν μας καὶ</i> <i>ἡμέτερος, - α, - ον</i>
τοῦ β' »	<i>ιδικός σας - ιδική σας - ιδικόν σας καὶ</i> <i>ὑμέτερος, - α, - ον</i>
τοῦ γ' »	<i>ιδικοί των - ιδικά των - ιδικά των</i> <i>σφέτερος - σφετέρα - σφέτερον</i>

δ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ κτήματα πολλὰ, κτητικά ἀντωνυμίαι εἶναι

τοῦ α'	προσώπ.	ιδικοί μας - <i>ιδίκα μας</i> - <i>ιδικά μας</i> και ἡμέτεροι, - αι, - α
τοῦ β'	»	ιδικοί σας - <i>ιδικαί σας</i> - <i>ιδικά σας</i> και ὑμέτεροι, - αι, - α
τοῦ γ'	»	ιδικοί των - <i>ιδικαί των</i> - <i>ιδικά των</i> <i>σφέτεροι</i> - <i>σφέτεραι</i> - <i>σφέτερα</i>

§ 178. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἔχουν τρία γένη, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου γένους, κλίνονται δὲ ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 179. Ὄταν αἱ ἀντωνυμίαι αὐταὶ εἶναι μαζί με τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν, λέγονται **ἀντωνυμικὰ κτητικὰ ἐπίθετα**: ὁ *ιδικός μου κήπος*, τὸ *ιδικόν σου βιβλίον*, ἡ *ιδική του οἰκία*. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ γενικὴ **μου, σου, του - μας, σας, των, τους**: ὁ *κήπος μας*, τὸ *βιβλίον σου*, τὰ *πράγματά μας*, ἡ *οἰκία σας*, ὁ *κήπος σας*.

§ 180. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὰ κτητικὰ ἐπίθετα ἀπαντοῦν καὶ μετὰ τὴν μορφήν: *δικός μου, δικός σου, δικός του, δικός μας, δικό σας, δικός των* ἢ *δικός τους* κλπ.

γ') Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

§ 181. Ὀλίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν **τὸν ἑαυτὸν των** δι' ἔργα, ποῦ ὠφελοῦν τὴν κοινωνίαν. Ὅποιος θέλει νὰ με ἀκολουθήσῃ, πρέπει νὰ ἀπαρηθῇ **τὸν ἑαυτὸν του**. Εἶναι φυσικὸν νὰ ἀγαπῶμεν **τὸν ἑαυτὸν μας**: δύσκολον εἶναι νὰ ἀγαπᾷ καεὶς τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε: «Νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου, ὅπως **τὸν ἑαυτὸν σου**». Ὅσα λέγω εἰς ἄλλους, τὰ λέγω πρῶτα **τοῦ ἑαυτοῦ μου**.

§ 182. Εἰς τὴν φράσιν οἱ ἄνθρωποι διαθέτουν τὸν **ἑαυτὸν των**, ἡ λέξις **τὸν ἑαυτὸν των** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνέργειάν του· ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν ὅπως ἀγαπᾷς τὸν **ἑαυτὸν σου**, ἡ λέξις **τὸν ἑαυτὸν σου** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται

τήν ενέργειαν. Είναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμιαί, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ, ὅτι τὸ πρόσωπον, πὺ κάμνει μίαν ἐνέργειαν, εἶναι τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια.

Αἱ ἀντωνυμιαί, αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνέργειαν (πάσχει), λέγονται **αὐτοπαθεῖς** ἀντωνυμιαί. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς:

Ἐνικὸς

α' πρόσ. β' πρόσ. γ' πρόσ.

Γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μου τοῦ ἑαυτοῦ σου τοῦ ἑαυτοῦ του, της, του
Αἰτ. τὸν ἑαυτόν μου τὸν ἑαυτόν σου τὸν ἑαυτόν του, της, του

Πληθυντικὸς

Γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μας ἢ τῶν ἑαυτῶν μας - τοῦ ἑαυτοῦ σας ἢ τῶν ἑαυτῶν σας - τοῦ ἑαυτοῦ των ἢ τῶν ἑαυτῶν των
Αἰτ. τὸν ἑαυτόν μας ἢ τοὺς ἑαυτοὺς μας - τὸν ἑαυτόν σας ἢ τοὺς ἑαυτοὺς σας - τὸν ἑαυτόν των ἢ τοὺς ἑαυτοὺς των

§ 183. Ἀπαντοῦν ἀκόμη χωρὶς τὸ ἄρθρον: **ἄφ' ἑαυτοῦ μου** εἶπα ὅσα εἶπα. **Ὁ Δημήτριος ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν** ἐν μόνον ἀπὸ τὰ δῶρα, πὺ ἔλαβεν εἰς τὴν ἐορτήν του. **Εὐλόγησαν ἑαυτοὺς** καὶ ἀλλήλους.

Εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε καὶ οἱ κατωτέρω τύποι τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Ἐνικὸς

α' πρόσ. β' πρόσ.

ἄρσ. θηλ. ἄρσ. θηλ.

Γεν. ἑμαντοῦ ἑμαντῆς σεαυτοῦ - σαυτοῦ σεαυτῆς - σαυτῆς
Δοτ. ἑμαντῶ ἑμαντῆ σεαυτῶ - σαυτῶ σεαυτῆ - σαυτῆ
Αἰτ. ἑμαντόν ἑμαντήν σεαυτόν - σαυτόν σεαυτήν - σαυτήν

Πληθυντικός

α' πρόσ.	β' πρόσ.
ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν
ἡμῖν αὐτοῖς - αἷς	ὑμῖν αὐτοῖς - αἷς
ἡμᾶς αὐτοὺς - ἄς	ὑμᾶς αὐτοὺς - ἄς

γ' πρόσ.
Ἐνικός

ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ἑαυτοῦ - αὐτοῦ	ἑαυτῆς - αὐτῆς	ἑαυτοῦ - αὐτοῦ
ἑαυτῶ - αὐτῶ	ἑαυτῆ - αὐτῆ	ἑαυτῶ - αὐτῶ
ἑαυτὸν - αὐτόν	ἑαυτήν - αὐτήν	ἑαυτό

Πληθυντικός

ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
ἑαυτοὺς	ἑαυτάς	ἑαυτά

Παρατηρήσεις. Ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴν ἐσχηματίσθη εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ ἡ ὀνομαστικὴ: ὁ ἑαυτός μου, ὁ ἑαυτός σου, ὁ ἑαυτός μας, ὁ ἑαυτός σας, ὁ ἑαυτός των (ἢ τους), οἱ ὅποιοι ἰσοδυναμοῦν μὲ τὰ: ἐγὼ προσωπικῶς - τὸ πρόσωπόν μου, σὺ προσωπικῶς, αὐτὸς προσωπικῶς, ἡμεῖς προσωπικῶς κλπ.

δ') Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι

§ 184. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους = νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἢ νὰ ἀγαπᾶσθε μεταξύ σας.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε = νὰ βαστάζετε τὰ βάρη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου ἢ νὰ βαστάζετε τὰ βάρη μεταξύ σας.

Ἡ λέξις ἀλλήλους τίθεται εἰς τὸν λόγον καὶ φανερώνει, πρόσωπα, ποῦ ἐνεργοῦν καὶ συγχρόνως δέχονται τὸ ἐν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἄλλου. Τὸ ἴδιον φανερώνει καὶ ἡ λέξις ἀλλήλων. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὗται ἀντωνυμῖαι καὶ τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ φανερώσουν περισσότερα τοῦ ἑνὸς πρόσωπα, ποῦ ἐνεργοῦν, καὶ συγχρόνως δέχονται τὰ μὲν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἄλλων λέγονται δὲ ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι. Τύποι αὐτῆς εἶναι τοῦ πληθ. ἀριθ. γεν. ἀλλήλων, αἷτ. ἀλλήλους - ἀλλήλας - ἄλληλα καὶ δοτ. ἀλλήλοις, ἀλλήλαις.

§ 185. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι εἶναι : ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἡ μία τὴν ἄλλην, τὸ ἓνα τὸ ἄλλο ἢ μεταξὺ μας, σας, των.

Σημείωσις. Αἱ λέξεις ἀλληλοβοήθεια, ἀλληλοὑποστήριξις κλπ. γίνονται ἀπὸ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτὴν καὶ τὰ ὀνόματα βοήθεια κλπ.

ε') Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι

§ 186. Δεικτικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων, ποῦ θέλομεν νὰ δείξωμεν. Αὐταὶ εἶναι κυρίως αἱ οὗτος - αὐτὴ - τοῦτο, ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο, αὐτός - αὐτή - αὐτό.

α) Ἡ οὗτος χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, ποῦ εἶναι πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀμέσως προηγουμένως : Ὁ Κλέαρχος ἦτο Λακεδαιμόνιος· τοῦτον προσεκάλεσεν ὁ Κῦρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου.

β) Ἡ ἐκεῖνος χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, ποῦ εἶναι εἰς ἀπόστασιν ἢ δὲν εὐρίσκεται ἔμπρὸς μας : Ὁ Ξέρξης ἐκάλεσε τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν Θερμοπυλῶν νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα· ἐκεῖνοι ὁμως ἀπήντησαν : « μολὸν λαβέ ».

γ) Ἡ αὐτός χρησιμοποιεῖται, ὅταν ὁ ὀμιλῶν ἔχη ὑπ' ὄψιν κάτι, ἀνεξαρτήτως ἀν αὐτὸ εἶναι μακρὰν ἢ πλησίον ἢ ἀπουσιάζῃ : Ὁ Ἄγγλος διοικητὴς εἰς τὴν Κύπρον ἐφήρμοξε κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ βαρβάρους μεθόδους· αὐτὸς ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ἀπολίτιστος ἄνθρωπος.

§ 187. Ἡ ἀντωνυμία οὗτος κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ὄν.	οὗτος	αὕτη	τούτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτω	ταύτη	τούτω	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Αἱ ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο καὶ αὐτός - αὐτή - αὐτό κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 188. Ἄλλαι δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ α) **τοιούτος - τοιαύτη - τοιοῦτο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποιότητος, β) **τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτο (ν)** καὶ **τόσος - τόση - τόσο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποσότητος ἢ **τοιούτος**, κατὰ τὴν ὁποίαν κλίνεται καὶ ἡ **τοσοῦτος**, κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἐνικὸς

Ὅν.	τοιούτος	τοιαύτη	τοιούτο (ν)
Γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου
Δοτ.	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ
Αἰτ.	τοιούτων	τοιαύτην	τοιούτο (ν)

Πληθυντικὸς

Ὅν.	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
Γεν.	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
Δοτ.	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
Αἰτ.	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα

Ἡ **τόσος - τόση - τόσον** κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 189. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἡ οὗτος λέγεται καὶ **τούτος - τούτη - τοῦτο** ἢ **έτοῦτος - έτούτη - έτοῦτο** ἀντὶ δὲ τῆς **τοιούτος** συνηθεστέρα εἶναι **τέτοιος - τέτοια - τέτοιο**, αἱ ὁποῖαι κλίνονται ὡς δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 190. Δεικτικὰ ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι, ὅταν εἰς τὸν λόγον συνοδεύουν οὐσιαστικά, εἶναι ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα: **αὕτη** ἡ πόλις, **αὐτὸ** τὸ παιδίον, **οὗτος** ὁ κήπος, **οἱ τοιοῦτοι** χαρακτηριστες.

στ') Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία αὐτός

§ 191. Οἱ Κύπριοι ἠγωνίσθησαν κατὰ τῶν Ἀγγλων, διὰ τὴν ἀναγκάσαν **αὐτούς** τὴν ἀναγνωρίσασιν τὸ δικαίωμα τὴν ἐνωθῆ ἢ μεγαλόνησος μετὰ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν τὸν Σωκράτη εἰς θάνατον καὶ ἔδωκαν εἰς **αὐτὸν** τὴν πῆν τὸ κώνειον.

Εἰς τὴν φράσιν διὰ τὴν ἀναγκάσαν **αὐτούς**, ἡ λέξις **αὐτούς** ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως Ἀγγλους, ἡ ὁποία ἔπρεπε τὴν ἐπαναληφθῆ μετὰ

τὸ διὰ νὰ ἀναγκάσουν. Ἐπίσης εἰς τὴν φράσιν ἔδωκαν εἰς αὐτόν, ἢ λέξις **αὐτόν** ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως *Σωκράτη*, ἢ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῆ μετὰ τὴν λέξιν ἔδωκαν.

Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός**, ὅταν τίθεται εἰς τὸν λόγον διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθῆ μία λέξις, περὶ τῆς ὁποίας ἔχει γίνεαι λόγος προηγουμένως, λέγεται **ἐπαναληπτική**.

§ 192. Ἀντὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας **αὐτός** χρησιμοποιῶνται καὶ οἱ τύποι **τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τοὺς**. Αἱ ἀνωτέρω φράσεις ἠδύναντο νὰ εἶναι : *Οἱ Κύπριοι ἀγωνίζονται κατὰ τῶν Ἑγγύλων, διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν κλπ., οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν τὸν Σωκράτη καὶ τοῦ ἔδωκαν κλπ.*

Πολλάκις οἱ τύποι **τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τοὺς** κλπ. τίθενται εἰς τὸν λόγον πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, εἰς τὸ ὅποῖον ἀποδίδονται, καὶ προλαμβάνουν τρόπον τινα αὐτό : *τόν εἶδες σήμερα τὸν Παῦλον ; τοὺς παρακολούθησες τοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ Στάδιον ;* Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἢ ἀντωνυμία λέγεται **προληπτική**.

ζ') Ὀριστικαὶ ἀντωνυμιαὶ

§ 193. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός** με ἄρθρον **ὁ αὐτός - ἡ αὐτή - τὸ αὐτό** σημαίνει **ὁ ἴδιος** : *τὸ αὐτὸ φόρεμα, αἱ αὐτοὶ λόγοι* εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, **ὁ αὐτός - ἡ - ὁ** εἶναι **ὀριστικὴ ἀντωνυμία**.

Αἱ λέξεις **ὁ ἴδιος, ὁ μόνος** του κλπ. χωρὶς ἄρθρον καὶ με γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ ὀρίσουν καὶ νὰ ξεχωρίσουν τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πᾶγμα ἀπὸ ἄλλα ὁμοειδῆ καὶ ἐπέχουν θέσιν ὀριστικῆς ἀντωνυμίας.

Εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ α) **ὁ ἴδιος - ἡ ἴδια - τὸ ἴδιον** πάντοτε με ἄρθρον καὶ β) **ὁ μόνος - ἡ μόνη - τὸ μόνον** χωρὶς ἄρθρον καὶ με γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **ὁ μόνος μου, ἡ μόνη μου** κλπ.

η') Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμιαὶ

§ 194. *Τίς* ἦτο ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ; *Ποῖοι* ἀνήγγειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν λαμπρὰν νίκην ; *Πόσοι* ἐφονεύθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας ;

Πόσοι είναι οί μαθηταί τῆς τάξεώς σας καί **ποιοί** είναι οί ἐπιμελέστεροι; **Ποῖος** δὲ εἶναι ὁ ἄριστος ὄλων; Ὁ Πέτρος **τί** μαθητῆς εἶναι;

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς αἱ λέξεις **τίς**, **πόσοι**, **ποῖος** χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον, ὅταν κάμνωμεν κάποια ἐρώτησιν: α) διὰ κάποιο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα: **τίς**; **ποῖος**; β) διὰ τὸ ποσὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων: **πόσοι**; καὶ γ) διὰ τὸ ποιὸν προσώπων ἢ πραγμάτων: **τί** ἄνθρωπος εἶναι ὁ Πέτρος; αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι**· εἶναι δὲ τρεῖς: **τίς**, **ποῖος**, **πόσος**.

§ 195. Ἡ ἀντωνυμία **τίς** ἔχει δύο τύπους, ἓνα διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν **τίς** καὶ ἓνα διὰ τὸ οὐδέτερον **τί**· κλίνεται δὲ ὡς ἐξῆς:

	Ἑνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἀρσεν. - θηλ.	οὐδέτ.	ἀρσεν. - θηλ.	οὐδέτ.
Ὀν.	τίς	τί	τίνες	τίνα
Γεν.	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι
Αἰτ.	τίνα	τί	τίνας	τίνα

Αἱ ἄλλαι ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

Ἡ ἀντωνυμία **τί**, ἣ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὅταν γίνεται ἐρώτησις διὰ τὸ ποιὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων, εἶναι ἄκλιτος καὶ σημαίνει **τί** λογῆς - **τί** εἵδους εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα: **τί** παιδί εἶναι αὐτό; **τί** φίλος εἶναι αὐτός;

§ 196. Ἄντωνυμικὰ ἐρωτηματικὰ ἐπίθετα. Ὅταν αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι συνοδεύωνται ἀπὸ οὐσιαστικά, εἶναι ἐπίθετα ἀντωνυμικά: **ποῖος** μαθητῆς ἀπουσίασε **χθές**; **πόσους** στρατιώτας ἔχει ὁ λόχος; **πόσων** χρόνων εἶναι τὸ παιδί;

θ') Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι

§ 197. Ἐάν **τις** θέλῃ νὰ κερδήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πρέπει νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἐάν **κάποιος** ἔχῃ πολλοὺς χι-

τῶνας, νὰ κρατήσῃ **ἕνα** διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς **ἄλλους** νὰ μοιράσῃ εἰς πτωχοὺς.

Τινὲς τῶν μαθητῶν δὲν συμμορφώνονται μὲ τὸν κανονισμόν τοῦ σχολείου. Ὁ Διευθυντὴς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς: «Λιὰ τὴν πολυήμερον ἐκδρομὴν πρέπει **ἕκαστος** νὰ ἔχῃ τροφίμα διὰ **μίαν** τοῦλάχιστον ἡμέραν. **Ὅλοι** θὰ εἴσθε αὔριον εἰς τὰς 7,30' π.μ. συγκεντρωμένοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου. **Μερικοὶ** θὰ ἔλθουν ἐνωρίτερον, διὰ νὰ ἐπιβλέπουν τὴν τάξιν. **Κανεῖς** δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάσῃ, διότι εἰς **οὐδένα** ἢ ἑταιρεία τῶν σιδηροδρόμων θὰ ἐπιστρέψῃ τὰ **χορήματα**».

§ 198. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον αἱ λέξεις **τίς, κάποιος, ἕνας, ἄλλος, ἕκαστος, ὅλοι, μερικοί, οὐδεὶς, κανένας** τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὠρισμένα: ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα ἢ πράγματα ἀορίστως, εἶναι δηλ. ἀντωνυμιαὶ καὶ λέγονται **ἀόριστοι**.

Ἀόριστοι δηλαδὴ **ἀντωνυμιαὶ** λέγονται αἱ ἀντωνυμιαὶ, αἱ ὅποια φανερώνουν πρόσωπα ἢ πράγματα ἀορίστως, χωρὶς δηλ. νὰ τὰ ὀνομάζωμεν.

§ 199. Συνηθέστεραι ἀόριστοι ἀντωνυμιαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς :

1. **τίς** ἄρσ. θηλ., **τί** οὐδετ. : *ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐπλησίαζεν εἰς **τινα** κώμην, ἐξῆλθε πρὸς προῦπάτησιν αὐτοῦ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.*

2. **μερικοὶ - μερικαὶ - μερικὰ** μόνον εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμόν: **μερικοὶ** μαθηταὶ δὲν προσέχον.

3. **ὄλος - ὄλη - ὄλον** : *μὴ ἀνησχεῖτε. Θὰ ὀμιλῶ δυνατὰ καὶ θὰ ἀκούσετε **ὄλοι**.*

4. **ἕκαστος - ἐκάστη - ἕκαστον** : *ἕκαστος* ἔχει τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του.

5. **ἄλλος - ἄλλη - ἄλλο** : εἶναι **ἄλλος**, ὁ ὅποιος θέλει νὰ προσέλθῃ ὡς **μάστις** :

6. **οὐδεὶς - οὐδεμία - οὐδὲν** : *οὐδεὶς* μορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον.

7. **κάποιος - κάποια - κάποιο** : *κοίταξε νὰ ἰδῆς: κάποιος* ἐκτόπησε τὴν θύραν.

8. **κανεῖς - καμία - κανέν** (*κανένας - καμία - κανέν*) : *κανεῖς* δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεῖνῃ ὄρθιος εἰ τὸ θέατρον, διὰ νὰ βλέπουν ὄλοι τὴν σκηνήν.

9. **ὀλόκληρος**, -ος, -ον : **ὀλόκληρος** ἢ πόλις κατεστράφη ἀπὸ τοὺς σεισμούς.

10. **ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα** κλπ.

11. **ἐκάτερος - ἐκατέρα - ἐκάτερον** = ὁ καθείς ἐκ τῶν δύο χωριστά.

12. **ἀμφότεροι**, -αι, -α = καὶ οἱ δύο.

13. **οὐδέτερος**, -α, -ον = οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δύο.

§ 200. Ἡ **τις**, ἀντὶ τῆς ὁποίας χρησιμοποιεῖται περισσότερο ἢ **κάποιος** - α - ο, κλίνεται ὡς ἐξῆς:

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἄρσεν. θηλ.	οὐδ.	ἄρσεν. θηλ.	οὐδ.
ἽΟν.	τις	τί	τινές	τινά
Γεν.	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινὶ	τινὶ	τισὶ	τισὶ
Αἰτ.	τινά	τί	τινάς	τινά

ἽΟλοι οἱ τύποι τῆς ἀντωνυμίας **τις - τί** εἶναι **ἐγκλιτικά**.

§ 201. Αἱ ἀντωνυμίας **μερικοὶ - μερικάι - μερικά**, **ὄλος - ἡ - ον** κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 202. Ἡ **οὐδεὶς - οὐδεμία - οὐδὲν** καὶ **κανεὶς - καμμία - κανὲν** κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὡς ἐξῆς:

ἽΟν.	οὐδεὶς	οὐδεμία	οὐδὲν	κανεὶς	καμμία	κανὲν	καὶ	κανένα
Γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	κανενός	καμμιᾶς	κανενός		
Δοτ.	οὐδενὶ	οὐδεμιᾷ	οὐδενὶ	—	—	—		
Αἰτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδὲν	κανένα	καμμίαν	κανὲν		

ἽΟμοίως κλίνονται καὶ ἡ ἀντωνυμία **καθεὶς - καθεμία - καθέν**, ἡ ὁποία τίθεται συνήθως ἀντὶ τῆς **ἑκαστος**.

§ 203. Μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν **κανεὶς**, ἡ ὁποία συνήθως χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῆς **οὐδεὶς**, τίθεται πάντοτε τὸ **δέν**, ἐνῶ μετὰ τὸ **οὐδεὶς** δὲν τίθεται : **κανεὶς δέν** μὲ εἶδε, ἀλλὰ **οὐδεὶς** μὲ εἶδε.

§ 204. Εἰς τὴν φράσιν καθ' ὁδὸν μ' ἐχαιρέτισε ἕνας, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἔβλεπα, ἡ λέξις ἕνας σημαίνει κάποιος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ἕνας (εἷς) - μία - ἓν εἶναι ἀντωνυμία καὶ ὄχι ἀριθμητικόν.

§ 205. "Ὅλοι αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι, ὅταν εἶναι μαζί με οὐσιαστικά, εἶναι ἀόριστα ἀντωνυμικά ἐπίθετα : ἀνθρωπός τις, μερικαὶ γυναῖκες, εἰς ἐκάστην πόλιν κάποιο παιδί ἔπασσε καὶ κτύπησε· οὐδεὶς κόπος, κανεὶς δρόμος, ἡ ἄλλη ὁδός· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί· κανεὶς μαθητῆς δὲν γίνεται δεκτός πρὸς ἐγγραφήν χωρὶς τὸν κηδεμόνα.

Παρατηρήσεις. Ἄοριστοι ἀντωνυμίαι εἶναι καὶ τὰ ἄκλιτα κάτι, κάτι τι, τίποτε, κάθε τι : εἶδες πόσα ἄρατα πράγματα ὑπάρχουν εἰς τὴν ἀγοράν; κάτι εἶδα, κάτι τι εἶδα, τίποτε δὲν εἶδα, κάθε τι εἶναι σὴ θέει του κλπ.

ι') Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 206. Οἱ μαθηταί, οἱ ὅποιοι ἀποσιάσαν χθές, θὰ ἔλθουν αὔριον μετὰ τὸν πατέρα των. "Ὅστις θέλει νὰ σπουδάσῃ πρέπει νὰ κοπιᾷσῃ. "Ὅποιος εἶναι πλούσιος, δὲν εἶναι πάντοτε καὶ εὐτυχής. "Ὅσους συνήτησα, μοῦ εἶπαν, ὅτι δὲν γνωρίζουν, ποῦ κάθηται ὁ κ. Παῦλος. Νὰ εἰπῆς εἰς ὅποιον καὶ ἂν ἔλθῃ, ὅτι δὲν θὰ εἶμαι ἐδῶ σήμερα. "Ὅσον καὶ ἂν κοπιᾷσῃς, δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ μαντεύσῃς, ὄσα σκέπτομαι. Ὁ νέος, παιδί μου, πού συναστροφέρεσαι, δὲν μοῦ ἀρέσει πολὺ. Οἱ γονεῖς, πού δὲν φροντίζουν νὰ ἀναθρέψουν τὰ παιδιά μετὰ χριστιανικὰς ἀρετάς, εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ ὅ,τι συμβῆ εἰς αὐτά.

§ 207. Εἰς τὴν πρώτην φράσιν ἡ λέξις οἱ ὅποιοι ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως οἱ μαθηταί. Τὸ νόημα δὲ τῆς φράσεως, πού εἰσάγεται μετὰ τὴν λέξιν οἱ ὅποιοι, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς τὴν προηγούμενην λέξιν οἱ μαθηταί. Ἐπίσης δὲ εἰς τὴν δευτέραν φράσιν μετὰ τὴν λέξιν ὅστις ἀποδίδεται τὸ νόημα εἰς ἐκεῖνον, πού πρέπει νὰ κοπιᾷσῃ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς λέξεις ὅσους, ὄσα, ὅποιος, πού, ὅ,τι. Αἱ λέξεις αὗται χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὀνομάτων, εἶναι δηλ. ἀντωνυμίαι, μετὰ τὰς ὁποίας τὸ νόημα τῆς φράσεως, πού ἀνήκουν, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης φράσεως καὶ λέγονται ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι.

§ 208. Ἡ ἀντωνυμία ὅστις - ἥτις - ὅ,τι προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὄς - ἧ - ὄ (ὁ ὁποῖος) καὶ τὴν ἀόριστον **τις - τί**. Τῆς ἀντωνυμίας ὄς, ἡ ὁποία κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάλληκτα ἐπίθετα, χρησιμοποιοῦνται ὠρισμένοι τύποι εἰς μερικὰς φράσεις, π.χ. ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ ὁ λόγος· ἡ ὑπόθεσις, περὶ ἧς πρόκειται. Τῆς ἀντωνυμίας ὅστις - ἥτις - ὅ,τι ἀπαντοῦν συνήθως οἱ ἐξῆς τύποι :

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς			
ἽΟν.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι	οὔτινες	αἵτινες	ἅτινα
Γεν.	οὔτινος	—	οὔτινος	—	—	—
Δοτ.	—	—	—	—	—	—
Αἰτ.	—	—	ὅ,τι	—	—	ἅτινα

§ 209. Ἄλλαι ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ : ὁ ὁποῖος - ἡ ὁποία - τὸ ὁποῖον, ὅποιος - ὅποια - ὅποιο, ὅσος - ὅση - ὅσον, οἷος - οἷα - οἷον (= ὅποιος λογῆς: οἷα ἢ μορφή, τέτοια καὶ ἡ ψυχῆ). Αὗται κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάλληκτα ἐπίθετα. Ἐπίσης ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι καὶ αἱ : ὁποιοσδήποτε, οἷοσδήποτε, εἰς τὰς ὁποίας τὸ - **δήποτε** δὲν κλίνεται. Ἡ ἀντωνυμία ὁστισδήποτε - ὄ,τιδήποτε δὲν ἔχει θηλυκόν.

§ 210. Τὸ ὅ,τι καὶ ὄ,τιδήποτε ἀπαντᾷ εἰς φράσεις: **ὄ,τι θέλεις, ὄ,τιδήποτε** ζητήσης κλπ.

§ 211. Τὸ **πὺν** χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ὁ ὁποῖος εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ὅλα τὰ γένη: ὁ νέος, **πὺν** (= ὁ ὁποῖος) ἤλθε χθές· ὁ παντοπώλης **πὺν** (= ἀπὸ τὸν ὁποῖον) **φωνίζομεν** οἱ μαθηταὶ **πὺν** (= οἱ ὁποῖοι) ἀπουσίασαν· ἐκεῖνοι, **πὺν** (= τοὺς ὁποῖους) εἶδαμε χθές ἦσαν **χωριανοὶ** μας.

* Ἀσκησις *

§ 212. Ὁ Πύρρος, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρα τινὰ Θεσσαλὸν ὡς σύμβουλον, ὅστις ὠνομάζετο Κινέας. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν πειστικότητα τῶν λόγων του, ὥστε ὅλοι ἐθαύμαζον καὶ ἐλείθοντο, εἰς ὅ,τι αὐτὸς ἔλεγε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πύρρος τὸν ἐξετίμα ἰδιαιτέρως καὶ πάντοτε τὸν συνε-

* Δι' ὅλας τὰς ἀντωνυμίας.

βουλεύετο, τί ἔπρεπε εἰς ἐκάστην περίπτωσιν νὰ κάμῃ. Εἶχε δὲ ἀναπτυχθῆ μεταξὺ των μεγάλη φιλία, ὥστε νὰ δύναται ὁ Κινέας νὰ λέγῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην του καὶ μάλιστα μερικὰς φορὰς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ τοῦ ζητηθῆ. "Ὅτε ὁ Πύρρος ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἐκάλεσε τὸν Κινέα καὶ τὸν ἐρώτησε: «Ποίαν γνώμην ἔχεις σύ, ὦ Κινέα, διὰ τοὺς Ῥωμαίους;». «Βασιλεῦ, σ' εὐχαριστῶ, ἀπῆρτησεν ὁ Κινέας, διότι μὲ καλεῖς, νὰ σοῦ δώσω τὴν γνώμην μου, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἀκούσῃς ἀπὸ ἐμέ, ὅ,τι σκέπτομαι. Ἔχω ἀκούσει ἀπὸ ὄλους, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶναι γενναῖοι πολεμισταί. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ τοὺς νικήσωμεν. Τί ἔχομεν νὰ κερδίσωμεν ἡμεῖς;» «Ἐρωτᾷς, φίλε μου, πρᾶγμα, πὸν εἶναι φανερόν. Ἄν καταλάβωμεν τὴν Ῥώμην, ἥτις εἶναι ἡ πλέον ἀξιόμαχος πόλις τῆς Ἰταλίας, θὰ γίνωμεν κύριοι ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας, χωρὶς οὐδεὶς νὰ φέρῃ ἀντίστασιν». «Καὶ ἕστερα;» προσέθεσεν ὁ Κινέας. «Ἐπειτα, εἶπεν ὁ Πύρρος, πλησίον εἶναι ἡ Σικελία μὲ τὰς πλουσιωτάτας πόλεις τῆς, πὸν θὰ περιέλθον καὶ αὐταὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ἀπέναντι δὲ τῆς Σικελίας, εἶναι ἡ Καρχηδών, τὴν κατάληψιν τῆς ὁποίας εὐκόλως θὰ ἐπιτύχωμεν». «Ἀλήθεια, ἀπῆρτησεν ὁ Κινέας, κανέν ἐμπόδιον δὲν θὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν κατάληψιν ἔπειτα καὶ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἂν ὅλα αὐτὰ γίνον, τί ἄλλο θὰ κάμωμεν;». Ὁ Πύρρος τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε: «Τότε, φίλε μου, θὰ ἡσυχάσωμεν καὶ θὰ εὐχαριστούμεθα συζητούντες μεταξὺ μας γιὰ διάφορα ζητήματα». Καὶ ὁ Κινέας ἀπῆρτησεν: «Ἄλλ', ὦ βασιλεῦ ἀφοῦ τώρα ἔχομεν τὴν ἡσυχίαν, διατὶ δὲν ἀσχολούμεθα μὲ συζητήσεις εὐχαρίστους; Εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσωμεν πρῶτον ἀπὸ κινδύνους καὶ αἵματα καὶ νὰ σκορπίσωμεν τόσους θανάτους καὶ τόσῃν δυστυχίαν, γύρω μας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον;». Μ' ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Πύρρον νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἡ ὁποία ἦτο καταστρεπτικὴ δι' αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἀριθμητικὰ

§ 213. Οἱ νομοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι πενήκοντα (50) μὲ πρῶτεύουσαν **μίαν** πόλιν δι' ἕκαστον νομόν. **Πρῶτος** δημότης εἰς πόλεις,

αί όποιαί ἔχουν κατοίκους ἄνω τῶν **πέντε χιλιάδων** (5000), εἶναι ὁ δήμαρχος. Μετά τοῦ δημάρχου ἐκλέγονται ἀνά πᾶν **τέταρτον** ἔτος καί **Ἐξ** (6) ἢ **ὀκτώ** (8) ἢ **δώδεκα** (12) δημοτικοί σύμβουλοι. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ὁ ἀριθμός τῶν δημοτικῶν συμβούλων εἶναι **διπλάσιος** ἢ **τριπλάσιος** τῶν μικροτέρων. Τά καθήκοντα τοῦ δημάρχου δέν εἶναι **ἀπλᾶ**, ὅπως θά ἐνόμιζέ τις, ἀλλά **πολλαπλᾶ**. Φροντίζει οὗτος διὰ τὰ οικονομικά τοῦ δήμου, τήν ὑγείαν τῆς πόλεως, τόν ἐξωραϊσμόν αὐτῆς, τήν κατασκευήν τῶν ὁδῶν καί παρακολοθεῖ τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἀνέρονται ὄχι εἰς **δεκάδας** καί **ἐκατοντάδας**, ἀλλά εἰς πολλές **χιλιάδας** δραχμῶν. Τέλος ἐπιβλέπει τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δήμου, τοὺς ὁποίους ἐπιθεωρεῖ **δῖς** καί **τρίς** κατὰ μῆνα.

α') Ἀριθμητικά ἐπίθετα

§ 214. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν αἱ λέξεις: **ἐννέα**, **πέντε χιλιάδες**, **πρῶτος**, **τέταρτος**, **διπλάσιος**, **τριπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, **δεκάς**, **δῖς**, **τρίς**, αἱ ὅποια φανερόνουν ὠρισμένον πλῆθος ὄντων ἢ ἐκφράζουν ἄλλας ἀριθμητικάς ἐννοίας ἢ σχέσεις. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἀριθμητικά**. Εἶναι δὲ αὐτά ἐπίθετα, π.χ. **μία** (πόλις), **διπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, ἢ οὐσιαστικά, π.χ. **δεκάς**, **τριᾶς** ἢ ἐπιρρήματα **δῖς**, **τρίς**.

§ 215. Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα λέγονται :

1) **Ἀπόλυτα**, ὅταν φανερόνουν ἀπλῶς ὠρισμένον πλῆθος ὄντων: ἐν σχολείῳ, **μία** πόλις, **διακόσιοι** στρατιῶται.

2) **Τακτικά**, ὅταν φανερόνουν, ποίαν θέσιν κατέχει τι εἰς μίαν σειρὰν ὁμοειδῶν ὄντων: ὁ **πρῶτος** μαθητής, ὁ **τρίτος**, ἡ **εἰκοστή** πέμπτη **Μαρτίου**. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ τακτικά ἀριθμητικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως **-τος** μέχρι τοῦ 19, π.χ. **τρίτος** (τρία), **δέκατος** (δέκα), καί τῆς καταλήξεως **-στος** ἀπὸ τὸ 20 καί ἄνω, π.χ. **εἰκοστός** (εἴκοσι), **χιλιοστός**, **διακοσιοστός** κλπ. Κλίνονται δὲ ὅλα κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

3) **Πολλαπλασιαστικά**, **ἀπλοῦς**, **διπλοῦς** κλπ. Ὅταν λέγωμεν ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν, ἐννοοῦμεν, ὅτι κάμνομεν ἓνα πῆδημα, τρία πηδήματα., δηλ: αὐτά φανερόνουν ἀπὸ πῶσα ἀπλᾶ μέρη ἀποτελεῖται

κάτι τι: ἄλλα ἀπλοῦν, ἄλλα τριπλοῦν. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πολλαπλασιαστικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ τὴν κατάληξιν - πλοῦς, π.χ. τριπλοῦς, ἑπταπλοῦς, δεκαπλοῦς· κλίνονται δὲ κατὰ τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἀπλοῦς - ἀπλή - ἀπλοῦν (χρυσοῦς - ῆ - οῦν).

4) Ἐπιθετικά, ὅταν φανερώνουν πόσας φορές εἶναι ἐν ποσὸν μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλο τοῦ αὐτοῦ εἴδους: ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Κορίνθου εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν μέχρι Ἐλευσίνος. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀναλογικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων καὶ λήγουν εἰς - πλάσιος, π.χ. ἑπταπλάσιος, δεκαπλάσιος καὶ κατὰ ταῦτα διπλάσιος, τριπλάσιος κλπ. Κλίνονται δὲ κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 216. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά εἰς - μία - ἓν, τρεῖς - τρία, τέσσαρες - τέσσαρα κλίνονται τὸ μὲν εἰς εἰς τὸν ἐνικόν, τὰ δὲ τρεῖς καὶ τέσσαρες εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικός			Πληθυντικός		
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
Ἄν.	εἷς ἢ ἓνας	μία	ἓν ἢ ἓνα	τρεις - τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	ἑνός	μιας	ἑνός	τριῶν	τεσσάρων	
Δοτ.	ἐνὶ	μιαῖ	ἐνὶ	τρισί(ν)	—	
Αἰτ.	ἓνα	μίαν	ἓν ἢ ἓνα	τρεις - τρία	τέσσαρας	τέσσαρα

§ 217. Ἀπὸ τοῦ διακόσιοι - διακόσια - διακόσια καὶ ἄνω κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν τὰ ἀπόλυτα εἶναι ἄκλιτα.

Σημείωσις. Διὰ τὰ κλάσματα χρησιμοποιοῦνται διὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν τὰ ἀπόλυτα, διὰ δὲ τὸν παρονομαστὴν τὰ τακτικά: $\frac{1}{4}$, ἐν τέταρτον. Τὸ ἑννέα, ἐννεακόσια μὲ δύο ν, τὸ ἐνενήκοντα, ἑνατος μὲ ἓνα ν.

§ 218. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν:

- 1) Τὰ ἀπόλυτα τέσσαρες - τέσσαρα, τριάκοντα, σαράντα, πενήντα κλπ. ἀντὶ τέσσαρες, τριάκοντα, τεσσαράκοντα, πενήκοντα κλπ.
- 2) Τὰ πολλαπλασιαστικά ἀπλός, διπλός ἀσυναίρετα ἀντὶ ἀπλοῦς, διπλοῦς κλπ.

β') 'Αριθμητικά ουσιαστικά

§ 219. Τὰ ἀριθμητικά ουσιαστικά φανερόνουν ὠρισμένην ἀριθμητικὴν ποσότητα διαφόρων ἀτόμων ἢ ὁμοειδῶν πραγμάτων. Εἶναι ὅλα θηλυκά καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως - **ας** (γεν. -**άδος**), π.χ. **δυάς, τριάς, δεκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς**. Τοῦ εἰς τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι ἡ **μονάς**, τοῦ τέσσαρα ἡ **τετράς**, τοῦ πέντε ἡ **πεντάς**, τοῦ εἴκοσι ἡ **εἰκοσάς**, τοῦ τριάκοντα ἡ **τριακοντάς** κλπ.

§ 220. Παράτηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά ἀπαντοῦν καὶ μὲ κατάληξιν -**άδα**: **τριάδα, πεντάδα, ἐξάδα, δεκάδα, εἰκοσάδα, χιλιάδα** κλπ., πού κλίνονται κατὰ τὰ πρωτόκλιτα.

Ἄπαντοῦν ἐπίσης οὐσιαστικά ἀριθμητικά μὲ κατάληξιν -**ριά**, π.χ. **δεκαριά, δεκαπενταριά, τριανταριά**, πού φανερόνουν πλῆθος μονάδων. Ἐπίσης ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα εἰς -**άρα**, πού πολλά ἀπ' αὐτὰ πῆραν ἰδιαιτέραν σημασίαν, π.χ. **τριάρα, πεντάρα, πεντοκοσάρα, χιλιάρα** κλπ.

γ') 'Αριθμητικά ἐπιρρήματα

§ 221. 'Αριθμητικά ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἀριθμητικαὶ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων δίδεται ἀπάντησις μὲ ἐπιρρημα εἰς - **άκις** εἰς τὴν ἐρώτησιν *πόσες φορές*; Τὰ περισσώτερα ἀπὸ αὐτὰ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ τὴν κατάληξιν - **κις** ἢ - **άκις**, π.χ. **ἑπτὰ - ἑπτάκις, δέκα - δεκάκις**, καὶ κατ' ἀναλογίαν μὲ αὐτὰ **πέντε - πεντάκις, ἕξ - ἑξάκις - ὀκτάκις, ἑκατοντάκις** κλπ. Τὰ ἐπιρρήματα τῶν τριῶν πρώτων ἀριθμῶν (εἰς, δύο, τρία), εἶναι: **εἰς - ἀπαξ** (= μίαν φοράν), **δύο - δις** (= δύο φορές), **τρία - τρις** (= τρεῖς φορές).

§ 222. Πίναξ τῶν ἀριθμητικῶν

'Αραβ. σημ.	'Ελλην.	'Απόλυτα	Τακτικά	Οὐσιαστικά	'Επιρρήματα
1	α'	εἰς ἢ ἕνας μία - ἔν ἢ ἕνα	πρῶτος	μονάς	ἀπαξ
2	β'	δύο	δεύτερος	δυάς	δις
3	γ'	τρεῖς - τρία	τρίτος	τριάς	τρις

4	δ'	τέσσαρες-τέσσαρα	τέταρτος	τετρὰς	τετραρίας
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντὰς	πεντάκις
6	στ'	ἕξ ἢ ἕξι	ἕκτος	ἕξιάς	ἕξάκις
7	ζ'	ἑπτὰ	ἑβδομος	ἑπτὰς	ἑπτάκις
				ἢ ἑβδομάς	
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος	ὀκτὰς	ὀκτάκις
9	θ'	ἐννέα	ἕνατος	ἐννεάς	ἐννεάκις
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκάς	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος		ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάς	δωδεκάκις
13	ιγ'	δεκατρεῖς	δέκατος τρίτος		
14	ιδ'	δεκατέσσαρα	δέκατος τέταρτος		
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος		
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός	εἰκοσάς	εἰκοσάκις
30'	λ'	τριακόνα ἢ τριάντα	τριακοστός	τριακονὰς	τριακον- τάκις
40	μ'	τεσσαράκοντα ἢ σαράντα	τεσσαρακοστός		
50	ν'	πεντήκοντα ἢ πενήντα	πεντηκοστός		
60	ξ'	εξήκοντα ἢ ἑξήντα	ἑξηκοστός		
70	ο'	ἑβδομήκοντα ἢ ἑβδομήντα	ἑβδομηκοστός		
80	π'	ὀγδοήκοντα ἢ ὀγδόντα	ὀγδοηκοστός		
90	ς'	ἐνενήκοντα ἢ ἐνενήντα	ἐνενηκοστός		
100	ρ'	ἑκατὸν	ἑκατοστός	ἑκατοντὰς	ἑκατον- τάκις
200	σ'	διακόσιοι - αι-α	διακοσιοστός		
300	τ'	τριακόσιοι - αι - α	τριακοσιοστός		
1000	α'	χίλιοι - αι - α	χιλιοστός	χιλιάς	χιλιάκις
10000	ι'	δέκα χιλιάδες	δεκακισχι- λιοστός	μυριάς	μυριάκις

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 223. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ ἔχει ἑξ τάξεις μὲ τρεῖς διδασκάλους, ἐκ τῶν ὁποίων ἓνας εἶναι διευθυντής· ὑπάρχει ἐπίσης καὶ μία διδασκαλίσα, δηλ. τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρας διδασκάλους καὶ δι' αὐτὸ λέγεται τετρατάξιον.

Ἡ πρώτη τάξις ἔχει τριάκοντα μαθητὰς καὶ ἡ δευτέρα εἴκοσι πέντε. Τὰ μαθήματα τῶν δύο τάξεων διδάσκονται μαζί. Συνδιδάσκονται ἐπίσης καὶ τὰ μαθήματα τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως, ἐνῶ ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη διδάσκονται τὰ μαθήματα χωριστὰ ἐκάστη. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει διπλάσιον ἀριθμὸν μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἕκτην, ἡ δὲ πρώτη τριπλάσιον τῆς τρίτης.

Οἱ διδάσκαλοι φροντίζουν, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μαθαίνουν τὸ μάθημα κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας· δι' αὐτὸ τὸ ἐπαναλαμβάνουν δις καὶ τρίς. Μία ὁμως πεντὰς μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως δὲν κατορθώνει νὰ μαθαίῃ τὸ μάθημα, ἂν καὶ δεκάκις τὸ ἐπαναλάβῃ ὁ διδάσκαλος.

Ἡ φοίτησις εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ἐξαετής, ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους. Τὰ μαθήματα γίνονται πρὸ μεσημβρίας. Μετὰ μεσημβρίαν οἱ μαθηταὶ συγκεντρώνονται εἰς τὸ γυμναστήριον, ὅπου ἀσκοῦνται εἰς διάφορα ἀγωνίσματα, εἰς τὸ ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν καὶ εἰς τὸν δρόμον τῶν ἑκατὸ καὶ χιλίων τετρακοσίων μέτρων.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ τρία τέταρτα π.μ. παρατάσσονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολεῖου καὶ μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν εἰσέρχονται εἰς τὰς αἰθούσας διδασκαλίας μὲ ἡσυχίαν ἀνὰ δυάδας. Τὰς Κυριακὰς μεταβαίνουν μὲ τοὺς διδασκάλους τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τετράδας ἢ ἐξάδας.

Τὸ διδακτήριον τοῦ σχολεῖου εἶναι εὐρύχωρον μὲ αὐλὴν καὶ ὑπόστεγον μήκους ὀκτὼ μέτρων καὶ πλάτους πέντε. Ἐκτίσθη μὲ δωρεὰς ὁμογενῶν ἑξ Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι διέθεσαν πολλὰς δεκάδας χιλιάδων δολλαρίων, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν, ἴσως δὲ καὶ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ἑκατομύριου.

* Διὰ τὰ ἀριθμητικά.

Ρήματα

α') Ὅρισμός τοῦ ρήματος

§ 224. α) Ὁ γεωργὸς σκάπτει τὸν ἀγρὸν, σπέρνει λαχανικὰ καὶ φυτεύει δένδρα. Τὰ λαχανικὰ πολλάκις καταστρέφονται ἀπὸ σκώληκας, τὰ δὲ δένδρα βλάπτονται ἀπὸ ἔντομα. Διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς δὲν ἡσυχάζει ποτὲ καὶ δὲν κοιμᾶται ξένοιαστος.

β) Ὁ τακτικὸς μαθητὴς σηκώνεται τὸ πρωτὶ ἑνωρίς, πλύνεται, κτενίζεται, ἐνδύεται καὶ πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον καθαρὸς.

§ 225. Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Αἱ λέξεις σκάπτει, φυτεύει φανερώουν, ὅτι ὁ γεωργὸς κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ κάτι.

β) Αἱ λέξεις καταστρέφονται, βλάπτονται φανερώουν, ὅτι τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ δένδρα παθαίνουν κάτι, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ κάποιον.

γ) Αἱ λέξεις σηκώνεται, πλύνεται, ἐνδύεται φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει ἐνέργειαν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν δέχεται αὐτὸ τὸ ἴδιον.

δ) Αἱ λέξεις ἡσυχάζει, κοιμᾶται φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ρήματα δηλ. ρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν ἢ παθαίνει κάτι τι ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

β') Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. Διάθεσις τῶν ρημάτων

§ 226. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα α) τὰ σκάπτει καὶ φυτεύει, τὰ ὅποια φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποια δουλειά, δηλ. ἐνεργεῖ κάτι, λέγονται ἐνεργητικῆς διαθέσεως ἢ ἐνεργητικά, διότι εἰς αὐτὰ τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού ἐνεργεῖ.

β) Τὰ **σηκώνεται, πλύνεται, κτενίζεται, ένδύεται**, τὰ ὅποια φανερόνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, ἢ δὲ ἐνέργεια αὐτὴ ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον, λέγονται **μέσης διαθέσεως ἢ μέσα ρήματα**.

γ) Τὰ **καταστρέφονται καὶ βλάπτονται**, πού φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού παθαίνει κάτι ἄλλο, λέγονται **παθητικῆς διαθέσεως ἢ παθητικά ρήματα**.

δ) Τὰ **ἡσυχάζει καὶ κοιμᾶται**, πού φανερόνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε παθαίνει κάτι, λέγονται **οὐδετέρας διαθέσεως ἢ οὐδέτερα ρήματα**.

§ 227. **Διάθεσις** δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον, ὥστε νὰ ἐνεργῇ κάτι ἢ νὰ παθαίη κάτι ἢ οὔτε νὰ ἐνεργῇ οὔτε νὰ παθαίη (ἀνάλογα μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος).

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἱ διαθέσεις τῶν ρημάτων εἶναι τέσσαρες: **ἐνεργητικῆ, παθητικῆ, μέση καὶ οὐδετέρα**.

2. Φωνὴ τοῦ ρήματος

§ 228. Ἄν εἰς τὰ ἀνωτέρω ρήματα ὑποκείμενον εἶναι τὸ **ἐγώ**, (θὰ ἔχωμεν α) **ἐγὼ σκάπτ - ω, σπείω - ω, φυτεύ - ω, ἡσυχάζ - ω** καὶ ἂν εἶναι ὑποκείμενον τὸ **σύ, αὐτός, ἡμεῖς, σεῖς, αὐτοί**, θὰ ἔχωμεν **σύ σπείω - εις, αὐτός φυτεύ - ει, ἡμεῖς ἡσυχάζ - ομεν, σεῖς φυτεύ - ετε, αὐτοὶ ἡσυχάζ - ουν** β) **ἐγὼ βλάπτ - ομαι, κτενίζ - ομαι, ένδύ - ομαι, κοιμοῦ - μαι** καὶ μὲ ὑποκείμενα β' ἢ γ' προσώπου **ένδύ - εσαι, κτενίζ - εται, κοιμᾶ - σθε, κτενίζ - ονται**.

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἔχομεν ἓν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγώ** εἰς - ω : **λύ - ω, παίζ - ω** κλπ.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔχομεν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγώ** λήγουν εἰς - ομαι ἢ - μαι : **λύ - ομαι, κτενίζ - ομαι, κοιμοῦ - μαι**. Τὸ σύνολον τῶν τύπων, πού ἀνήκουν εἰς ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγώ** εἰς - ω ἢ - ομαι, λέγεται **φωνὴ** τοῦ ρήματος.

§ 229. Τὰ περισσότερα ρήματα ἔχουν δύο φωνάς.

1) τὴν **ἐνεργητικὴν φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - **ω** : **λύ** - **ω**, **φυτεύ**- **ω** καὶ

2) τὴν **μέσην φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - **ομαι** ἢ - **μαι** : **λοῦ** - **ομαι**, **βλάπτ** - **ομαι**, **κάθη** - **μαι**.

Ἡ μέση φωνὴ περιλαμβάνει τὰ μέσα καὶ παθητικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα κλίνονται μὲ τὰς ἰδίας καταλήξεις.

Σημείωσις. Ὄταν λέγωμεν, ὅτι ἐν ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικόν** ἢ **παθητικόν** ἢ **μέσον**, ἐννοοῦμεν ποῖαν σημασίαν ἔχει, ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου (ποίας διαθέσεως εἶναι), ἐνῶ, ὅταν λέγωμεν, ὅτι τὸ ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικῆς** ἢ **μέσης φωνῆς**, ἐννοοῦμεν μόνον τὴν μορφήν τῶν τύπων αὐτοῦ. Τὸ ρῆμα π.χ. *αἰσθάνομαι πόνον* εἶναι **ἐνεργητικῆς διαθέσεως**, ἀλλὰ **μέσης φωνῆς**, τὸ *κιερίζομαι* εἶναι **μέσης διαθέσεως** καὶ **μέσης φωνῆς**, τὸ *ἡσυχάζω* οὐδετέρας διαθέσεως καὶ **ἐνεργητικῆς φωνῆς**.

3. Πρόσωπον τοῦ ρήματος

§ 230. Εἰς τὰ ρήματα (*ἐγὼ*) *φυτεύω*, (*σύ*) *ἡσυχάζεις*, (*αὐτός*) *φυτεύει*, (*ἡμεῖς*) *κοιμούμεθα*, (*σεῖς*) *ἐργάζεσθε*, (*αὐτοί*) *ἐργάζονται*, παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστος τύπος φανερώνει συγχρόνως, ποίου προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

Πρόσωπον δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ὁ τύπος, ποὺ φανερώνει, τίνος προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου.

4. Ἀριθμὸς τοῦ ρήματος

§ 231. Οἱ τύποι τῶν ἀνωτέρω ρημάτων φανερώνουν ἀκόμη, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν ἢ πολλά, π.χ. ὁ τύπος *ἡσυχάζεις* φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν πρόσωπον, *σύ*. Ὁ τύπος *βλάπτονται* (*τὰ δένδρα*) φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον περιλαμβάνει πολλὰ δένδρα· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ τὰς καταλήξεις τῶν τύπων.

Ὁ τύπος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἓν ἢ πολλὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα λέγεται **ἀριθμὸς** τοῦ ρήματος· οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο, ὁ **ἐνικός** καὶ ὁ **πληθυντικός**.

5. Χρόνοι τοῦ ρήματος

§ 232. Ὁ Χαρίλαος εἶναι καλὸς μαθητὴς καὶ ἐργάζεται ἐφέτος ἐντατικῶς. Τώρα, πού οἱ ἄλλοι πῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, αὐτὸς **γράφει** τὰς ἀσκήσεις τῆς γραμματικῆς. Πέρουν ἤτο ἐπίσης τακτικὸς καὶ **ἔγραφε** καθημερινῶς τὰς ἀσκήσεις. Ἐλπίζω, ὅτι μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνῃ ἀκόμη καλύτερος καὶ **θὰ γράφῃ**, χωρὶς νὰ κάμῃ σφάλματα. Χθὲς **ἔγραψε** τὴν ὀρθογραφικὴν ἀσκήσιν χωρὶς σφάλματα καὶ ἐπῆρε πολὺ καλὸν βαθμὸν. Τώρα ἀντιγράφει τὰς προχειροὺς σημειώσεις εἰς τὸ καθαρὸν τετράδιον καὶ **ἔχει γράψει** ἕως τώρα δώδεκα σελίδας· ἕως χθὲς **εἶχε γράψει** τὰς ἑξ σελίδας, αὐριον **θὰ γράφῃ** ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ θὰ γράψῃ ἀρκετὰς σελίδας· ἐλπίζει δέ, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας **θὰ ἔχῃ γράψει** εἰς τὸ καθαρὸν, ὅσα **θὰ ἔχῃ διδαχθῆ** ἕως τότε.

§ 233. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν διάφοροι τύποι τοῦ ρήματος **γράφω**, οἱ ὁποῖοι φανερώνουν, πότε γίνεται ἡ γραφή. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, πότε γίνεται ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, λέγεται **χρόνος** τοῦ ρήματος. **Χρόνος** εἶναι τὸ παρὸν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἄν ἐξετάσωμεν τοὺς τύπους τοῦ ρήματος **γράφω** εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, παρατηροῦμεν :

1) Εἰς τὴν φράσιν **τώρα αὐτὸς γράφει**, ὁ τύπος **γράφει** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις γίνεται τώρα, δηλ. τὴν ὥραν, πού ὁμιλεῖ κάποιος διὰ τὸν Χαρίλαον, δηλ. κατὰ τὸ παρὸν (κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον). Εἰς τὴν φράσιν ὁ Χαρίλαος **ἐργάζεται ἐφέτος**, ὁ τύπος **ἐργάζεται** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις (ἡ μελέτη) γίνεται συνεχῶς ἢ ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορά, πού εἶναι ἀνάγκη. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους λέγομεν, ὅτι εἶναι χρόνου ἐνεστώτος. Ἐνεστώτως εἶναι ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, γίνεται τώρα, πού ὁμιλεῖ κάποιος ἢ ὅτι ἡ πράξις γίνεται κατ' ἐπανάληψιν. Χρόνου ἐνεστώτος εἶναι καὶ τὰ ρήματα **ἀντιγράφει**, **ἐλπίζει**, **εἶναι**.

2) Εἰς τὴν φράσιν **πέρουν ἐγραφε**, ὁ τύπος **ἔγραφε** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν διαρκῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν.

Ἄλλοτε οὗτος λέγεται **παρατατικός** καὶ φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν κατὰ παράτασιν ἢ κατ' ἐπανάληψιν.

3) Εἰς τὰς φράσεις **θα γράφω** αἴριον καὶ **θα γράψω**, οἱ τύποι αὐτοὶ φανερώνουν, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, θα γίνε-ται ἢ θα γίνῃ εἰς τὸ μέλλον· εἶναι δηλ. οἱ τύποι αὐτοὶ χρόνου μέλλοντος. **Μέλλων** λέγεται ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις θα γίνεται ἢ θα γίνῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους ὁ μὲν **θα γράφω** φανερώνει ἀκόμη, ὅτι ἡ πράξις θα γίνεται εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν, ὁ δὲ τύπος **θα γράψω** φανερώνει ἀπλῶς, ὅτι ἡ πράξις θα γίνῃ εἰς τὸ μέλλον, χωρὶς νὰ δηλώνεται, ἂν θα διαρκέσῃ ἢ ὄχι αὐτή. Ὁ τύπος **θα γράφω** λέγεται **μέλλων διαρκείας**, ὁ δὲ τύπος **θα γράψω μέλλων ἀπλοῦς** μέλλοντος χρόνου εἶναι καὶ τὸ **θα γίνῃ**.

4) Εἰς τὴν φράσιν **χθὲς ἔγραψε**, ὁ τύπος **ἔγραψε** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθόν, χωρὶς νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνος, ποῦ χρησιμοποιεῖ τὸν τύπον, αὐτόν, τὴν διάρκειαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀναφέρεται ἀορίστως εἰς τὸ παρελθόν. Ὁ χρόνος αὗτος λέγεται **ἀόριστος**. Ἀόριστου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **ἔπῃρε**.

5) Εἰς τὴν φράσιν **ἔχει γράψει ἕως τώρα**, ὁ τύπος **ἔχει γράψει** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, ἔχει γίνῃ, δηλ. εἶναι τελειωμένη τὴν ὥραν, ποῦ ὁμιλεῖ κάποιος. Ὁ τύπος αὗτος λέγεται **παρακείμενος**, διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως κεῖται πρὸ τοῦ ὁμιλοῦντος (παρακείται).

6) Εἰς τὴν φράσιν **ἕως χθὲς εἶχε γράψει**, ὁ τύπος **εἶχε γράψει** σημαίνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, εἶχε γίνῃ, δηλ. ἦτο τελειωμένη εἰς ἓν ὀρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ παρελθόντος. Ὁ τύπος αὗτος τοῦ ρήματος λέγεται **ὑπερσυντέλικος**.

7) Εἰς τὴν φράσιν **μετὰ τρεῖς ἡμέρας θα ἔχη γράψει**, ὁ τύπος **θα ἔχη γράψει** σημαίνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, θα εἶναι τελειωμένη εἰς ὀρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ μέλλοντος. Ὁ τύπος αὗτος τοῦ ρήματος λέγεται **τετελεσμένος μέλλων** τοῦ ἰδίου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **θα ἔχη διδαχθῇ**.

§ 234. Ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος λέγονται **ἀπλοῖ** ἢ **μονολεκτικοὶ χρόνοι**, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχηματίζονται

μὲ μίαν λέξιν λύω - ἔλυον - ἔλυσα, οἱ ἄλλοι δὲ πέντε, δηλ. ὁ μέλλων διαρκείας, μέλλων ἀπλοῦς, παρακείμενος, ὑπερσυντέλικος καὶ τετελεσμένος μέλλων λέγονται **σύνθετοι ἢ περιφραστικοί**, διότι σχηματίζονται εἰς ὅλους τοὺς τύπους μὲ περίφρασιν: *θά λύω, θά λύσω, ἔχω λύσει, εἶχον λύσει, θά ἔχω λύσει.*

§ 235. Ἐκ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου σχηματίζονται οἱ ἄλλοι χρόνοι καὶ ὅλοι οἱ τύποι τοῦ ρήματος. Ἡ σημασία ἐκάστου χρόνου εἶναι, ὅπως ἀναφέρεται ἀνωτέρω, μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλισιν καὶ ὄχι εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις (ἰδὲ περὶ ἐγκλίσεων κατωτέρω).

6. Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος

§ 236. Ἡ Ἀρετὴ λέγει πρὸς τὸν Ἡρακλῆ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πρόδικος εἰς τὸν μῦθον: « Παιδί μου, ἐγὼ **γνωρίζω** τοὺς γονεῖς σου, **γνωρίζω** δὲ καὶ σέ, ἀφ' ὅτου **ἦσο** μικρός. **Ἐὰν πεισθῆς** εἰς τοὺς λόγους τῆς Κακίας, **θά καταστραφῆς**, ἐνῶ, **ἐὰν ἀκολουθήσῃς** ἐμέ, **θά σὲ ὀδηγήσω** εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. **Ἀησμόνησε** τοὺς ἐλκυστικούς λόγους τῆς καὶ **μὴ παρασύρῃσαι** ἀπ' αὐτοῦς. **Ἄς βαδίσωμεν** μαζὶ ἕως τὸ τέμα τοῦ δρόμου. **Πρόσεχε** μόνον καὶ **νά ἔχῃς** ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι ὁ ἰδικός μου δρόμος εἶναι ἀνηφορικός καὶ στενός, ἐνῶ τῆς Κακίας εἶναι πλατὺς καὶ κατηφορικός, καὶ εὐκόλα **παρασύρονται** εἰς αὐτὸν οἱ νέοι. **Εἶθε** **νά κρατηθῆς** μέχρι τέλους εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον, διὰ **νά γίνῃς** ἐνδοξος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ νέοι, ἂν ἐπειθοντο εἰς ἐμέ, δὲν **θά ὑπέφερον** καὶ δὲν **θά εἶχον** μετανοήσει διὰ τὰς πράξεις των ».

§ 237. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν διάφοροι τύποι ρημάτων, ὅπως γνωρίζω, θά καταστραφῆς, θά ὀδηγήσω, ἄς βαδίσωμεν, ἐὰν πεισθῆς, πρόσεχε, λησμόνησε, **νά ἔχῃς** (ὑπ' ὄψιν σου), δὲν θά ὑπέφερον, δὲν θά εἶχον μετανοήσει. Ὁ καθείς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τύπους φανερώνει, πῶς θέλομεν **νά παρουσιάσωμεν** τὴν πρᾶξιν, πού φανερώνει τὸ ρῆμα, δηλ. ὡς πραγματικὴν, ὡς δυνατὴν κλπ. Π.χ. μὲ τὸν τύπον **θά καταστραφῆς**, **γνωρίζω** παριστάνεται ἡ πρᾶξις, πού φανερώνει τὸ ρῆμα, ὡς βεβαία, μὲ τὸν τύπον **ἄς βαδίσωμεν** παριστάνεται ὡς ἐπιθυμία.

Οἱ τύποι δηλ. τοῦ ρήματος, πού φανερώνουν, πῶς θέλομεν νά παρουσιάσωμεν τήν πρᾶξιν τοῦ ρήματος, λέγονται **ἐγκλίσεις** τοῦ ρήματος.

§ 238. Αἱ ἐγκλίσεις εἰς τήν νέαν Ἑλληνικήν γλῶσσαν εἶναι πέντε:

1. **Ὀριστική** λέγεται ἡ ἐγκλισίς τοῦ ρήματος, πού παριστάνει τήν πρᾶξιν ὡς βεβαίαν: *γνωρίζω τοὺς γονεῖς, θὰ σέ ὀδηγήσω, οἱ νέοι παρασύρονται εὐκόλα, θὰ γίνῃς ἐνδοξος.*

2. **Ὑποτακτική** λέγεται ἡ ἐγκλισίς τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πρᾶξιν ὡς ἐπιθυμίαν ἢ φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ ρήματος πρόκειται νά γίνῃ καὶ τήν περιμένομεν, π.χ. *ἂν πεισθῇ, ἂν ἀκολουθήσῃς.*

3. **Προστακτική** λέγεται ἡ ἐγκλισίς τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πρᾶξιν ὡς ἀξίωσιν ἢ προσταγήν ἐκείνου, πού ὀμιλεῖ: *πρόσεχε, λησμόνησε, μὴ παρασύρεσαι.*

4. **Εὐκτική.** Ἡ εὐχή ἐκφέρεται μὲ τὸ εἶθε καὶ ὑποτακτικὴν ἢ μὲ τὸ εἶθε καὶ ὀριστικὴν παρατατικῆς ἢ ὑπερσυντελικῆς: *εἶθε νὰ ταξιδεύσωμεν εἶθε νὰ ἤρχεσο.* Μερικοὶ τοὺς τύπους μὲ τὸ εἶθε ὀνομάζουν **εὐκτικὴν ἢ εὐχετικὴν** ἐγκλίσειν.

5. **Δυνητική** λέγεται ἡ ἐγκλισίς τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πρᾶξιν ὡς δυνατήν, π.χ. *δὲν θὰ εἶχον μετανοήσει* (ἂν ἐπέιθοντο εἰς ἐμὲ) *καὶ δὲν θὰ ὑπέφερον.*

§ 239. Ἡ διάθεσις, ἡ φωνή, ἡ ἐγκλισίς, ὁ χρόνος, τὸ πρόσωπον καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ ρήματος λέγονται **παρεπόμενα** τοῦ ρήματος, δηλ. πού ἀπαντοῦν εἰς κάθε τύπον ρήματος (ἀκολουθοῦν κάθε τύπον τοῦ ρήματος ἀπὸ τὸ *ἔπομαι* = ἀκολουθῶ).

§ 240. Ἐκτὸς τῶν ἐγκλίσεων τὸ ρῆμα ἔχει ἀκόμη δύο ἄλλους τύπους.

1. Τὸ **ἀπαρέμφατον**, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄκλιτος τύπος, καὶ ὑπὸ τύπον παρηλλαγμένον χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν περιφραστικῶν τύπων τοῦ ρήματος, π.χ. εἰς τὸν τύπον *ἔχω λύσει*, τὸ *λύσει* εἶναι ἀπαρέμφατον (*λύσειν*), καὶ εἰς τὸν τύπον *ἔχω λυθῆ*, ἀπαρέμφατον εἶναι τὸ *λυθῆ* (*λυθῆναι*).

2. Τὴν **μετοχήν** ἡ ὁποία εἶναι συγχρόνως ἐπίθετον καὶ ρῆμα, π.χ. ὁ *λάμπων ἥλιος* = ὁ λαμπερὸς ἥλιος, ὁ ἥλιος πού λάμπει, ὁ *λάμπας ἥλιος* = ὁ ἥλιος πού ἔλαμψε.

Σημείωσις. Ἡ ὀνομασία τῶν ἐγκλίσεων διατηρήθη ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τὸ ἀπαρέμφατον ὀνομάσθη ἔτσι, διότι δὲν παρεμφαίνει (δὲν φανεράνει) ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον, ἢ δὲ μετοχή, διότι μετέχει τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου.

γ') Συστατικά μέρη τοῦ ρήματος

§ 241. **Θέμα.** Εἰς ἕκαστον ρηματικὸν τύπον διακρίνομεν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, τὸ **θέμα** καὶ τὴν **κατάληξιν**, π.χ. *γράφ - ομεν*, *λύ - ετε*. Εἰς κάθε ρῆμα διακρίνομεν :

1) Τὸ **ἐνεστωτικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ὁ ἐνεστώσ καὶ παρατατικός τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ ρήματος *φυλάττω - ἐφύλαττον* ἐνεστωτ. θέμα εἶναι τὸ *φυλάττ -*, τοῦ *παίζω - ἔπαιζον*, τὸ *παίζ -*.

2) Τὸ **ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος καὶ οἱ ἄλλοι τύποι π.χ. τοῦ ρήματος *φυλάττω* ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα εἶναι τὸ *φυλακ -* (*φυλακ - ἦ*).

§ 242. Εἰς πολλὰ ρήματα τὸ ἀρχικὸν θέμα εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἐνεστωτικὸν, π.χ. *γράφ - ω*, *λέγ - ω*, *φέρο - ω*, *πεῖθ - ω*, *διώκ - ω*. Συνήθως ὅμως εἶναι διάφορον καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀρχικὸν θέμα ἀπὸ λέξεις συγγενεῖς μὲ τὸ ρῆμα, π.χ. τοῦ *ταράσσω* θέμα ἀρχικὸν εἶναι *ταραχ -* (*ταραχ - ἦ*), ἢ ἀπὸ ἄλλους χρόνους τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ *μανθάνω* τὸ ἀρχικὸν θέμα εὐρίσκομεν ἀπὸ τὸν ἀόριστον *ἔμαθ - ον* (θέμ. *μαθ -*).

§ 243. Ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα τὰ ρήματα, διαιροῦνται :

1) Εἰς **φωνηεντόληκτα**, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα, π.χ. *λύ - ω*, *παιδεύ - ω*.

2) Εἰς **συμφωνόληκτα**, εἰς τὰ ὁποῖα χαρακτῆρ τοῦ ἀρχικοῦ θέματος εἶναι σύμφωνον, π.χ. *λέγ - ω*, *βλέπ - ω*.

§ 244. Τὰ φωνηεντόληκτα ρήματα διαιροῦνται α) εἰς **ἀσυναίρετα**: *λύ - ω*, *πταί - ω* καὶ β) εἰς **συνηρημένα** : *ἀγαπῶ* (*ἀγαπά - ω*, *ἀγαπῶ*), *κινῶ* (*κινέ - ω*, *- ῶ*).

Τὰ συμφωνόληκτα διαιροῦνται α) εἰς ἀφωνόληκτα : βλέπ - ω, διώκ - ω, πείθ - ω, γράφ - ω καὶ β) εἰς ὑγρόληκτα - ἐνρινόληκτα : στέλλ - ω, φέρ - ω, μέν - ω κ.ἄ.

§ 245. Ἐκ τῶν ῥημάτων, ὅσα εἰς τὸ ἀ' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς λήγουν εἰς - ω ἄτονον, λέγονται **βαρύτονα** : λύω, διώκω, λέγω, πείθω. Ὅσα δὲ λήγουν εἰς - ῶ περισώμενον λέγονται **συνηρημένα** : τιμῶ, ἀγαπῶ, κινῶ.

Σχηματισμὸς καὶ κλίσις ῥημάτων

α') Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ῥημάτων

§ 246. Ἐνας Σπαρτιάτης εἶχεν εἶπει κάποτε εἰς τὸν Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης: «Δὲν ἔχεις καμμίαν διαφορὰν βασιλεῦ, ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν». « Ἄλλὰ φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ Λεωνίδας, ἂν δὲν εἶχον τίποτε περισσότερον ἀπὸ τῶν ἄλλων, δὲν θὰ ἤμην βασιλεὺς ».

Ὅτε ὁ Λεωνίδας εἶχεν ἐτοιμασθῆναι νὰ ὀδηγήσῃ τὸς τριακοσίους Σπαρτιάτας εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ οἱ ἔφοροι ἦσαν κάπως στενοχωρημένοι, διότι ἦσαν πολὺ ὀλίγοι οἱ πολεμισταί, « Ἄς εἴμεθα ὀλίγοι, εἶπεν ὁ Λεωνίδας, πάντως εἴμεθα πολλοὶ διὰ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν προορισθῆναι ».

Ὅτε πάλιν πρὸ τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν εἶπε κάποιος: « εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ Πέρσαι, ὥστε δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ βλέπωμεν ἥλιον, διότι θὰ σκεπασθῆναι ἀπὸ τὰ βέλη », ὁ Σπαρτιάτης Διηγήκης ἀπήντησεν: « ἄς εἶναι· ἐὰν εἶναι τόσοι πολλοί, ὥστε νὰ σκεπασθῆναι ὁ ἥλιος, θὰ ἔχωμεν σκιὰν κατὰ τὴν μάχην ».

§ 247. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν διάφοροι τύποι τῶν ῥημάτων εἶμαι καὶ ἔχω: ἦτο, ἦσαν, θὰ ἤμην, εἴμεθα, ἐὰν εἶναι, ἄς εἶναι - εἶχεν, ἔχεις, θὰ ἔχομεν, κλπ. μὲ ἰδιαίτερα παρεπόμενα ὁ καθείς.

Παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς φράσεις εἶχον εἶπει, ἦσαν στενοχωρημένοι, ἔχομεν προορισθῆναι κλπ. οἱ τύποι τῶν δύο αὐτῶν ῥημάτων (ἔχω, εἶμαι) χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ σχηματισθοῦν αἱ φράσεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι τύποι τῶν ῥημάτων λέγω, στενοχωροῦμαι, προορίζομαι. Διὰ τοῦτο τὰ ῥήματα ἔχω καὶ εἶμαι λέγονται **βοηθητικά** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	‘Οριστική	‘Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	‘Απαρέμφ.	Μετοχή
‘Ενεστώς	α’ ἐν. εἶμαι	(ἶνα) εἶμαι	ἔσο ᾗ γὰ εἶσαι	εἶθε γὰ εἶμαι	Εἶναι	ὄν
	β’ » εἶσαι	εἶσαι	ἄς εἶναι (ἔστω)	» γὰ ἤμην εἶθε γὰ εἶσαι		οὐσα
	γ’ » εἶναι	εἶναι		» γὰ ἦσο εἶθε γὰ εἶναι		ὄν
	α’ πλ. εἶμεθα	εἶμεθα	γὰ εἰσθε	» γὰ ἦτο κλπ.		καὶ
	β’ » εἰσθε	εἰσθε	ἄς εἶναι (ἔστω- σαν)			ὄντας
	γ’ » εἶναι	εἶναι				

Παρατατικός : ἤμην, ἦσο, ἦτο, ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μέλλων : θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι κλπ.

Σημειώσεις. **Δυνητική :** θὰ ἤμην, θὰ ἦσο, θὰ ἦτο κλπ.

Ε X Ω

	‘Οριστική	‘Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	‘Απαρέμφ.	Μετοχή
‘Ενεστώς	α’ ἔχω	(ἶνα) ἔχω	—	εἶθε γὰ ἔχω	ἔχει-(-ν)	ἔχων
	β’ ἔχεις	ἔχῃς	ἔχε ᾗ γὰ ἔχῃς	» γὰ εἶχον		ἔχουσα
	γ’ ἔχει	ἔχῃ	ἄς ἔχῃ	εἶθε γὰ ἔχῃς		ἔχον καὶ ἔχοντας
	α’ ἔχομεν	ἔχωμεν	—	» γὰ εἶχες		
	β’ ἔχετε	ἔχετε	ἔχετε καὶ γὰ ἔχετε	εἶθε γὰ ἔχῃ		
			ἄς ἔχουν	» γὰ εἶχε κλπ.		
	γ’ ἔχουν	ἔχουν				

Παρατατικός : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς, θὰ ἔχῃ κλπ.

Σημειώσεις. **Δυνητική :** θὰ εἶχον, θὰ εἶχες, θὰ εἶχε κλπ.

§ 249. Σχηματισμός τῶν τύπων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω.

1) Ὁ μέλλων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω σχηματίζεται μετὰ τὸ μόριον **θα** καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος: *θα εἶμαι, θα ἔχω.*

2) Ἡ προστακτικὴ αὐτῶν σχηματίζεται μονολεκτικῶς ἢ καὶ περιφραστικῶς μετὰ τὸ **νά** ἢ **ἄς** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος.

3) Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ **εἴθε** **νά** καὶ ὑποτακτικὴν.

4) Ἡ δυνητικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ **θα** καὶ ὑποτακτικὴν παρατακτικοῦ.

5) Ἡ ὑποτακτικὴ εἶναι ἰδίᾳ μετὰ τὴν ὀριστικὴν μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ **ἔχω**, ὅπου εἰς τὴν ὀριστικὴν ὑπάρχει **εἰ** ἢ **ο**, εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ὑπάρχει ἀντιστοίχως **ἦ** ἢ **ω**: *ἔχεις - ἔχῃς, ἔχει - ἔχη, ἔχομεν - ἔχωμεν.*

6) Αἱ μετοχαὶ **ὦν, οὔσα, ὄν** καὶ **ἔχων, ἔχουσα, ἔχον** κλινοῦνται ὡς τρικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα.

Ἐ ν ι κ ὸ ς

Ὅν.	ὦν	οὔσα	ὄν	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον
Γεν.	όντος	ούσης	όντος	έχοντος	έχούσης	έχοντος
Δοτ.	όντι	ούση	όντι	έχοντι	έχούση	έχοντι
Αἰτ.	όντα	ούσαν	όν	έχοντα	έχουσαν	έχον

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς

Ὅν.	όντες	ούσαι	όντα	έχοντες	έχουσαι	έχοντα
Γεν.	όντων	ουσῶν	όντων	έχόντων	έχουσῶν	έχόντων
Δοτ.	ούσι	ούσαις	ούσι	έχουσι	έχούσαις	έχουσι
Αἰτ.	όντας	ούσας	όντα	έχοντας	έχούσας	έχοντα

Σημείωσις. α) Τὰ ἀπαρέμφατα **εἶναι** καὶ **ἔχει** (ν) ἀπαντοῦν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τὸ ἄρθρον **τό**, π.χ. *ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε τὸ εἶναι. Τὸ εἶναι μᾶς δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ σπουδάσωμεν τὸ παιδί μᾶς.* Ἀπαρέμφατα εἶναι καὶ οἱ τύποι μετὰ τὸ ἄρθρον **τό**: *τὸ νὰ εἶμαι ἢ τὸ ὅτι εἶμαι, τὸ νὰ εἶσαι ἢ τὸ ὅτι εἶσαι* κλπ. καθὼς καὶ *τὸ νὰ ἔχω ἢ τὸ ὅτι ἔχω* κλπ., π.χ. *τὸ νὰ εἶμαι ὑγιής ἢ τὸ ὅτι εἶμαι ὑγιής, τὸ χρεωστω εἰς τὴν κανονικὴν ζωὴν ποῦ διάγω. Τὸ νὰ ἔχω κάποια καλὴν καταστασιν ἢ τὸ ὅτι ἔχω κάποια κατάστασιν, τὸ ὀφείλω εἰς τὴν οἰκονομίαν, ποῦ κάμνω.* β) Οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς τοῦ **εἶμαι** ἔσιω καὶ ἔσιωσαν χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τὰ μαθηματικά: *ἔσιω ἢ εὐθεῖα AB, ἔσιωσαν τὰ τρίγωνα ABI' καὶ ΔΕΖ.*

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ ἐξῆς κοινοὶ καὶ διαλεκτικοὶ τύποι ἀντὶ τῶν εἰς τὸν πίνακα τῆς παραγράφου 248 : Ὀριστικὴ ἐνεστώς: **εἶμαστε - εἶσθε**. Παρατατικός: **ἤμουν - ἤμουνα, ἤσουν - ἤσουνα, ἦτο καὶ ἦταν, ἦμαστε - ἦσατε, ἦτανε**. Μέλλον: **θα εἶμαστε - θα εἶσθε**. Δυνητικὴ: **θα ἤμουν - θα ἤσουν** κλπ. Τοῦ ἔχω: Ὀριστικὴ παρατατικός: **εἶχα - εἶχαμε - εἶχατε - εἶχαν**. Δυνητικὴ: **θα εἶχα, θα εἶχαμε** κλπ.

β') Βαρύτονα φωνηεντόληκτα ρήματα *

§ 250. Οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς **λύουν** καὶ 2-3 προβλήματα. Ὁ Χαρίλαος πέρυσι **ἔλυε** τὰ προβλήματα εὐκόλως, **ἔλυσε** μάλιστα κάποτε ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα. **ἔχει λύσει** ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα ἀπὸ συλλογὴν προβλημάτων. Πολλοὶ μαθηταὶ δι' ὅσα προβλήματα **λύονται** μὲ κάποιαν δυσκολίαν καταφεύγουν εἰς βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκουν **λυμένα** τὰ προβλήματα. Ἔτσι ὁμως δὲν μαθαίνουν νὰ σκέπτονται καὶ εἰς τὸν διαγωνισμόν ἀπὸ ὀλίγους μαθητὰς **ἐλύθησαν** τὰ προβλήματα, πὺ ἐδόθησαν πρὸς λύσιν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις, αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι γραμμέναι μὲ μαῦρα γράμματα, εἶναι τύποι τοῦ ρήματος λύ-ω, τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτήρ εἶναι φωνῆεν.

Τὰ ρήματα **λύ-ω, πιστεύ-ω, φυτεύ-ω, κλαδέυ-ω, παύ-ω** κλπ., πὺ ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν, εἶναι βαρύτονα **φωνηεντόληκτα**, ρήματα καὶ κλίνονται ὡς ἀκολούθως:

→

* Ὁ διδάσκων δύναται εὐκόλως καὶ ὀφείλει κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ νέου νὰ μὴ παρέχη δογματικὰ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν ρημάτων, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιοῖ καταλλήλους φράσεις ὁ ἴδιος ἢ οἱ μαθηταὶ νὰ εὐρίσκουν αὐτὰς κατόπι σχετικοῦ διαλόγου.

§ 252. Μέση φωνή

Θεστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
λύ-ομαι λύ-εσαι λύ-εται λύ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	ἵνα λύ-ωμαι λύ-εσαι λύ-εται λύ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	— λύ-ου ἢ νὰ λύεσαι ἄς λύεται — λύεσθε ἢ νὰ λύεσθε ἄς λύονται	εἶθε νὰ λύωμαι » νὰ λύεσαι » νὰ λύεται εἶθε νὰ λύόμεθα » νὰ λύεσθε » νὰ λύονται	λύ-εσθαι	λυ-όμε- νος λυ-ομένη λυ-όμε- νον

Παρατακτικός : ἐλύ-ομην, ἐλύ-ετο, ἐλύ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο.

Εὐκτική παρὰ : εἶθε νὰ ἐλύομην, εἶθε νὰ ἐλύεσθε κλπ.

ἐλύ-ομην ἐλύ-ομην ἐλύ-ομην ἐλύ-ομην ἐλύ-ομην ἐλύ-ομην	λυ-θῶ λυ-θῆς λυ-θῆ λυ-θώμεν λυ-θῆτε λυ-θῆσαν	λύ-σου ἢ νὰ λυθῆς ἄς λυ-θῆ λυ-θῆτε ἢ νὰ λυ-θῆτε λυ-θῶν	εἶθε νὰ λυθῶ » νὰ λυθῆς » νὰ λυθῆ κλπ.	λυθη	λυθεις λυθησα λυθεν
--	---	---	---	------	---------------------------

Μέλλων διαρκείας : θὰ λύομαι, θὰ λύεσαι, θὰ λύεται κλπ.

Μέλλων ἀπλοῦς : θὰ λυθῶ, θὰ λυθῆς, θὰ λυθῆ κλπ.

Θεστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἔχω λυθῆ ἔχεις » ἔχει » κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι » εἶναι » κλπ.	ἔχω λυθῆ ἔχεις » ἔχει » κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι » εἶναι » κλπ.	— (ἔσο) νὰ εἶσαι λυμένος ἄς εἶθαι » — νὰ εἶσθε λυμένοι ἄ : εἶναι λυμένοι	εἶθε νὰ ἔχω λυθῆ » νὰ ἔχῃς λυθῆ » νὰ ἔχῃ λυθῆ » νὰ εἶμαι » νὰ εἶσαι λυμένος κλπ.		λυμένος λυμένη λυμένον

Υπερσυντέλικος : εἶχον, εἶχες λυθῆ κλπ. ἢ ἤμην, ἦσο λυμένος κλπ.

Εὐκτική : εἶθε νὰ εἶχον λυθῆ, εἶθε νὰ εἶχες λυθῆ κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων : θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς λυθῆ κλπ. ἢ θὰ εἶμαι λυμένος κλπ.

Ἡ Δυνητική ἔγκλισις σχηματίζεται ὡς ἐξῆς: Ἐνεργ. φωνή: ἐνεστώσ καὶ ἀόρ. θὰ ἔλθω· ὑπερσ. θὰ εἶχον λύσει. Μέση φωνή: θὰ ἐλθόμεν· ὑπερσ. θὰ εἶχον λυθῆ κλπ.

Κανόνες σχηματισμοῦ ρημάτων

α) Σχηματισμός τῶν ἀπλῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων

§ 253. 1. Ὁ ἐνεστώσ τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων σχηματίζεται μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων εἰς τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος.

α) Ὅριστική ἐνεργ. φωνῆς: - ω, - εις, - ει, - ομεν, - ετε, - ουν (-ουσι)

» » :- ομαι, - εσαι, - εται, - ομεθα, - εσθε, - ονται.

β) Ὑποτακτική ἐνεργ. φωνῆς: - ω, - ης, - η, - ωμεν, - ετε, - ουν

» μέσης » :- ωμαι, - εσαι - εται
- ὠμεθα, - εσθε, - ωνται.

γ) Ἡ προστακτική ἐνεργητ. φωνῆς εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ σχηματίζεται ὄχι μόνον μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον **νά** καὶ τὸ ἀντίστοιχον πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. γράφε, γράφετε, **νά** λύης, **νά** λύετε, εἰς δὲ τὸ γ' πρόσωπον μὲ τὸ **ἄς** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. ἄς λύη, ἄς λύουν.

Ἡ προστακτικὴ τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον: μὴ ἔρχεσαι, ἐργάζου, **νά** λύσαι, **νά** λύεσθε, ἄς λύεται, ἄς λύονται.

δ) Ἡ εὐκτική τοῦ ἐνεστώτος σχηματίζεται μὲ τὸ **εἶθε** καὶ ὑποτ. τοῦ ἐνεστώτος: εἶθε **νά** λύω, - ης, - η.

ε) Ἡ δυνητικὴ ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μὲ τὸ **θὰ** καὶ τὴν ὀριστικὴν τοῦ παρατατικοῦ: θὰ ἔλθω, θὰ ἔλθεις κλπ.

Ὁμοίως σχηματίζεται καὶ τῆς μέσης φωνῆς: θὰ ἐλθόμεν, θὰ ἐλεύσο κλπ.

2. Ὁ παρατατικὸς σχηματίζεται μὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις:

α) Ἐνεργητικῆς φωνῆς: - ον, - ες, - ε, - ομεν, - ετε, - ον.

β) Μέσης φωνῆς: - ομην, - εσο, - ετο, - ομεθα, - εσθε, - οντο.

Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσιν ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἐν **ε**, τὸ ὁποῖον λέγεται **αὐξησης**: ἔλθω, ἔλεγον, ἔταρασσόμεν (ταράσσομαι). "Ὅσα ρήματα

αρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν, μεταβάλλουν τὸ βραχὺ φωνῆεν εἰς μακρὸν : ἀκούω - ἤκουον, ἐλλίξω - ἤλιξον. Ἴδὲ περὶ αὐξήσεως § 270 - 274.

3. Ὁ **ἀόριστος α'** τῆς ἐνεργ. φωνῆς, ὁ ὁποῖος λαμβάνει εἰς τὴν ὀριστικὴν μόνον αὐξήσιν, σχηματίζεται μὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις :

α) Ὁριστικὴ : - σα, - σας, - σε, - σαμεν, - σατε, - σαν.

β) Ὑποτακτικὴ : - σω, - σης, - ση, - σωμεν, - σετε - σουν

γ) Ἡ **προστακτικὴ** εἰς τὸ β' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον σχηματίζεται μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ **νὰ** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου, εἰς δὲ τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντ. μὲ τὸ μόριον **ἄς** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου : *πίστευσε καὶ νὰ πιστεύσῃς, ἄς πιστεύσῃ, πιστεύσατε καὶ νὰ πιστεύσετε, ἄς πιστεύσουν, ἄκουσε καὶ ἄκουσον, ἀκούσατε : τοὺς ζυγοὺς λύσατε.*

δ) Ἡ **εὐκτικὴ** σχηματίζεται μὲ τὸ **εἶθε** καὶ ὑποτ. ἀορ. : *εἶθε νὰ λύσω, - σης, - ση κλπ.*

ε) Ἡ **δυνητικὴ** εἶναι ἡ ἴδια μὲ τοῦ ἐνεστώτος.

§ 254. β') Σχηματισμὸς τῶν συνθέτων ἢ περιφραστικῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων

1. Ὁ **μέλλων** διαρκείας σχηματίζεται ὡς ἐξῆς :

Ὁριστικὴ α) ἐνεργ. φωνῆς μὲ τὸ **θὰ** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἰδίου ρήματος : *θὰ λύω, θὰ λύῃς κλπ.*

β) Τῆς μέσης μὲ τὸ **θὰ** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τῆς μέσης φωνῆς : *θὰ λύωμαι, θὰ λύεσαι κλπ.*

2) Ὁ **μέλλων** ἀπλοῦς α') τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μὲ τὸ **θὰ** καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς τοῦ ἰδίου ρήματος : *θὰ λύσω, θὰ λύσῃς κλπ.* β) τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς, μὲ τὸ **θὰ** καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς μέσης φωνῆς : *θὰ λυθῶ, θὰ λυθῆς κλπ.*

3. Ὁ **παρακείμενος** σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργ. φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, καὶ προστακτικὴν μὲ τοὺς ἀντιστοίχους τύπους τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς : *ἔχω λύσει κλπ.* ἢ μὲ τοὺς τύπους τοῦ **ἔχω** καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : *ἔχω λυμένον, ἔχομεν λυμένα τὰ προβλήματα, ἄς ἔχουν λυμένον κλπ.* Εἰς τὴν εὐκτικὴν σχηματίζεται μὲ τὸ **εἶθε** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν : *εἶθε νὰ ἔχῃς λύσει καὶ εἰς τὴν δυνητικὴν μὲ τὸ **θὰ** καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς ἐνεργ. φωνῆς : *θὰ εἶχον ἀκούσει, θὰ εἶχον λυμένον τὸ πρόβλημα.**

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ προστακτικὴν: ἔχω λυθῆ, (ἴνα) ἔχομεν λυθῆ, νὰ ἔχετε λυθῆ ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου: εἶμαι λυμένος, οἱ κῆποι εἶναι φυτευμένοι κλπ. Ἡ εὐκτική σχηματίζεται μετὰ τὸ **εἶθε** καὶ ὑποτ. παρακειμ. εἶθε νὰ ἔχω λυθῆ κλπ. Εἰς δὲ τὴν δυνητικὴν σχηματίζεται μετὰ τὸ **θὰ** καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς μέσης ἢ παθ. φωνῆς: θὰ εἶχον λυθῆ, θὰ ἦμην λυμένος.

4. Ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται:

α) Τῆς ἐνεργητ. φωνῆς, μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου τοῦ ἰδίου ρήματος: εἶχον λύσει, εἶχες πιστεύσει ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ **εἶχον** καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου: εἶχον λυμένον, εἶχε φυτευμένον.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητ. ἀορίστου: εἶχον λυθῆ, εἶχες λυθῆ κλπ. ἢ μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητ. παρακειμένου: ἦμην λυμένος, ἦσθε λυμένοι, ἦτο φυτευμένος.

5. Ὁ τετελεσμένος μέλλων σχηματίζεται:

α) Τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς: θὰ ἔχω λύσει, θὰ ἔχῃς ἀκούσει, θὰ ἔχετε φυτεύσει ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **ἔχω** καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμ.: θὰ ἔχω λυμένον, θὰ ἔχω φυτευμένον κλπ.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου: θὰ ἔχω λυθῆ, θὰ ἔχῃ φυτευθῆ ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου: θὰ εἶμαι λυμένος, θὰ εἶναι φυτευμένα.

Σημείωσις. Ὁ παρατατικός, οἱ μέλλοντες, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελ. μέλλων ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσειν.

Ἀ π α ρ έ μ φ α τ ο ν

§ 255. Ἀπαρέμφατον εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν ἔχει ὁ ἐνεστώς λύ-ειν(ν) καὶ ὁ ἀόριστος λύ-σει, εἰς δὲ τὴν μέσην ἢ παθητικὴν φωνὴν

ὁ ἀόριστος λυθῆ, παυθῆ ἀπό τήν ἀρχικήν μορφήν λυθῆναι, παυθῆναι.

Ἄπαντᾷ ἀπαρέμφατον καί με τήν ἀρχαίαν κατάληξιν - ειν με τὸ ἄρθρον τό : ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζειν, τὸ πτύνειν καὶ ἰσοδυναμεῖ με οὐσιαστικόν : ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα. Ἐπίσης ἀπαντοῦν με τὸ ἄρθρον τό αἱ φράσεις : με τὸ νὰ παύω, με τὸ νὰ παύσω τὴν συζήτησιν ἢ με τὸ ὅτι παύω ἢ με τὸ ὅτι ἔπαυσα νὰ μιλῶ. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι ἀναλυμένον με τὸ νὰ καὶ ὑποτακτικὴν ἢ με τὸ ὅτι καὶ ὀριστικὴν.

Ἄπαρέμφοτα ἐπίσης εἰς τὴν μέσσην φωνὴν εἶναι καὶ αἱ φράσεις : με τὸ νὰ λύωνται ἢ με τὸ ὅτι ἐλύθησαν.

Μ ε τ ο χ ῆ

§ 256. Μετοχὴν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν ἔχουν ὁ ἐνεστώς, λύων - λύουσα - λῶον καὶ ὁ ἀόριστος, λύσας - λύσασα - λῶσαν, εἰς δὲ τὴν μέσσην ὁ ἐνεστώς, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος λυόμενος - λυομένη - λυόμενον, λυθεῖς - λυθεῖσα - λυθέν, λυμένος - λυμένη - λυμένον.

α) Ἡ μετοχὴ λύων - λύουσα - λῶον εἶναι τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

β) Ἡ μετοχὴ λύσας - λύσασα - λῶσαν κλίνεται ὡς τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον.

γ) Αἱ μετοχαὶ λυόμενος - λυομένη - λυόμενον καὶ λυμένος - λυμένη - λυμένον κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

δ) Ἡ μετοχὴ τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου λυθεῖς - λυθεῖσα - λυθέν κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

᾽Ον.	λυθεῖς	λυθεῖσα	λυθέν
Γεν.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος
Δοτ.	λυθέντι	λυθείση	λυθέντι
Αἰτ.	λυθέντα	λυθεῖσαν	λυθέν

Πληθυντικὸς

᾽Ον.	λυθέντες	λυθεῖσαι	λυθέντα
Γεν.	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
Δοτ.	λυθεῖσι	λυθείσαις	λυθεῖσι
Αἰτ.	λυθέντας	λυθείσας	λυθέντα

§ 257. Ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου μετὴν κατάληξιν - μένος, - μένη, - μένον : λυμένος, κλεισμένος ἀπαντᾶ εἰς πολλὰ ῥήματα καὶ **λε** - λυμένος, **κε** - κλεισμένος, δηλ. μετὴν ἑνὴν συλλαβὴν πρὸ τοῦ θέματος (τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος μετὰ **ε**) : ἡ συλλαβὴ αὕτη λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται κατωτέρω λόγος § 275 - 280.

§ 258. Ἡ λέξις **ἐνεστῶς** εἶναι κυρίως τριτόκλιτον τρικατάκλιτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἑνικὸς

Ἦν.	ἐνεστῶς	ἐνεστῶσα	ἐνεστῶς
Γεν.	ἐνεστῶτος	ἐνεστῶσης	ἐνεστῶτος
Δοτ.	ἐνεστῶτι	ἐνεστῶσῃ	ἐνεστῶτι
Λίτ.	ἐνεστῶτα	ἐνεστῶσαν	ἐνεστῶς

Πληθυντικὸς

Ἦν.	ἐνεστῶτες	ἐνεστῶσαι	ἐνεστῶτα
Γεν.	ἐνεστῶτων	ἐνεστῶσῶν	ἐνεστῶτων
Δοτ.	ἐνεστῶσι	ἐνεστῶσαις	ἐνεστῶσι
Λίτ.	ἐνεστῶτας	ἐνεστῶσας	ἐνεστῶτα

§ 259. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι:

α') Ἑνεργητικὴ φωνή

1. Ὁ παρατατικός: *ἔλυ - α ἔλυες, ἔλυε, ἐλύαμε, ἐλύατε, ἔλυαν.*
2. Ὁ ἀόριστος εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον ἀπαντᾶ *ἔλυες*.
3. Ἡ δυνητικὴ μετὰ τὸ **θα** καὶ παρατ. εἰς **α**: *θα ἔλυα, θα εἶχα, καθὼς καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος: θα εἶχα πιστεύσει.*
4. Ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστῶτος *λύ - ὦν* καὶ τοῦ ἀορίστου ἀπαντᾶ συνήθως ἀναλυμένη: *ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λύει ἢ ἔλυε, καὶ τοῦ ἀορίστου λύσας = ἐκεῖνος πού ἔλυσε.* Μετοχὴ εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἐνεστῶτος εἰς **-οντας**, ὁ ὁποῖος φανερῶναι τρόπον: *λύοντις τὸ πρόβλημα πέρασε ἢ ὄρα.*
5. Οἱ τύποι τοῦ α' πληθυντικοῦ προσώπου ἀπαντοῦν συνήθως χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς κατάληξεως: *ἔχομε, ἐλύαμε, ἐλύσαμε, εἶχαμε, χαθήκατε, λυθήκαμε, ἀλλὰ πάντοτε ἐλύθημεν, ἐγάθημεν.*

β') Μέση φωνή

1. 'Ο παρατατικός άπαντᾶ ἐλνόμεον, ἐλνέσο κλπ. κατά τὸ ἤμουν.
2. 'Ο άόριστος άπαντᾶ καὶ λύθηκα, λύθηκες, λύθηκε, λυθήκαμε, λυθήκατε, λύθηκαν, χωρίς αύξησιν.
3. 'Όπου εἰς τοὺς συνθέτους χρόνους οἱ τύποι σχηματίζονται μετὰ τὸ εἶμαι - ἤμην, ἐπικρατοῦν οἱ τύποι εἶμασθε λυμένοι, εἶσατε καὶ ἤμουν, ἦσο καὶ ἦσουν, ἦτο καὶ ἦσουν, ἦτο καὶ ἦταν, ἦμασθε, ἦσασιτε.
4. Εἰς τὴν προστακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος άπαντᾶ εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον συνήθως τύπος εἰς -σου ἀντὶ εἰς -ου, π.χ. ἐργάσου (σπανίως ἐργάζου), λύσου, χάσου.

Πολλὰ ρήματα φωνηεντόληκτα εἰς -εύω, ἐπειδὴ ἡ προφορὰ τῆς καταλήξεως εἶναι -έβω, π.χ. χορεύω, παντρεύω, δουλεύω, μαζεύω, δὲν σχηματίζουν τὸν άόριστον μόνον εἰς -σα ἀλλὰ καὶ εἰς -ψα: ἐχόρευσα, ἐπάντρευσα, ἐπίσπευσα, ἐδοῦλεψα, ἐμάζεψα καὶ τὸν μέλλοντα άπλοῦν: θά χορέψω, θά πιστέψω, θά δουλέψω κλπ. κατά τὰ άφωνόληκτα χειρικά.

γ') Σχηματισμός τῶν χρόνων τῶν άφωνολήκτων ρημάτων

§ 260. α') Ο ὕ ρ α ν ι κ ᾶ

1. 'Ο ἐνεστώτῳ πολλῶν οὐρανικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὰ τὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων - ω, -ομαι εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. διώκ - ω, άνοίγ - ω, βήχ - ω, πλέκ - ω, στέργ - ω. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, ποὺ λήγει εἰς σσ ἢ ζ πρὸ τοῦ - ω, π.χ. φυλάσσω, ἀλλάσσω, διατάσσω, πατάσσω, σπαράσσω, μαστίζω. Ἐπὶ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικός: ἐφύλασσον, διέτασσον, ἐμάστιζον κλπ. Κλίνονται δὲ εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν, ὅπως καὶ τὰ φωνηεντόληκτα: τρέχ - ω, τρέχ - εις, ἔπλεκ - ον, ἔπλεκ - ες κλπ.

2. 'Ο άόριστος α' τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν οὐρανικῶν λήγει εἰς -ξα, διότι ὁ οὐρανικός χαρακτήρ ἠνώθη μετὰ τὸ σ τῆς καταλήξεως -σα εἰς ξ καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ άορίστου τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

βήχω	- ἔβηξα	φυλάσσω	- ἐφύλαξα	πατάσσω	- ἐπάταξα
πνίγω	- ἔπνιξα	ταράσσω	- ἐτάραξα		
πλέκω	- ἔπλεξα	σπαράσσω	- ἐσπάραξα	διατάσσω	- διέταξα
τρέχω	- ἔτρεξα	ἀλλάσσω	- ἤλλαξα	διώκω	- ἐδίωξα

“Ωστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστώτα εἰς - **σω** ἢ - **ζω**, σχηματίζῃ δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ξα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **οὐρανικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 261. β') Χειλικὰ

1. Ὁ **ἐνεστώς** πολλῶν χειλικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὰ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. *τρέβ - ω*, *τρέπ - ω*. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **πτ**, π.χ. *βλάπτ - ω*, *κόπτ - ω* κλπ. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σηματίζεται καὶ ὁ παρατατικός: *ἐβλαπτ - ον*, *ἔκοпт - ον* κλπ. Κλίνονται δὲ ὁ ἐνεστώς καὶ παρατατικός, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ **ἀόριστος α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν χειλικῶν λήγει εἰς - **ψα**, διότι ὁ χειλικὸς χαρακτήρ ἠνώθη μετὰ τὸ **σ** τῆς καταλήξεως - **σα** εἰς **ψ** καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ ἀορίστου τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

<i>τρέπ - ω</i>	<i>ἔτροψα</i>	<i>γράφ - ω</i>	<i>ἔγραψα</i>
<i>λείπ - ω</i>	<i>ἔλειψα</i>	<i>στρέφ - ω</i>	<i>ἔστρεψα</i>
<i>τρέιβ - ω</i>	<i>ἔτριψα</i>	<i>κόπτω</i>	<i>ἔκοψα (κοπ - ἰς)</i>
<i>βλάπτω</i>	<i>ἔβλαψα</i>	<i>ράπτω</i>	<i>ἔροψα (ραφ - ἦ)</i>

“Ωστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστώτα εἰς - **πτω**, σχηματίζῃ δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ψα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **χειλικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 262. γ') Ὀδοντικὰ

1. Ὁ **ἐνεστώς** πολλῶν ὀδοντικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὰ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. *πειθ - ω*, *σπεύδ - ω*, *πειθ - ομαι*. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **σσ** ἢ **ζ**: *πυρέσσω*, *ἐλπίζω*. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν δὲ θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικός: *ἐκόμιζον*, *ἠλπίζον*. Κλίνονται δὲ οἱ δύο αὐτοὶ χρόνοι, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ **ἀόριστος α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν ὀδοντικῶν ρημάτων λήγει εἰς - **σα**, διότι ὁ ὀδοντικὸς χαρακτήρ ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ

σ τῆς καταλήξεως - σα: ἔχει δὲ τὰς καταλήξεις τοῦ ἀορίστου τῶν φωνη-
εντολήκτων ρημάτων.

πειθ - ω - ἔπεισα

σπεύδω - ω - ἔσπευσα

πυρέσσω - ἐπύρεσα (πυρετ - ὄς)

ψηφίζω - ἐψήφισα (ψηφιδ -)

ἐλπίζω - ἤλπισα (ἐλπιδ -)

πλάσσω - ἔπλασα

σφραγίζω - ἐσφράγισα (σφραγιδ -)

διαφεύδω - διέφευσα

θέτω - ἔθεσα

Ὡστε, ἂν ἔν ρῆμα λήγη εἰς - σσω ἢ - ζω καὶ σχηματίζη τὸν ἀό-
ριστον εἰς - σα, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι ὀδοντικόν, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκε-
ται ἀπὸ συγγενῆ λέξιν.

Σημείωσις. Τὰ εἰς - ιζω ρήματα γράφονται μὲ ι πλὴν τῶν δανείζω,
ἀθροίζω, ἀντικρύζω, συγχύζω, δακρύζω κ.ἄ.

§ 263. Οἱ σύνθετοι χρόνοι τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων σχημα-
τίζονται μὲ τὰ ἴδια μόρια, τὰ ἴδια βοηθητικὰ ρήματα καὶ τοὺς ἀντι-
στοίχους τύπους τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

**Παθητικὸς ἀόριστος α' καὶ μετοχὴ παρακειμένου τῆς αὐτῆς φωνῆς
τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων**

§ 264. Α'. Τῶν οὐρανικῶν (μὲ ἐνεργητ. ἀόριστον α' εἰς - ξα)
ὁ παθητικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - χθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθη-
τικοῦ παρακειμένου εἰς - γμένος, π.χ. πλέκω - ἐπλεξα - ἐπλέχθην
πλεγμένος, φυλάττω - ἐφύλαξα - ἐφυλάχθην - φυλαγμένος.

Β'. Τῶν χειλικῶν (μὲ ἐνεργ. ἀόρ. α' εἰς - ψα) ὁ παθητικὸς ἀόρι-
στος α' λήγει εἰς - φθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου
εἰς - μμένος π.χ. τρώβω - ἐτρώψα - ἐτρώφθην - τρωμμένος, βλάπτω -
ἐβλαψα - ἐβλάφθην - βλαμμένος.

Γ'. Τῶν ὀδοντικῶν (μὲ ἐνεργ. ἀόριστον α' εἰς - σα) ὁ παθη-
τικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - σθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρα-

κειμένου εις - **σμένος**, π.χ. *σφραγίζω - εσφράγισα - εσφραγίσθην - σφραγισμένος*.

§ 265. Παρατηρήσεις. Ἡ προστακτικὴ τοῦ παθητικοῦ ἀόριστου ἀ' εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον ἔχει μονολεκτικὸν τύπον εἰς - **ξου** τῶν οὐρανικῶν, εἰς - **ψου** τῶν χειλικῶν καὶ εἰς - **σου** τῶν ὀδοντικῶν: *φιλᾶξου, σκέψου, βασίσου*.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος ἀ' εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, λήγει συνήθως α) τῶν οὐρανικῶν εἰς - **χτηκα**: *πλέχτηκα, σφίχτηκα, φιλᾶχτηκα*, 2) τῶν χειλικῶν εἰς - **φτηκα**: *κρούφτηκα, βιάφτηκα* καὶ 3) τῶν ὀδοντικῶν εἰς - **στηκα**: *σφραγίστηκα*. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ ἀόριστος δὲν λαμβάνει συνήθως τὴν αὔξησιν **ε**.

Ἄοριστοι β'

§ 266. Οἱ γονεῖς τοῦ Χαρίλαου εἶχον καιρὸν **νὰ λάβουν** γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν τῆς μητέρας του. Δι' αὐτό, μόλις **εφάνη** εἰς τὸν δρόμον ὁ ταχυδρόμος, ὁ Χαρίλαος ἔτρεξε κοντά του καὶ **εἶδε** ὅλας τὰς διευθύνσεις τῶν ἐπιστολῶν, ποὺ προωρίζοντο διὰ τὸ χωριό τους. Δὲν **εὔρεν** ὅμως ἰδικὸν τοὺς γράμμα καὶ **εφυγε** στενοχωρημένος, χωρὶς **νὰ εἴπη** λέξιν. Μετ' ὀλίγον ὅμως τὸν **εἶδον** νὰ τρέχῃ πρὸς τὸν ταχυδρόμον καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ φωνάζοντας: «Μητέρα! **ιδέ, ἐλάβομεν** τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖον θὰ μᾶς ἔλθῃ τὸ Πάσχα». Ἀμέσως διευθύνεται εἰς τὸ γραφεῖον καὶ γράφει σύντομον γράμμα, τὸ ὁποῖον παρακαλεῖ τὸν πατέρα του **νὰ σταλῇ** εἰς τὸν θεῖον χωρὶς ἀναβολήν. «Σεβαστέ μου θεῖε, γράφει, αὐτὴν τὴν στιγμήν ἐλάβομεν τὸ τηλεγράφημά σας. Μὲ εὐχαρίστησιν **ἐμάθομεν**, ὅτι εἴσθε καλὰ καὶ ὅτι ἀπεφασίσατε **νὰ μᾶς ἔλθετε, διὰ νὰ διέλθωμεν** τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα μαζί. Ἡ χαρὰ μας δὲν εἶναι δυνατὸν **νὰ περιγραφῇ**. Σὰς περιμένομεν **νὰ μᾶς ἔλθετε** ὅλοι. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου ἔχετε πολλοὺς χαιρετισμούς. Μὲ βαθύτατον σεβασμόν, Χαρίλαος».

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν οἱ τύποι *εὔρε, εἶδε, ἐλάβομεν, νὰ ἔλθετε*, χρόνου ἀόριστου, τῶν ὁποίων τὸ ἀ' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς ἔχει κατάληξιν - **ον** ἀντὶ - **σα**: *εὔρον, εἶδον, ἤλθον*. Ἐπίσης ἀπαντοῦν οἱ τύποι *εφάνη, νὰ περιγραφῇ*, χρόνου παθητικοῦ ἀόριστου, τῶν ὁποίων ἡ κατάληξις εἰς τὸ ἀ' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς εἶναι - **ην** ἀντὶ - **θην**: *εφάνην, ἐγράφην*. Οἱ ἀόριστοι αὗτοὶ λέγονται **δεύτεροι** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

1. 'Ο **ένεργητικός άόριστος β'** έχει εις μέν τήν όριστικήν τάς καταλήξεις τοῦ ένεργητικοῦ παρατατικοῦ: ἔλαβ-ον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον, εις δὲ τάς ἄλλας ἐγκλίσεις τοῦ ένεργητικοῦ ένεσπῶτος: Ὑποτακτ.: λάβ-ω, -ης-η, -ομεν, -ετε, -ουν. Προστακτ.: λάβ-ε, ἄς λάβ-η, λάβετε, ἄς λάβουν. Ἀπαρέμφ.: λάβει. Μετοχή: λαβ-ών, λαβ-ούσα, λαβ-όν, με τὸν τόνον εις τήν λήγουσαν. Ἡ δυνητική σχηματίζεται με τὸ **θά** καὶ όριστικήν παρατ.: θά ἐλάμβανον κλπ.

'Ο **παθητικός άόριστος β'** έχει τάς καταλήξεις τοῦ παθητικοῦ άόριστου **α'** χωρὶς τὸ **θ**: ἐκόπ-ην, -ης, -η, κλπ. Ὑποτ.: κοπ-ῶ, -ῆς, -ῆ κλπ. Προστ.: γὰ κοπ-ῆς καὶ κόψου. Ἀπαρέμφ.: κοπῆ κλπ.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τήν όμιλουμένην γλώσσαν ὁ ένεργητικός άόριστος β' έχει τάς καταλήξεις -α, -ες, -ε, -αμε, -ατε, -αν: ἔμαθα, ἔμαθες, ἔμαθε, κλπ., ὁ δὲ παθητικός β' άόριστος τάς καταλήξεις -ηκα, -ηκες, -ηκε, -ήκαμε, -ήκατε κλπ.: γράφηκα, γράφηκες κλπ.

§ 267. Τὰ συνηθέστερα ρήματα με άόριστους β' εἶναι τὰ ἐξῆς:

ἀμαρτάνω	ἤμαρτον	διαρπάζομαι	διηρπάγην
ἀποθνήσκω	ἀπέθανον	βάπτομαι	ἐβάβην
βλέπω	εἶδον (ὕποτ. ἴδω ἀπαρ. ἴδει καὶ ἰ- δεῖ, μετοχ. ἰδών)	βλάπτομαι	ἐβλάβην
		βρέχομαι	ἐβρόχην
ἔρχομαι	ἦλθον	γράφομαι	ἐγράβην
εὐρίσκω	εὗρον	δέρομαι	ἐδάρον
κάμνω	ἔκαμον	θλίβομαι	ἐθλίβην
λαμβάνω	ἔλαβον	καίομαι	ἐκάην
λέγω	εἶπον	κλέπτομαι	ἐκλάπην
πίπτω	ἔπεσον	κόπτομαι	ἐκόπην
τρῶγω	ἔφαγον	κρούπτομαι	ἐκρούβην
φεύγω	ἔφυγον	(συν)πλέκομαι	(συν)επλάκην
τυγχάνω	ἔτυχον	πνίγομαι	ἐπνίγην
στέλλομαι	ἔστάλην	σκάπτομαι	ἐσκάβην
σφάζομαι	ἔσφάγην	σπείρομαι	ἐσπάβην
τρέπομαι	ἔτραπήν	στρέφομαι	ἔστράβην
τριβομαι	(συν)ετριβήν	τάσσομαι	(κατ)ετάγην
χαίρω	ἔχάρην	τρέφομαι	(ἀν)ετροφάην
		φαίνομαι	ἐφάνην

§ 268. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ Κούραθα οἱ Ἕλληες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντί των Πέρσας, οἱ ὅποιοι φεύγοντες ἐγκατέλειψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ὁ Κῦρος ὅμως περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖόν του ἐφονεύθη μαχόμενος γενναίως. Ὅτε οἱ Ἕλληες ἔμαθον τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐνόμισαν τοὺς ἑαυτοῦς των ἐγκαταλελειμμένους καὶ ἀποκλεισμένους εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας· ὅμως δὲν ἀπηλπίσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ὁ ὁποῖος εἶχε τραυματισθῆ εἰς τὴν μάχην, ἐσκέφθη νὰ παγιδεύσῃ τοὺς Ἕλληας μὲ τεχνάσματα. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐνεπιστεύθη ὁ στρατηγὸς Τισσαφέρνης εἰς ἓνα Ἕλληνα ὀνομαζόμενον Φαλίνον, δοκιμασμένον φίλον του, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέθεσε νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τοὺς Ἕλληας, πῶς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ τοὺς βλάβῃ κανεὶς. Ὁ Φαλίνος παραλαβὼν καὶ τοὺς ὀρισθέντας Πέρσας ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτον ὑπεδέχθη ὁ στρατηγὸς Κλέαρχος, ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε θυσιάσει. Μεταξὺ των τότε διεξήχθη ὁ ἐξῆς διάλογος:

Φαλίνος. «Κλέαρχε, ὁ μέγας βασιλεὺς γνωρίζει, ὅτι σεῖς ἐστρατεύσατε ἐναντίον του, διότι ἐπέισθητε ἀπὸ τὸν Κῦρον καὶ ὄχι ἀπὸ ἐχθρότητα πρὸς αὐτόν. Σῶς συμβουλευῶ λοιπὸν νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα καὶ αὐτὸς θὰ σῶς ἐνισχύσῃ νὰ ἐπιστρέψετε σῶοι εἰς τὴν πατρίδα».

Κλέαρχος. «Φαλίνε, σὺ εἶσαι Ἕλληγ καὶ βέβαια θὰ κολακευθῆς, ἂν ἀκούσης ὅτι τὸ ὄνομά σου θὰ μνημονεῦεται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δηλ. κάποτε ἓνας Ἕλληγ εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας συνεβούλευσε τοὺς ἐκστρατεύσαντας μὲ τὸν Κῦρον Ἕλληας, πῶς νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Φαλίνος. «Ἄν ἐγνώριζον, ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σωθῆτε μαχόμενοι πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, θὰ σῶς συνεβούλευον νὰ μὴ δεχθῆτε, ὅσα ὁ βασιλεὺς λέγει. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον· σῶς συμβουλευῶ νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα».

Κλέαρχος (ὁ ὁποῖος εἶχε ποηρευθῆ διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ Φα-

* Διὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν κλίσιν τῶν φωνηεντολήκτων καὶ ἀφωολήκτων ρημάτων.

λίνον). «Φίλε μου, δὲν θὰ παραδώσωμεν τὰ ὄπλα, διότι ἔχοντες τὰ ὄπλα θὰ εἶμεθα καλύτεροι φίλοι, παρὰ ἂν δὲν εἶμεθα ὀπλισμένοι».

Φαλίνοσ (ἕστερα ἀπὸ σκέψιν καὶ χωρὶς νὰ ταραχθῆ). «Ὁ βασιλεὺσ μου ἀνέθεσε νὰ σᾶσ εἶπω, ὅτι θὰ εἶσθε φίλοι του, ἂν δὲν ἀλλάξετε στρατόπεδον, ἄλλωσ θὰ σᾶσ νομίξη ἐχθροὺσ καὶ ὅτι τοῦ ἔχετε κηρύξει τὸν πόλεμον· τί νὰ τοῦ πῶ; εἰρήην ἢ πόλεμον;»

Κλέαρχοσ. «Εἶπε εἰσ τὸν βασιλέα, ὅτι εἶμεθα σύμφωνοι, δηλ. ἂν δὲν ἀλλάξωμεν θέσιν, θὰ εἶμεθα φίλοι, ἂν δὲ στρατοπεδεύσωμεν ἄλλοῦ, θὰ εἶμεθα ἐχθροί του». Τί ὅμωσ ἐσκέπτετο νὰ κάμη ἐφθρόντισε νὰ τὸ κρύψη.

Ἄσκησισ *

§ 269. Ὁ κῆποσ δὲν σκάπτεται εὐκόλα, ὅταν τὸ χῶμα ξηραίνεται πολὺ, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ποτίζεται τακτικά.

Σεῖσ ποτίζετε τακτικά τὸν κῆπόν σας; σκαλίζετε καὶ βοτανίζετε αὐτόν; κλαδεύετε τὰ δενδράκια; Ἄν τὸ δένδρον δὲν κλαδεύεται καὶ δὲν ποτίζεται, δὲν ἀναπτύσσεται. Καθ' ἐκάστην νὰ ποτίζετε τὰ ἄνθη καὶ νὰ καθαρίζετε τὰ ζιζάνια. Ἐτσι ὁ κῆποσ θὰ παρουσιάζεται ὡραῖοσ.

Σημείωσισ. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιμείνῃ μὲ προφορικὴν καὶ γραπτὴν ἄσκησιν τῶν ὁμοίων καταλήξεων - τε καὶ - ται.

Αὔξησισ. Ἀναδιπλασιασμοσ

α) Α ὕ ξ η σ ι σ

§ 270. Ὁ παρατακτικὸσ καὶ ὁ ἀόριστοσ εἰσ τὴν ὀριστικὴν ἔχουν πρὸ τοῦ θέματοσ, ἀπὸ τὸ ὅποῖον σχηματίζονται, αὔξησιν. Ἡ αὔξησισ αὐτὴ εἶναι δύο εἰδῶν 1) συλλαβικὴ καὶ 2) χρονικὴ.

§ 271. 1. Συλλαβικὴ αὔξησισ. Συλλαβικὴ αὔξησισ εἶναι ἔν ε, μὲ ψιλὴν, τὸ ὅποῖον ἔχουν πρὸ τοῦ θέματοσ ὁ παρατακτικὸσ καὶ ὁ ἀόριστοσ τῶν ρημάτων, τὰ ὅποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ σύμφωνον : λύ - ω - ἔ - λυον - ἔ - λυσα, λύομαι - ἐ - λυόμην - ἐ - λύθην.

2. Χρονικὴ αὔξησισ, τὴν ὅποῖαν ἔχουν οἱ ἴδιοι χρόνοι, εἶναι

* Διὰ τὴν ὀρθογραφίαν ὁμοίων καταλήξεων.

ἡ μεταβολὴ τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν.
Μεταβάλλεται δὲ

τὸ	α	εἰς	η :	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
τὸ	ε	»	η :	ἐλπίζω	ἤλυιζον	ἤλυισα
τὸ	ο	»	ω :	ὀπλιζέω	ὠπλιζον	ὠπλισα
τὸ	αυ	»	ηυ :	αὐξάνω	ἠῦξανον	ἠῦξησα
τὸ	ευ	»	ηυ :	εὐχομαι	ἠὐχόμεην	ἠὐχίθην
τὸ	αι	»	η :	αἰσθάνομαι	ἠσθανόμεην	ἠσθάνθην
τὸ	οι	»	ω :	οἰκτιρέω	ὠκτιρα	—

§ 272. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ι, υ, η, ω** καὶ **ει**, δὲν μεταβάλλουσι τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τοῦ θέματος κατὰ τὴν αὐξῆσιν:
ικετεύω - ἰκέτενον, ὑβρίζω - ὑβρίζον - ὑβρίσα, ἠττώμαι - ἠττήθην, ὠριμάζω - ὠριμάζον - ὠριμάσα, εἰρωνεύομαι - εἰρωνεύομαι - εἰρωνεύθην.

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ρ**, ὅταν παίρνοσι αὐξῆσιν, διπλασιάζουσι τὸ **ρ** : ρέω - ἔρρεον.

Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ἔχουσι τὴν αὐξῆσιν μετὰ τὴν πρόθεσιν:
ἀποφεύγω - ἀπ - ἐφευγον - ἀπ - ἐφυγα, συγ - χαίρω - συν - ἐχαιρον - συν - ἐχάρην, δι - ὀρθώνω - δι - ὠρθωνον - δι - ὠρθωσα.

§ 273. Τὰ κατωτέρω ρήματα, ἀπλᾶ, σύνθετα ἢ ποῦ παράγονται ἀπὸ συνθέτους λέξεις, ἔχουσι τὴν αὐξῆσιν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλευρῶς ἐκάστου:

θέλω	ἤθελον - ἠθέλησα	προθυμοῦμαι	ἐπροθυμήθην
δύναμαι	ἠδυνάμην	προξενῶ	ἐπροξένουν
ἐργάζομαι	εἰργαζόμεην	προτιμῶ	ἐπροτίμησα
ἔχω	εἶχον	προστατεύω	ἐπροστάτενον
ἀνάπτω	ἠναπτον	συλλογίζομαι	ἐσυλλογίζομαι
ἀνοίγω	ἠνοιγον	συντομέω	ἐσυντόμενον
ἐμποδίζω	ἠμπόδιζον	δυστυχῶ	ἐδυστύχουν
ἐναντιοῦμαι	ἠναντιούμαι	προφασίζομαι	ἐπροφασίσθην
ἐορτάζω	ἑώρταζον	δυσπιστῶ	ἐδυσπίστουν
κάθημαι	ἑκαθήμην	κυριαρχῶ	ἐκυριάρχουν

§ 274. Πολλά ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, δὲν ἔχουν αὐξῆσιν : ἀερίζω - ἀέριζον - ἀερισθή, ἐνοικιάζω - ἐνοικιάζον - ἐνοικίασα - ἐνοικιάσθη, ἀηδιάζω - ἀηδιάζον - ἀηδίασα, ἐπιπλώνω - ἐπίπλωνον - ἐπίπλωσα, συνεδριάζω - συνεδρίαζον - συνεδρίασα, οἰκονομῶ - οἰκονόμησα, συνεννοοῦμαι - συνεννοοῦμην - συνεννοήθην.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἔχουν πάντοτε 1) συλλαβικὴν αὐξῆσιν ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν ἀπλῶν ρημάτων, ὅταν εἶναι τρισύλλαβοι καὶ τονίζεται ἡ αὐξῆσις, ὁ δὲ ἐνεστώς εἶναι δισύλλαβος : λύω - ἔλυα, κάμνω - ἔκαμνα.

2) Χρονικὴν αὐξῆσιν ἔχουν ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν βαρυτόνων ρημάτων, ποῦ ἀρχίζουσι ἀπὸ ο, καθὼς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν συνηρημένων ἀπὸ ο, π.χ. διορθῶνω - διώρθωσα, ὀρίζω - ὤρισσα, ὁμολογῶ - ὁμολόγησα ἀλλὰ ὁμολογοῦσα (παρατατικῶς), κατοικῶ - κατώκησα καὶ κατοίκησα, ἀλλὰ κατοικοῦσα (παρατατ.).

Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν ὁ παρατατικὸς καὶ ἀόριστος ἀπαντοῦν καὶ μὲ αὐξῆσιν καὶ χωρὶς αὐξῆσιν : πιστεύω - ἐπίστευα καὶ πίστευα - ἐπίστευσα - πίστευσα (καὶ πίστεμα), συμβουλεύω - συνεβούλενα καὶ συμβούλενα - συνεβούλενσα συμβούλενσα (καὶ συμβούλεμα), συνεβουλεύθη καὶ συμβουλεύθηκε, φυλάσσω - ἐφύλαξα καὶ φύλαξα - ἐφυλάχθη καὶ φυλάχθηκε ταράσσω - ἐτάραξα καὶ τάραξα - ἐταράχθη καὶ ταράχθηκα.

β') Ἀναδιπλασιασμός

§ 275. Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς - μένος κανονικῶς ἔχει ἀναδιπλασιασμόν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος: πε - παιδευμένος,, ἐ - σφαλμένος, ὀπλισμένος (τοῦ ὀπλίζομαι). ὁμαλὸς ἀναδιπλασιασμός γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους:

1. Ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος ἀπὸ τὸ ὅποιον σχηματίζεται ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, μὲ ἐν ε κατόπιν αὐτοῦ: πε - παιδευ - μένος. (θεμ. παιδευ -).

Τὸν ἀναδιπλασιασμόν αὐτὸν λαμβάνουν αἱ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα ἀπλοῦν σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρόν.



παιδεύομαι	πε - παιδευμένος	θωρακίζομαι	τε-θωρακισμένος
πειρώμαι	πε - πειραμένος	θλίβομαι	τε-θλιμμένος
έγγράφομαι	(έγ)γε - γραμμένος	πειθόμαι	πε-πεισμένος
κλείομαι	κε - κλεισμένος	(συν)δέομαι	(συν)δε - δεμένος
(έγ)κοινομαι	(έγ)κε - κοιμένος	(έκ)τείνομαι	(έκ)τε - ταμένος
δηλώνομαι	δε - δηλωμένος	δικάζομαι	δε - δικασμένος
(έκ)θέτομαι	(έκ)τε - θειμένος	δουλεύω	δε - δουλενμένος
πραττόμαι	πε -πραγμένος	κλίνομαι	κε - κλιμένος
τριβόμαι	τε - τριμμένος	κυρώνω	κε - κυρωμένος
(έγκατα)λείπομαι	(έγκατα)λε-λειμμένος	καλώ	(προσ)κε-κλημένος
βάλλομαι	(προσ)βε - βλημένος		

Τὰ περισσώτερα ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν, ἰδίως εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν.

Σημείωσις. Ὅταν τὸ σύμφωνον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἀρχίζει τὸ θέμα, εἶναι δασύ **θ, φ, χ**, εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπεται εἰς ψιλὸν **τ, π, κ** : θλίβομαι - τε - θλιμμένος, τε - θωρακισμένος (ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν πε - φυλαγμένος, κε - χαραγμένος).

2. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι **ε** πρὸς τοῦ θέματος τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ **ρ** ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρόν, ἢ ἀπὸ τρία σύμφωνα ἢ ἀπὸ ἓν διπλοῦν.

σπεύδω	ἐ - σπευσμένος	(ἀπο)σπῶμαι	(ἀπ)ε-σπασμένος
σφάλλω	ἐ - σφαλμένος	σκέπτομαι	ἐ - σκεμμένος
(έκ)ζητῶ	(έξ)ε - ζητημένος	(ἀπο)στέλλω	(ἀπ)ε - σταλμένος
φθείρω	(δι)ε - φθαμένος	στρέφω	(δι)ε - στραμμένος
σφραγίζω	ἐ - σφραγισμένος	καὶ σφραγισμένος	
(δια)ροσηγνύω	(δι)ε - ροηγμένος	καὶ διαροσηγμένος	
στεροῦμαι	ἐ - στερημένος	καὶ στερημένος	

3. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι **ἐκτασις** τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν, ὅπως καὶ ἡ χρονικὴ αὐξησης.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν ὁ ἀναδιπλασιασμός φυλάσσεται εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοῦ παρακειμένου, ὑπερσυντελικῆς καὶ τετελεσμένου μέλλοντος. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν περιορίσθη ἡ χρῆσις αὐτοῦ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

ἀριθμῶ	ἠριθμημένος	καὶ ἀριθμημένος
αὐξάνω	ἠϋξημένος	καὶ αὐξημένος
(ἀπ)ελπίζω	(ἀπ)ηλπισμένος	καὶ ἀπελπισμένος

Εἰς ὅσα ρήματα ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος εἶναι τὸ **ο**, αὐτὸ ἐκτείνεται πάντοτε εἰς **-ω**, π.χ. ὀρίζω - ὀρισμένος, ὀπλίζω - ὀπλισμένος, ὀμολογῶ - ὀμολογημένος.

§ 276. Αἱ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν συνθέτων ρημάτων μὲ πρόθεσιν ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμὸν μετὰ τὴν πρόθεσιν, ὅπως καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν.

ἐγ - γράφομαι	ἐγ - γε - γραμμένος	συγ - χέομαι	συγ-κε-χυμένος
ἔξ - σφιλῶ	ἔξ - σφλημένος	ἄφ-οσιώνομαι	ἄφ-οσιωμένος
ἐμ - πιστεύομαι	ἐμ - πε - πιστευμένος	ἔξ - ἀπλώνω	ἔξ - ἠπλωμένος καὶ ἔξαπλωμένος

§ 277. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσιν ἀπὸ **ι**, **υ**, **η**, **ω** καὶ **ει**, δὲν μεταβάλλουν τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμὸν :
ιδρύω - ἰδρυμένος, ὑφαίνω - ὑφασμένος, ἠτιῶμαι - ἠτημένος, ὠφελοῦμαι - ὠφελμένος, εἰδοποιῶμαι - εἰδοποιημένος.

§ 278. Τὰ κατωτέρω ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμὸν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλευρῶς ἐκάστου:

ἀναγνωρίζω	ἀνεγνωρισμένος καὶ ἀναγνωρισμένος
(καθ)ελκύνω	(καθ)ειλκυσμένος
ἐορτάζω	ἐορτασμένος
(ἀν)ορθῶ	ἠνωρθωμένος καὶ ἀνωρθωμένος
(ἐν)οχλῶ	ἠνωχλημένος καὶ ἐνωχλημένος

§ 279. Τὰ κατωτέρω ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμὸν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου:

ἀηδιάζω	ἀηδιασμένος	κτυπῶ	κτυπημένος
βεβαιῶ	βεβαιωμένος	λανθάνω	λαιθασμένος
ἀναβιβάζω	ἀναβιβασμένος	λούομαι	λουσμένος
ἐπαναστατῶ	ἐπαναστατημένος	μεταχειρίζομαι	μεταχειρισμένος

ἐπιπλώω	ἐπιπλωμένος	πνίγομαι	πνιγμένος
ἐνθουσιάζω	ἐνθουσιασμένος	ἐνοικιάζω	ἐνοικιασμένος
ἐμπνέω	ἐμπνευσμένος	ποήσκομαι	ποησμένος
θυμώνω	θυμωμένος	ἀποτεφρόνω	ἀποτεφρωμένος
καπνίζω	καπνισμένος	ὑποχρεοῦμαι	ὑποχρεωμένος
ζαλίζομαι	ζαλισμένος	προσωποποιοῦμαι	προσωποποιημένος

§ 280. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν συνήθως αἱ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν. Ἐναδιπλασιασμοὶ ἔχουν ἐνίοτε τὰ ῥήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ο : ὀπλίζω - ὀπλιόμενος, ὀρίζω - ὀρισμένος, κατοικῶ - κατοικημένος, ὁμολογῶ - ὁμολογημένος.

Σχηματισμὸς τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ῥημάτων

§ 281. Ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἔχασε κάθε ἐλπίδα, ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ καταστρέψωσι τὰς γεφύρας τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπέστρεψε χωρὶς χρονοτριβῆν εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἔφθασε κατεντροπιασμένος. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφησε μὲ πολλὸν στρατὸν τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Μαρδόνιος ἀπεσύρθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου διέμεινεν ὅλον τὸν χειμῶνα, ἀφοῦ κατένειμε τὸν στρατὸν εἰς διαφόρους περιοχὰς αὐτῆς.

Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 478 π.Χ. ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς νὰ γίνων σύμμαχοί του μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἀνεγείρῃ τὰ τεῖχη καὶ τοὺς ναοὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ θὰ τοὺς κάμῃ κυρίους ὅλης τῆς Ἑλλάδος· εἰδ' ἄλλως, θὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ θὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, ἣ ὁποία εἶχεν ἐρημωθῆ ἤδη ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Συγχρόνως μὲ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μαρδονίου εἶχον φθάσει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπεσταλμένοι τῆς Σπάρτης, διότι οἱ Σπαρτιάται εἶχον μάθει τὰς ἐνεργείας τοῦ Μαρδονίου. Οὗτοι ἀνεκοίνωσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι οἱ Σπαρτιάται τοὺς ἐξορκίζουσιν νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε εἰς μὲν τοὺς Σπαρτιάτας ἀπεκρίθησαν : « Λυπούμεθα, πὺ σεῖς ἐσκέφθητε, ὅτι ἡμεῖς θὰ παραβῶμεν τοὺς ὅρκους καὶ θὰ θελήσωμεν νὰ παραδώσωμεν τοὺς Ἕλληνας εἰς τοὺς

βαρβάρους ». Εἰς τοὺς Πέρσας δὲ ἔδωσαν τὴν ἱστορικὴν ἀπάντησιν : « Ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἥλιος ἀνατέλλει ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ κάμνει τὴν πορείαν του πρὸς δυσμὰς, ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ γίνωμεν αἴτιοι νὰ ὑποδουλωθῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς βαρβάρους ».

§ 282. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα χάνω, φθάνω, μανθάνω, μένω, ἀφήνω, διαμένω, κάμνω, προτείνω, παραβαίνω, κατορθώνω, ἐρημώνω, ἀναγγέλλω, στέλλω, θέλω, ἀνασύρω. Τὰ ρήματα αὐτὰ ἔχουν χαρακτῆρα λ ἢ ρ, μ ἢ ν καὶ λέγονται ὑγρόληκτα - ἐνρινόληκτα. Ἀπ' αὐτὰ εἶναι:

§ 283. α') Ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα α) ὅσα λήγουν εἰς - άνω, τὰ ρήματα θέλω, στήνω καὶ ἀπ' ὅσα λήγουν εἰς - αίνω τὸ (μετα)βαίνω καὶ ὀλισθαίνω.

Τῶν ρημάτων αὐτῶν ὁ ἀόριστος, αἱ σύνθετοι χρόνοι καὶ ἡ μεταχῆ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον ἢ ἀφωνόληκτον.

αὐξάνω, ηὔξη - σα, ηὔξι - θην, ηὔξη - μένος, θὰ αὔξι - σω, ἔχω αὔξη - θῆ
βλαστάνω, ἐβλάστη - σα, βλαστη - μένος, θὰ βλαστή - σω, ἔχω βλα -
στή - σει

χάνω, ἔχα - σα, χα - μένος; θὰ χά - σω, θὰ χα - θῶ, ἔχω χά - σει

φθάνω, ἐφθα - σα, θὰ φθά - σω, ἔχω φθά - σει, φθα - σμένος

λαμβάνω, ἔλα - βον, θὰ λά - βω, ἔχω λά - βει, ἐλή - φθην κλπ.

μανθάνω, ἔμα - θον, μαθη - μένος, ἔχω μά - θει, θὰ μά - θω

θέλω, ἠθέλη - σα, θὰ θελή - σω, ἔχω θελήσει

στήνω, ἔστη - σα, ἐστή - θην, στη - μένος, θὰ στή - σω

βαίνω, μετέ - βην κλπ.

β) Ὅσα λήγουν εἰς - ώνω, αὐτῶν ὁ ἀόριστος καὶ ἡ μεταχῆ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον: μισθώνω, ἐμισθώ - σα, ἐμισθώ - θην, μισθω - μένος,
(ὑπο)δουλώνω, ὑπεδούλω - σα, ὑπεδουλώ - θην, ὑποδουλώ - μένος.

γ) Ὅσα ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατακτικόν: μέλλω (= σκοπεύω), μέλει (= μὲ μέλει), ὀφείλω, τρέμω, ἠξέυρω κ. ἄ.

§ 284. β') 'Υγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα εἰς τὸν ἐνεστώτα, ἀόριστον καὶ τοὺς ἄλλους χρόνους εἶναι:

α) "Ὅσα λήγουν εἰς -λλω εἰς τὸν ἐνεστώτα, ἐνῶ τὸ ρηματικὸν θέμα ἔχει ἐν λ: ἀγγέλλω (ἄγγελος), ψάλλω (ψάλτης).

β) "Ὅσα λήγουν εἰς τὸν ἐνεστώτα εἰς -αίνω, -εῖνω, -εῖρω. Αὐτὰ εἰς τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος ἔχουν αἰ ἢ εἰ, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν ἔχουν α ἢ ε πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος, π.χ. φαίνομαι (θέμ. φαν - ὄς), ὑφαίνω, (θέμ. ὑφαν - τῆς), τείνω (θ. ἐκ - τεν - ῆς), σπείρω (θ. σπέρ - μα).

γ) "Ὅσα λήγουν εἰς -ίνω, -ίρω, -ύνω, -ύρω με μακρὸν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος δίχρονον, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα τὸ δίχρονον εἶναι βραχύ: κλίνω (θέμ. ἐπι - κλιν - ῆς), κρίνω (θέμ. εὐκριν - ῆς), οἰκτίρω (θέμ. οἰκτιρ - μός), πλύνω (θέμ. πλυν - τήριον), σύρω (θέμ. συρ - μός).

δ) Τὰ ρήματα μένω, (δια)νέμω, δέρω, φέρω, καὶ κάμνω (τὸ κάμνω ἔχει ρηματ. θέμα καμ-, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐσχηματίσθη ὁ ἐνεστώς με προσθήκην τοῦ ν: κάμνω καὶ κάνω).

Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀόριστου α' τῶν ὑγρολήκτων
καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων

§ 285. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος α' τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα με προσθήκην τῆς καταλήξεως -α (ὄχι - σα) καὶ ἀφοῦ ἐκταθῇ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος βραχὺ φωνῆεν α, ι, υ εἰς μακρὸν α, ι, υ καὶ τὸ ε εἰς εἰ, π.χ.

ἀγγέλλω	(θ. ἄγγελ - ος)	ἡγγεῖλα
(ἀνα)τέλλω	(θ. (ἀνα)τελ -)	ἀνέτειλα
θεομαίνω	(θ. θέρμαν - σις)	ἐθέρομανα
ὑφαίνω	(θ. ὑφαν - σις)	ὑφανα
σπείρω	(θ. σπέρ - μα, σπέρνω)	ἐσπειρα
κρίνω	(θ. εὐκριν - ῆς)	ἐκρίνα
οἰκτίρω	(θ. οἰκτιρ - μός)	ὠκτίρα
μένω	(θ. μεν -)	ἔμεινα
δέρω	(θ. δερ -)	ἔδειρα
στέλλω	(θ. στελ -)	ἔστειλα

σημαίνω	(θ. σήμαν - σις)	εσήματα
ξηραίνω	(θ. ξήραν - σις)	ἐξηράνα
τείνω	(θ. (ἐκ)τεν - ἤς)	ἔτεινα
ἐγείρω	(θ. ἔγερ - σις)	ἤγειρα
πλύνω	(θ. πλυν - τήριον)	ἔπλυνα
σύρω	(θ. συρ - μός)	ἔσυρα
(δια)νέμω	(θ. νεμ -)	(δι)ένειμα

Τὸ φέρω ἔχει ἀόριστον ἔφερα.

Σχηματισμός παθητικοῦ ἀόριστου καὶ τῆς μετοχῆς παθητικοῦ παρακειμένου

§ 286. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος ἀ' καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν ὑγρολόγητων καὶ ἐνρινολόγητων ρημάτων σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων - θην καὶ - μενος (ὁ χαρακτήρ ν τῶν ἐνρινολόγητων πρὸ τοῦ μ τῆς καταλήξεως - μένος εἰς ἄλλα ρήματα ἀφομοιοῦται καὶ γίνεται μ, εἰς ἄλλα γίνεται σ), π.χ.

ἀγγέλλομαι	ἠγγέλθην	(παρ)ἠγγελέμενος
ὑγαίνομαι	ὑγάνθην	ὑφασμένος
σημαίνομαι	ἐσημάνθην	σεσημασμένος
ξηραίνομαι	ἐξηράνθην	(ἀπ)εξηραμμένος
θεομαίνομαι	ἐθεομάνθην	θεομασμένος
φέρομαι	ἐφέρθην	φερμένος
σύρωμαι	ἐσύρθην	συρμένος

§ 287. Ὅσα ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα ρήματα ἔχουν ρηματικὸν θέμα μονοσύλλαβον μὲ φωνῆν ε πρὸ τοῦ χαρακτήρος, σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον ἀ' ἢ β' καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου μὲ φωνῆν α πρὸ τοῦ χαρακτήρος.

δέρομαι	(θ. δερ -)	ἐδάρο-θην ἢ ἐδάρο-ην	δαρμένος
σπείρομαι	(θ. σπερ -)	ἐσπάρ - θην ἢ ἐσπάρ - ἡν	σπαρμένος
στέλλομαι	(θ. στελ -)	ἐστάλ - ἡν	(ἀπ)εσταλμένος
φθείρομαι	(θ. φθερ -)	ἐφθάο - ἡν	(δι)εφθαομένος

§ 288. Τὰ ρήματα κλίνω, κρίνω καὶ τείνω σχηματίζουν τὸν

παθητικὸν ἄοριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, ἀφοῦ ἀποβληθῆ ὁ χαρακτήρ ν.

κλίνομαι	(θ. κλιν -)	ἐκλίθην	κεκλιμένος (κεκλιμένον ἐπίπεδον)
κρίνομαι	(θ. κριν -)	ἐκρίθην	(δια)κεκριμένος
πλύνομαι	(θ. πλυν -)	ἐπλύθην	πλυμένος χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν
τείνω	(θ. τεν -)	ἐτάθην	τεταμένος

§ 289. Μὲ τὸ φωνηεντόληκτον θέμα σχηματίζουσι τοὺς ἀνωτέρω τύπους τὰ ρήματα προσβάλλω καὶ διανέμω :

(προσ)βάλλομαι	(προσ)εβλή - θην	(προσ)βεβλη-μένος
διανέμω	διενεμή - θην	διανεμη - μένος

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλώσσῃ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζεται συνήθως χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. παραγγελμένος, ξεραμμένος, πλυμένος, σταμμένος, σπαρμένος.

Σημείωσις. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν τύπων δὲν κουράζει τοὺς μαθητάς, διότι οἱ τύποι αὗτοι εἶναι ζωντανὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης καὶ εἰς καθημερινὴν χρῆσιν.

Συνηρημένα ρήματα

§ 290. "Ὅτε τὰ ζῶα ὠμίλουσι, τὰ πρόβατα παρεπονοῦντο πρὸς τὸν κύριόν των καὶ τοῦ ἔλεγον: « Παραπονούμεθα ἐναντίον σου, διότι, ἐνῶ ὠφελεῖσαι ἀπὸ τὸ γάλα μας, τὰ μαλλιά μας, τὰ ὅποια πωλεῖς, σὺ μᾶς παραμελεῖς καὶ ἀδιαφορεῖς τελείως δι' ἡμᾶς· τοῦναντίον δὲ περιποιεῖσαι τὸν σκύλον καὶ φροντίζεις νὰ μὴ πεινάσῃ ποτέ, ἐνῶ δὲν προσδοκᾷς ἀπ' αὐτὸν κανὲν κέρδος ». Ὁ σκύλος, ὁ ὅποιος ἐκάθητο πλησίον τοῦ κυρίου του καὶ ἤκουσε τὰ παράπονα αὐτῶν, ἐγένετο καὶ εἶπε: « Ἀνόητα πρόβατα, δὲν δικαιουσθε νὰ παραπονῆσθε· ἐγὼ δὲν κοιμοῦμαι καθόλου καὶ ἀγρυπνῶ ὅλην τὴν νύκτα κινούμενος γύρω ἀπὸ τὴν στάνην, διὰ νὰ σᾶς προφυλάξω ἀπὸ τὰ θηρία, τὰ ὅποια εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς ἐπιτεθοῦν, ἐνῶ σεῖς θὰ κοιμᾶσθε. Ἄν ἐγὼ ἤρνούμην νὰ παρίσταμαι εἰς κάθε κίνδυνον, πολλὰ ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ εἴχετε ζῆσει· ἐγὼ δηλ. ζῶ διὰ σᾶς. Μολονότι δὲ διαιτῶμαι λιτότατα μὲ τεμάχια ψωμοῦ, οὐδέποτε παρεπονέθην καὶ ποτὲ δὲν ἠναντιώθην εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου μας. Δὲν διανοήθην ποτὲ νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸ ἔργον μου αὐτό, διότι ἀγαπῶ τὸν κύριόν

μου και **ἐκτιμῶ** τοὺς κόπους και τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους **ἐκτίθεται** αὐτός ».

§ 291. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, προσδοκῶ, διαιτῶμαι, πωλῶ, ὀμιλῶ, παραμελῶ, δικαιουμαι κ.ἄ., τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα εἰς - **ῶ** περισπώμενον, εἰς δὲ τὸν ἐνεστῶτα τῆς μέσης φωνῆς εἰς - **ῶμαι** ἢ - **οῦμαι**. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα**.

§ 292. Τὰ συνηρημένα ρήματα εἶναι φωνηεντόληκτα ρήματα και ἀρχικῶς εἶχον εἰς τὸν ἐνεστῶτα και παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς και μέσης φωνῆς χαρακτηῖρα **α** ἢ **ε** ἢ **ο**, ὁ ὁποῖος συνηρέθη με τὰς καταλήξεις. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρεῖς τάξεις:

α) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς εἶχον χαρακτηῖρα **α** : ἀγαπῶ (ἀγαπάω), νικῶ (νικάω).

β) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτηῖρα **ε** : κινῶ (κινέω), θεωρῶ (θεωρέω).

γ) Τὰ συνηρημένα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτηῖρα **ο** : βεβαιῶ (βεβαιῶω) ἀξιῶ (ἀξιῶω).

Τὰ περισσότερα ρήματα τῆς τρίτης κατηγορίας εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπαντοῦν ὡς ἐνρινόληκτα εἰς - **ώνω** : διατυπώνω, συμμορφώνω, φανερόνω κλπ. Πολὺ ὀλίγα ἀπαντοῦν ὡς συνηρημένα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνηθέστερα εἶναι τὸ ἀξιῶ, βεβαιῶ, δηλῶ, δικαιουμαι, ἐπικυροῦμαι (ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς).



Κλίσις συνηρημένου εις - ὦ (- ἄω) εις τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν.
§ 293. Ἐνεστώτῳ φωνῇ

	Ἐνεστώτῳ					
	Ἐπιφώνημα ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	Ἐπιφώνημα ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	Προστακτικὴ ἐπίφασ ἢ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἢ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	Ἐντικτικὴ εἶθε ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ	Ἄτακτικὴ φ. ἐπίφασ	Μετοχή ἐπίφασ ἐπίφασ
Παρατατικὸς	ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	ἐπίφασ ἢ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἢ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ ἐπίφασ	» ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ » ἐπίφασ		

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α' διαρκῆς : θὰ ἐπίφασ. Μέλλων β' : θὰ ἐπίφασ.
Ἄδοκτος α' : ἐπίφασ. (Προστ. : ἐπίφασ. Ἄτακ. : ἐπίφασ.
Μετοχή : ἐπίφασ - ἐπίφασα - ἐπίφασαν).
Παρακείμενος : ἐπίφασ. Ἄτακτικὴ φ. : ἐπίφασ.
Τελελ. μέλλων : θὰ ἐπίφασ ἐπίφασ.
Δυναμικὴ : θὰ ἐπίφασ ἐπίφασ.

§ 294. Μ έ σ η φ ω ν ή

'Οριστική	'Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	'Απαρέμφ.	Μετοχή
νικῶμαι νικάσαι νικάται νικώμεθα νικάσθε νικῶνται	νικῶμαι νικάσαι νικάται νικώμεθα νικάσθε νικῶνται	— νά νικάσαι ἄς νικάται — νά νικάσθε ἄς νικῶνται	εἶθε νά νικῶμαι » νά νικάσαι » νά νικάται » νά νικώμεθα » νά νικάσθε » νά νικῶνται	νικάσαι	νικώμενος νικωμένη νικώμενον
ἐνικῶμην ἐνικάσο ἐνικάτο ἐνικώμεθα ἐνικάσθε ἐνικῶντο	Οἱ ἄλλοι χρόνοι				
<p>Μέλλων α' : θά νικῶμαι. Μέλλων β' : θά νικηθῶ. 'Αόριστος α' : ἐνικηθήν (Προστ : νικήσου, ἄς νικήῃ) 'Απαρ. νικήθῃ. Μετοχή : νικήθεις - νικήθεισα - νική- θέν). Παρακ. : ἔχω νικήθῃ ἤ εἶμαι νικημένος. Υπερσ. εἶχον νικήθῃ ἤ ἤμην νικημένος. Τετέλ. μέλλων : θά ἔχω νικήθῃ ἤ θά εἶμαι νικημένος. Δυνητική : θά ἐνικώμην, θά εἶχον νικήθῃ.</p>					

Κατὰ τὸ νικῶ - νικῶμαι κλίνονται τὰ ἀγαπῶ - ὦμαι, τιμῶ - ὦμαι καὶ τὰ ἀμυλάωμαι, διατι-
πῶμαι, καθὼς καὶ τὰ ἐρηνῶ, καθιστῶ, μελετῶ, προσδοκῶ.

Τὸ ζῶ κλίνεται **ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν.** Παρακτ. **ἐζων, ἐζης, ἐξη, ἐζῶμεν, ἐζῆτε,**
ἐζων, διότι ἀρχικῶς ὁ χαρρακτῆρ ἦτο η (ζήω) καὶ ὄχι σ.

Κλίσις συνληρημένου ρήματος εἰς - ὦ (- έω) εἰς τόν ένεσταῶτα καί παρατατικόν

§ 295. Ἐνεργητικῆ φωνῆ

	Ῥοιτικῆ	Ῥποτακτικῆ	Προστακτικῆ	Εὐκτικῆ	Ἄταθέμφ.	Μετοχή
Ἐνεσταῶς	κινῶ κινεῖς κινεῖ κινουῖμεν κινεῖτε κινούσθ	κινῶ κινῆς κινῆ κινουῖμεν ἢ κινῶμεν κινεῖτε ἢ κινῆτε κινούσθ	— κίνοι ἢ νά κινῆς ἄς κινῆ — κινεῖτε ἢ νά κινῆτε ἄς κινούσθ	εἶθε νά κινῶ » νά κινῆς » νά κινῆς » νά κινουῖμεν » νά κινεῖτε » νά κινούσθ	κινῶν	κινῶν κινούσα κινούσθ
Παρατατικός	ἐκίνουον ἐκίνεις ἐκίνοι ἐκινουῖμεν ἐκινεῖτε ἐκίνουσθ					

Οἱ ἄλλοι χόνοι

Μέλλων α' : θά κινῶ. Μέλλων β' : θά κινήσω.
 Ἄδοιστος α' : ἐκίνοσα (Προστ. : κίνησε Ἄταθ. : κινήσει. Μετοχή : κινήσας - κινήσασα - κινήσαν). Πα-
 γακ : ἔχω κινήσει. Ὑπεσθ. : εἶχον κινήσει. Τετε-
 λεσθ. μέλλων : θά ἔχω κινήσει.
 Δυνητικῆ : θά ἐκίνουον ἔλπ., θά εἶχον κινήσει.

§ 296. Μέση φωνή

Ἑρωτική	ὑποτακτική	προστακτική	εὐκτική	ἀπαρέμφ.	μετοχή
κινῶμαι κινῶσαι κινεῖται κινούμεθα κινεῖσθε κινούνται	κινῶμαι ἢ κινῶμαι κινῶσαι ἢ κινῶσαι κινεῖται ἢ κινῆται κινούμεθα ἢ κινώμεθα κινεῖσθε ἢ κινῆσθε κινούνται ἢ κινῶνται	— νά κινῆσαι ἄς κινῆται κινεῖσθε ἢ νά κινῶνται ἢ ἄς κινῶνται	εἶθε νά κινῶμαι » νά κινῆσαι » νά κινῆται » νά κινούμεθα » νά κινῆσθε » νά κινῶνται	κινεῖσθαι 	κινούμενος κινουμένη κινούμενον
ἐκινούμην ἐκινῶσα ἐκινεῖτο ἐκινούμεθα ἐκινεῖσθε ἐκινούντο					

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α' : θά κινῶμαι. **Μέλλων β'** : θά κινήθῶ.
Ἀόριστος α' : ἐκινήθην (**Προστ.** κινήσον, ἄς κινή-
 θῆ). **Μετοχή** : κινήεις - κινήεσσα - κινήεις. **Ἀπαρ.** :
 κινήθη. **Παρακείμε.** ἔχω κινήθῃ ἢ εἶμαι κινήμενος.
ὑπερσ. : εἶχον κινήθῃ ἢ ἤμην κινήμενος. **τετελ.**
μέλ. : θά ἔχω κινήθῃ ἢ θά εἶμαι κινήμενος.
δυνητική : θά ἐκινούμην κλπ., θά εἶχον κινήθῃ κλπ.

Κατὰ τὸ κινῶ - κινῶμαι κλίνονται τὰ βοηθῶ, ἀμελῶ, ἐξήρῶ, ἐπιθυμῶ, ἐπινοῶ, ἐπαίνῶ, ζητῶ, εὐχαριστῶ, κατοικῶ, προσπαθῶ, πωλῶ, ὑμνῶ, χορηγῶ, ὠφελῶ, ἀγνοῦμαι, διανοῦμαι, μιμοῦμαι, παρα-
 κινῶμαι, περιποιῶμαι κ. ἄ.

Τὰ ρήματα πλέ - ω, δέ - ομαι, καί - ω, κλαί - ω μεῖ μονοσύλλαβον θέμα κλίνονται
 κατὰ τὰ βαρύτερα φωνηγενητόληγχα, πλέω πλέεις πλέει κλπ.

§ 298. Μέση φωνή

Ῥοριστικὴ	Ῥποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Εὐκτικὴ	Ῥπαρέμφ.	Μετοχὴ
δικαιοῦμαι δικαιοῦσαι δικαιοῦται δικαιούμεθα δικαιοῦσθε δικαιοῦνται	δικαιοῦμαι δικαιοῦσαι δικαιοῦται δικαιούμεθα δικαιοῦσθε δικαιοῦνται	— νά δικαιοῦσαι ἄς δικαιοῦται — νά δικαιοῦσθε ἄς δικαιοῦνται...	εἶθε νά δικαιοῦμαι » νά δικαιοῦσαι » νά δικαιοῦται » νά δικαιούμεθα » νά δικαιοῦσθε » νά δικαιοῦνται	τηροῦσθαι	δικαιούμενος δικαιουμένη δικαιούμενον
ἐδικαιοῦμην ἐδικαιοῦσο ἐδικαιοῦτο ἐδικαιούμεθα ἐδικαιοῦσθε ἐδικαιοῦντο	ἐδικαιοῦμην ἐδικαιοῦσο ἐδικαιοῦτο ἐδικαιούμεθα ἐδικαιοῦσθε ἐδικαιοῦντο				

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α' : θά δικαιοῦμαι. **Μέλλων β'** : θά δικαιοῦσθε. **Ἀόριστος** : ἐδικαιοῦσθαι. (**Προστ.** : δικαιοῦσθε, ἄς δικαιοῦσθαι. **Ἀπαρ.** δικαιοῦσθε. **Μετοχὴ** : δικαιοῦσθε. **ἄς** - δικαιοῦσθε - δικαιοῦσθαι. **Παρακ.** ἔγω δικαιοῦμαι - εἶμαι δικαιομένος. **Ῥπερσ.** ἔχων δικαιοῦσθαι - ἔχων δικαιομένος. **Τετέλ.** μέλλων : θά ἔγω δικαιοῦσθαι - θά εἶμαι δικαιομένος. **Ἀννητικὴ** : θά ἐδικαιοῦμαι κλπ., θά ἔχων δικαιοῦσθαι

§ 299. Κατά τὸ βεβαιῶ - δικαιοῦμαι κλίνονται τὰ ἀξιῶ, δηλῶ, ἐκπληρῶ, ἐναντιοῦμαι, καρποῦμαι, ὑποχρεοῦμαι, μισθῶ - μισθοῦμαι. Οἱ συνηρημένοι τύποι τῆς κατηγορίας ταύτης χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀρχῶν. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ συνηρημένα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀποφεύγονται, διότι τὰ περισσότερα ἀντικατεστάθησαν μὲ βαρύτονα εἰς - ὠνω.

§ 300. Πα ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Α'. Εἰς τὴν ἐνεργ. φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται ὅπως τὸ νικῶ (= νικῶ) :

α) Εἰς τὸν ἐνεστώτα γ' ἐνικ. νικάει, α' πληθ. νικάμε καὶ νικοῦμε, γ' πληθ. νικᾶν, νικοῦν, νικᾶνε καὶ νικοῦνε.

β) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - οὔσα συνήθως χωρὶς αὔξησιν : νικοῦσα νικοῦσες, νικοῦσε, νικούσαμε νικούσατε, νικούσαν.

γ) Ὁ μετοχικός τύπος : νικῶντας.

δ) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. νίκησαν - νικῆσαν - νικήσανε.

Β'. Εἰς τὴν μέσην φωνὴν α) ἐνεστώς : νικίμαι - ἀγαπιέμαι - ἀγαπιόμαι, ἀγαπιέσαι, ἀγαπιέται, ἀγαπιόμεθα - ἀγαπιόμαστε - ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιέσθε - ἀγαπιέστε - ἀγαπιένται - ἀγαπιόνται - ἀγαπιώνται.

β) Ὁ παρατατικός : ἀγαπιόμουν, ἀγαπιόσουν, ἀγαπιόταν, ἀγαπιόμασταν, ἀγαπιόσασταν, ἀγαπιόνταν.

γ) Εἰς τὸν ἀόριστον συνήθως οἱ τύποι εἶναι χωρὶς αὔξησιν μὲ κατάληξιν - θηκα : νικήθηκα.

§ 301. Α'. Εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ τὸ κινῶ (= κινῶ) :

α) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - οὔσα συνήθως χωρὶς αὔξησιν : κινῶσα, κινῶσες, κινῶσε, κινούσαμε, κινούσατε, κινῶσαν καὶ ἐκινῶσαν κλπ.

β) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. κίνησαν - κινήσαν - κινήσανε.

γ) Ὁ μετοχή : κινῶντας.

Β'. Εἰς τὴν μέσην φωνὴν α) ὁ παρατατ. ἀπαντᾷ καὶ χωρὶς αὔξησιν : ἐθεωροῦμαι - θεωροῦμαι, κλπ. πληθ. θεωρούμασταν, θεωρούσασταν, θεωροῦνταν, β) ὁ ἀόρ. καὶ χωρὶς αὔξησιν : κινήθηκα (-θηκα).

§ 302. Τοῦ ρήματος κοιμῶμαι ἀπαντοῦν καὶ οἱ τύποι κοιμοῦμαι - κοιμᾶμαι, κοιμᾶσαι, κοιμάται, κοιμούμεθα, κοιμάσθε - κοιμάστε, κοιμῶνται.

Παρατατικός : ἐκοιμούμην - ἐκοιμόσουν, ἐκοιμᾶσο - (ἐ)κοιμόσουν, ἐκοιμᾶτο - κοιμόιαν, ἐκοιμούμεθα - κοιμούμασταν - κοιμόμασταν, ἐκοιμᾶσθε - κοιμόσασταν, ἐκοιμῶντο - (ἐ)κοιμόνταν. Ὅπως τὸ κοιμοῦμαι κλίνονται καὶ τὰ: λυποῦμαι - λυπᾶμαι, φοβοῦμαι - φοβᾶμαι, θυμοῦμαι - θυμᾶμαι.

Σχηματισμός τῶν ἄλλων χρόνων τῆς ἐνεργητικῆς
καὶ μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς τῶν συνηρημένων ρημάτων

§ 303. Ὁ ἀόριστος α', ἐνεργητικός, μέσος ἢ παθητικός, καθὼς καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται μὲ τὰς κατάληξεις - σα, - θην, - μένος, ἀφοῦ ἐκταθῇ ὁ χαρακτήρ τοῦ ρηματικοῦ θέματος εἰς μακρόν, ἦτοι :

τὸ α γίνεται η : τιμῶ (θ. τιμα -) ἐτίμη - σα, ἐτιμή - θην, τιμη - μένος.
τὸ ε γίνεται η : ὠφελῶ (θ. ὠφελε -), ὠφέλη - σα, ὠφελή - θην, ὠφελη - μένος.

τὸ ο γίνεται ω : δηλῶ (θ. δηλο -), ἐδήλω - σα, ἐδηλώ - θην, δεδηλω - μένος.

§ 304. Πολλὰ συνηρημένα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον α', ἐνεργητικὸν καὶ παθητικόν, καθὼς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, χωρὶς νὰ ἐκταθῇ ὁ χαρακτήρ α, ε, ο εἰς μακρόν, εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου λαμβάνουν κατάληξιν - σθην καὶ - σμένος. Τὰ ρήματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς:

γελῶ	(θ. γελα -),	ἐγέλασα,	ἐγέλα - σθην,	γελα - σμένος
διψῶ	(θ. διψα -),	ἐδίψασα,	—	διψα - σμένος
κερῶ	(θ. κερα -),	ἐκέρασα,	ἐκερά - σθην,	κερα - σμένος
κρεμῶ	(θ. κρεμα -),	ἐκρέμασα,	ἐκρεμά - σθην,	κρεμα - σμένος
πεινῶ	(θ. πεινα -),	ἐπέίνασα,	—	πεινα - σμένος
ἀποσπῶ	(θ. ἀποσπα -)	ἀπέσπασα,	ἀπεσπά - σθην,	ἀπεσπα - σμένος
καταχοῶμαι	(θ. καταχρα -),	—	κατεχρά - σθην,	—
καταρῶμαι	(θ. καταρα -),	κατηρά - σθην,	κατηρα - μένος (χωρὶς σ)	
ἀρκῶ	(θ. ἀρκε -),	ἤρκεσα,	ἤρκέ - σθην	
ἠμπορῶ καὶ μπορῶ,		ἠμπόρεσα καὶ μπόρεσα		
πονῶ,		ἐπόνεσα		
ἐκτελῶ,		ἐξετέλεσα,	ἐξετελέ - σθη,	τετελε - σμένος
φορῶ,		ἐφόρεσα,	ἐφορέ - θη (χωρὶς σ)	

§ 305. Πολλά φωνηεντόληκτα βαρύτερα ρήματα σχηματίζουν τὸν μέσον ἢ παθητικὸν ἄοριστον εἰς - **σθην** καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς - **σμένος**, π.χ. *λούομαι* - *ἐλούσθην* - *λουσμένος*, *ἀκούω* - *ἠκούσθην* - *ἀκουσμένος*.

Ὁμοίως πολλά ρήματα, τὰ ὅποια εἰς τὸν ἐνεστώτα ἔχουν θέμα συμφωνόληκτον, σχηματίζουν τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τύπους ἀπὸ φωνηεντόληκτον θέμα μὲ χαρακτηριστὰ **α**, **ε**, **ο**: *στίνω* - *ἐστήθην* - *στη* - *μένος*, *σβήνω* - *ἐσβή* - *σθη* - *σβη* - *σμένος*.

Ρήματα εἰς - **μαι**

§ 306. Εἰς τὸ κείμενον τῆς § 290 ὑπάρχουν τὰ ρήματα **κάθημαι** - **παρίσταμαι** (ἀπλοῦν **ἴσταμαι**) **ἐπιτίθεμαι** (ἀπλοῦν **τίθεμαι**)· αὐτὰ καὶ μερικὰ ἄλλα ἔχουν κατάληξιν εἰς τὸ **α'** πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος - **μαι** ἀντὶ - **ομαι** μὲ **α**, **ε**, **η** ἢ **ει** πρὸ τοῦ - **μαι**. Τὰ συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι:

α) μὲ **α** πρὸ τοῦ - **μαι**: *δύναμαι*, *ἴσταμαι*, *ἵπταμαι*, β) μὲ **ε** πρὸ τοῦ - **μαι**: *τίθεμαι*, γ) μὲ **η** πρὸ τοῦ - **μαι**: *κάθημαι* καὶ δ) μὲ **ει** πρὸ τοῦ - **μαι**: *κεῖμαι*.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχ. Ἑλλ. γλῶσσαν ὑπῆρχον καὶ τύποι εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν λήγοντες εἰς - **μι**: *ἴσθμι* = *στίνω*, *τίθμι* = *θέτω*, *δίδωμι*, *δείκνυμι* καὶ εἰς τὴν μέσην λήγοντες εἰς - **μαι**: *ἴσταμαι*, *τίθεμαι*, *δίδωμαι*, *δείκνυμαι*.

→

§ 307. Κλίσεις τῶν εἰς -μαι ρημάτων

Ὅριστική	Ὑποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται	ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται	— νά ἴστασαι ἄς ἴσταται — νά ἴστασθε ἄς ἴστανται	εἶθε νά ἴσταμαι » νά ἴστασαι » νά ἴσταται » νά ἰστάμεθα » νά ἴστασθε » νά ἴστανται	ἴστασθαι	ἰστάμενος ἰσταμένη ἰστάμενον

Παρατατικός: ἰστάμην, ἴστασο, ἴστατο, ἰστάμεθα, ἴστασθε, ἴσταντο.

Ὅριστική	Ὑποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται	τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται	— νά τίθεσαι ἄς τίθεται — νά τίθεσθε ἄς τίθενται	εἶθε νά τίθεμαι » νά τίθεσαι » νά τίθεται » νά τιθέμεθα » νά τίθεσθε » νά τίθενται	τίθεσθαι	τιθέμενος τιθεμένη τιθέμενον

Παρατατικός: ἐτίθεμην, ἐτίθεσο, ἐτίθετο, ἐτιθέμεθα, ἐτίθεσθε, ἐτίθεντο.

Ῥοιστική	Ῥποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ῥ απαείμφ.	Μετοχή
Ῥνάστωσ κἀθημαι κἀθησαι κἀθηται κἀθημεθα κἀθησθε κἀθηρται	κἀθημαι κἀθησαι κἀθηται κἀθημεθα κἀθησθε κἀθηρται	— κἀθηρσαι κἀθηρται — κἀθησθε κἀθηρται	εἶθε κἀ κἀθημαι » κἀ κἀθηρσαι » κἀ κἀθηρται » κἀ κἀθημεθα » κἀ κἀθησθε » κἀ κἀθηρται	κἀθησθαι	κἀθηόμενος κἀθημένη κἀθηόμενον

Παρατακτικός : ἐκἀθημην, ἐκἀθησο, ἐκἀθητο, ἐκἀθηθητο, ἐκἀθημεθα, ἐκἀθησθε, ἐκἀθηρται.

Ῥνάστωσ κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείρται	κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείρται	— κείσσαι κείται — κείσθε κείρται	εἶθε κἀ κείμαι » κἀ κείσαι » κἀ κείται » κἀ κείμεθα » κἀ κείσθε » κἀ κείρται	κείσθαι	κείμενος κείμένη κείμενον
---	--	--	---	---------	---------------------------------

Παρατακτικός : ἐκείμην, ἐκείσο, ἐκείτο, ἐκείθητο, ἐκείσε, ἐκείρται.

§ 308. α) Κατά τὸ ἴσταμαι κλίνονται καὶ τὰ σύνθετα ἀνίσταμαι, ἀνθίσταμαι, προϊίσταμαι β) κατὰ τὸ τίθεμαι τὰ ἐκτίθεμαι, ἐπιτίθεμαι, προστίθεμαι, μετατίθεμαι κ.ἄ. γ) κατὰ τὸ κάθημαι τὰ παρακάθημαι, ἐπικάθημαι κ.ἄ. δ) κατὰ τὸ κεῖμαι τὰ κατάκειμαι, ὑπόκειμαι, σύγκειμαι κ.ἄ

§ 309. α) Ὁ ἀόριστος β' τοῦ ἴσταμαι εἶναι ἔστην, συνήθως σύνθετος : ἀνέστην, παρέστην, ὁ ὅποιος κλίνεται ὅπως ὁ μέσος ἀόριστος β' : παρέστην, παρέστης, παρέστη κλπ. Ὑποτακτ. παραστώ, παραστής, παραστή κλπ. Ἀπαρεμφ. παραστή. Μετοχῆ: παραστάς, παραστιάσα, παραστιάς, κατὰ τὸ πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

β) Ὁ ἀόριστος τοῦ τίθεμαι εἶναι ἐτέθην καὶ κλίνεται κατὰ τὸ ἐλλόθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τεθειμένος (ἐκτεθειμένος κλπ.)

Ἄποθετικά ῥήματα

§ 310. Πολλὰ ῥήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν μέσην φωνὴν καὶ δὲν ἔχουν ἐνεργητικὴν τὰ ῥήματα αὐτὰ λέγονται ἀποθετικά: ἀγωνίζομαι, ἀσπάζομαι, αἰσθάνομαι, ἀσχολοῦμαι, γίνομαι, δέχομαι, διανοοῦμαι, ἐγγυῶμαι, ἐμπορεύομαι, ἐντροπέομαι, ἐργάζομαι, ἐρχομαι, εὖχομαι, ἰσχυρίζομαι, μάχομαι, μεταχειρίζομαι, ὀνειρεῖομαι, ὀσφραίνομαι, περιποιῶμαι, πορεύομαι, σκέπτομαι, χρειάζομαι κ.ἄ.

Ἄνώμαλα ῥήματα

§ 311. Ὅσα ῥήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα χωρὶς ἰδιαιτέραν μεταβολὴν αὐτοῦ καὶ κλίνονται κανονικά, λέγονται ὀμαλὰ ῥήματα, π.χ. παιδεύω - ἐπαίδευσα ἐπαυδέθην, δῶκω - ἐδίωξα - ἐδίωχθην, τιμῶ (θ. τιμα -) - ἐτίμησα - ἐτιμήθην, φυλάττω (θ. φυλακ -) - ἐφύλαξα - ἐφυλάχθην. Ὅσα ῥήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα ἀπὸ θέμα διάφορον ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀόριστου καὶ εἰς τὴν κλίσειν παρουσιάζουν κάποιαν ἰδιορρυθμίαν, λέγονται ἄνώμαλα, π.χ. μαθάνω - ω - ἔμαθον, βλαστάνω - ω - ἐβλάστησα, γηράσκω - ἐγήρασα κ.ἄ.

Σημείωσις. Εἰς τὸν κατωτέρω κατάλογον τῶν ἀνωμάτων ρημάτων ἀναγράφονται ὁ ἐνεστώσ, ὁ ἐνεργητικὸς καὶ μέσος ἢ παθητικὸς ἀόριστος μὲ τὰ ἀπαρέμφατά των καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου. Ὅταν οἱ τύποι αὐτοὶ εἶναι γνωστοί, εὐκόλως σχηματίζονται καὶ οἱ τύποι τῶν ἄλλων χρόνων.

Κατάλογος ἀνωμάτων ρημάτων

- § 312. ἄγω - (παράγω, συνάγω) - ἤγαγον (συνάγω), ἀγάγει (ἔχω παραγάγει) - ἄγομαι, ἤχθην, (συν)ηγμένος.
- ἀκροῶμαι - ἤκροάσθην - ἀκροασθῆ.
- ἁμαρτάνω - ἤμαρτον καὶ ἡμάρτησα, ἁμαρτήσῃ (θ. ἐνεστ. ἁμαρταν- ἄορ. ἁμαρτ-).
- ἀναγιγνώσκω - ἀνέγνωσα, ἀναγνώσει - ἀναγιγνώσκομαι, ἀνεγνώσθην, ἀναγνωσθῆ (θ. γινωσκ- καὶ γνω-).
- ἀναρρωνύω - ἀνέρωσα, ἀναρωσέει (θ. ἀναρρωνυ-, ἀναρρω-).
- ἀποθνήσκω - ἀπέθανον, ἀποθάνει (θ. θνησκ- καὶ θαν-).
- ἀποσπῶ - ἀπέσπασα, ἀποσπᾶσει - ἀποσπῶμαι, ἀπεσπᾶσθην, ἀποσπασθῆ, ἀπεσπασμένος (θ. ἀποσπα- σχηματίζει μέσον ἄορ. καὶ μετοχὴν παθητ. παρακειμένου μὲ κατάληξιν -σθην- σμένος)
- ἀρέσκω - ἤρεσα, ἀρέσει (θ. ἀρεσκ-, ἀρε-).
- ἄρκω - ἤρκεσα, ἀρκέσει - ἀρκοῦμαι, ἤρκεσθην, ἀρκεσθῆ (θ. ἄρκε-, ὁ ἀόριστ. μέσος μὲ κατάληξιν -σθην).
- αὐξάνω - ἠΐξησα, αὐξήσει - αὐξάνομαι, ἠΐξθην, αὐξηθῆ, ἠΐξημένος (θ. αὐξων- καὶ αὐξε-).
- ἀφῆνω - ἀφήσα, ἀφήσει - ἀφήνομαι, ἀφέθην, ἀφεθῆ, ἀφημένος (θ. ἀφην- καὶ ἀφε-).
- βαίνω - (παρ- βαίνω) (παρ) ἔβην, (παρ)αβῆ (θ. βαίν- καὶ βα-, βη-).
- βάλλω - (προσ-μετα-κατα-) ἔβαλον, βάλει - βάλλομαι, ἐβλήθην (κατα)βεβλημένος (θ. βαλλ-, βαλ-, βλη-).
- βλέπω - εἶδον (ὑπ. ἴδω - ἴδω), ἴδει - ἴδει (θ. βλέπ-, εἶδ-, ἴδ-).
- βλαστάνω - ἐβλάστησα, βλαστήσει - βεβλαστημένος (θ. βλασταν-, βλαστε-).
- γηράσκω - ἐγήρασα, γηράσει, γηρασμένος (θ. γηρασκ-, γηρα-).
- γίνομαι - ἔγινα, γίνει ἀπαντοῦν ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐγενόμην οἱ τύποι ἐγένετο, ἐγένοντο, γένοιτο = εἶθε νὰ γίνῃ, γενόμενος - η - ον καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀπαρέμφατον εἰς τὴν φράσιν «τὶ μέλλει γενέσθαι» (θ. γεν-, γιν-).

- δαγκάνω** - ἐδάγκασα, δαγκάσει - δαγκάνομαι, ἐδαγκάσθην, δαγκασθῆ, δαγκασμένος (θ. δαγκαν-, δαγκα -).
- δεικνύω** - ἔδειξα, δείξει - δεικνύομαι, ἐδείχθην, δειχθῆ (ἀπο)δεδειγμένος (θ. δεικνυ-, δεικ -).
- δέομαι** - ἐδείθην, δεθῆ (θ. δε - καὶ δεε -).
- δέρω** - ἔδειρα, δέρι - δέρομαι, ἐδάρην, δαρῆ, δαρμένος (θ. δερ-, δαρ-).
- διανέμω** - διένειμα, διανείμει - διανέμομαι, διενεμήθην, διανεμηθῆ, διανεμημένος (θ. διανειμ - , διανειμ - , διανειμε -).
- διαρρηγνύω** - διέροηξα, διαροήξει - διαρρηγνύομαι, διεροήχθην - διεροράγην, διαροηχθῆ - διαροαγῆ, διεροηγμένος (θ. διαρρηγνυ - , διαρρηγ - , διαρραγ -).
- δίδω** - ἔδωκα, δώσει - δίδομαι, ἐδόθην, δοθῆ, - δοσμένος (θ. διδ-, δω - , δο - , δωκ -).
- δύναμαι** - ἠδυνήθην, δυνηθῆ, (θ. δυνα - , δυνη -).
- ἐγείρω** - ἤγειρα, ἐγείρει - ἐγείρομαι, ἠγέροθην, ἐγεροθῆ (θ. ἐγειρ-, ἐγερ -).
- ἐκπλήσσω** - ἐξέπληξα, ἐκπλήξει - ἐκπλήσομαι, ἐξεπλάγην, ἐκπλαγῆ, ἐκπεπληγμένος (θ. ἐκπλησσ - , ἐκπλαγ -).
- ἐκτελῶ** - ἐξετέλεσα, ἐκτελέσει - ἐκτελοῦμαι, ἐξετελέσθην, ἐκτελεσθῆ, τετελεσμένος (μέλλων) (θ. τελε-, ὁ μέσος ἀόριστ. καὶ ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου μὲ καταλήξεις - σθην, - σμένος).
- ἔρχομαι** - ἤλθον, ἔλθει (θ. ἐρχ. ἐλθ -).
- εὐρίσκω** - εὔρον, εὔρει - εὐρίσκομαι, εὔρέθην, εὔρεθῆ, εὔρημένος (θ. εὔρισκ - , εὔρε -).
- εὔχομαι** - ἠέχηθην, εὔχηθῆ (θ. εὔχ-, εὔχε-).
- ἔχω** - εἶχον, (κατ)έσχον, (κατά)σχει, (κατ)έχομαι, (κατ)εσχέθην, (κατ)εσχημένος, (κατα)σχεθῆ (θ. ἔχ-, σχ-, σχε-).
- ζευγνύω** - ἔζευξα, ζεύξει - ζευγνύομαι, ἐζεύχθην, ζευχθῆ, (δι)εζευγμένος (θ. ζευγνυ-, ζευγ -).
- θέλω** - ἠθέλησα, θελήσει (θ. θελ-, θελε -).
- θέτω** - ἔθεσα, θέσει - θέτομαι ἢ τίθεμαι, ἐτέθην, τεθῆ (ἐκ)τεθειμένος (θ. θετ-, τε-, τιθε-).
- θραύω** - ἔθραυσα, θραύσει - θραύομαι, ἐθραύσθην, θραυσθῆ, θραυσμένος (θ. θραυ -).
- κάθημαι** - ἐκάθισα, καθίσει (ἀπὸ τὸ καθίζω), καθισμένος.

- καίω** - ἔκανσα, καύσει - καίομαι, ἐκάην, καῖ, (δια)κεκαυμένη ζώνη (θ. και-, καυ-).
- καλῶ** - ἐκάλεσα, καλέσει - καλοῦμαι, ἐκλήθην, κληθῆ (προσ) κεκλημένος (θ. κλε-, κλη-). Τὸ ἐπικαλοῦμαι, ἐπεκαλέσθην, ἐπύλεσθῆ.
- κάμνω** - ἔκαμον, κάμει (θ. καμν - , καμ-).
- καταναλίσκω** - κατηγάλωσα, καταναλώσει - καταναλίσκομαι, κατηγάλοθην, καταναλωθῆ (θ. ἀναλίσκ-, ἀναλο-).
- καταρῶμαι** - κατηράσθην, καταρασθῆ, κατηραμένος (θ. καταρα -).
- καταχρῶμαι** - κατεχράσθην, καταχρασθῆ (θ. καταχρα-, ὁ ἄορ. μὲ κατάλ. - σθην).
- κερδίζω** - ἐκέρδισα, κερδίσει - κερδίζομαι, ἐκερδήθην, κερδηθῆ, κερδισμένος (θ. κερδιζ-, κερδε-).
- κλαίω** - ἔκλαυσα, κλαύσει - ἐκλαύσθην (θ. κλαι - , κλαυ -)
- κλείω** - ἔκλεισα, κλείσει - κλείομαι, ἐκλείσθην, κλεισθῆ, κλεισμένος ἢ κεκλεισμένος (θ. κλει -) (δίκη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν)· ὁ ἄορ. μέσ. μὲ κατάληξιν - σθην.
- κλέπτω** - ἔκλεψα, κλέψει - κλέπτομαι, ἐκλάπην, κλαπῆ, κλεμμένος (θ. κλεπτ- , κλεπ-, κλαπ -).
- κρούω** - ἔκρουσα, κρούσει - κρούομαι, ἐκρούσθην, κρουσθῆ (θ. κρου-, ἄορ. μὲ κατάλ. - σθην.)
- λαμβάνω** - ἔλαβον, λάβει - λαμβάνομαι, ἐλήφθην, ληφθῆ (κατ)ειλημμένος (θ. λαμβαν-, λαβ-, ληβ-).
- λέγω** - εἶπον, εἶπει ἢ εἶπει - λέγομαι, ἐλέχθην, λεχθῆ, εἰρημένος (θ. λεγ-, εἶπ-, ρε-).
- λείπω** - ἔλειψα καὶ (ἔξ) ἔλιπον, ἐκλείψει καὶ (ἐκ) λίπει - (κατα)λείπομαι, (ὑπο)λειφθῆ, (ὑπο)λειφθῆ, (ἐγκατα)λελειμμένος (θ. λειπ-, λιπ-).
- λούομαι** - ἐλούσθην, λουσθῆ, λουσμένος (θ. λου-, ὁ ἄορ. μὲ - σθην).
- μανθάνω** - ἔμαθον, μάθει - μανθάνομαι, (με)μαθημένος (θ. μανθαν - μαθ -).
- ὀμνύω** - ὤμοσα, ὀμόσει (θ. ὀμνυ - , ὀμο -).
- πάσχω** - ἔπαθον, πάθει (θ. πασχ - , παθ-).
- περαίνω** - ἐπέρανα, περάνει - περαίνομαι, πεπερασμένος (θ. περαίν-, περαν -).

- πηγαίνω ἢ ὑπάγω - ἐπήγα, ὑπάγει καὶ πάει (θ. πηγαίν-, ὑπαγ-
καὶ πηγ-θὰ ὑπάγω καὶ θὰ πάω, ἀφοῦ τὸ γ τοῦ θέμ. παγ-
ἀπεβλήθη).
- πίνω - ἐπιον, πίνει (θ. πιν-, πι-).
- πίπτω - ἐπιπτον, πέσει - (ἐκ)πίπεται, (ἐξ)επέσθη, (ἐκ)πεσθῆ,
(ἐκ)πεσμένος (θ. πιπτ-, πεσ-).
- πλέκω - ἐπλεξα, πλέξει - πλέκομαι ἐπλέχθην, πλεχθῆ καὶ (συν)-
επλάκην, (συν)πλακῆ, (περι)πεπλεγμένος (θ. πλεκ-πλακ-).
- πλέω - ἐπλευσα, πλεύσει - (δια)πλέεται, (δι)επλεύσθη, (δια)πλευ-
σθῆ (θ. πλε-, πλευ-).
- πνέω - ἐπνευσα, πνεύσει - (ἐμ)πνέομαι, ἐνεπνεύσθη, ἐμπνευσθῆ, ἐμ-
πνευσμένος (θ. πνε-, πνευ-).
- ρέω - ἔρρευσα, ρεύσει (θ. ρε-, ρευ-).
- σβήνω - ἔσβησα, σβήσει - σβίνομαι, ἐσβέσθη, σβεσθῆ, ἐσβεσμένον,
(ἡφαίστειον) καὶ σβησμένος (θ. σβην-, σβεν-).
- σέβομαι - ἐσεβάσθη, σεβασθῆ (θ. σεβ-, σεβα-).
- στέλλω - ἔστειλα, στείλει - στέλλομαι, ἐστάλην, σταλῆ, ἀπεσταλ-
μένος (θ. στελ-, στείλ-, σταλ-).
- στήνω - ἔστησα, στήσει - στήνομαι, ἐστήθη, στηθῆ, στημένος
(θ. στῆν-, στη-).
- στρέφω - ἔστρεψα, στρέψει - στρέφομαι, ἐστράφη, στραφῆ, (κατ)-
εστραμμένος (θ. στρεφ-, στραφ-).
- συγχέω - συνέχυσα, συγχύσει - συγχέομαι, συγκεχυμένος (θ. συγχε-,
συγχυ-).
- συλλέγω - συνέλεξα, συλλέξει - συλλέγομαι, συνελέχθη, - συνελέγη, -
συλληχθῆ - συλλεγῆ, συνειλεγμένος (θ. συλλεγ-).
- τείνω - ἔτεινα, τείνει - τείνομαι (παρ)ετάθη, (παρα)ταθῆ, (ἐκ)τε-
ταμένος (θ. τειν-, τεν-, τα-).
- τρέπω - ἔτρεψα, τρέψει - τρέπομαι, (ἐπ)ετρόπη, τροπῆ, τετραμ-
μένος (θ. τρεπ-, τραπ-).
- τρέφω - ἔθρεψα, θρέψει - τρέφομαι, ἐτρόφη, τροφῆ (ἀνα)τεθραμ-
μένος (θ. τρεφ-, τραφ-, θρεφ-).
- τρώγω - ἔφαγον, φάγει - τρώγομαι, ἐφαγώθη, φαγωθῆ, φαγωμένος-
(θ. τρωγ-, φαγ-, φαγω-).

τρέχω - ἔτρεξα, τρέξει καὶ (ἐξ) ἔδρομον, (ἐκ) ἄδραμι (θ. τρεχ-, δραμ-), (κατα) τρεγμένος.

τυγχάνω - ἔτυχον, τύχει - ἐπιτυγχάνομαι, ἐπιτεύχθη, ἐπιτευχθῆ (θ. τυγχαν-, τυχ-, τευχ-), (ἐπι) τυχημένος.

φεύγω - ἔφυγον, φύγει (ἀπο) φεύγομαι, (ἀπ) εφεύχθη, (ἀπο) φευχθῆ (θ. φευγ-, φυγ-).

φθείρω - (δι) ἐφθίρω, (δια) φθείρει - φθείρομαι, (δι) εφθάσθην, (δια) φθαρῆ, (δι) εφθαμένος (φθειρ-, φθερ-, φθαρ-).

χαίρω - ἐχάρην, χαρῆ (θ. χαιρ-, χαρ-).

χύνω - ἔχυσα, χύσει - χύνομαι, ἐχύσθην, χυθῆ, χυμένος.

ὠθῶ - ὠθησα, ὠθήσει - (συν) ὠθοῦμαι· εἰς αὐτὸ ἀνήκουν οἱ τύποι ἔχω ἐξώσει, ἐξώσθην, ἐξωσθῆ (θ. ὠθε-, ὠθ-).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

§ 313. Τὸ σχολεῖόν μας εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἀλλ' ὄχι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὰ τελευταῖα οἰκήματα. Ἐκτίσθη πέρυσι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν τοῦ νομομηχανικοῦ. Παρηκολούθει οὗτος συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως τὴν ἀνεγερσιν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀποπερατωθῆ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον. Ἐνδιεφέρετο πολὺ ὁ ἴδιος προσωπικῶς, διότι κατάγεται ἀπὸ τὸν ἴδιον νομόν. Ἐπὶ δύο μάλιστα μῆνας ἦλθε μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἔστησε μίαν σκηρὴν πλησίον τοῦ ἀνεγειρομένου σχολείου, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἶναι ἀπολύτως βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐργασίαν. Μόλις πρῶλ — πρῶλ ἤρχιζεν ἡ ἐργασία, αὐτὸς εὐρίσκετο μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ μετὰ τοῦ ἐπιβλέποντος μηχανικοῦ καθώριζε περαιτέρω τὴν πορείαν αὐτῆς. Μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, πρὶν οἱ ἐργάται σταματήσουν, αὐτὸς ἐπιθεώρει τὴν ἐργασίαν, ἢ ὅποια εἶχε συντελεσθῆ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐφιλοτιμήθησαν ὄχι ὀλιγώτερον νὰ τὸν ἰκανοποιήσουν.] Ὅλοι παρενρίσκοντο εἰς τὴν ἐργασίαν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, πὸν εἶχεν ὁρίσει ὁ ἐπιβλέπων μηχανικός, καὶ εἰργάζοντο εὐχαρίστως ἄνευ διακοπῆς, σχεδὸν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, χωρὶς διόλου νὰ ἀναπαυθῶν, παρὰ ὅσιν ὥραν ἐχρειάζοντο διὰ τὸ γεῦμα. Τοιοῦτοιτρόπως ἐπερατώθη συντόμως

ἡ ἀνέγερσις τοῦ διδασκῆριου καὶ ἐφέτος ἐλειτούργησε τὸ σχολεῖον εἰς τὸ νέον κτίριον. Ἀξίζει πράγματι ἓνα εὖγε εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, διότι αὐτοὶ κυρίως εἶναι οἱ ἰδρυταὶ τοῦ σχολείου. Εἶναι ὁμως καὶ αὐτοὶ πολὺ εὐχαριστημένοι, διὰν βλέπουν τὰ παιδιὰ των νὰ κατευθύνωνται περὶ πρὸς τὸ σχολεῖον. Εἶθε ὅλα τὰ χωριά νὰ ἀποκτήσουν σχολεῖα, ὅπως τὸ ἰδικόν μας.

§ 314. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις: ἔξω, μακρὰν, πλησίον, συνεχῶς, προσωπικῶς, πολὺ, μάλιστα, ἀλλὰ, δέ, καί, εἰς, διὰ, μετά, εὖγε, εἶθε καὶ πολλὰ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

α') Ἐπιρρήματα

§ 315. Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν συνήθως ῥήματα καὶ φανερώνουν τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν κλπ.

1. **Τοπικά**, ὅσα φανερώνουν τόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῦ**; π.χ. κάποτε, ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ, παντοῦ, πανταχοῦ, ἀλλοῦ, οὐδαμοῦ - ποθενά, ἐπάνω, κάτω, ἔξω, μέσα, πλησίον, μακρὰν, ἐμπρὸς - ἐμπροσθεν, πίσω - ὀπίσω - ὀπισθεν, δεξιὰ, ἀριστερά, ἐνταῦθα, ἐντός, ἐκτός, ἀντικρὺ - ἀπέναντι, γύρω, μακριά, κοντά, δίπλα, ὑψηλά, χαμηλά κ.ἄ.

2. **Χρονικά**, ὅσα φανερώνουν χρόνον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πότε**; π.χ. τώρα, σήμερον, χθές, αὔριον, μεθαύριον, πρῶτ, ἐφέτος, πέρυσι, ἄλλοτε, τότε, ποτέ, οὐδέποτε, συνεχῶς, διαρκῶς, ἔπειτα, ὕστερον - ὕστερα, ἐνωρίς, πάντοτε, συχνὰ κ.ἄ.

3. **Τροπικά**, ὅσα φανερώνουν τρόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πῶς**; π.χ. καλῶς κακῶς, ἀκριβῶς, ἀληθῶς, εὐχαρίστως, ματαίως, λιανικῶς, χονδρικῶς, περὶ, Ἑλληνιστί, Γαλλιστί κ.ἄ. (Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αὐτὰ λήγουν συνήθως εἰς - α, π.χ. καλά, ἄσχημα, ἄπρεπα, λαμπρά, χωριστὰ κλπ.).

4. **Ποσοτικά**, ὅσα φανερώνουν ποσὸν καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πόσον**; π.χ. πολὺ, ὀλίγον, ὅσον, ἐπίσης, σχεδόν ἅπαξ, δῖς, τρίς, ἀρκετὰ κ. ἄ.

5. **Βεβαιωτικά**, ὅσα χρησιμοποιοῦνται πρὸς βεβαίωσιν ἢ ἄρνησιν ἢ διαταγμὸν, π.χ. *ναί, μάλιστα, βεβαίως, βέβαια, καθόλου, πράγματι, οὐδόλως, ἴσως, τάχα, δῆθεν, πιθανὸν κ.ἄ.*

6') Προθέσεις

§ 316. **Προθέσεις** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις καὶ φανερώουν διαφόρους σχέσεις.

Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν, **κύριαι** καὶ **καταχρηστικαί**.

Κύριαι προθέσεις λέγονται αἱ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις ἢ καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς συνθέτους λέξεις, π.χ. *ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπιτραπέζιος (οἶνος), παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ παραθαλάσσιος, παρὰ τὸν νόμον καὶ παράνομος, εἰς τὸ χωριὸν καὶ εἰσέρχομαι.*

1. Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι **18**, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ **12** εἶναι δισύλλαβοι: **ἀνά, παρά, κατά, διά, μετά, ἀμφὶ** (μόνον εἰς συνθέτους λέξεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν: ἀμφιβάλλω, ἀμφισβητῶ), **ἀντί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ** καὶ **6** μονοσύλλαβοι: **ἐκ ἢ ἐξ** (ἐκ πρὸ συμφώνου, ἐξ πρὸ φωνήεντος: ἐκ *Λαοσίης, ἐξ Ἀθηνῶν*), **ἐν, εἰς, πρό, πρὸς, σὺν**, (αἱ ἐν καὶ σὺν ἀπαντοῦν εἰς φράσεις, πού ἐκκληρονόμησεν ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου, π.χ. *σὺν Θεῷ, ἐν τούτοις, ἐν Ὑψίστοις, ἐν τῷ μέσῳ, ἐν πάσῃ περιπτώσει κλπ.*).

2. Αἱ **καταχρηστικαὶ προθέσεις** δὲν ἀπαντοῦν εἰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ μόνον ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: **ἄνευ, ἐναντίον, ἐνώπιον, ἔνεκα, ἕως, μά, μεταξύ, μέχρι, περίξ, χάριν, χωρὶς, πλήν.**

§ 317. **Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς.** Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν α) ἡ πρόθεσις **εἰς** ἀπαντᾷ καὶ ὡς **σέ** πρὸ συμφώνου: *σέ μέγα χάρις ὁ Θεὸς τὸ βιβλίον ὡς σ' με ἐκθλιψιν τοῦ ε* πρὸ φωνήεντος: *σ' ἕνα μῆνα θὰ ἐπιστρέψω* πρὸ δὲ τοῦ ἄρθρου τῆς γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς πτώσεως προφέρειται ἠνωμένον με αὐτό: *ἄριον θὰ φάω σὴς θείας μου, σὸ χωριό, σὰ σύννεφα κλπ.* β) ἡ πρόθεσις **διὰ** ἀπαντᾷ καὶ ὡς **γιά**: *πηγαῖνω γιά ψώνια* γ) ἡ **ἕως** ἀπαντᾷ καὶ ὡς: *ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ.* Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ αἱ προθέσεις **μέ** καὶ **δίχως**.

γ') Σύνδεσμοι

§ 318. **Σύνδεσμοι** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν, διὰ νὰ συνδέουν τὰς λέξεις ἢ προτάσεις μεταξύ των, π.χ. ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἑλένη εἶναι ἀδελφοί· χθὲς δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον, διότι ἤμουν ἄρρωστος. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν οἱ σύνδεσμοι εἶναι:

✓ ① **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

✓ ② **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε - εἴτε.

→ ③ **Ἀντιθετικοί** : μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, καίτοι, καίπερ, ἐνῶ ἄλλως, εἶδεμή, μολονότι, ἐν τούτοις, ὄχι μόνον - ἀλλὰ καί, μολαταῦτα.

4. **Συμπερασματικοί** : λοιπόν, ἄρα, ἐπομένως, ὥστε, ὅθεν, διό (δι' δ).

✓ ⑤ **Διασαφητικοί** : δηλαδή, ἦτοι, ἦγρον, τουτέστι.

✓ ⑥ **Εἰδικοί** : ὅτι, πῶς, ὡς.

7. **Χρονικοί** : ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπόταν, ὁσάκις, ἀφοῦ, ἀφότου, ἐνόσω, ἐφόσον, ἅμα, εὐθὺς ὡς, μόλις, μέχρις ὅτου, ἕως ὅτου, πρῖν, πρῖν νά, προτοῦ νά, καθώς.

✓ ⑧ **Αἰτιολογικοί** : ἐπειδή, διότι, ἀφοῦ, καθόσον, καθότι (γιατί εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν).

✓ ⑨ **Τελικοί** : ἵνα, ὅπως, νὰ (ἦλθε ἀπ' τὸ χωριὸ νὰ ἀγοράσῃ ροῦχα), διὰ νὰ (γιὰ νὰ).

✓ ⑩ **Ὑποθετικοί** : ἂν, ἐάν, σὰν (σὰν ἔλθῃς, τὰ λέμε).

✓ ⑪ **Ἐνδοιαστικοί** : μή, μήπως (σκέπτομαι, μήπως αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμῃς).

δ') Ἐπιφωνήματα

§ 319. **Ἐπιφωνήματα** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν κάποιο ψυχικὸν πάθος, δηλ. ξέσπασμα χαρᾶς, λύπης, ἐνθουσιασμοῦ, θαυμασμοῦ, θυμοῦ κλπ. Ἐπιφωνήματα εἶναι αἱ ἐξῆς λέξεις :

1. **Ἄ! ὦ! πωπῶ!**, ὅταν ἐκφράζεται θαυμασμός.

2. **Χά, χά, χά!**, ὅταν γελᾶμε.

3. **Εὐγε! ζήτω!**, ὅταν ἐπιδιοκιμάζωμεν ἢ κάποιον ἢ κάτι (μπράβο! στὴν ὁμιλουμένην).

4. **Εἶθε!** μὲ τὸ εἶθε νὰ ἐκφράζεται εὐχή.

5. **Ἄχ!** ὄχ!, ὅταν ἐκφράζεται πόνος ἢ ψυχικὴ στενοχώρια.
6. **Ἀλλοίμονον!**, ὅταν ἐκφράζεται οἴκτος.
7. **Οὐφ!**, ὅταν ἐκφράζεται ἀηδία ἢ δυσφορία.
8. **Ἐ!** ὅταν καλεῖται κάποιος ἢ γίνεται παρατήρησις πρὸς κάποιον (Ἐ! τί κάνεις ἐκεῖ;).

Σημείωσις. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπάρχουν καὶ μόρια ἄκλιτα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἰς διαφόρους περιπτώσεις, π.χ. *νά, θί, ἄς, πέρ, δά, μά, δυσ-, ἄρα, ἄραγε, ἄ* - στερητικόν, *νη* - στερητικόν, τὰ ἐπιτακτικά *ἔρι* - καὶ *ζα* - κ.ἄ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὅ ρ ι σ μ ο ἶ

§ 320. Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἔπενε τὸν Βουκεφάλαν ἵππον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ· τόσον οὗτος ἦτο ἀτίθασος. Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ἀκόμη παιδί, παρεκάλεσε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἱππεύσῃ καὶ αὐτὸς τὸν Βουκεφάλαν. Ὁ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς ἠρηθή, εἰς τὸ τέλος ὅμως ὑπεχώρησεν εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ υἱοῦ του. Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἐν πῆδημα εὐρέθη ἐπὶ τοῦ Βουκεφάλα, ὁ ὁποῖος ἀφηνιάσας ἤρχισε νὰ τρέχῃ δαιμονιοδῶς. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, αἰστος ἱππεύς, κατώρθωσε νὰ τὸν δαμάσῃ καὶ μετὰ πολὺ ὥρον ἀπουσίαν ἐπανήρχετο μὲ τὸν Βουκεφάλαν τιθασευμένον. Ὅτε ὁ Φίλιππος, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ ἦτο ἀνήσυχος, τὸν εἶδε νὰ ἐπανέρχεται, συγκεινημένος τοῦ εἶπε: « Παιδί μου, ἡ Μακεδονία εἶναι πολὺ μικρὸν βασίλειον διὰ σέ. Ζήτησε ἓνα ἄλλο βασίλειον νὰ βασιλεύσῃς ». Πράγματι ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐκστρατεύσας ἐναντίον τῶν Περσῶν κατέκτησεν ὅλην τὴν μέχρι τότε γνωστὴν Ἀσίαν, ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν, καὶ διέδωσε τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς καιακτηθεῖσας χώρας. Διὰ τοῦτο δικαίως ὀνομάζεται Μέγας.

§ 321. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, αἱ λέξεις **τολμῶ**, **παρακλήσις**, **πῆδημα**, **ἱππεύω**, **δικαίως** προέρχονται ἀπὸ τὰς λέξεις **τόλμη**, **παρακαλῶ**, **πηδῶ**, **ἵππος**, **δίκαιος**, ἀφοῦ εἰς τὸ θέμα ἐκάστης προστεθῆ κάποια ἰδιαίτερα κατάληξις. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **παράγωγοι**. Παράγωγος δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ μίαν

άλλην λέξιν με προσθήκην εἰς τὸ θέμα αὐτῆς μιᾶς καταλήξεως παραγωγικῆς.

Ἡ λέξις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ παράγωγος λέξις, λέγεται **πρωτότυπος**, π.χ. ἡ λέξις Ἴππος εἶναι πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν λέξιν ἱππεύω, ἡ λέξις ἱππότης, (πού εἶναι παράγωγος ἀπὸ τὴν λέξιν Ἴππος), εἶναι πρωτότυπος διὰ τὴν λέξιν ἱπποτικός.

Μία λέξις εἰς μίαν σειράν λέξεων συγγενῶν μεταξύ των μπορεῖ νὰ εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν προηγουμένην καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν ἐπομένην, π.χ. χορὸς - χορεύω - χορευτής - χορευτικός, ἡ λέξις χορεύω εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν λέξιν χορὸς, πρωτότυπος δὲ ὡς πρὸς τὴν λέξιν χορευτής· ὁμοίως Ἴππος - ἱππότης - ἱπποτικός, ἡ λέξις ἱππότης εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν Ἴππος καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν ἱπποτικός.

Αἱ λέξεις **παρακαλῶ, κατορθώνω, ἀνήσυχος, πολύωρος, ἐκστρατεύω** προέρχονται ἀπὸ δύο λέξεις πρωτοτύπους ἢ παραγωγούς με ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν καὶ τὴν προσθήκην καταλήξεως· αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **σύνθετοι**. Σύνθετος δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις.

§ 322. Σύμφωνα με τὰ ἀνωτέρω **παραγωγή** εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ ἄλλην καὶ **σύνθεσις** εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ τὴν ἔνωσιν ἄλλων.

§ 323. Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἀναλύει τὰς λέξεις εἰς τὰ συστατικά των μέρη καὶ εὐρίσκει τὴν προέλευσίν των, ἐξετάζει δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων πρὸς παραγωγὴν ἄλλων, λέγεται **ἔτυμολογικόν**, (ἀπὸ τὴν λέξιν ἔτυμος, ἡ ὁποία σημαίνει ἀληθής, πραγματικός).

Παράγωγη

α') Ρήματα παράγωγα

§ 324. 1. "Όταν **πλησιάζη** τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ μαθητὴς **ἀγωνιᾷ** διὰ τὰ ἀποτελέσματα, διότι τότε **φανερώνεται**, ποῖοι **εἰργάσθησαν** καὶ ποῖοι **παρημέλησαν** τὰ μαθήματά των. "Όσοι **προάγονται**, **εὐχαριστοῦνται** καὶ **χαίρονται**, **λυποῦνται** δὲ ὅσοι **ὑποχρεοῦνται** νὰ ἐπαναλάβουν τὰ μαθήματα τῆς αὐτῆς τάξεως.

2. Πολλοὶ νέοι **ἀναγκάζονται** νὰ **ταξιδεύουν** εἰς ξένας τόπους· **ἐλπίζουν**, ὅτι ἐκεῖ θὰ **πλουτίσουν**, διότι **βασίζονται** κυρίως εἰς τὴν ἐργατικότητά των. Διὰ τοῦτο **φροντίζουν** νὰ **ἀποταμιεύουν** τὰς οἰκονομίας των, διὰ νὰ **εὐρεθοῦν** εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ **ἀναγγείλουν** εἰς τοὺς οἰκείους των, ὅτι δύνανται νὰ τοὺς **διευκολύνουν** οἰκονομικῶς. Αὐτοὶ **προφυλάσονται** καὶ **προσέχουν** νὰ μὴ **κινδυνεύσῃ** ἡ **ὑγεία** των καὶ **σχεδιάζουν** νὰ **ἐπιστρέφουν** εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν **λησμονοῦν**. "Όταν κατὰ τὴν **ἐπιστροφὴν** των **προσεγγίζουν** καὶ **ἀντικρῶνουν** τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτῆς, ἡ **χαρὰ** των **ζωγραφίζεται** εἰς τὸ πρόσωπον καὶ **ἐκδηλώνεται** μὲ ποικίλους τρόπους. Ὑπάρχουν **δυστυχῶς** καὶ **μερικοί**, ποὺ **ἀνοηταίνουν** εἰς τὰ ξένα, διότι **παραδίδονται** εἰς διασκεδάσεις. Αὐτοὶ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι **κινδυνεύουν** νὰ **χάσουν** τὴν **ὑγείαν** των, **λησμονοῦν** τὴν **γενέτειράν** των καὶ **πικραίνουν** τοὺς οἰκείους των.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν πολλὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν παραχθῆ ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, ἢ ἀπὸ ἐπιρρήματα, π.χ. ἀπὸ τὸ **ἀγωνία** τὸ **ἀγωνιᾷ**, τὸ ὁποῖον σημαίνει «εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ ἀγωνία», δηλαδή ἔχει σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὸ οὐσιαστικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ τὸ **λύπη** τὸ **λυποῦμαι**, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον **φανερὸς** τὸ **φανερῶνω**, ἀπὸ τὸ **κίνδυνος** τὸ **κινδυνεύω**, ἀπὸ τὸ **φροντῆς** τὸ **φροντίζω**, ἀπὸ τὸ **φύλαξ** (φυλακ -) τὸ **φυλάσσω**, ἀπὸ τὸ **σχέδιον** τὸ **σχεδιάζω**, ἀπὸ τὸ **ἄγγελος** τὸ **ἀγγέλλω**, ἀπὸ τὸ **εὐκολος** τὸ **εὐκολῶνω**, ἀπὸ τὸ **ἀνόητος** τὸ **ἀνοηταίνω**, ἀπὸ τὸ ἐπίρρημα **πλησίον** τὸ **πλησιάζω** κλπ. Εἶναι δηλ. τὰ ἀνωτέρω ρήματα **παράγωγα**.

Τὰ παράγωγα ρήματα παράγονται ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα. Ἔχουν δὲ σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν σημασίαν τῆς πρωτοτύπου λέξεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν παράγονται.

α') Ρήματα παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα

§ 325. Τὰ παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα ρήματα μὲ τὴν κατάληξιν - **ω**, ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος, εἰς τὸ ὅποιον προστίθεται ἡ κατάληξις αὐτή, λήγουν:

α) Εἰς - **ῶ** (ἀπὸ - **άω** ἢ - **έω** ἢ - **όω**). Ἡ κατάληξις προσετέθη εἰς θέματα ὀνομάτων μὲ χαρακτῆρα **α**, **ε**, **ο**, π.χ. *τόλμη* - *τολμῶ* (θ. *τολμά* - *ω*), *ἀγωνία* - *ἀγωνιῶ* (θ. *ἀγωνιά* - *ω*), *πένθος* - *πενθῶ* (θ. *πενθέ* (σ) - *ω*), *εὐτυχής* - *εὐτυχῶ* (θ. *εὐτυχέ* (σ) - *ω*), *ἄξιος* - *ἀξιῶ* (θ. *ἄξιό* - *ω*), *δῆλος* - *δηλῶ* (θ. *δηλό* - *ω*).

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα ἐσχηματίσθησαν ἄλλαι καταλήξεις - **άω**, - **ιάω**, - **όω** ἢ - **ώνω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς θέματα, τὰ ὅποια δὲν εἶχον χαρακτῆρα **α**, **ε**, **ο**: *σφριγος* (σφριγιάω) - *σφριγῶ*, *ἄροτρον* (ἄροτριάω) - *ἄροτριῶ*, *μάρτυς* (μάρτυρος) - *μαρτυρέω* - *μαρτυρῶ*, *πλήρης* - *πληρῶω* - *πληρῶ*, *ρίζα* - *ριζώνω*, *πιστός* - *πιστώνω*.

β) Εἰς - **εύω**: *βασιλεὺς* - *βασιλεύω*, *γονεὺς* - *γονεύω*, μὲ κατάληξιν - **ω**. Ἀπὸ αὐτά, ποὺ λήγουν κανονικῶς εἰς - **εύω**, διότι τὸ - *ευ* ἀνήκει εἰς τὸ θέμα (βασιλεύ - *ω*), προῆλθεν ἡ κατάληξις - **εύω**, π.χ. *ταμί* - *ας* - *ταμι* - *εύω*, *προστάτ* - *ης* - *προστατ* - *εύω*, *ἀποθήκη* - *ἀποθηκ* - *εύω*, *θρίαμ* - *βος* - *θριαμβ* - *εύω*, *πτωχ* - *ός* - *πτωχ* - *εύω*, *ταξίδι* - *ταξιδ* - *εύω*, *παγίς* (παγίδ - *ος*) *παγιδ* - *εύω*, *φυγὰς* (φυγαδ -) *φυγαδ* - *εύω*, *ἀληθής* - *ἀληθ* - *εύω*, *ἄστεϊος* - *ἄστει* - *εὐνομαι*, *ὄνειρον* - *ὄνειρ* - *εὐνομαι* κ.ἄ.

γ) Εἰς - **σσω**: *φυλάξ* (φυλακ - *ή*) - *φυλάσσω*, *ταραχή* - *ταράσσω*, *διαταγή* - *διατάσσω*.

δ) Εἰς - **ζω**: *φροντίς* (φροντίδ - *ος*) - *φροντίζω*, *ἐλπίς* (ἐλπίδ - *ος*) - *ἐλπίζω*, *βάσις* - *βασίζω*, *ἀγορά* - *ἀγορά* - *ζω*, *θυσία* - *θυσία* - *ζω*. ἀπ' αὐτὰ προῆλθον αἱ καταλήξεις - **ίζω**, - **άζω**, - **ιάζω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς ἄλλα θέματα, π.χ. *φυλακή* - *φυκακ* - *ίζω*, *φῶς* (φωτ - *ός*) *φωτ* - *ίζω*, *σκότος* - *σκοτ* - *ίζω*, *εὐδαίμων* - (εὐδαίμον - *ος*) - *εὐδαιμον* - *ίζω*, *συνεχής* - *συνεχ* - *ίζω*, *τρόμος* - *τρομ* - *άζω*,

μόν - ος - μον - άζω, νέ - ος - νε - άζω, έτοιμ - ος - έτοιμάζω, στάσις
 στασ - ιάζω, δηλητήριον - δηλητηρ - ιάζω, ένεχρον - ένεχυρ - ιάζω,
 αυθάδης - αυθαδ - ιάζω, θριξ (τριχ - ός) - ανατριχ - ιάζω.

ε) Είς - λλω : άγγελος - άγγέλλω, ποικίλος - ποικίλλω.

στ) Είς - αίνω : ποιμήν - ποιμ - αίνω, σήμα - σμη - αίνω, κῆμα -
 κυμ - αίνομαι, θερμός - θερμ - αίνω υγρός - υγρ - αίνω, λευκός -
 λευκ - αίνω, ξηρός - ξηρ - αίνω, υγιής - υγι - αίνω, πικρός - πικρ - αίνω,
 πάθος - παθ - αίνω, γλυκός - γλυκ - αίνω, μωρός - μωρ - αίνω, άνόη-
 τος - άνοητ - αίνω. Τά είς - αίνω γράφονται με αι· αλλά μένω, δένω,
 πλένω.

ζ) Είς - νω : ή κατάληξις αυτή προστίθεται κανονικώς εις επίθετα
 τριτόκλιτα εις - ύς : όξυς - όξύνω, βαρύς - βαρύνω, ευθύς - ευθύνω,
 θρασύς - θρασύνω, παχύς - παχύνω, και άπ' αυτά προήλθεν ή κατάληξις
 - ύνω : ελαφρός - ελαφρύνω, μέγας - μεγαλύνω, εύκολος - ευκολύνω,
 άπαλός - άπαλύνω, λαμπρός - λαμπρύνω, όμαλός - όμαλύνω, θάρρος -
 ένθαρρύνω, πλήθος - πληθύνω, μήκος - μηκύνω.

β') Ρήματα παράγωγα από έπιρρήματα ή έπιφωνήματα

§ 326. Καταλήξεις παραγωγικάι εις τά ρήματα, που παράγονται
 από έπιρρήματα ή έπιφωνήματα, είναι - ζω, - ιζω, π.χ. συχά - συ-
 χνάζω, χωρίς - χωρίζω, έγγυς - έγγίζω, άντικρόν - άντικρούζω, χαιρε
 - χαιρετίζω, γαῦ ! - γαῦ ! - γαυγίζω, πλησίον - πλησιάζω.

β') Ουσιαστικά παράγωγα

§ 327. Ουσιαστικά παράγονται από ρήματα, από άλλα ουσια-
 στικά και από επίθετα.

α') Ουσιαστικά από ρήματα

§ 328. Το γυμναστήριον εύρίσκεται έξω της κομποπόλεως εις
 θέσιν κατάλληλον και εις μικράν απόστασιν από τό σχολείον. 'Ιδρυτής
 αυτού είναι ό Σύλλογος των γονέων και κηδεμόνων των μαθητιών
 με εισφοράν των κατοίκων της κομποπόλεως. 'Εντός του περιβόλου
 έχει κατασκευασθή τό γήπεδον διά τας γυμναστικάς άσκήσεις και τά
 άγωνίσματα. Είναι επίσης κτισμένα έντός αυτού τό ύπόστεγον με τά
 όργανα, τό σκοπευτήριον και τό άποδυτήριον, με όλα τά παραρτή-

ματα. Διευθυντής τοῦ γυμναστηρίου εἶναι ὁ γυμναστής, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ παρακολούθησιν τῶν συχραζόντων εἰς αὐτό. Τὴν γενικὴν ἐποπτείαν ἔχει ὁ Πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῶν γονέων, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου φροντίζει διὰ τὸν πλουτισμὸν τοῦ γυμναστηρίου καὶ τὴν προμήθειαν τῶν ἀπαραιτήτων ὀργάνων καὶ διὰ τὸν ἐξωραϊσμὸν αὐτοῦ. Εἰς τὸ βάθος τοῦ περιβάλλοντος ὑπάρχουν οἰκήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διαμένουν ὁ ἐπιστάτης, ὁ κλητὴρ καὶ δύο καθαρισταί. Ὁ ἐπιστάτης ἔχει τὰ κλεῖθρα τοῦ γυμναστηρίου καὶ τῶν κτισμάτων, φροντίζει διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ τακτοποίησιν τοῦ ἀγοραζομένου ὑλικοῦ, διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὀργάνων εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν ἐξ ἀμελείας φθορὰν. Ὁ κλητὴρ φροντίζει διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀλληλόγραφίας τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου τῶν γονέων καὶ εἶναι ὁ διανομεὺς τῶν προσκλητηρίων διὰ τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις. Οἱ καθαρισταὶ εὐθύνονται διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ γυμναστηρίου καὶ φροντίζουν νὰ μὴ λείπῃ κανὲν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐργασίαν. τῶν εἶδη, δηλ. σάρωθρα, σκαπάναι, ξύστραι, ποτιστήρια, σύρματα, δοχεῖα διὰ τὰ ἀπορρίμματα ἢ ἀπὸ τὰ ἀποδυτήρια, κρεμάστραι κλπ. Ὅλοι αὐτοὶ ὑπάρχοντες εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ γυμναστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀνικαταστάσεως τῶν ἀκαταλλήλων κατὰ τὴν κρίσιν του καὶ τῆς προσλήψεως ἄλλων. Τὸ ἀπόγευμα τετράκις μὲν τῆς ἐβδομάδος μεταβαίνουν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ γυμναστήριον καὶ ἀσκοῦνται εἰς τὰ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα, δηλ. τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὴν σφαιροβολίαν, τὴν δισκοβολίαν κλπ., δις δὲ τῆς ἐβδομάδος οἱ νεαροὶ ἐργάζονται, οἱ ἀνήκοντες εἰς ὀργανώσεις σωματείων Ἐπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἔχουν ἐπιτύχει ἐξαιρετικὰς ἐπιδόσεις, ὥστε νὰ ἐξελιχθοῦν εἰς ἀθλητὰς περιφήμους.

Εἰς τὸ γυμναστήριον γίνονται εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τῶν σχολείων μὲ θεατὰς ὅλους τοὺς κατόικους, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν σὰν σὲ θέατρον τὰ ἀγωνίσματα καὶ ἐκδηλώνουν τὸν θαυμασμὸν των διὰ τὰς ἐπιδόσεις τῶν νεαρῶν μαθητῶν.

§ 329. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχοντες ὀνόματα οὐσιαστικά, ποὺ παράγονται ἀπὸ ρήματα : ἰδρῶν - ἰδρωτῆς, γυμνάζω - γυμναστής,

καλῶ - κλητήρ, κήδομαι - κηδεμών, εἰσφέρω - εἰσφορά, ἐποπτεύω - ἐποπτεία, ἐπιβλέπω - ἐπίβλεψις κλπ. Ἡ σημασία αὐτῶν εἶναι διάφορος καί ἔχουν διάφορους καταλήξεις. Σημαίνουν δέ:

1. Τὸ πρόσωπον, πού κάμνει τὴν ἐνέργειαν, πού φανερώνει τὸ ρῆμα, τὸ **ἐνεργούν πρόσωπον**. Συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - **εὖς** : γράφω - γραφεύς, σπειρώ - σπορευός, φέρω - φορευός, διανέμω - διανομεύς.

β) - **της** : - μαθάνω - μαθητής, ἰδρῶν - ἰδρυτής, γυμνάζω - γυμναστής, σκοπεύω - σκοπευτής, ράπτω - ράπτης.

ρ) - **τηρ** : καλῶ - κλητήρ, σώζω - σωτήρ.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ εἰς - **της** καὶ - **τηρ** φανερώνουν τὸ ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : μετρῶ - μετρητής, φράσσω - φράκτης, σύρω - σύρτης, καταβρέχω - καταβρεκτήρ, ἀνεμίζω - ἀνεμιστήρ, ἢ τὸν τόπον, πού γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : λούσομαι - λουτήρ, νίπτομαι - νιπήρ. (Εἰς τὴν ὁμιλουμένην τὰ εἰς - **τηρ** λήγουν εἰς **ας** : κλητήρας - νιπήρας - λουτήρας).

Σημείωσις. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς - **ης** σχηματίζεται συνήθως μὲ κατάληξιν - **τρια** : μαθητής - μαθήτρια, ἐργάτης - ἐργάτρια, προσοίτης - προσοίτρια.

2. Τὴν **ἐνέργειαν**, πού φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **α ἢ -η** : φέρω - φορά, φθείρω - φθορά, φεύγω - φυγή, συγκομίζω - συγκομιδή, μεταβάλλω - μεταβολή.

β) - **ία** : ἀγγέλλω - ἀγγελία, ἀλληλογραφῶ - ἀλληλογραφία, ἐπιθυμῶ - ἐπιθυμία, μαρτυρῶ - μαρτυρία, διαφωνῶ - διαφωνία.

γ) - **εἶα** : τὰ οὐσιαστικὰ αὐτὰ παράγονται ἀπὸ ρήματα εἰς - **εῦω** : ἐποπτεύω - ἐποπτεία, κολακεύω - κολακεία, λατρεύω - λατρεία, μαντεύω - μαντεία.

δ) - **μός** : πολὺ συνήθης κατάληξις : διώκω - διωγμός, ψάλλω - ψαλμός, θερίζω - θερισμός, δανείζω - δανεισμός, ἀγιάζω - ἀγιασμός.

ε) - **σία** : ἐργάζομαι - ἐργασία, δοκιμάζω - δοκιμασία, φαντάζομαι - φαντασία.

στ) - **σις** : πολὺ συνήθης κατάληξις : παιδεύω - παιδεύσις, ἀποθηκεύω - ἀποθήκευσις, ἀριθμῶ - ἀριθμησις, ἀφαιρῶ - ἀφαιρέσις, φορτώνω - φόρτωσις, χρεώνω, - χρέωσις κλπ.

3. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας, πού φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι κατάληξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - μα : κηρύσσω - κήρυγμα, προσκυνῶ - προσκύνημα, ραντίζω - ράντισμα, ποτίζω - πότισμα, φορτώνω - φόρτωμα.

β) - ος : ψεύδομαι - ψεύδος, πάσχω - πάθος, λανθάνω - λάθος.

4. Τὸ ὄργανον. Συνηθέστεραι κατάληξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - τήριον : ἀριθμῶ - ἀριθμητήριον, θυμιῶ - θυμιατήριον, κλαδεύω - κλαδευτήριον, πιέζω - πιεστήριον, προσκαλῶ - προσκλητήριον, ἀγγέλλω - ἀγγελτήριον.

β) - τρον ἢ - θρον : κίνητρον, ἄροτρον, θέλητρον, σάρωτρον, ἦ - τρα : ξύστρα, θερμάστρα, ἦ - ανον : δρέπανον, ἦ - ἀνη : σκαπάνη (νά εὑρεθοῦν τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια παράγονται αἱ λέξεις αὐταί).

5. Τὸν τόπον. Συνηθεῖς κατάληξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - τήριον : σκοπευτήριον, γυμναστήριον, ἐργαστήριον, ἐκπαιδευτήριον, διδαστήριον, μοναστήριον (μονάζω), πλυτηρίον, στιλβωτήριον, δικαστήριον κλπ.

β) - εῖον : γράφω - γραφεῖον, τρίβω - (ἔλαιον) τριβεῖον, τρέφω - τροφεῖον κλπ.

γ) - τρον (- θρον) : θεῶμαι - θέατρον, βαίνω - βάθρον, ρέω - ρεῖθρον, ἦ - τρα (- θρα) : παλαίω - παλαίστρα, κολυμβῶ - κολυμβήθρα.

Παρατηρήσεις. Συνηθεῖς κατάληξεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἣ ὅποια φανερώνει ἐνέργειαν ἢ ἀποτέλεσμα, εἶναι καὶ ἡ - σιμο : χάσιμος, ψήσιμος, τρέξιμος, σκάψιμος.

β') Οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά

§ 330. Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι :

1. Ὑποκοριστικά. Ὅσα παριστάνουν ὡς μικρὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν, εἴτε διότι εἶναι πράγματι μικρὸν, εἴτε χάριν θωπείας, εἴτε πρὸς περιφρόνησιν. Κατάληξεις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - ιον : νῆσος - νησίον, θυγάτηρ - θυγάτριον, σάρξ (σαρκὸς) - σαρκίον.

β) - ις (γεν. - ιδος) : θύρα - θυρίς, νῆσος - νησίς, πίναξ - πινακίς, μέρος - μερίς.

γ) - ίδιον : χοῖρος - χοιρίδιον, γραῖα - γραῖδιον, λέξις - λεξίδιον

δ) -**άριον** : κῆπος - κηπάριον, ἄνθρωπος - ἀνθρωπάριον, βιβλίον - βιβλιάριον.

ε) - **ύδριον** : ναός - ναῦδριον, λόγος - λογύδριον, νέφος - νεφύδριον.

στ) - **ύλλιον** : δάσος - δασύλλιον, δένδρον - δενδρούλλιον, ἄλλος - ἀλύλλιον.

ζ) - **ίσκος** : οἶκος - οἰκίσκος, δρομίσκος, ἀνθρωπίσκος, δικηγο-
ρίσκος.

η) - **άσιον**, - **άριον**, - **ύφιον**, - **χνη** : κοράσιον, χωράφιον, ξυρά-
φιον, ζωύφιον, πολίχνη.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀπαντοῦν ὑποκοριστικὰ καὶ μὲ ἄλλας καταλήξεις : ἀρνάκι, παιδάκι, ἀγγελούδι, Ἐλενίτσα, καργίτσα, μα-
ρούλα, στασίδι, γεροντάκος.

2. **Τοπικά**. Ὅσα φανερώουν τὸν τόπον, ὅπου διαμένει ἢ ἐνεργεῖ τὸ πρόσωπον τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὸ πρωτότυπον. Συνήθεις καταλήξεις εἶναι :

α) - **ιον** : φυλάκιον, ἐστιάτωρ - ἐστιατόριον, κουρεὺς - κουρεῖον, βαφεῖον.

β) - **εῖον** : βιβλιοπόωλης - βιβλιοπωλεῖον, ταμεῖον, ἰατρεῖον, ἐπι-
πλοποιεῖον.

(Μερικὰ φανερώουν τὰ πρόσωπα, πού ἀνήκουν εἰς μίαν ὀργάνωσιν ἢ ἀρχὴν ἢ κράτος : Ὑπουργεῖον, σωματεῖον, προεδρεῖον κ.ἄ.).

3. **Περιεκτικά**, ὅσα φανερώουν τόπον, ὁ ὁποῖος περιέχει πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, πού φανερώει ἢ πρωτότυπος λέξις ἢ πολλὰ ὅμοια, πού εὐρίσκονται εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) -**ών** (γεν. -**ῶνος**) : ἐλαία - ἐλαιών, ἄμπελος - ἀμπελών, ἄχυρον -
ἀχυρόν καὶ ξένος - ξενών, στρατός - στρατών.

(Εἰς τὴν ὀμιλουμένην : ἐλαιώνας, περιστερώνας κλπ.).

β) - **ιά** : μυρμηκιά, θημωνιά, στρατιά, ποταμιά, ροδιωνιά.

4. **Ἐθνικά** ἢ **τοπωνυμικά**, ὅσα φανερώουν ἐκεῖνον, πού κατά-
γεται ἀπὸ μίαν πόλιν ἢ τόπον ἢ ἀνήκει εἰς ἓν ἔθνος. Συνήθεις καταλήξεις εἶναι :

α) - **ιος** : Κορήνθιος, Λακεδαιμόνιος, Λαρισαῖος, Ἐδρωπαῖος, Ἀρ-
γεῖος κ.ἄ.

β) - **εύς** : Λαμεύς, Θεσσαλονικεύς, Χαλκιδεύς.

γ) - νός, - ανός, - ηνός, - ἴνος : Ἀσιανός, Ἀφρικανός, Ἀμερικανός, Ψαριανός, Συριανός, Τρικαληνός, Ἀμοργῖνος κ.ἄ.

δ) - τής, - άτης, - ιάτης, - ήτης, - ίτης. - ώτης, - ιώτης : Καλλιθεάτης, Τεγεάτης, Γυθε-άτης, Σπαρτιά-τής, Αἰγιν-ήτης, Τυροαβ-ίτης, Ἴπειω-ώτης, Βολ-ιώτης. Τά θηλυκά τῶν εἰς-ος λήγουν συνήθως εἰς-α ἢ η, τῶν δὲ ἄλλων εἰς-ις (γεν.-ίδος) ἢ εἰς-ισσα : Ἀθηναῖος - Ἀθηναία, Συριανός - Συριανή, Μεγαρεὺς - Μεγαρίς καὶ Μεγαρίτισσα, Σπαρτιῶτις καὶ Σπαρτιάτισσα, Μανιάτισσα καὶ ἀκολούθως Γάλλος - Γαλλίς, Γερμανίς, Ἑλληνίς κ.ἄ.

5. Πατρωνυμικά, ὅσα φανερώνουν τὸν υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ τὸν ἀπόγονο ἐκείνου, τὸν ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον (ὄνομα πατρὸς ἢ προγόνου). Κατάληξις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - ίδης, - άδης : Πέλοψ - Πελοπίδης, Ἄτρεὺς - Ἀτρεΐδης, Ἀσκληπιός - Ἀσκληπιάδης καὶ Ἀσκληπιάδαι εἶναι οἱ ἰατροί, ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἀπ' αὐτοῦ τά : Γεωργιάδης, Δημητριάδης, Νικολαΐδης κ.ἄ.

β) - πουλλον ἢ - πουλον : ἀρχοντόπουλλον, πριγκιπόπουλλον, καθὼς πολλὰ ὀνόματα : Παπαδόπουλος, Γεωργόπουλος, Σταθόπουλος.

6. Μὲ τὴν κατάληξιν -ία παράγονται ἀφηρημένα οὐσιαστικά, ποὺ φανερώνουν πράξιν ἢ κατάστασιν σχετικὴν μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον : εὐεργέτης - εὐεργεσία, ὑπηρετής - ὑπηρεσία, κηδεμὼν - κηδεμονία κ.ἄ.

7. Μὲ τὴν κατάληξιν -ισμός παράγονται οὐσιαστικά, ποὺ φανερώνουν τὸ σύνολον ἐκείνων, ποὺ ἀνήκουν εἰς ἓν Ἔθνος ἢ μίαν θρησκείαν ἢ ὁμάδα, π.χ. Ἑλληνισμός, Μωαμεθανισμός, Χριστιανισμός, προσκοπισμός κ.ἄ.

8. Μὲ τὴν κατάληξιν -ότης καὶ -οσύνη μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ προηγούμενα : ἀνθρωπότης, Χριστιανοσύνη, Παπποσύνη κ.ἄ.

9. Μὲ τὴν κατάληξιν -τις ἢ -ίτις (γεν.-ίτιδος), παράγονται οὐσιαστικά ἀπὸ ὀνόματα κάποιου ὄργανου τοῦ σώματος καὶ φανερώνουν κάποιαν ἀσθένειαν : ράχις - ραχίτις, ἐντερίτις, νεφρίτις, πλευρίτις κ.ἄ.

10. Μὲ κατάληξιν -ισσα παράγονται θηλυκά πρωτοτύπων, ποὺ φανερώνουν κάποιον ἀξίωμα : βασιλεὺς - βασίλισσα, διδασκάλισσα, ἀρχόντισσα.

γ') Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα

§ 331. Τὰ περισσότερα οὐσιαστικά παράγωγα από επίθετα είναι ἀφρημένα καὶ φανερώνουν ιδιότητα σχετικήν με τὸ ἐπίθετον, από τὸ ὁποῖον παράγονται. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

1 - **ία**. Με τὴν κατάληξιν αὐτὴν παράγονται οὐσιαστικά από ἐπίθετα πρὸ πικνὸς δευτερόκλιτα, σπανίως δὲ από ἄλλα : κακός - κακία, ἔρημος - ἐρημία, φιλόφρωνος - φιλοφροσύνη καὶ εὐτυχής - εὐτυχία, εὐφρής - εὐφροσύνη, διετής - διατία κ.ἄ.

2. - **ια** (εἰα). Κυρίως από ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - ης, - ες : ἀληθής (ἀληθεσ -) ἀλήθεια, ἐγγένεια, συνήθεια, ἀσφάλεια καὶ κατ' αὐτὰ βοηθός - βοήθεια, ἐνεργός - ἐνεργεια, ὑπερηφάνεια.

3. - **ος** : βαθύς - βάθος, πλατὺς - πλάτος, βάρος, πάχος κ.ἄ.

4. - **σύνη** (-οσύνη - ωσύνη) δίκαιος - δικαιοσύνη, ἔμπιστος - ἐμπιστοσύνη καὶ ὅταν ἢ πρὸ τοῦ - οσυνη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα, τὸ ο με ὦ : ἱερὸς - ἱερωσύνη, ἀγιωσύνη, καλωσύνη.

5. - **της** (γεν - τητος). Κυρίως από δευτερόκλιτα ἐπίθετα καὶ ἔπειτα από ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - ὄς, - εἶα, - ὄ : θερμὸς - θερμότης, νεότης, ἀρχαιότης, ἰσότης, βαρῆτης, γλυκύτης, ταχύτης κλπ. (εἰς τὴν ὁμιλουμένην τά : ἀσπράδα, νοστιμάδα, ἀγριάδα, μαυρίλα).

γ') Ἐπίθετα παράγωγα

§ 332. Ἐπίθετα παράγωγα από ρήματα, από ὀνόματα καὶ από ἐπιρρήματα.

α') Ἐπίθετα παράγωγα από ρήματα

§ 333. Τὰ ἐπίθετα, ποὺ παράγονται από ρήματα, σχηματίζονται συνήθως με τὰς κατάληξεις :

1. - **ος**, - **νος** (- ανός), - **ρός** (- ερός, - ῆρός) : Αὐτὰ σημαίνουν, ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου ἐνεστώτος (ἢ ἀορίστου) τοῦ ρήματος, από τὸ ὁποῖον παράγονται, π.χ. λείπω - λοιπός (= ὁ ὑπολειπόμενος, ὁ ὑπολειφθείς), τέρω - τερωπός, λάμπω - λαμπρός, θάλλω - θαλερός, ὀλισθαίνω - ὀλισθηρός, στεγανός κ.ἄ.

2. - **μων, - τήριος, - ικός** : Αὐτὰ φανερώσουν τὸν ἱκανὸν ἢ τὸν ἄξιον ἢ τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει κλίσην ἢ σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : νοῶ - νοήμων, ἐλεῶ - ἐλεήμων, κινῶ - κινήριος, σώζω - σωτήριος, ἀποχαιρετίζω - ἀποχαιρετιστήριος, καρτερῶ - καρτερικός, πειθαρχῶ - πειθαρχικός.

3. - **τός (- τή, - τόν)** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ ἐκεῖνον, ποὺ μπορεῖ ἢ εἶναι ἄξιος νὰ πάθῃ, ὅτι φανερώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : λύω - λυτός (λυμένος), γράφω - γραπτός (γραμμένος), βαίνω - βατός (ποὺ μπορεῖ νὰ διαβαθῇ), ἀγαπητός (ἄξιος νὰ ἀγαπηθῇ), θαυμαστός..

4. - **τέος (- τέα, - τέον)** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ κανεὶς ἐκεῖνο, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : ἀφαιρῶ - ἀφαιρετέος, (ποὺ πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ), ἐπανεξεταστῆος, (ποὺ πρέπει νὰ ἐπανεξετασθῇ), εἰσπρακτέος, πληρωτέον ποσὸν κ. ἄ.

5. - **τικός** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι εἶναι κανεὶς κατάλληλος ἢ ἄξιος δι' ἐκεῖνο, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα, ἢ φανερώνει ὅτι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος : διδασκτικός (κατάλληλος νὰ διδάσκῃ), προβιβαστικός (ἄξιος διὰ προβιβασμὸν), κολακευτικός (ποὺ κολακεύει), ἐπιβλητικός (ποὺ ἐπιβάλλεται).

β') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα

§ 334. Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα σχηματίζονται μὲ τὰς καταλήξεις:

1. - **κός, - ακός, - ικός, - ιακός** : Αὐτὰ φανερώσουν ἐκεῖνον, ποὺ ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον ὄνομα: οἰκία - οἰκιακός, οικογενειακός, καρδιακός, δανειακός, Ἀθηναϊκός, ἡλιακός, τραπεζικός, λαϊκός, σωματικός, θῆλυς - θηλυκός, μέλλον - μελλοντικός, χονδρὸς - χονδρικός, σύνορον - συνοριακός.

2. - **ατικός, - άτικός, - ιάτικός, - ετικός - ευτικός** : Μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : ἀρχιερεὺς - ἀρχιερατικός, Κνριακάτικος, Χριστουγεννιάτικος, διάφορος - διαφοροετικός, θεησκευτικός κ. ἄ.

3. - **ιος, - αῖος, - εῖος** : Μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : θαλάσσιος, οὐράνιος, ὦρα - ὠραῖος, δίκη - δίκαιος, ἀκμὴ - ἀκμαῖος, οἶκος - οἰκεῖος, ἀνὴρ - ἀνδρεῖος, γυναικεῖος, τροχός - τροχαῖος, μέσος - μεσαῖος, τέτατος - τεταρταῖος. Πολλὰ ἀπὸ τὰ εἰς - εῖος κύρια ὀνόματα εἰς τὸ

ουδέτερον φανερώνουν ἴδρυμα, πού ἰδρύθη μὲ δαπάνην τοῦ προσώπου, τὸ ὅποιον δηλοῖ τὸ πρωτότυπον : *Βαυβάκης - Βαυβάκειον, Ἀρσάκης - Ἀρσάκειον, Ἀβέρωφ - Ἀβερώφειον, Μαρσλῆς - Μαρσλίειον κ.ἄ.*

4. - **ιαῖος, - ἡσιος** : Αὐτὰ φανερώνουν μέτρον χρόνου ἢ ὁμοιότητα μὲ τὸ πρωτότυπον : *ῶρα - ῶριαῖος, ἑβδομαδιαῖος, μηνιαῖος, ἀστραπῆ - ἀστραπιαῖος, ἡμερήσιος, ἐτήσιος, γαλήνη - γαληνιαῖος κ.ἄ.*

5. - **οὔς** (ἀπὸ - εος), - **ινος** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι κάτι εἶναι ἀπὸ τὴν ὕλην ἣ ἔχει τὸ χρῶμα, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *ἄργυρος - ἀργυροῦς, χρυσός - χρυσοῦς, σιδηροῦς, χάρτινος, λίθινος, πῆλινος, κίτρον, - κίτρινος, πράσσον - πράσινος, ρόδον - ρόδινος.*

6. - **μος, - ιμος, - σιμος** : Αὐτὰ φανερώνουν συνήθως τὸ ἄξιον ἢ κατάλληλον δι' ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ ρῆμα : *χρηῖσις - χρηῖσι - μος, μάχ - ιμος, νόμ - ιμος, θάνατος - θανάσ - ιμος (μὲ τροπὴν τοῦ τ εἰς σ), ὤρ - ιμος (καὶ ἀπὸ ρήματα ὠφέλιμος, δικάσιμος, ἐργάσιμος, προβιβάσιμος).*

7. - **ωπός** : Αὐτὰ φανερώνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ὄψιν, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *πράσινος - πρασινωπός, κόκκινος - κοκκινωπός, ἀγριωπός, ἀρρενωπός κ.ἄ.*

8. - **εινός** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι ἔχει τις εἰς μεγάλον βαθμὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον (πλησμονήν) : *ὄρος - ὄρεινος, φῶς - φωτεινός, σκοτεινός, ὑγιεινός κ.ἄ.*

9. - **ρός, - αρός, - ερός, - ηρός**. Μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : *ἰσχύς - ἰσχυρός, αἰσχος - αἰσχ - ρός, λύπη - λύπη - ρός, ζωη - ρός, ἀνια - ρός, σθεν - αρός, νε - αρός, σκι - ερός, βαμβρακ - ερός, φλογερός, ἀνθ - ηρός, νοσ - ηρός, πον - ηρός κ.ἄ.*

10. - **ωτός** : Αὐτὰ φανερώνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ἢ ἀποτελεῖται ἀπ' ὅ,τι φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *μέταξα - μεταξωτός, θόλος - θολωτός, σπονδυλωτός, ὀδοντωτός, κλιμακωτός.*

γ') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα

§ 335. Ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ φράσεις ἐπιρρηματικὰς μὲ τὰς κατάληξεις :

1. - **νός, - ινός, - ανός, - μος, - ιμος** : Αὐτὰ φανερώνουν χρόνον : *πρωί - πρωινός, πέρυσι - περυσινός, χθές - χθεσινός, σήμερον - σημερινός, καθ' ἡμέραν - καθημερινός, αὔριον - αὐριανός, πρωί - πρώιμος, ὄψ - ιμος κ.ἄ.*

2. - **ιος** : Τὰ ὁποῖα φανερόνουν τόπον : ἐμπρόσθιος, ὀπίσθιος.
 3. - **αῖος**, - **ίδιος**, - **ικός**, - **τικός** : Τὰ ὁποῖα ἔχουν σημασίαν συγγενῆ πρὸς τὰ ἐπιρρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται : ραγδαῖος (ἀπὸ τὸ ἐπιρ. ράγδην), μάτην - μάταιος, αἰφνης - αἰφνίδιος, καθόλου - καθολικός, ἔξω - ἔξωτετικός.

δ') Παράγωγα ἐπιρρήματα

§ 336. Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ πᾶν κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου ἢ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Εἶναι δέ :

1. Τοπικά με τὰς καταλήξεις :

α) - **οῦ**, πρὸς δῆλωσιν τῆς στάσεως εἰς κάποιον τόπον : αὐτὸς - αὐτοῦ, ἄλλος - ἄλλοῦ.

β) - **θεν** - **όθεν**, πρὸς δῆλωσιν κινήσεως, ἀπὸ ἓνα τόπον : ἔξω - ἔξωθεν, ἄνω - ἄνωθεν, ἄλλος - ἄλλοθεν, πανταχοῦ - πανταχόθεν.

2. Χρονικά, πρὸς δῆλωσιν χρόνου, με κατάληξιν - **τε**, - **οτε**, π.χ. ἄλλος - ἄλλοτε, πᾶς - πάντοτε.

3. Τροπικά, φανερόνουν τρόπον με καταλήξεις :

α) - **ως**, - **ῶς**, κυρίως ἀπὸ ἐπίθετα ἢ μετοχὰς διὰ τροπῆς τοῦ **ν** τῆς καταλήξεως τῆς γεν. πληθ. - **ων** εἰς **ς** : δικαίως, καλῶς, κακῶς, ἀσφαλῶς, εὐγενῶς, συνήθως, ὁμολογουμένως, ὠρισμένως κλπ.

Ἐπ' αὐτά, ὅσα παράγονται ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς - **ος** καὶ - **ος**, ἀπαντοῦν καὶ με κατάληξιν - **α** : καλὰ, ἄσχημα, ἔξαιρέτα, ἔξοχα, ἀρκετὰ κλπ.

β) - **δόν**, - **ηδόν** - **αδόν** : βροχη - δόν, ἀστραπη - δόν, βαθμη - δόν, κρονον - ηδόν, ποταμ - ηδόν, ὁμόθυμος - ὁμοθυμ - αδόν.

γ) - **δην**, - **άδην** : βά - δην, τροχ - άδην, σπορ - άδην, φύρ - δην, μίγ - δην. (φύρω - μιγνύω).

δ) - **ί**, - **εί**, - **τί**, - **ιστί** : ἄμισθος - ἄμισθ - **ί**, παμψηφ - **εί**, ἀμαχητ - **ί**, ὀνομάζω - ὀνομαστ - **τί**, Γάλλος - Γαλλ - **ιστί**, Γερμαν - **ιστί**.

4. Ποσοτικά με κατάληξιν - **κίς** - **άκίς** : ἐπτά - **κίς**, δεκά - **κίς**, ἔξ - **άκίς**, πολλ - **άκίς**, ὄσος - **ός** - **άκίς** κλπ.

Σύνθεσις

Γενικαὶ παρατηρήσεις

§ 337. Εἰς τὴν § 321 εἶδομεν, ὅτι σύνθετος λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία σχηματίζεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν : παρα - καλῶ, πολὺ - ωρος κλπ. Ἀπὸ τὰς δύο λέξεις, ἐκείνη ποῦ ἔχει εἰς τὴν σύνθετον λέξιν τὴν πρώτην θέσιν, λέγεται **πρῶτον συνθετικὸν μέρος** (α' συνθετικόν), ἐκείνη ποῦ ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν, λέγεται **δεύτερον συνθετικὸν** (β' συνθετικόν), π.χ. εἰς τὴν λέξιν *πλατανόφυλλον*, ἡ λέξις *πλάτανος* εἶναι τὸ α' συνθετικόν καὶ ἡ λέξις *φύλλον* εἶναι β' συνθετικόν.

§ 338. Τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ συνθετικὰ μέρη δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον : ἀγγελιαφόρος (ἀγγελία - φέρω), παρακαλῶ (παρακαλῶ), εἶσ - ἐρχομαι, ὑπεράνω (ὑπὲρ - ἄνω).

§ 339. Ὄταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ὄνομα πρωτόκλιτον ἢ δευτερόκλιτον, ὁ χαρακτήρ τοῦ θέματος α ἢ ο κανονικῶς ἀποβάλλεται, ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν: ὀφθαλμίατρος (ὀφθαλμὸς - ἰατρός).

Ὄταν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν βραχὺ α, ε, ο, τὸ φωνῆν αὐτὸ ἐκτείνεται κατὰ τὴν σύνθεσιν, τὸ α βραχὺ εἰς ἠ ἢ α μακρόν, τὸ ε εἰς ἠ καὶ τὸ ο εἰς ω, π.χ. (στρατὸς - ἄγω) - στρατηγός, (λόχος - ἄγω) - λοχαγός, ξεναγός, (ὑπό - ἀκούω) - ὑπήκοος, (ἄμαξα - ἐλαύνω) - ἀμαξηλάτης, ποδηλάτης, (δύο (θέμ. δι -) καὶ ὄροφῃ) - διώροφος, (πᾶς - πᾶν - ὄλεθρος) - πανωλεθρία.

α') Πρῶτον συνθετικόν

1. Κ λ ι τ ὸ ν

§ 340. Τὸ α' συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου.

Ὄταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι κλιτόν, δύναται νὰ εἶναι :

§ 341. α') Ὄνομα οὐσιαστικόν : α) ἀγγελιαφόρος (ἀγγελία -

φέρω), ἀγορανόμος (ἀγορά - νέμω), νικηφόρος (νίκη - φέρω), λιθόστρωτον (λίθος -), βουστάσιον (βοῦς -), λεξιλόγιον (λέξις -). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις παρατηροῦμεν, ὅτι, ὅταν τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ θέμα αὐτοῦ μένει κανονικῶς ἀμετάβλητον, κυρίως ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι δευτερόκλιτον.

β') χωροφύλαξ (χώρα -), ὑλοτόμος (ὕλη -), φανογράφος (φω - νή), λιμνοθάλασσα (λίμνη -), παιδονόμος (παῖς, παιδ -), χιονοσκεπῆς (χιον -). Εἰς αὐτὰς τὰς συνθέτους λέξεις, τῶν ὁποίων τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι πρωτόκλιτα ὀνόματα ἢ τρίτης κλίσεως, τὸ θέμα συνήθως μεταβάλλεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα μὲ προσθήκην εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς ο.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ ἀ' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων καὶ ποίας μεταβολὰς ὑπέστη τὸ θέμα αὐτῶν κατὰ τὴν σύνθεσιν: ναύκληρος, γήλοφος, θανατηφόρος, λαμπαδηφορία, λεβητοποιός, ξιφομάχος, κρεοπώλης, γαιοκτήμων, πυρκαϊά, πυροσβέστης, ὑδρομυλος, ὑδράργυρος, ὑδροαγωγεῖον, λαοφιλής, λεωφόρος.

§ 342. β') 'Ἐπίθετον: ἀκρόπολις (ἄκρα - πόλις), ἀξιώτιμος (ἄξιος - τιμῆς), Μεγαλόπολις (μεγάλη - πόλις). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ ἀ' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων: Θερμοπόλαι, ἀκριβολόγος, ψευδομάρτυς, ἡμισέληνος (τοῦ ἡμισυς λαμβάνεται ὡς ἀ' συνθετικὸν τὸ ἡμι -), ἡμισφαίριον, καλοκαιρία, καλλιγράφος, (τοῦ καλὸς λαμβάνεται ὡς ἀ' συνθετικὸν καὶ τὸ καλλι -), μεγαλόψυχος, παντοπώλης, πανάγαθος, πάνσοφος, ἐνοποιῶ (ἀ' συνθετικὸν τοῦ εἶς τὸ ἐν -), μονοπώλιον, μονόφθαλμος, τρίωρον, τετραπλευρον.

Σημείωσις. Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις Νεάπολις, Ἑλλησποντος, Πελοπόννησος, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν, κατὰ τὴν σύνθεσιν δὲν λαμβάνεται τὸ θέμα αὐτῶν, ἀλλὰ μία πτώσις αὐτῶν. Τὸ εἶδος τῆς συνθέσεως ταύτης καλεῖται νόθος σύνθεσις.

§ 343. γ') Ρῆμα. Εἰς τὰς κατωτέρω συνθέτους λέξεις τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι ρῆμα, τὸ ὁποῖον νὰ εὑρεθῇ: πειθαρχῶ, φθινόπωρον, ἀρχιτέκτων, φηγοδίκος, φιλόπλοπος, φιλότιμος, στρεφώδικος (στρεφ -).

2. "Α κ λ ι τ ο ν

§ 344. "Όταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἄκλιτον, δύναται νὰ εἶναι :

α) Ἐπιρρήμα : ἀνωφερής, ἐσώκλειστος, ἀείμνηστος, παλαιίμαχος, εὐκόλος, εὐλογος, δισέγγονος, πεντακισχίλιοι.

Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια φανερώουν **τόπον**, **χρόνον**, **τρόπον** καὶ ἐπιρρήματα ἀριθμητικὰ εἰς - **ις**, - **κις**, - **αις**, τὰ ὅποια μένουσιν κατὰ τὴν σύνθεσιν ἀμετάβλητα.

β) Αἱ κύριαι προθέσεις : ἀναβαίνω, κατέρχομαι, ἀντιστρέφω, ἐπίθεσις, ἀνθελληνικός κ.ἄ.

γ) Ἐχώριστα μόρια : 1) τὸ στερητικὸν **α** : ἄκαρπος (χωρὶς καρπὸν), ἀτυχής, ἀκίνδυνος καὶ **αν** πρὸ φωνήεντος : ἀνωφελής, ἀνίκανος· 2) τὸ στερητικὸν **νη** : νημεμία· 3) τὸ **δυσ**- : δυστυχής, δύστροπος, δύσπιστος.

δ) Τὰ ἐπιτατικὰ **ερι**-, **ζα**- μετὰ τὴν σημασίαν **πάρα πολὺ** : ἐρίτιμος (πολύτιμος), ζάπλοτος (πάρα πολὺ πλούσιος).

Νὰ εὑρεθῇ τὸ α' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω συνθέτων λέξεων : κατωφερής, παλιννοστῶ, εὐστροφος, εὐμέθοδος, εὐγενής, τρισάθλιος, παλιόροια, ἐνδοχώρα (ἐνδον μετὰ ἀποβολὴν τοῦ **ν**), ὀπισθοφύλαξ, ἀποκομίζω, σύγχρονος, σύνοικος, συρρέω, συσσωρεύω, ἄγραφος, ἀσκεπής, δυσβάστακτος, δυσάρεστος, δυσαναπλήρωτος.

β') Δεύτερον συνθετικὸν

§ 345. Τὸ β' συνθετικὸν εἰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι :

1. "Όνομα οὐσιαστικόν, ὅποτε ἡ σύνθετος λέξις δύναται νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον : ἀνθοδέσμη (ἄνθος - δέσμη), παραθαλάσσιος (παρὰ - θάλασσα). "Όταν ἡ σύνθετος λέξις εἶναι ἐπίθετον, τὸ οὐσιαστικὸν ὑφίσταται τὴν ἀναγκαίαν μεταβολὴν πρὸς ἔκφρασιν τοῦ γένους.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ β' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων : ἐξώθυρα, λιμνοθάλασσα, ἀτμόσφαιρα, ἀτμόπλοιο, δημοψήφισμα, σκηνοθεσία, ὕδραντλία, σιτοκαλλιέργεια, ἱππόδρομος, ἡμίονος, κτηνίατρος, σπορέλαιον, ἱεροκήρυξ, ἀστυφύλαξ, λουτρόπολις, χιλιόμετρον, ἐθνομάρτυς, ἀπόστασις, μονόδραχμον, βούτυρον, πανεπιστήμιον, βιομήχανος, ἀγοραπωλησία, παράνομος, ἰσόβιος, ἀτύρετος, ἄφρωνος, ἀκεφαλός, πρὸ-

χειρος, έπουράνιος, άβαθής, διεθνής, πολυειδής, έπικεροδής, άκτίμων, γαιοκτήμων, ισχυρογνώμων.

§ 346. 2. "Όνομα **έπίθετον** πρόδηλος (πρό - δηλος), άνισος (α στερ. - ίσος) άγνωστος, κατάλευκος, φιλαλήθης, άσθενής κ.ά. Είς αυτά τὸ έπίθετον μένει άμετάβλητον.

§ 347. 3. **Ρήμα.** α) άντι - γράφω, παρ - ακούω, ύπ - ακούω, εισ - έρχομαι, δια - τρέχω. Είς τὰ παραδείγματα αυτά, εις τὰ όποια, τὸ β' συνθετικόν είναι ρήμα, ή σύνθετος λέξις μένει πάλιν ρήμα έφ' όσον τὸ α' συνθετικόν είναι πρόθεσις.

β) ίχνο - γραφῶ, καλλι - γραφῶ, δημοσιο - γραφῶ, κληρο - δοτῶ, πλειοδοτῶ κ.ά.

Αί σύνθετοι αυτάι λέξεις, πού είναι ρήματα καί τῶν όποίων τὸ α' συνθετικόν δέν είναι πρόθεσις αλλά άλλη λέξις, έσχηματίστησαν από άλλο συγγενές σύνθετον όνομα, πού φανεράνει τὸ ένεργούν πρόσωπον, π.χ. τὸ ίχνογραφῶ από τὸ ίχνογράφος, τὸ όποιον είναι σύνθετον από τὸ ίχνος - γράφω, τὸ καλλιγραφῶ από τὸ καλλιγράφος, δημοσιογραφῶ από τὸ δημοσιογράφος, κληροδοτῶ από τὸ κληροδότης, πλειοδοτῶ από τὸ πλειοδότης· αί τοιαῦται λέξεις λέγονται **παρασύνθετα**.

γ) προικοθήρας (με β' συνθ. θηράω), γεωμέτρης (β' συνθ. μετρῶ), ίχνογράφος (β' σύνθ. γράφω), ψηφοφόρος, πολυμαθής, έπιφανής, δημοφιλής, καταδότης, σεισμόπληκτος, απόφοιτος, νομοταγής.

Αί σύνθετοι αυτάι λέξεις, πού είναι ουσιαστικά ή επίθετα με β' συνθετικόν ρήμα, έχουν καταλήξεις - **ας** ή - **ης**, - **ος**, - **ής** ή - **τος**, αί όποια προστίθενται εις τὸ ρηματικόν θέμα.

§ 348. 4. "**Ακλιτον**. "Όταν τὸ β' συνθετικόν είναι άκλιτος λέξις, μένει άμετάβλητος καί εις τήν σύνθετον : **συν - άμα**, **έκ - τοτε**, **ύπερ - άνω**.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

§ 1. Τὸ **Συντακτικὸν** εἶναι μέρος τῆς Γραμματικῆς καὶ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τίθενται αἱ λέξεις, ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης (συντάσσονται), διὰ νὰ σχηματισθῇ ὁ λόγος.

α') Π ρ ό τ α σ ι ς

α') Ἀπλῆ πρότασις. Συστατικὰ μέρη αὐτῆς

§ 2. α) Ὁ ἥλιος λάμπει. Οἱ καρποὶ ὠρίμασαν. Πρόσεχε. Ὁ Πέτρος ξύπνησε.

β) Ὁ Παῦλος εἶναι μαθητῆς. Ἡ Πελοπόννησος εἶναι χερσονήσος. Ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική. Νὰ εἰσθε ἐπιμελεῖς.

§ 3. Ἐκάστη φράσις εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἐκφράζει ἓν διάνοημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον καὶ λέγεται **πρότασις**.

Πρότασις δηλ. εἶναι λόγος συντομώτατος, πού ἐκφράζει ἓν διάνοημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον.

§ 4. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ ἥλιος λάμπει, γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ λέξις λάμπει. Ἡ λέξις ἥλιος, διὰ τὸν ὅποιον γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν, λέγεται **ὑποκείμενον** τοῦ ρήματος· μὲ τὸ ὑποκείμενον δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « ποῖος ; », ἢ ὅποια γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ρῆμα. Ἡ λέξις λάμπει, ἢ ὅποια ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **κατηγορημα** (κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου). Ἡ πρότασις, ἢ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορημα, λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

§ 5. Αἱ προτάσεις τῆς α' περιπτώσεως δύνανται νὰ λεχθοῦν καὶ ὡς ἐξῆς : Ὁ ἥλιος εἶναι λαμπερός. Οἱ καρποὶ εἶναι ὠριμοί. Νὰ εἰσα

προσεκτικός. Ὁ Πέτρος εἶναι ξυπνητός. Εἰς αὐτὰς δηλ. ἀντὶ νὰ ὑπάρχη μονολεκτικὸν κατηγόρημα, αὐτὸ ἐκφέρεται περιφραστικῶς μὲ ἓνα τύπον τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον, τὸ ὅποιον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς προτάσεις τῆς β' περιπτώσεως, ὁ Παῦλος εἶναι μαθητής, ἢ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική, εἰς τὰς ὁποίας ἡ λέξις μαθητής ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον Παῦλος, ἢ δὲ λέξις Ἑλληνική εἰς τὸ ὑποκείμενον Κύπρος μὲ τὸ ρῆμα εἶναι.

Ἐκεῖνο, ποῦ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον διὰ μέσου ἑνὸς τύπου τοῦ ρήματος εἶμαι, λέγεται κατηγορούμενον καὶ δίδεται μὲ αὐτὸ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « τί ; », ἡ ὁποία γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος εἶμαι λέγεται **συνδεδεικτόν**, διότι συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον.

β') Ὑποκείμενον. Κατηγορούμενον

§ 6. Ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής. Ὁ ἀγρός εἶναι εὐφορός. Νὰ εἰσθε εὐσεβεῖς. Προκόπτει, ὅποιος ἐργάζεται. Τὸ Ὁ εἶναι ἄρθρον. Ὁ φθονερός εἶναι μισητός.

Εἰς τὰς δύο πρώτας προτάσεις τὰ ὑποκείμενα ὁ Γεώργιος καὶ ὁ ἀγρός εἶναι ὀνόματα οὐσιαστικά, εἰς δὲ τὰς ἄλλας τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία, ἐπίθετον καὶ τὸ ἄρθρον ὁ μὲ τὸ τὸ πρὸ αὐτοῦ. Τὸ **ὑποκείμενον** δηλ. εἶναι κανονικῶς **ὄνομα οὐσιαστικόν**. Δύναται ὁμοίως νὰ εἶναι καὶ ἐπίθετον καὶ ἀντωνυμία καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ οἰαδήποτε λέξις ἢ φράσις μὲ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτοῦ.

§ 7. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἀγρός εἶναι εὐφορός, ὁ φθονερός εἶναι μισητός παρατηρούμεν, ὅτι κατηγορούμενον εἶναι τὰ ἐπίθετα εὐφορός, μισητός. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής, τὸ κατηγορούμενον εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ζῶα, αὐτὰ τὶ εἶναι ; ὁ Πέτρος εἶναι, ὅτι φαντασθῆς, ἢ ἐργασία εἶναι τὸ πᾶν, κατηγορούμενον εἶναι ἀντωνυμία καὶ ἐλόκληρος πρότασις. **Κατηγορούμενον** δηλ. κανονικῶς εἶναι **ὄνομα ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν**. Δύναται ὁμοίως νὰ εἶναι καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ ἐλόκληρος πρότασις, ὅταν λαμβάνεται ὡς ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν.

γ' Συνδεδεικμένα ρήματα

§ 8. Ὁ Ὑμηττός εἶναι ὄρος. Ἡ ὄργη εἶναι τυφλή. Ὁ Δημήτριος ἔγινε ἰατρός. Ὁ θεῖος ὠνομάσθη πρόεδρος. Ὁ Ξενοφῶν ἐξελέγη στρατηγός. Ὁ Στέφανος διωρίσθη δικαστής. Ὁ Παῦλος ἀνεδείχθη νικητής. Ὁ Γεώργιος ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης. Ὁ Ἰωάννης ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος. Ὁ καιρὸς φαίνεται καλός.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, τῶν ὁποίων συστατικά εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδεδεικνὸν ῥήμα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τύπους τοῦ εἶμαι καὶ ἄλλα ῥήματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ὡς συνδεδεικτὰ ῥήματα. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ γίνομαι, φαίνομαι, ὀνομάζομαι, καλοῦμαι, ἐκλέγομαι, διορίζομαι, ἀποδεικνύομαι, ἀνακηρύσσομαι, χειροτονοῦμαι καὶ ὅσα ἄλλα ἔχουν ὁμοίαν μὲ αὐτὰ σημασίαν.

Σημείωσις. Ὡς συνδεδεικτὰ λαμβάνονται καὶ ἄλλα ῥήματα, ἰδίως ὅσα εἶναι κινήσεως σημαντικά, π.χ. ἔρχομαι, πάω, περπατῶ, διαβαίνω, φτάνω, ἀεβαίνω, γυρίζω κ. ἄ. Ὁ Παῦλος ἐφθασε πρῶτος. Περπατῶ καμαρωτός. Τὸ αἶμα ἔτοξε ποτάμι.

δ') Ἑλλιπῆς πρότασις

§ 9. Πολλάκις παραλείπονται ἕνας ἢ περισσότεροι ὄροι τῆς προτάσεως καὶ τότε ἡ πρότασις λέγεται ἑλλιπής.

Αὐτὸ συμβαίνει, 1) ὅταν ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία α' ἢ β' προσώπου, π.χ. σήμερον ἡμῶν (ἐνν. ἐγὼ) ἀδιάθετος. Εὐχαριστοῦμεν (ἐνν. ἡμεῖς), ποῦ μᾶς καλέσατε (σεῖς) στὸν γάμον· 2) ὅταν ὁ παραλειπόμενος ὄρος εὐκόλῃ ἐννοεῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, π.χ. ἦλθεν ὁ θεῖος. Πότε; (ἐνν. ἦλθεν). Ἐδῶ, Κώστα (ἐνν. εἴμεθα ἢ ἔλα)· 3) ἐπὶ γ' προσώπου α) τὸ ῥήμα παραλείπεται, ὅταν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, π.χ. τὸ ποτάμι ἐπλημύρῃσε, κατέκλυσε (ἐνν. τὸ ποτάμι) τὰ χωράφια, ἐπέφερε καταστροφάς· β) τὸ ὑποκείμενον παραλείπεται, ὅταν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν, π.χ. σαλπίζει (ἐνν. ὁ σαλπικτής), ἢ ὅταν τὰ ῥήματα φανερώουν φυσικὸν φαινόμενον, π.χ. βρέχει, χιονίζει, φυσᾷ, ἀστράπτει κλπ.

ε') Ἀντικείμενον

§ 10. α) Οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς. Ὁ κηπουρὸς φυτεύει δένδρα. Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς. Τὰ ἀμπέλια παράγουν σταφύλια.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ρήματα καλλιεργοῦν, φυτεύει, διδάσκει, παράγουν φανερώνουν κάποια ἐνέργεια, τὴν ὁποῖαν κάμνει τὸ ὑποκειμένον καὶ ἢ ὁποῖα μεταβαίνει εἰς κάποιο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο λέγονται **ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα**. Εἰς τὴν πρότασιν π.χ. οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς, τὸ ρῆμα καλλιεργοῦν φανερώνει κάποια ἐνέργεια τῶν γεωργῶν, ἢ ὁποῖα μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὁμοίως εἰς τὰς ἄλλας προτάσεις ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, πού δηλώνει ἕκαστον ρῆμα, μεταβαίνει εἰς τὰ δένδρα, τοὺς μαθητὰς, τὰ σταφύλια. Ἡ λέξις, πού φανερώνει τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ἀντικείμενον** (ἀντίκειται)· μετὰ τὸ ἀντικείμενον δίδεται ἢ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « ποῖον ; », πού γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ρῆμα.

β) Ἐγὼ δὲν σὲ γνωρίζω. *Νὰ ἀποφεύγετε τὴν ἀσέβειαν. Νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου. Νὰ μὴ συναναστρέφῃσαι, ὅσους εἶναι κόλακες.* Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, αἱ λέξεις σέ, τὴν ἀσέβειαν, τὸν πλησίον σου, ὅσους εἶναι κόλακες συμπληρώνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ρήματος· λέγονται δὲ αὐτὰ **ἀντικείμενον**.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι οὐσιαστικόν. Δύναται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ πᾶσα λέξις καὶ ὀλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον.

ζ') Σύνθετος πρότασις

§ 11. Μία πρότασις δύναται νὰ ἔχη περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα, ὅποτε λέγεται **σύνθετος πρότασις**. Ἐγὼ καὶ ὁ Δημήτριος εἴμεθα συγγενεῖς. Ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιστήμων καὶ ἔμπορος. Ὁ Γεώργιος ἔχει ἀμπέλια καὶ χωράφια.

ζ') Κύρια καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 12. Ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενὴς καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, θὰ ἔλθῃ δὲ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅταν ἀναρρώσῃ. Ἦλθε κανεῖς; Νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; Ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει εἰς τὸν Πέτρον, διὰ νὰ γράψῃ τὸ μάθημα. Δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, διότι ἔχω ἐργασίαν.

Αἱ προτάσεις ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενὴς καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, ἦλθε κανεῖς; ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει, νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, ἐκφράζουν ἐν τέλειον διανόημα

ἐκάστη, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκην συμπληρώσεως. Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν μόναι ἐν τέλειον καὶ ἀνεξάρτητον διανόημα, λέγονται **κύριαι προτάσεις ἢ ἀνεξάρτητοι**, ἐκφέρονται δὲ αὐταὶ ἢ μόναι τῶν ἢ συνδέονται μεταξύ τῶν μὲ σύνδεσμον συμπλεκτικὸν ἢ διαζευκτικὸν ἢ ἀντιθετικὸν (παρατάσσονται δηλαδὴ ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης ἰσάζεια, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην).

§ 13. Αἱ προτάσεις ὅταν ἀναρρῶση, διὰ νὰ γράψῃ τὸ μάθημα, ἂν ἔλθῃ κανεὶς, διότι ἔχω ἐργασίαν, ἐκφράζουν καὶ αὐταὶ ἐν διανόημα ἐκάστη, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ σταθοῦν μόναι τῶν εἰς τὸν λόγον, καὶ προσδιορίζουν ἄλλην πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημένα** προτάσεις.

α') Συμφωνία τῶν ὄρων τῆς προτάσεως

α') Συμφωνία τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 14. α) Ἐγὼ ἐργάζομαι, σὺ παίζεις, ὁ Πέτρος κοιμᾶται. Ἡμεῖς σκάπτομεν τὸν κήπον, σεῖς κλαδεύετε τὰ δένδρα, ἐνῶ οἱ φίλοι σου ἀπουσιάζουν.

β) Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος εἶναι φίλοι. Ἐγὼ καὶ σὺ εἴμεθα ἐξάδελφοι. Ἡμεῖς καὶ οἱ γονεῖς σου συναντώμεθα τακτικά, ἐνῶ σὺ καὶ οἱ φίλοι σου βλέπεσθε σπανίως. Ἐγὼ καὶ τὸ παιδί μου εἴμεθα ὑγιεῖς.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπλαῖ προτάσεις, τὸ ῥῆμα συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα, τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὸ ἐπικρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ α' πρόσωπον τοῦ β' καὶ τοῦ γ' καὶ τὸ β' τοῦ γ'.

β') Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 15. α) Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἐχθροὶ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὄρος. Αἱ Ἀθηναὶ εἶναι πρωτεύουσα. Τὰ Παναθήναια ἦσαν ἐορτὴ τῶν Ἀθηναίων.

β) Ἡ μητέρα καὶ ἡ κόρη εἶναι ἀγαπημένοι. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα εἶναι θλιμμένοι. Εἰς τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παῖδιά τοῦ χωριοῦ. Τὸ σχολεῖον καὶ ὁ περίβολος εἶναι πέτρινα.

γ) Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι τοῦ Πέτρου. Τὸ ποίημα αὐτὸ εἶναι τοῦ Σολωμοῦ. Τὸ οἰκόπεδον εἶναι τῆς μητέρας. Ὁ Παῦλος εἶναι δέκα ἐτῶν. Τὸ ἔπιπλον εἶναι ἀξίας.

1. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι ἀπλαῖ προτάσεις, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν, ἂν δὲ εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ κατ' ἀνάγκη μὲν κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

2. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὅποια εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὴν πτῶσιν τῶν ὑποκειμένων καὶ συνήθως κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος.

3. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς γ' περιπτώσεως, τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται κατὰ γενικὴν πτῶσιν, ἢ ὅποια φανερώσει :

α) **κτῆσιν** τὸ βιβλίον εἶναι τοῦ Πέτρου.

β) **ιδιότητα** ὁ Πέτρος εἶναι δέκα ἐτῶν.

γ) **ἀξίαν** ἡ βιβλιοθήκη εἶναι μεγάλης ἀξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις μὲ προσδιορισμούς

§ 16. Σόλων ὁ νομοθέτης ἐξελέγη ἄρχων τῶν Ἀθηῶν. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος ἐξωρίσθη. Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὑψηλόν. Ἡ ἀπόστασις εἶναι δρόμος τριῶν ἡμερῶν. Τὸ ὄρος Πήλιον εἶναι κατάφυτον.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ λέξις ὁ νομοθέτης προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Σόλων, ὁμοίως αἱ λέξεις ὁ δίκαιος, τῆς ἐκκλησίας, τὸ Πήλιον προσδιορίζουν τὰ ὑποκείμενα τῶν προτάσεων Ἀριστείδης, τὸ κωδωνοστάσιον, τὸ ὄρος, ἢ δὲ γενικὴ τριῶν ἡμερῶν προσδιορίζει τὸ κατηγορούμενον δρόμος. Οἱ κύριοι δηλ. ὄροι τῆς προτάσεως εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίζωνται ἀπὸ λέξεις, αἱ ὅποια λέγονται **προσδιορισμοὶ** καὶ αἱ ὅποια εἶναι :

1. Ὄνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ λέγονται **ὀνοματικοὶ** προσδιορισμοί. Αὐτοί, ὅταν ἔχουν τὴν ἰδίαν πτώσιν μετὰ τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, λέγονται **ὀμοιόπτωτοι**, π.χ. ὁ *νομοθέτης* μετὰ τὸ *Σόλων*, ὁ *δίκαιος* μετὰ τὸ *Ἀριστείδης*, τὸ *Πήλιον* μετὰ τὸ *ὄρος*. Ὅταν δὲ οἱ προσδιορισμοὶ δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὸ προσδιοριζόμενον κατὰ πτώσιν, λέγονται **ἑτερόπτωτοι** ἢ *οἰκία τοῦ Πέτρου* εἶναι *ὠραία*.

2. Τὰ ἐπιρρημάτα λέγονται **ἐπιρρηματικοὶ** προσδιορισμοί. *Χθὲς κατέβηκα εἰς τὸν Πειραιᾶ*. *Οἱ λαοὶ βόσκουν τὴν νύκτα* (ἔχει ἐπιρρημ. σημασίαν ἢ λέξις νύκτα).

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκτὸς τῶν κυρίων ἔρων ἔχουν καὶ προσδιορισμοὺς αὐτῶν, καλοῦνται **ἐπηυξημένοι** ἢ **πεπλατυσμένοι**.

α') Ὄνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ὀμοιόπτωτοι

1. Παράθεσις καὶ ἐπεξήγησις

§ 17. α') **Παράθεσις**. *Ἡ Αἴγινα, τὸ νησί, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχε ναυτικὸν ἰσχυρόν. Αἱ Ἀθηναίαι, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής. Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσαβος, τὰ δύο βουνά, μαλώνουν. Ἡ Ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι. Σεῖς, οἱ γιατροί, εἰσθε λεπτολόγοι σ' ὅλα.*

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτά, τὸ οὐσιαστικὸν τὸ νησί προσδιορίζει τὴν λέξιν ἢ Αἴγινα, εἰς τὴν ὁποίαν προσθέτει τὸ γνωστὸν γνώρισμα, ὅτι εἶναι νησί· εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής, ἡ λέξις ὁ ποιητής προσδιορίζει τὴν λέξιν Παλαμᾶς καὶ προσθέτει ἓνα ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς, δηλ. τὴν ιδιότητα τοῦ ποιητοῦ. Ὅμοίως αἱ λέξεις τὰ δύο βουνά προσδιορίζουν τὰς λέξεις ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσαβος, ἡ πρωτεύουσα τὴν λέξιν αἱ Ἀθηναίαι, τὸ μέγα μοναστήρι, τὴν λέξιν ἢ Ἀγία Σοφία. Ἀπ' αὐτὰς τὰς λέξεις ἢ καθεμιά λέγεται προσδιορισμὸς **παραθετικὸς** ἢ **παράθεσις**.

Παράθεσις δηλ. εἶναι τὸ οὐσιαστικόν, πού τίθεται πλησίον ἄλλου οὐσιαστικοῦ ὡς προσδιορισμὸς καὶ προσθέτει εἰς αὐτὸ ἓν γνωστὸν γνώρισμα ἢ ἀπλῶς μίαν ιδιότητα, πού τὸ χαρακτηρίζει. Δύναται δὲ νὰ ἀναλύεται ἢ παράθεσις εἰς πρότασιν, ἢ ὁποία εἰσάγεται μετὰ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν, π.χ. *Καποδίστριας, ὁ Κυβερνήτης* (= ὁ ὁποῖος ἦτο Κυβερνήτης). *Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ψηλὸ βουνὸ* (= ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ψηλὸ βουνὸ).

2. β') **'Επεξήγησις.** *Οί κλέφτες τούς απάντησαν, οί Κολοκοτρωναίοι.* Θά σέ θεραπεύση ό κοινός ίατρός, ό χρόνος. Κι αν δής χιλιάδες τόν έχθρό, **άλογα και πεζούρα.**

Είς τά παραδείγματα αυτά ή λέξις οί Κολοκοτρωναίοι προσδιορίζει τó ουσιαστικόν οί κλέφτες και επεξηγεϊ, δηλ. κάμνει φανεράν τήν έννοιαν αύτου, ή όποια είναι γενική και κάπως άόριστος. Όμοίως ή λέξις ό χρόνος επεξηγεϊ τήν έννοιαν τού ουσιαστικού ίατρός, τó όποιον είναι έννοια γενική και άόριστος.

'Επεξήγησις δηλ. λέγεται ό προσδιορισμός ένός ουσιαστικού, ό όποιος επεξηγεϊ τήν έννοιαν αύτου, πού είναι γενική και κάπως άόριστος. Έμπρός από τήν επεξήγησιν δύναται νά τίθεται ή λέξις δηλαδή: *Οί κλέφτες τούς απάντησαν, δηλ. οί Κολοκοτρωναίοι.*

Είς τó παράδειγμα αυτό είναι άρετή, νά λέγης πάντοτε τήν άλήθειαν, ώς επεξήγησις τού ουδετέρου τής δεικτικής άντωνυμίας έτέθη όλόκληρος πρότασις.

2. Έπιθετικοί προσδιορισμοί

§ 18. *Οί Σπαρτιάται έμάνθανον άλίγα γράμματα. Οί 'Αθηναίοι ειχον πολλά πλοία. Ο έπιμελής μαθητής προάγεται. Τό πυκνόν δάσος είναι αδιάβατον. Οί βαθεϊς ποταμοί.*

Είς τά παραδείγματα αυτά τά επίθετα έπιμελής, πυκνόν, βαθεϊς, προσδιορίζουν τά ουσιαστικά, μαθητής, δάσος, ποταμοί και αποδίδουν εις αυτά κάποιαν ιδιότητα, ώστε νά αποτελούν μίαν έννοιαν με αυτά. Όμοίως τά επίθετα άλίγα και πολλά προσδιορίζουν τά ουσιαστικά γράμματα και πλοία και φανερώνουν ποσότητα. Τά επίθετα αυτά λέγονται **έπιθετικοί** προσδιορισμοί.

'Επιθετικός προσδιορισμός δηλ. λέγεται τó επίθετον (ή έπιθετική μετοχή κλπ.), τó όποιον προσδιορίζει εις τήν ίδίαν πτώσιν, εν ουσιαστικόν και αποδίδει εις αυτό γνωστήν ιδιότητα κατά τρόπον, πού νά αποτελῃ μίαν έννοιαν με αυτό.

§ 19. Πολλάκις ό έπιθετικός προσδιορισμός με τó άρθρον εκφέρεται χωρίς τó ουσιαστικόν, πού προσδιορίζει. Π.χ. *ό γνωστικός ειδε τόν τρελλό και φοβήθηκε.* Δια τούτο πολλοί έπιθετικοί προσδιορισμοί με τó άρθρον λαμβάνονται ώς ουσιαστικά: *οί θνητοί (άνθρωποι) οί πλούσιοι, οί πτωχοί, ή οικουμένη (γῆ) ή δεξιά, ή άριστερά (χείρ),*

οί παρόντες, οί άπόντες, ό τυχών, ό ένεστώς, ό παρακαθήμενος, ή μουσική, ή γλυπτική, ή ζωγραφική (ένν. τέχνη), τά ξένα, τώ ίππικόν, τώ ναυτικόν, τώ πεζικόν (ένν. στράτευμα), τώ παρόν, τώ παρελθόν, τώ μέλλον (ό παρών, παρελθών, μέλλον χρόνος) κλπ.

§ 20. Πολλών επίθετων τώ ουδέτερον μέ τώ άρθρον λαμβάνεται ώς ουσιαστικόν: τώ κακόν (= ή κακία), τώ δίκαιον, (= ή δικαιοσύνη), τώ καλόν, τώ συμβάν, τώ καθήκον, τώ συμφέρον, τώ γεγονός, τώ περιεχόμενον.

3. Κατηγορηματικοί προσδιορισμοί

§ 21. *Νά περιπατήτε μέ τώ κεφάλι όρθιον. Νά έχετε τώ στήθος προτεταμένον. Κάθεται μέ τώ κεφάλι σκυμμένο καί τά χέρια σταυρωμένα.*

Είς τά παραδείγματα αυτά τώ επίθετον όρθιον άποδίδεται είς τώ ουσιαστικόν κεφάλι. Είναί δηλ. κατηγορούμενον είς τώ κεφάλι, χωρίς νά ύπάρχη τώ συνδετικόν ρήμα. Όμοίως ή μετοχή προτεταμένον είναί κατηγορούμενον είς τώ στήθος. Τώ ίδιον καί αί μετοχαί σκυμμένο καί σταυρωμένα, είναί κατηγορούμενα είς τά ουσιαστικά, πού προσδιορίζουν, χωρίς νά μεσολαβή συνδετικόν ρήμα. Οί προσδιορισμοί αυτοί λέγονται **κατηγορηματικοί** προσδιορισμοί.

Κατηγορηματικός δηλ. προσδιορισμός λέγεται ό προσδιορισμός, πού εκφέρεται μέ επίθετον (ή μέ μετοχήν επιθετικήν) καί άποδίδει είς τώ ουσιαστικόν δια πρώτην φοράν μίαν ιδιότητα (ένώ ό επιθετικός άποδίδει μίαν ιδιότητα γνωστήν).

β') Όνοματικοί προσδιορισμοί έτερόπτωτοι

§ 22. 1. *Αί ήμέραι τού θέρους είναί θερμαί. Τώ ήμισυ τής πόλεως κατεστράφη από τούς σεισμούς.*

2. *Τώ βιβλίον τού Πέτρου. Τά δένδρα τού δάσους.*

3. *Άγέλη λύκων. Πλήθος ανθρώπων.*

4. *Ταξίδιον τριών ήμερών έκαμε ό Πέτρος.*

5. *Βιβλίον είκοσι δραχμών. Ό Γεώργιος είναί έπιστήμων περιωπής.*

6. *Ό στρατιώτης είναί ένοχος λιποταξίας.*

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ γενικαὶ εἶναι προσδιορισμοὶ ἐτερόρροποι εἰς τὰ οὐσιαστικά καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν σχέσιν, πού ἔχει ἡ γενικὴ πρὸς τὰ οὐσιαστικά, λέγονται: 1) **διαιρετική**, 2) **κτητική**, 3) **ιδιότητος** 4) **τοῦ περιεχομένου**, 5) **τῆς ἀξίας**, 6) **τῆς αἰτίας**.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρίνη σκόπιμον, ἀναλύει τὴν σημασίαν ἐκάστης γενικῆς χρησιμοποιοῦν καὶ ἄλλα παραδείγματα.

Σύνταξις τῶν παραθετικῶν τῶν ἐπιθέτων

§ 23. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὀσσης, (ἢ ἀπὸ τὴν Ὀσσαν). Ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμώτερος τοῦ Γεωργίου. Ἡ πατρὶς εἶναι πολυτιμότερον τῶν γονέων (ἢ ἀπὸ τοὺς γονεῖς) εἶναι εὐκολώτερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ (ἢ) αὔριον. Ὁ Σωκράτης ἦτο σοφώτατος καὶ δικαιοτάτος ὅλων τῶν Ἀθηναίων (ἢ : ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀθηναίους). εἶναι προτιμότερον νὰ συνάψωμεν ναυμαχίαν εἰς Σαλαμίνα παρὰ (ἢ) νὰ πλεύσωμεν εἰς τὸν Ἰσθμόν. Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὅλων τῶν μαθητῶν (ἢ : ἀπ' ὅλους τοὺς μαθητάς).

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν ἐπιθέτα συγκριτικοῦ καὶ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ.

§ 24. α) Τὸ συγκριτικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὀσσης, γίνεται σύγκρισις τοῦ Ὀλύμπου πρὸς τὴν Ὀσσαν ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμώτερος τοῦ Γεωργίου γίνεται σύγκρισις τοῦ Δημητρίου μὲ τὸν Γεώργιον. Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πᾶγμα, τὸ ὁποῖον συγκρίνεται πρὸς ἄλλο ὁμοειδές, λέγεται **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως**· ἐκεῖνο δέ, πρὸς τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις, λέγεται **δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως**.

§ 25. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται μὲ πολλοὺς τρόπους· μπορεῖ δηλ. νὰ εἶναι ὄχι μόνον τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ οἷοσδήποτε ἄλλος ὅρος κύριος ἢ δευτερεύων. Εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι εὐκολώτερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ αὔριον, γίνεται σύγκρισις τοῦ σήμερον πρὸς τὸ αὔριον. Ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι προτιμότερον νὰ ναυμαχίσωμεν εἰς τὴν Σαλαμίνα παρὰ νὰ πλεύ-

σωμεν εἰς τὸν Ἴσθμόν, γίνεται σύγκρισις τῆς ναυμαχίας εἰς τὴν Σαλαμίνα πρὸς τὸν ἀπόπλουον διὰ τὸν Ἴσθμόν.

§ 26. Ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, ἐκφέρεται μὲ γενικὴν πτώσιν ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν ἢ μὲ τὸ ἧ - παρὰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς τὸν α' ὅρον. Ὁ Ἀχελῶος ποταμὸς εἶναι ὁμομητικώτερος τοῦ Πηνειοῦ (= ἀπὸ τὸν Πηνειὸν - παρὰ ὁ Πηνειὸς - ἢ ὁ Πηνειός).

§ 27. β) Τὸ ὑπερθετικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα «ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ σοφώτατος τῶν Ἀθηναίων» γίνεται σύγκρισις τοῦ Σωκράτους μὲ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα «ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὄλων τῶν μαθητῶν» γίνεται σύγκρισις τοῦ Πέτρου μὲ ὅλους τοὺς μαθητάς, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Τὸ ἐπίθετον δηλ. τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ τίθεται, ὅταν συγκρίνεται κάτι πρὸς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται χωριστά τὸ καθέν.

§ 28. Μετὰ τὸ ὑπερθετικόν ἀκολουθεῖ γενικὴ πτώσις, ἢ ὁποῖα εἶναι κυρίως γενικὴ διαιρητικὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἢ γενικὴ τῶν Ἀθηναίων εἶναι διαιρητικὴ, διότι αὐτὴ φανερώνει τὸ σύνολον τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας ἦτο ὁ Σωκράτης. Ἀντὶ δὲ τῆς γενικῆς μπορεῖ νὰ τεθῆ ἢ πρόθεσις ἀπὸ μὲ αἰτιατικὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις τῶν ρημάτων

α') Τὰ ἐνεργητικά ρήματα

§ 29. Τὰ ἐνεργητικά ρήματα φανερώνουν κάποιαν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου (βλ. Συντ. 10). Ἀπ' αὐτά,

1) Ὅσα φανερώνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἕν ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **μεταβατικά**: κόπτω τὸ δένδρον· σκάπτω τὸν κήπον.

2) Ὅσα φανερώνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει κάπου, λέγονται **ἀμετάβατα**: τρέχω, παίζω, βαδίζω, γελῶ.

§ 30. Τὰ μεταβατικά ρήματα κανονικῶς ἔχουν ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας των τὸ ἀντικείμενον, δηλ. προσδιορισμόν, ὃ ὑποῖος φανερῶνει τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

Τὸ ἀντικείμενον τῶν μεταβατικῶν ρημάτων συνήθως ἐκφέρεται εἰς πτώσιν αἰτιατικήν : ὁ πολὺς ἥλιος βλάπτει τὰ φυτά.

§ 31. Τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Δύναται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου (καὶ πᾶσα λέξις) καὶ ὀλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον : Ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ. Ἡ πατρις τιμᾷ τοὺς πεσόντας εἰς τοὺς πολέμους πρὸς ἄμμαν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὁ ζωγράφος ζωγραφίζει ὅ,τι ὄραϊον ἔχει δημιουργήσει ἡ φύσις.

§ 32. α) Ὁ Πέτρος μετέχει τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ υἱὸς διαφέρει τοῦ πατρός. Ὁ Παῦλος ὑπερέχει ὄλων. Ὁ Δημήτριος ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας.

β) Ὁ Παῦλος ὁμοιάζει τοῦ πατρός του. Ἡ Γκιώνα λέει τῆς Αἰάκουρας.

γ) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς Γραμματικήν.

δ) Χάρισαν τοῦ Πέτρου ἐν βιβλίον. Ὁ θεῖος μου ἔδωκε δῶρο.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι πολλὰ ρήματα ἔχουν τὸ ἀντικείμενον εἰς γενικήν πτώσιν ἢ εἰς γενικήν, ποῦ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν δοτικήν τῆς ἀρχαίας (λέγω τῷ Γεωργίῳ) ἢ μὲ δύο πτώσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρινῆ σκόπιμον νὰ διδάξῃ αὐτὰ, ὀφείλει προσφέρει καὶ ἄλλα παραδείγματα.

β') Μέσα ρήματα

§ 33. Ὁ καλὸς μαθητής, μόλις τὸ πρωὶ ἐγερεθῆ ἀπὸ τὸν ὕπνον, πλύνεται, κτενίζεται, ἐνδύεται, καθαρίζεται καὶ ἔτσι καθαρὸς πηγαίνει στοὺς σχολεῖον.

Τὰ ρήματα, ἐγείρομαι, πλύνομαι, κτενίζομαι, καθαρίζομαι, ἐνδύομαι φανερῶνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **μέσα**. Εἰς αὐτὰ δηλ. τὸ ὑποκείμενον εἶναι συγχρόνως καὶ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος καὶ δι' αὐτὸ δύνανται νὰ ἀναλύωνται εἰς τὸ

ἐνεργητικὸν ῥῆμα καὶ τὴν ἀντίστοιχον αὐτοπαθῆ ἄντωνυμίαν : *λούομαι* = *λούω τὸν ἑαυτὸν μου*, ὁ *μαθητῆς κτενίζεται* = *κτενίζει τὸν ἑαυτὸν του*. Τὰ ῥήματα αὐτὰ λέγονται **μέσα αὐτοπαθῆ**.

γ') Παθητικά ῥήματα

§ 34. *Τὰ παιδιά τῶν Σπαρτιατῶν ἐπεβλέποντο ἀπὸ τοὺς ἐπόπτας. Καθημερινῶς δὲ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ ὑπαιθρον ὑπὸ τῶν γυμναστῶν. Ὅσοι δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς νόμους, ἐτιμωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.*

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ῥήματα ἐπεβλέποντο, ἐγυμνάζοντο, ἐτιμωροῦντο, φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον καὶ λέγονται **παθητικά**.

Παθητικά δηλ. ῥήματα λέγονται, ὅσα σημαίνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον. Τὰ παθητικά ῥήματα κανονικῶς σχηματίζονται ἀπὸ τὰ ἐνεργητικά μεταβατικά, πού συντάσσονται μὲ αἰτιατικὴν : *διδάσκω - διδάσκομαι, σκάπτω - σκάπτομαι, κόπτω - κόπτομαι* κ.ἄ.

§ 35. *Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προέρχεται τὸ πάθημα τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ποιητικὸν αἶτιον**, π.χ. ὁ ἀγρὸς καλλιεργεῖται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ. Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Τὰ χρήματα ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ πατρὸς μου. Ἐστάλη ἀπὸ τὸν δῆμον ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον. Ὁ Παῦλος ἐκτιμᾶται ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του.*

Τὸ ποιητικὸν αἶτιον ἐκφέρεται συνήθως μὲ τὰς προθέσεις ὑπὸ, παρὰ καὶ γενικὴν ἢ μὲ τὴν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν.

§ 36. Ὅταν ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις μετατρέπεται εἰς παθητικὴν, ὅταν δηλ. τὸ ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ῥῆμα, πού ἔχει τὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν, μετατρέπεται εἰς παθητικόν, τότε τὸ μὲν ἀντικείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος γίνεται ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ, τὸ δὲ ὑποκείμενον γίνεται ποιητικὸν αἶτιον τοῦ παθητικοῦ: *Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας. Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ μαθηταὶ καλλιεργοῦν τὸν κῆπον. Ὁ κῆπος καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς μαθητάς.*

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν ρημάτων

§ 37. Ὁ θεὸς μου ἔφθασε μετὰ τὸν σιδηρόδρομον τὴν νύκτα καὶ μᾶς ἐπεσεκέφθη εἰς τὴν οἰκίαν, διὰ τὰ ἴδη πῶς εἴμεθα. Συνεζήτησεν δλίγον μετὰ τὸν πατέρα καί, ἀφοῦ ἐκανόνισε πόσον καιρὸν θὰ ἀπουσιάσῃ, ἔφυγε πρῶτῳ - πρῶτῳ μετὰ τὸν σιδηρόδρομον διὰ τὴν πρωτεύουσαν, ἣ ὁποία ἀπέχει 70 χιλιόμετρα. Εὐτυχῶς ἐπρόφθασε τὴν ἀμαξοστοιχίαν, ἣ ὁποία εἶχε μικρὰν καθυστέρησιν ἕνεκα ἀτυχήματός τινος, τὸ ὁποῖον συνέβη ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ ὁδηγοῦ.

§ 38. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὸ ρῆμα ἔφθασε προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸν μετὰ τὸν σιδηρόδρομον, ὁ ὁποῖος φανερώνει τὸ μέσον, μετὰ τὸ ὁποῖον ἔφθασε ὁ θεὸς· ὁμοίως ἡ αἰτιατικὴ τὴν νύκτα προσδιορίζει τὸ ἔφθασε καὶ φανερώνει χρόνον· ἡ αἰτιατικὴ χιλιόμετρα προσδιορίζει τὸ ρῆμα ἀπέχει καὶ φανερώνει ἕκτασιν τοπικὴν. Ὅμοιως προσδιορισμοὶ ρημάτων εἶναι καὶ τὰ ἐπιρρηματα πῶς, πόσον καιρὸν, εὐτυχῶς, πρῶτῳ - πρῶτῳ, καὶ φανερώνουσιν τρόπον καὶ χρόνον, καθὼς καὶ οἱ προσδιορισμοὶ μετὰ μίαν πρόθεσιν ἐμπρὸς ἀπὸ πτώσιν, εἰς τὴν οἰκίαν, ἐξ ἀπροσεξίας (ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί), πού φανερώνουσιν κίνησιν εἰς τόπον, αἰτίαν κλπ. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοὶ λέγονται ἐπιρρηματικοί.

§ 39. Ἐπιρρηματικοὶ δηλ. προσδιορισμοὶ λέγονται οἱ ἰδιαιτέροι προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος ἢ καὶ ἄλλων ὄρων τῆς προτάσεως, οἱ ὁποῖοι φανερώνουσιν τόπον, χρόνον, ὄργανον, τρόπον, ποσόν, αἰτίαν κλπ. Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκφέρονται ἢ μετὰ ἐπιρρηματα, μετὰ ἐμπροσθέντος πτώσεως ὀνομάτων ἢ μετὰ ἀπλῆν αἰτιατικὴν.

Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ

§ 40. Ὁ Πέτρος μένει εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Περιεπλανᾶτο ἀνὰ τὰ ὄρη. Πήγαινε σὺ ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἐπώλησε τὸ κτήμα ἀντὶ δέκα χιλιάδων δραχμῶν. Ἦλθεν ἐκ Λαοῖσης. Ἐφθασεν ἐξ Ἀθηνῶν. Πρὸ τῆς οἰκίας ὑπάρχει ἀλλή. Πρὸ Χριστοῦ. Ἐφυγε διὰ τὴν πατρίδα του. Ἐπαύθη δι' ἀνικανότητα.

Ἐταξίδευσεν **δι'** ἀεροπλάνου. Πόλεμοι **κατὰ** ξηρὰν καὶ **κατὰ** θάλασσαν. **Κατὰ** τὴν νύκτα. Παρετάχθησαν **κατὰ** τάξεις. Ἡ Ἑλλάς ἐπόλεμυσε **κατὰ** τῶν Βουλγάρων. **Μετὰ** δύο ἡμέρας ἐπέστρεψε. Συνεργάζομαι **μετὰ** τοῦ Πέτρου. Ἐφόρει **περὶ** τὸν βραχίονα ταινίαν. Ἐσκέφθη **περὶ** τοῦ ζητήματος. Τὸ βουνὸν ἔχει ὕψος 800 μέτρα **ὑπὲρ** τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τὴν γῆν, **ὑπὸ** τὸ μηδέν. Ἐρχομαι **ἀπὸ** τὰς Ἀθήνας. Ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς **ἐπὶ** ἐν ἔτος. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶναι τὸ βιβλίον. Ἐπὶ δημάρχου Α ἐκτίσθη τὸ σχολεῖον. Ἡ οἰκία εὐρίσκειται **παρὰ** τὴν πλατεῖαν. Ἐγραψα **πρὸς** τὸν Πέτρον. **Πρὸς** βορρᾶν, **πρὸς** ἀνατολὰς. Ἐγγραμμάτιον **πρὸς** εἴκοσι δραχμὰς τὸν πῆχυν. **Πρὸς** Θεοῦ. Ἐνεὺ πλοηγῶ τὰ πλοῖα δὲν εἰσπλέουν εἰς τοὺς λιμένας. Θὰ σὲ περιμένω **μέχρι** τοῦ μεσονυκτίου. Ἐχωρὶς χρήματα δὲν μπορεῖς νὰ ἀγοράσῃς τίποτε. **Πλὴν** τῆς ζημίας, θὰ δοκιμάσω καὶ στενοχωρίαν.

§ 41. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, οἱ ὅποιοι φανερώουν διαφόρους ἐπιρρηματικὰς σχέσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων δύναται νὰ διδάξῃ τούτους, ἂν κρίνῃ σκόπιμον, καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ νὰ εὑρουν, ποῖα ἢ σχέσεις αὐτῶν μετὰ τὸ προσδιοριζόμενον ῥῆμα ἢ ἄλλον ὅρον τῆς προτάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 42. Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι προτάσεις, ὡς εἶδομεν, χρησιμεύουν εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ προσδιορίσουν ἄλλην πρότασιν, καὶ ἐξαρτῶνται τρόπον τινὰ ἀπὸ αὐτήν. Συνδέονται μετὰ τὴν πρότασιν, τὴν ὅποιαν προσδιορίζουν, μετὰ διαφόρους συνδέσμους ἢ μετὰ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας κλπ. Μετὰ τὴν σύνδεσιν αὐτῆν τῶν προτάσεων φανερώνεται, ποῖα σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ νοήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νοήματος τῆς δευτερευούσης.

α') Εἰδικαὶ προτάσεις

§ 43. Ὁ δήμαρχος ἀνεκοίνωσεν, **δι** τὰ κατασκευάσῃ ὑδραγωγεῖον διὰ τὴν ὕδρευσιν τῶν κατοίκων. Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίζεται, **δι**

είναι ἀθῶος. Ὁ θεῖος μᾶς λέγει, **δτι** ἔχει ταξιδεύσει εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἡ μητέρα μᾶς ὑπεσχέθη, **δτι** θὰ παρασκευάσῃ γλύκισμα διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀδελφοῦ της. Ὁ Πέτρος ἔλεγεν, **δτι** θὰ ἤρχεται εἰς τὴν ἐκδρομὴν, ἀλλὰ μᾶς εἰδοποίησεν, **δτι** ἠμποδίσθη ἀπὸ κάποιαν ἀπασχόλησιν.

Εἰς ἕκαστον ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν δύο προτάσεις, μία κυρία καὶ ἡ ἄλλη δευτερεύουσα, ἡ ὁποία εἰσάγεται μὲ τὸν σύνδεσμον **δτι** καὶ χρησιμεύει πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ εἶναι ἀντικείμενον αὐτῆς. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ τὸ **δτι** καὶ εἶναι συμπλήρωμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἐξαρτῶνται, λέγονται **εἰδικαὶ προτάσεις**. Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται μὲ τὸ **δτι** καὶ ὀριστικὴν ὄλων τῶν χρόνων.

Ρήματα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται μὲ εἰδικὴν πρότασιν, εἶναι τὰ λέγω, νομίζω, ὑπόσχομαι, ὁμολογῶ, καὶ ὅσα ἔχουν σημασίαν ὁμοίαν μὲ αὐτά.

β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις

§ 44. Ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενής, δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκδρομὴν. Ἐπειδὴ ἔβροχε ἐπὶ δύο ἡμέρας, διεκόπη ἡ συγκοινωνία τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν πόλιν. Τὸ ταξίδι αὐτὸ εἶναι κουραστικόν, **διότι** οἱ δρόμοι εἶναι ἀκατάστατοι. Αἴριον θὰ μείνω ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, **διότι** εἶμαι κακοδιάθετος.

§ 45. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαι προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, πού φανερόνουν, διατὶ γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις, λέγονται **αἰτιολογικαὶ** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους, **ἐπειδὴ, διότι, γιατί**. Κανονικῶς τίθεται ὁ ἐπειδὴ, ὅταν προηγῆται ἡ αἰτιολογικὴ πρότασις καὶ ἀκολουθῆ ἡ κυρία. Οἱ σύνδεσμοι **διότι** καὶ **γιατί** τίθενται συνήθως, ὅταν προηγῆται ἡ κυρία καὶ ἀκολουθῆ ἡ αἰτιολογική.

γ') Τελικαὶ προτάσεις

§ 46. Τὸ Συμβούλιον συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν, **ἵνα** ἐνεργήσῃ τὰς μεταβολὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ὁ Ὑπουργὸς ἐκάλεσεν εἰς σύσκεψιν

τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ὀργανώσεων, **Ἰνα** συσχεθοῦν διὰ τὰ ζητήματα των. Ὁ Γεώργιος ἐπῆγεν εἰς Γαλλίαν, **ὅπως** τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς του. Ὁ Νομάρχης ἐπεσκέφθη τὸ χωριό μας, **διὰ** **νὰ** εὕρῃ κατάλληλον χῶρον διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ σίτου.

§ 47. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαι προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώουσι τὸν σκοπὸν (τέλος), διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις λέγονται **τελικαί**. Αἱ τελικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους **ἵνα**, **ὅπως**, **διὰ** **νὰ** καὶ ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν.

Σ η με ί ω σ ι ς. Εἰς τὰς φράσεις ὅπως « Τὸ Ὑπουργεῖον διέταξε νὰ λήξουν τὰ μαθήματα ἐνωρίτερον », « Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ συνανηθῶ μὲ τὸν θεῖόν μου », « Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ κάμνουν κάθε ἐργασίαν » συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ῥήματος « διέταξε » (δηλ. ἀντικείμενον) εἶναι τὸ « νὰ λήξουν » τοῦ « θὰ ἤθελα » τὸ « νὰ συνανηθῶ », τοῦ « δὲν δύνανται » τὸ « νὰ κάμνουν », δηλ. πρότασις, πού εἰσάγεται μὲ τὸ **νὰ**, ἡ ὁποία προῆλθεν ἀπὸ ἀνάλυσιν ἀπαρεμφάτου τῆς ἀρχ. γλώσσης. Ῥήματα, πού συντάσσονται μὲ τὸ **νὰ** καὶ ῥήμα, εἶναι τὸ **θέλω**, **δύναμαι** καὶ ὅσα ἔχουν ὁμοίαν σημασίαν.

δ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις

§ 48. **Ἄν** **ἰδῆς** τὸ θεῖόν σου, τοῦ λέγεις, ὅτι τὸν θέλω. **Ἄν** **ἔχῃς** ἄλλην γνώμην, τὴν ἀνακοινῶεις εἰς τὸ Συμβούλιον. **Ἄν** **δὲν** τὸν διέτασσον, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε. **Ἄν** **εἶχαμε** ποτιστικὸν νερό, δὲν θὰ ἀφήναμεν ἄσπαρτην ἔκτασιν. **Ἐὰν** **τελειώσω** τὴν μελέτην μου, θὰ ἔλθω εἰς τὸν κινηματογράφον. **Ἐὰν** **πωλήσω** τὰ προϊόντα τῆς ἐφετείνης χοροῦν, θὰ ἀγοράσω μηχανήματα. **Ἄν** **εἶχα** χρήματα πολλὰ, θὰ σπούδαζα δύο μαθητὰς ἀπὸ τὸ χωριό. **Ἄν** **παρουσιάζετο** ἀνάγκη νὰ ἀδικήσω ἢ νὰ ἀδικηθῶ, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀδικηθῶ.

§ 49. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ κύριαι προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώουσι ὑπὸ ποῖον ὄρον, δηλ. μὲ ποῖαν προϋπόθεσιν μπορεῖ νὰ γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ὑποθετικαί** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς ὑποθετικοὺς συνδέσμους **ἄν**, **ἐὰν** καὶ ὑποτακτικὴν ἢ ὀριστικὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις λέγεται καὶ ἀπλῶς

ὕποθεσις, ἥ δὲ κυρία λέγεται **ἀπόδοσις** τῆς ὑποθέσεως. Αἱ δύο μαζί ἀποτελοῦν τὸν **ὕποθετικὸν λόγον**.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται καὶ μετὰ τὸ **σάν** καὶ **ἄμα**: *Σάν θέλῃς, ἔρχεσαι. Ἄμα ψάξῃς, θὰ τὸ βρῆς.*

ε') Παραχωρητικαὶ προτάσεις

§ 58. *Ἄν καὶ εἶμαι κακοδιάθετος, ἐν τούτοις δὲν θὰ λείψω ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν. Μολονότι τοῦ συνέστησα νὰ εἶναι προσεκτικός, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀφαιρῆται. Κι ἂν ἀκόμη με ὑποβάλουν εἰς βασανιστήρια, ἐγὼ θὰ ἀνοῦμαι. Οὔτε κι ἂν με κρέμαγαν, θὰ μαρτυροῦσα τίποτε. Κι ἂν ἤρχετο, δὲν θὰ τὸν ἐδεχόμην.*

51. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν παραχώρησιν ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ποῦ φανερώνει ἢ κυρία πρότασις. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **παραχωρητικαὶ** καὶ εἶναι κυρίως ὑποθετικαὶ προτάσεις. Αἱ παραχωρητικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μετὰ τὸ **ἂν** καὶ, **μολονότι**, **κι ἂν**, **κι ἂν ἀκόμα** καὶ, ὅταν ὑπάρχη ἄρνησις, μετὰ τὸ **οὔτε** **κι ἂν** καὶ μετὰ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων.

στ') Χρονικαὶ προτάσεις

§ 52. *Ὅτε ἤμουν μαθητῆς, εἶχα ἐπίδοσιν εἰς τὰ ἀγωνίσματα. Ἄφ' ἑτελείωσεν ἡ λειτουργία, ὁ κόσμος συνεκεντρώθη εἰς τὸ χοροστάσιον, διὰ νὰ παρηγορήσῃ. Ἄφ' ὅτου ἐγνώρισα τὸν Πέτρον, δὲν ἔπαυσα νὰ τὸν συναναστρέφωμαι. Ὅταν τελειώσω τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, θὰ ἀνοίξω ἰδικὸν μου κατάστημα. Ὅσάκις συναντοῦσα τὸν διδάσκαλόν μου, ἐδοκίμαζον συγκινήσιν, ἕως ὅτου αὐτὸς με ἐνεθάρρυνε νὰ τὸν θεωρῶ σάν πατέρα μου. Μέχρις ὅτου συνέλθω ἀπὸ τὸ πένσιμον, πέρασαν δύο ὥρες. Εὐθύς ὡς ἐπληροφορήθην, ὅτι ἐκηρύχθη ἐπιστράτευσις, ἔσπευσα νὰ παρουσιασθῶ ἀπὸ τοὺς πρώτους. Εὐθύς ὡς τελειώσω τὴν μελέτην μου, θὰ ἔλθω νὰ σε συναντήσω. Μόλις ἔμαθον τὸ ἀτύχημα, ἔτρεξα νὰ προσφέρω κάθε βοήθειαν.*

§ 53. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἢ ἔγινε ἢ θὰ γίνῃ κάτι. Αἱ δευτερεύουσαι

αὐταὶ προτάσεις λέγονται **χρονικαί**. Ἐκφέρονται δὲ μὲ τούς χρονικούς συνδέσμους, ὅτε, ὀπότε, ἀφ' ὅτου, ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου, μόλις, ὅταν, ὀπότεν, εὐθύς ὡς καὶ μὲ ὀριστικὴν (ἢ ὑποτακτικὴν, ἂν φανερώνουν, ὅτι περιμένομεν κάτι).

ζ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις

§ 54. *Τὴν νύκτα ἔπεσε πολὺ χιόνι, ὥστε εἶχαν ἀποκλεισθῆ οἱ κάτοικοι. Ὁ ποταμὸς εἶναι βαθύς, ὥστε νὰ εἶναι πλωτὸς μὲ καράβια. Ὁ στρατὸς δὲν συνήρτησε κανένα χωριὸν κατὰ τὴν πορείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ καταναλισθῆ εἰς τὸ ὑπαιθρον.*

§ 55. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαὶ προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερεύουσας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ δηλουμένου ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀποτελεσματικαί** ἢ **συμπερασματικαὶ** καὶ εἰσάγονται μὲ τὸ ὥστε καὶ ὀριστικὴν ἢ μὲ τὸ ὥστε νὰ καὶ ὑποτακτικὴν.

η') Ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις

§ 56. *Φοβοῦμαι, μήπως κουρασθῶ εἰς τὴν ἐκδρομήν. Ὑπάρχει κίνδυνος, μήπως γίνῃ συζήτησις δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Κοίτα, νὰ μὴ παρασυρθῆς. Πρόσεχε, μήπως δὲν σοῦ στείλουν καλὸ κρέας. Φοβᾶται, μὴ δὲν ἐπιστρέψῃ. Πρόσεχε, μὴ σὲ δαγκάσῃ ὁ σκύλος.*

§ 57. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἐκφράζουν φόβον (ἐνδοιασμὸν) διὰ κάτι κακόν, πού εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἢ γιὰ κάτι ἀνεπιθύμητον. Αὐταὶ λέγονται **ἐνδοιαστικαὶ** προτάσεις καὶ εἰσάγονται μὲ τὸ **μήπως, μὴ, μὴν, νὰ μὴ**, καὶ ὑποτακτικὴν.

θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις

§ 58. *Ἐπέτυχεν ἡ ἐγχείρησις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ πατέρας μας. Προκόπτουν, ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν. Ἀπ' ὅσας ἐκθέσεις διώρθωσεν ὁ Διευθυντὴς μας, ἡ καλύτερη ἦτο τοῦ Πέτρου. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἀθῶος, δι' ὅσα τὸν κατηγοροῦν. Ὅποιον γνωστὸν ἢ συγγενῆ συναντᾷς, πρέπει νὰ τὸν χαιρετᾷς σὺ πρῶτος. Θὰ σὲ συναντήσω εἰς τὸ κέντρον, ὅπου ἐκαθίσασαμεν χθές. Ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν*

περάσης, θὰ σὲ ἰδῶ. **Ὅτι** **κι** **ἂν** κάμης δὲν μπορεῖ νὰ μείνη κρυφά. Ἐκεῖ, **ποῦ** **θὰ** **πᾶς**, θὰ συναντήσης πολλοὺς γνωστούς.

§ 59. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα, ἀποδίδονται καὶ ἀναφέρονται εἰς κάποιον ἕρον τῆς κυρίας προτάσεως ἢ εἰς ἄλλον, ποῦ ἐννοεῖται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀναφορικά**.

ι') Ἐρωτηματικά προτάσεις

§ 60. Δὲν ξεύρω, **ἂν** **θὰ** **εὐκαιρήσω** αὔριον. Σὲ παρακαλῶ, νὰ ἐρωτήσης τὸν θεῖόν σου, **ποῖον** **γαγητὸν** τοῦ ἀρέσει. Σᾶς ἔγραψε ὁ πατέρας σας, **πότε** **θὰ** **ἐπιστρέψῃ** ἀπὸ τὸ ταξίδι; Ἀπορῶ, **πῶς** **μπορεῖς** νὰ κάθῃσαι ἀργός. Ἐδιάβασες εἰς τὴν ἐφημερίδα, **ποῖαν** **ὥραν** θὰ ψαλῆ ἡ δοξολογία;

§ 61. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὸ ἀντικείμενον τῶν ρημάτων: « δὲν ξεύρω », « νὰ ἐρωτήσης », « σᾶς ἔγραψε », « ἀπορῶ », « ἐδιάβασες », εἶναι ὀλόκληροι προτάσεις, ποῦ εἰσάγονται μὲ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἐρωτηματικά** δευτερεύουσαι καὶ τίθενται ὡς ἀντικείμενα διαφόρων ρημάτων· εἰσάγονται δὲ μὲ τὸ **ἂν** ἢ μὲ ἀντωνυμίας ἐρωτηματικὰς ἢ μὲ ἐπιρρήματα ἐρωτηματικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἡ μετοχή

§ 62. Α'. Οἱ ἀπουσιάζοντες μαθηταὶ ὀφείλουσαν νὰ δικαιολογοῦν τὰς γενομένας ἀπουσίας των καὶ νὰ προσέρχονται μετὰ τῶν κηδεμόνων εἰς τὸ σχολεῖον. Οἱ δὲ **συγκεντρώσαντες** ἀπουσίας περισσοτέρας τῶν 100, πρέπει νὰ προσαγάγουν καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ **ἐπισκεπτομένου** αὐτοῦς ἱατροῦ.

Β'. Οἱ Πέρσαι **ἀποβιβασθέντες** εἰς Μαραθῶνα ἀντιμετώπισαν τοὺς δεκαχιχιλίους Ἀθηναίους ὀπλίτας, οἵτινες **πληροφορημένοι** περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν δὲν ἐδειλίασαν, ἀλλ' **ἐκκινήσαντες** ἀμέσως ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔφθασαν ἐγκαίρως εἰς Μαραθῶνα. Μετ' αὐτῶν ἠρώ-

θησαν καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς **θέλοντες** νὰ συμπολεμήσουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν οἱ Ἕλληνες **καίπερ ὄντες** πολὺ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, καὶ **κινδυνεύοντες** νὰ ὑπερφαλαγγισθοῦν, ὅμως δὲν ἐπτοήθησαν· **ψάλλοντες** τὸ πολεμικὸν ἄσμα (τὸν παιᾶνα) καὶ **παροτρύνοντες** ὁ εἰς τὸν ἄλλον διέσπασαν τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν καὶ **καταδιώκοντες** αὐτοὺς κατὰ πόδας τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐπιβιβάσθωσιν εἰς πλοῖα, διὰ νὰ σωθοῦν. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης ἐνεθάρρουν ἄλλήλους **κραυγάζοντες** : « Μὴ δειλιῶμεν ! Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν κρίνεται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος· **νικήσαντες** θὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· **ἠττηθέντες** δὲ θὰ γίνωμεν δοῦλοι».

Γ'. Οἱ μύριοι Ἕλληνες τοῦ Κύρου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν ἔνοιωθαν τοὺς ἑαυτοὺς των **ἐγκαταλελειμμένους** καὶ **ἀποκλεισμένους** εἰς τὰ βῆθη τῆς Ἀσίας. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκουράσθησαν **βαδίζοντες** διὰ μέσου δυσβάτων ὁρέων· ἀλλὰ δὲν ἔπαυσαν **ἐλπίζοντες**, ὅτι οἱ κόποι των δὲν θὰ πᾶν χαμένοι. Πράγματι μετὰ κοπιώδη πορείαν, μόλις ἀπὸ μακρὰν ἀντίκρουσαν τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου, **ἠσθάνθησαν** τοὺς ἑαυτοὺς των **ἀναλαβόντας** ἀπὸ τὴν κούρασιν καὶ **σωθέντας**.

§ 63. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν μετοχαί, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν διαφόρους ὄρους τῆς προτάσεως.

1. Εἰς τὴν α' περίπτωσιν, αἱ μετοχαὶ οἱ ἀπουσιάζοντες, τὰς γενομένας, τοῦ ἐπισκεπτομένου προσδιορίζουν ἀντιστοίχως τὰς λέξεις οἱ **μαθηταί**, ἀπουσίας καὶ ἱατροῦ καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὰς τὴν ἔννοιαν, ποῦ φανερώνουν τὰ ἀντίστοιχα ῥήματα. Εἶναι δηλαδὴ τρόπον τινὰ ἐπίθετα τῶν οὐσιαστικῶν, ποῦ προσδιορίζουν δι' αὐτὸ λέγονται **ἐπιθετικάι μετοχαί** καὶ ἰσοδυναμοῦν μὲ ἀναφορικὴν πρότασιν : οἱ ἀπουσιάζοντες **μαθηταί** = οἱ **μαθηταί**, οἱ ὁποῖοι ἀπουσιάζουν, τὰς γενομένας ἀπουσίας = τὰς ἀπουσίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν κλπ. Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ συνήθως ἐκφέρεται μὲ τὸ ἄρθρον.

2. Εἰς τὴν β' περίπτωσιν, α) αἱ μετοχαὶ ἀποβιβασθέντες (= ἀφοῦ ἀπεβιβάσθησαν), ἐκκινήσαντες (= ἀφοῦ ξεκίνησαν), φανερώνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, ποῦ προσδιορίζει αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λέγονται **χρονικάι**.

β) Αἱ μετοχαὶ **πληροφορημένοι** (= ἐπειδὴ εἶχον πληροφориάν), **θέλοντες** (= διότι ἤθελον), φανερώνουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν

ὅποιαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν· αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λέγονται **αἰτιολογικαί**.

γ) Αἱ μετοχαὶ ὄντες (= ἄν καὶ ἦσαν), κινδυνεύοντες (= ἄν καὶ ἐκινδύνεουν), φανερώνουν πρᾶξιν, πού εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, τὴν ὅποιαν προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ἀντιθετικαὶ ἢ ἐναντιωματικαί**.

δ) Αἱ μετοχαὶ ψάλλοντες (= μετὰ τραγούδια), παροτρύνοντες (= μετὰ παροτρύνσεις), καταδιώκοντες, φανερώνουν τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὅποιον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **τροπικαί**.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ τροπικὴ μετοχὴ λέγει εἰς - ας : *τρώγοντας ἔρχεται ἢ ὄρεξις, περάσαμε τὴν ἡμέρα στὴν ἐκδρομὴν παίζοντας, χορεύοντας, τραγουδώντας καὶ κολυμβώντας*.

ε) Αἱ μετοχαὶ νικῆσαντες (= ἐὰν νικήσωμεν), ἡττηθέντες (= ἐὰν ἡττηθῶμεν), φανερώνουν τὴν προϋπόθεσιν, ὑπὸ τὴν ὅποιαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ὑποθετικαί**.

Αἱ χρονικαί, αἰτιολογικαί, ἐναντιωματικαί, τροπικαὶ καὶ ὑποθετικαί, ἐπειδὴ φανερώνουν ἐπιρρηματικὴν σχέσιν πρὸς τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, λέγονται μετὰ ἓν ὄνομα **ἐπιρρηματικαί** (προσδιορίζουν δηλ. κυρίως τὸ ρῆμα).

§ 64. Εἰς τὴν γ' περίπτωσιν ἡ μετοχὴ «βαδίζοντες» ἀποδίδεται διὰ μέσου τοῦ ρήματος «ἐκουράσθησαν» εἰς τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ ὡς κατηγορούμενον. Ὅμοίως αἱ μετοχαὶ «ἐγκαταλελειμμένους» καὶ «ἀποκλεισμένους» ἀποδίδονται διὰ μέσου τοῦ ρήματος «ἐνοιωθαν» ὡς κατηγορούμενα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος «τοὺς ἑαυτοὺς των». Ἐπίσης ὡς κατηγορούμενα ἀποδίδονται καὶ αἱ μετοχαὶ «ἀναλαβόντας» καὶ «σωθέντας» εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡσθάνθησαν «τοὺς ἑαυτοὺς των». Αἱ μετοχαί, πού ἀποδίδονται ὡς κατηγορούμενα διὰ μέσου ἑνὸς ρήματος εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ ἀντικείμενον αὐτοῦ, λέγονται **κατηγορηματικαὶ μετοχαί**.

Σχήματα λόγου (Λεκτικοί τρόποι)

§ 65. Συχνά εἰς τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον δὲν τηροῦνται κανονικὰ καὶ ἀπαράβατα ὅλα, ὅσα διδάσκει ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικὸν σχετικὰ μὲ τὴν συντακτικὴν πλοκὴν τῶν λέξεων ἢ σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν, ποῦ πρέπει νὰ ἔχη κάθε λέξις εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου ἢ σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, ποῦ χρειάζονται κανονικὰ διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν νοημάτων, ἢ τέλος σχετικὰ μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, ποῦ χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν λόγον.

Αἱ διάφοροι αὐταὶ ἰδιορρυθμίαι τοῦ λόγου, οἱ ἰδιαιτέροι δηλαδὴ λεκτικοὶ τρόποι, ποῦ παρουσιάζονται μὲ παράβασιν τῶν συνηθισμένων γραμματικῶν κανόνων, λέγονται **σχήματα τοῦ λόγου**.

Ἐκ τῶν κατωτέρω παραδείγματα θὰ διακρίνωμεν τὰ συνηθέστερα σχετικὰ φαινόμενα εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν.

§ 66. Τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ στρατεύματος ἔφθανε μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὰς πτέρυγας τῆς παρατάξεώς του ἀκαλύπτους. Τὸ τετράδιον ἔχει 50 φύλλα. Ἐκ τῶν πάγον ἔχουν καὶ τὰ μάτια τῶν φυτῶν.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἡ λέξις κέρασ δὲν ἔχει τὴν κυρίαν σημασίαν, ποῦ εἶχε τὸ πρῶτον (κέρασ ζώου), ἀλλὰ ἔχει μεταφορικὴν (μεταφέρεται δηλ. ἀπὸ μίαν ἔννοιαν εἰς ἄλλην), διότι ὁ ὁμιλῶν εὐρίσκει κάποιαν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ ζώου καὶ τῶν ἄκρων τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ. Οὕτω καὶ αἱ λέξεις πτέρυγες, φύλλα, μάτια, δὲν ἔχουν τὴν κυρίαν σημασίαν των, ἀλλὰ μεταφορικὴν. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τῆς σημασίας τῶν λέξεων εἰς τὸν λόγον, (ποῦ βασίζεται εἰς κάποιαν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων), λέγεται **μεταφορά**.

Σημείωσις. Πολλάκις ἡ πρώτη σημασία τῆς λέξεως χάνεται καὶ ἐπικρατεῖ ἄλλη, π. χ. εὐήθης = ὁ ἔχων καλὸν ἦθος, ὁ ἀπονήρευτος, ὁ ἀφελής, δηλαδὴ κουτός. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις ἀγαθός, ἀγαθοῦλης κλπ.

Ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῆς σημασίας τῶν λέξεων ἔχομεν διάφορα σχήματα ἢ λεκτικούς τρόπους. Σημειοῦμεν τὰ συνηθέστερα:

§ 67. α) **Συνεκδοχή**. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειρισθῶμεθα λέξιν, ποῦ φανερώνει τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου ἢ τὸν ἓνα ἀντὶ

των πολλῶν ἢ τὸ ὄργανον ἀντὶ τῆς ἐνεργείας, π.χ. ὁ Βούλγαρος (ἀντί: οἱ Βούλγαροι) ἔχει τὸ μάτι του στὸ Αἰγαῖον. Κατέφυγεν εἰς τὴν στέγη μας (ἀντί: εἰς τὴν οἰκίαν). *Αναφε τὸ ντουκέι εἰς τὸν κάμπον (ἀντί: οἱ πυροβολισμοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν).

§ 68. β) **Μετωνυμία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν εἰς τὰς φράσεις: εἰς τὸν **Ὅμηρον** ὑπάρχουν ὑψηλαὶ ἔννοιαι, ὅπως καὶ εἰς τὸν **Θουκυδίδην**. Τὸ **θέατρον** ἐξέσπασεν εἰς γέλωτας. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς λέγομεν τὸν ποιητὴν ἀντὶ νὰ εἴπωμεν τὰ ἔργα αὐτοῦ (εἰς τὸν **Ὅμηρον** ἀντί: εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου) καὶ τὸ θέατρον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου (τὸ θέατρον ἀντί: οἱ ἐντὸς τοῦ θεάτρου).

§ 69. γ) **Ἀλληγορία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειριζώμεθα μίαν λέξιν ὅχι μὲ τὴν σημασίαν της, ἀλλὰ μὲ ἄλλην, (πού ἔχει ὁ ὁμιλῶν εἰς τὸν νοῦν του), μὲ ἀλληγορικὴν δηλαδὴ σημασίαν, π.χ. ἐγὼ θὰ βγάλω τὰ κάστανα ἀπὸ τὴν φωτιά! (θὰ χωρίσω τοὺς φιλονεικοῦντας: θὰ λύσω τὰς διαφορὰς τῶν ἐξωργισμένων).

§ 70. δ) **Εἰρωνεία.** Ὅταν μὲ προσποιήσιν καὶ διὰ νὰ ἀστευθῶμεν ἢ νὰ ἐμπαίζωμεν ἄλλον, λέγομεν τὰ ἀντίθετα, π.χ. εἶναι πολὺ ἐξυπνος (δηλ. κουτός), πόσο ψηλός! (δηλ. πολὺ κοντός).

§ 71. ε) **Εὐφημισμός.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν λέγωμεν λέξιν, πού ἔχει καλὴν σημασίαν, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κακὴν ἀπὸ φόβον κλπ., π.χ. *Εὔξεινος πόντος, καλὸμοῖρες, καλὸ σπυρί, τὸ γλυκάδι* (ἀντί: τὸ ξύδι) κλπ.

Ὅλοι οἱ λεκτικοὶ τρόποι, πού εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶναι σχετικοὶ με τὴν σημασίαν τῶν λέξεων.

§ 72. Ἄλλὰ ἔχομεν καὶ ἄλλα σχήματα σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, πού χρειάζονται εἰς κάθε ἔκφρασίν μας. Διὰ νὰ ἐκφράσωμεν δηλ. τὰ νοήματά μας εἰς τὸν λόγον, μεταχειριζόμεθα πολλὰκις λέξεις περισσοτέρας τοῦ δέοντος: τότε ἔχομεν **πλεονασμόν**: π.χ. *Σὺ νὰ λέγῃς τὰ ἀληθῆ, ὅχι ψευδῆ. Νὰ σιωπᾶτε, νὰ μὴ ὁμιλῆτε.*

§ 73. Ἐπίσης λέγομεν: *Τῆς Ροῦμέλης τὰ παιδιὰ* (ἀντί: οἱ Ροῦμελιῶται). Ὁ γέρος τοῦ *Μοριᾶ* = ὁ Κολοκοτρώνης, δηλ. λέγομεν μίαν

έννοιαν με δύο λέξεις και όχι με μίαν, που πρέπει τὸ σχῆμα τότε λέγεται **περίφρασις**.

§ 74. "Όταν πάλιν μεταχειριζώμεθα ὀλιγωτέρας τοῦ δέοντος λέξεις, τότε ἔχομεν **βραχυλογία**ν π.χ. *ἐγὼ ἐμελέτησα πολὺ*. Σὺ ὄχι (=σὺ δὲν μελέτησες πολὺ).

§ 75. Ἐπίσης ὑπάρχουν σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν θέσιν τῶν λέξεων π.χ. *μετὰ τὴ δική σου ἤρθα στὸν κόσμον τὴ λατρεία*. Πίνω τὸ ὠρίοσιτάλαχτο τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι (Παλαμᾶς). Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἡ λέξις *λατρεία* ἐτέθη ὄχι μετὰ τὴν φράσιν μετὰ τὴ δική σου, ἀλλὰ ἀφοῦ εἰς τὸ μεταξὺ ἐτέθησαν ἄλλαι. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις *φαρμάκι*. Τότε τὸ σχῆμα λέγεται **ὑπερβατόν**. (Πολλὰς περιπτώσεις ἔχομεν εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια).

§ 76. Ὑπάρχουν ἀκόμα σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν γραμματικὴν καὶ συντακτικὴν συμφωνίαν καὶ κανονικότητα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ φράσεων π.χ. *ὅλο τὸ χωριὸν σήμερον ἤρθαν εἰς τὴν πανήγυριν*. "Ὅλος ὁ στρατὸς ἔκαμαν ἔφοδον.

Εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις ἔχομεν ὑποκείμενον ἐνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ ῥῆμα πληθυντικοῦ διότι εἰς τὸ νοῦν μας εἶναι « οἱ πολλοὶ » (στρατὸς = ἄνδρες, χωριὸν = χωρικοὶ) καὶ ὄχι ἓνας.

Τὸ σχῆμα αὐτὸ λέγεται **σχῆμα κατὰ σύνεσιν ἢ κατὰ τὸ νοούμενον**.

§ 77. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα σχήματα καθὼς καὶ διάφορα ἄλλα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ ῥήτορες (ῥητορικὰ σχήματα) π.χ. **ἀσύνδeton, πολυσύνδeton, προσωποποιία, δξύμωρον** κλπ.

Γενικώτερον εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας γίνεται χρῆσις πολλῶν σχημάτων λόγου, διὰ νὰ γίνεταί ὁ λόγος τεχνικώτερος. Προκαλεῖται οὕτω περισσύτερον ἢ προσοχὴ μας εἰς ὠρισμένον σημεῖον τοῦ λόγου καὶ γεννᾶται ἰδιαίτερα ἐντύπωσις. Πολλὰς περιπτώσεις ὑπάρχουν ἰδίᾳ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τί διδάσκει ἡ Γραμματικὴ	5
--------------------------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι καὶ γράμματα	6
Φωνήεντα	6
Σύμφωνα	8
Δίφθογγοι	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Συλλαβαί, Συλλαβισμός	11
Τόνοι	13
Πνεύματα	15
Ἄτονοι λέξεις	15
Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	16
Ὀρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Φθογγικὰ πάθη	19
Ἐναλλαγὴ φωνηέντων	19
Ἐκθλιψις	19
Εὐφωνικὸν ν καὶ ζ	20
Κρᾶσις	20
Συναίρεσις	21
Πάθη συμφώνων	21
Μετατροπαὶ καὶ ἀφομοιώσεις	21
Ἀποβολαί, Ἀντέκτασις κλπ.	22

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου	24
Κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου	25

Κατάληξις. Θέμα. Χαρακτήρ	25
Πτώσεις	26
Γένος. Ἀριθμός. Κλίσις	27
Τὸ ἄρθρον	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὀνόματα οὐσιαστικά	29
Κλίσις οὐσιαστικῶν. Πρώτη κλίσις	30
Δευτέρα κλίσις οὐσιαστικῶν	36
» » συνηρημένων	39
Τρίτη κλίσις	40
Φωνηεντόληκτα	41
Ἀφωνόληκτα	44
Ἐνρινόληκτα	49
Ὑγρόληκτα μὲ χαρακτήρα ρ.	51
Σιγμόληκτα	52
Ἀνώμαλα οὐσιαστικά	55
Ἰδιαίτεροι τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἐπίθετα δευτερόκλιτα	57
Συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα	60
Τριτόκλιτα ἐπίθετα	60
Φωνηεντόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	61
Ἀφωνόληκτα	62
Ἐνρινόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	63
Σιγμόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	64
Ἀνώμαλα ἐπίθετα	64
Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων	66
Ἀνώμαλα παραθετικά	69
Παραθετικά ἐπιρρημάτων	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἄντωνυμια	71
Προσωπικαὶ ἄντωνυμια	72
Κτητικαὶ »	73
Αὐτοπαθεῖς »	75
Ἀλληλοπαθεῖς »	77
Δεικτικαὶ »	78
Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἄντωνυμία αὐτὸς	79
Ὀριστικαὶ ἄντωνυμια	80

Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμιαί	80
Ἄριστοι	81
Ἀναφορικαὶ	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἀριθμητικά	86
» ἐπίθετα	87
» οὐσιαστικά	89
» ἐπιρρήματα	89
Πίναξ ἀριθμητικῶν	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ὅρισμός ρήματος	92
Παρεπόμενα τοῦ ρήματος (διάθεσις, φωνή, πρόσωπον, ἀριθμός, χρόνοι, ἐγκλίσεις)	92
Συστατικά μέρη τοῦ ρήματος	99
Κλίσεις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων	100
Κλίσεις βαρυτόνων φωνηεντολήκτων ρημάτων	103
Σχηματισμός τῶν χρόνων τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων	111
Αὔξεις καὶ ἀναδιπλασιασμός	117
Σχηματισμός ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων	122
Συνηρημένα ρήματα	126
Κλίσεις τῶν συνηρημένων ρημάτων εἰς - ᾧ (-ᾶω)	128
» » » » » - ᾧ (-ἔω)	130
» » » » » - ᾧ (-όω)	132
Ρήματα εἰς -μαι	136
Ἀποθετικά ρήματα	139
Ἀνώμαλα ρήματα	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου	144
Ἐπιρρήματα	145
Προθέσεις	146
Σύνδεσμοι	147
Ἐπιφωνήματα	147

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὅρισμοί	149
---------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Παραγωγή. Παράγωγα ρήματα	151
Ουσιαστικά παράγωγα	153
Ἐπίθετα παράγωγα	159
Ἐπιρρήματα	162

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνθεσις	163
----------------	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Πρότασις. Συστατικά αὐτῆς	167
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις με προσδιορισμούς	172
----------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις τῶν ρημάτων	177
----------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν ρημάτων	180
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις	181
-------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ Μετοχή	186
----------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Σχήματα λόγου	189
---------------------	-----

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/12 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).



ΕΚΔΟΣΙΣ Δ', 1967 (VIII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 380.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1558/22-7-67

Ἐκτύποισις - Βιβλιοδοσία : ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο.Ε Φιλαδελφείας 4 — ΑΘΗΝΑΙ

